

Drammenstrender 2023

Et godt sted å leve

Innhold

INNLEDNING	4
Forord	4
Kilder til statistikk om Drammen	4
1. DRAMMENS GEOGRAFI	6
2. BEFOLKNINGEN I DRAMMEN	7
2.1 Befolkningsutvikling	7
2.2 Fødte og døde	11
2.3 Flytting	13
2.4 Befolkningen etter alder	16
2.5 Forsørgerbyrden	18
2.6 Innvandrerbefolkningen i Drammen	18
2.7 Husholdninger	25
3. BEFOLKNINGENS SOSIALE PROFIL	27
3.1 Utdanningsnivå	27
3.2 I og utenfor arbeidslivet	32
3.3 Mottak av offentlige overføringer	35
3.4inntekt og formue	40
3.5 Trivsel og trygghet	45
3.6 Opplevd diskriminering	46
4. SKOLE OG OPPVEKST	47
4.1 Barnehage	47
4.2 Skole	48
4.3 Utvikling barnehage- og skolebygg 2000 - 2023	56
4.4 Oppvekstmiljø og fritidstilbud	58
4.5 Problematferd og vold blant ungdom	59
4.6 Helsestasjon- og skolehelsetjenesten	62
4.7 Barn med barnevernstiltak	64
5. BEFOLKNINGENS HELSETILSTAND OG TJENESTEBEHOV	65
5.1 Forventet levealder	65
5.2 Ikke-smittsomme sykdommer	66
5.3 Psykisk helse	69
5.4 Egenvurdert helse	70
5.5 Livskvalitet	71
5.6 Tannhelse	71

5.7 Smittevern	73
5.8 Levevaner	76
5.9 Skader, vold og ulykker	78
5.10 Helse- og omsorgstjenester til befolkningen	82
6. BOLIG	88
6.1 Overordnet utviklingsmønster 2000-2023	88
6.2 Samordnet areal- og transportplanlegging	90
6.3 Regionalt perspektiv	93
6.4 Boligsammensetning	95
6.5 Mer om boligproduksjonen i Drammen siste ti år - og om planreserven for framtidig boligutvikling	98
6.6 Boligpreferanser og flyttemotiver	102
6.7 Boligpriser	104
6.8 Boforhold	106
6.9 Bostøtte og hjelp til bolig	110
7. NÆRINGSUTVIKLING	111
7.1 Næringsstruktur og vekst	111
7.2 Utvikling i Drammens næringsstruktur 2012 - 2022	115
7.3 Næringsliv og kompetanse	116
7.4 Nærings- og arbeidsplasslokalisering i Drammen	118
8. PERSONTRANSPORT OG MOBILITET	120
8.1 Transportmiddelfordeling	121
8.2 Kollektivtransport	122
8.3 Biltrafikk og bilhold	123
Nybilregistreringer	124
Andel som eier/disponerer bil	125
Kjørelengder	126
8.4 Sykkel og gange	127
8.5 Pendling inn og ut av Drammen	128
9. MILJØ OG KLIMA	129
9.1 Bymiljø og grønnstruktur	130
9.2 Vannmiljø, vann og avløp	137
9.3 Luftforurensing, støy og radon	141
9.4 Klimaendringer og klimatilpasning	145
9.5 Sirkulær økonomi, forbruk, avfall og gjenvinning	150
9.6 Energiproduksjon og energiforbruk	153
9.7 Klimagassutslipp	157

10. IDRETT, FYSISK AKTIVITET OG FRILUFTSLIV	163
10.1 Idrettstilbud og deltakelse	163
10.2 Fysisk aktivitet	171
10.3 Svømmeopplæring	173
10.4. Friluftsliv	173
11. KULTUR, FRIVILLIGHET OG TROS- OG LIVSSYN	177
11.1 Drammen som kulturby	177
11.2 Frivillighet og deltakelse	186
11.3 Tros- og livssyn, gravferd	189
11.4 Kulturminner og kulturmiljø	190
12. DRAMMEN KOMMUNES ØKONOMI	193
12.1 Sammensetning av kommunens brutto driftsutgifter	193
12.2 Sammensetning av kommunens inntekter	194
12.3 Investeringer	195
12.4 Gjeld og disposisjonsfond	196
12.5 Skatteinntekter	199
13. GLOBAL UTVIKLING OG BEREDSKAP	201

INNLEDNING

Forord

Drammenstrenger 2023 gir en oppdatert statistisk/faktabasert beskrivelse av særtrekk og utviklingstrekk i kommunen og lokalsamfunnet som berører kommunens ansvarsområder og er relevante for den videre planleggingen av Drammenssamfunnets framtidige utvikling. Rapporten skal bidra til å oppfylle kommunens ansvar for at planer og beslutninger er bygd på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag og inngå som grunnlag for arbeidet med kommunal planstrategi 2024-2027 og planarbeid i perioden.¹

Rapporten er ment å kunne fungere som et referansegrunnlag og oppslagsverk på flere nivåer. Innledningsvis i hvert kapittel er det en grønn tekstboks som oppsummerer hovedtrekk, funn eller hovedtrender presentert i kapittelet. I hvert kapittel presenteres tekst som beskriver situasjonen i Drammen i dag enten i lys av utvikling over tid, basert på tidsserie-data presentert i diagrammer, gjennom sammenlikning av situasjonen i Drammen med andre kommuner, eller ved sammenstilling av ulike grupper/forhold/områder i Drammen, basert på data presentert i diagrammer. Datakilder er oppgitt underveis, og mer overordnet i neste avsnitt «Kilder til statistikk om Drammen». Bortsett fra befolkningsframskrivingene, er tall som presenteres i rapporten registerdata. Derfor går rapporten også noe mer i dybden i å vise «tallene bak tallene» eller grunnlaget for befolkningsframskrivingene.

Tematisk spenner rapporten bredt og inneholder informasjon om alle kommunens sektorer og tjenesteområder. Selv om rapporten er omfattende, må det nødvendigvis bli en kortfattet beskrivelse av hvert tema. Rapporten inneholder derfor også henvisninger til ytterligere informasjon, kunnskapsgrunnlag og oppdatert statistikk om Drammen kommune.

Rapporten er resultat av bredt samarbeid på tvers av sektorer og fagmiljøer i kommunen.

Kommunen skal etter folkehelselovens § 5 utarbeide en oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som virker inn på denne. Oversikten skal

- identifisere folkehelseutfordringer i kommunen
- vurdere konsekvenser og årsaksforhold
- være særlig oppmerksom på forhold som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller

Det ivaretas gjennom vedlegget «Folkehelseoversikt Drammen 2023», som er basert på datarapporten Drammenstrenger 2023.

Kilder til statistikk om Drammen

Drammenstrenger 2023 presenterer statistikk på en rekke områder, men gir likevel bare noen hovedtrekk/hovedtrender. Nedenfor viser vi vei til noen kilder som gir mer detaljert statistikk om Drammen, og presenterer noen undersøkelser og statistikkilder som brukes gjennomgående i rapporten.

Statistisk sentralbyrå (SSB) er den viktigste kilden til data brukt i denne rapporten. Data hentet fra statistikkbanken til SSB har henvisninger til tabellnummer i statistikkbanken slik at det skal være lett å finne igjen den aktuelle tabellkilden. Statistikkbankens nettadresse er: <https://www.ssb.no/statbank>

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) publiserer spesialbestilte datasett fra SSB, knyttet til innvandring og integrering, med data på fylkes-, kommune- og bydelsnivå, på sine nettsider: [Tall og statistikk over innvandring og integrering | IMDi](#)

Drammen kommune har kjøpt levekårsdata på sonenivå (27 levekårsindikatorer, 52 soner) fra SSB for å få kunnskap om geografiske forskjeller i levekår i kommunen (foreløpig for årene 2016, 2018 og 2020,

---

¹ Dette er andre gang det er utarbeidet en slik samlet statistikkrapport for Drammen, kalt «Drammenstrenger», første gang var i 2021, til kommuneplanens samfunnsdel. I tillegg til oppdaterte tall, er rapporten denne gang bredere og dekker flere temaer. I arbeidet med rapporten «Drammenstrenger» er Oslo kommunes statistikkrapport «Oslo-trender» brukt som modell både mht. rapportens oppbygging, utvalg og vektning av temaer, bruk av datakilder mv. «Oslo-trender» har vært utarbeidet og lagt fram som grunnlag for Oslos arbeid med planstrategi hvert fjerde år siden 2009.

datasett for 2022 vil ikke bli tilgjengelig fra SSB før i 2024). Denne leveårsstatistikken er presentert samlet i rapporten «Levekår i Drammen - nullpunktsanalyse».

Telemarksforskning publiserer/vedlikeholder nettsider som presenterer og analyserer regional (kommunal) statistikk om næringsutvikling («regionalanalyse»), kultur («kulturindeks») og idrett («idrettsindeks») for sammenlikning mellom kommuner og utvikling over tid. Egne rapporter for Drammen kommune. Sidene oppdateres jevnlig.

<https://regionalanalyse.no/rapport/3005/1/2>

<https://kulturindeks.no/rapport/3005/1/1>

<https://idrettsindeks.no/rapport/3005/1/1>

Folkehelseinstituttet vedlikeholder nettstedet «kommunehelsa statistikkbank» med oppdatert folkehelserelatert statistikk på kommune-, fylkes- og nasjonalt nivå. Folkehelseinstituttet publiserer også folkehelseprofil og oppvekstprofil for hver kommune og fylke hvert år, med tematisk utvalgt relevant statistikk der kommunen sammenliknes med fylket og landet for ulike indikatorer.

<https://khs.fhi.no/webview/>

<https://www.fhi.no/he/folkehelse/>

Ungdata er lokale barne- og ungdomsundersøkelser der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med på fritiden. Undersøkelsene er tilpasset barn og ungdom på mellomtrinnet (5.-7.-trinn), ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Undersøkelsen ble gjennomført i Drammen i 2021.

[Rapporter - Ungdata](#)

Folkehelseundersøkelsen i Viken 2021 skal gi ny, lokal kunnskap som kan bidra til å forbedre folks livskvalitet, trivsel og helse der de bor. Det er Viken fylkeskommune og Folkehelseinstituttet som har gjennomført undersøkelsen i tett dialog med kommunene i Viken.

Folkehelseundersøkelsen i Viken: [Microsoft Power BI](#)

Livskvalitet i Viken: [Microsoft Power BI](#)

Innbyggerundersøkelsen i Drammen 2022: <https://www.drammen.kommune.no/globalassets/politikk-og-samfunn/medvirkning/dokumenter/Innbyggerundersokelse-2022.pdf>

Husbanken samler, oppdaterer og presenterer statistikk knyttet til boforhold og utdelt bostøtte i landet samlet og de enkelte kommunene. Statistikk som viser status og utvikling av den boligsosiale situasjonen er vist i «boligsosial monitor»: <https://www.husbanken.no/boligsosial-monitor/>

Statistikk over tildelt bostøtte er vist i Husbankens statistikkbank:

<https://statistikk.husbanken.no/bostotte>

Statens vegvesen - reisevaneundersøkelser

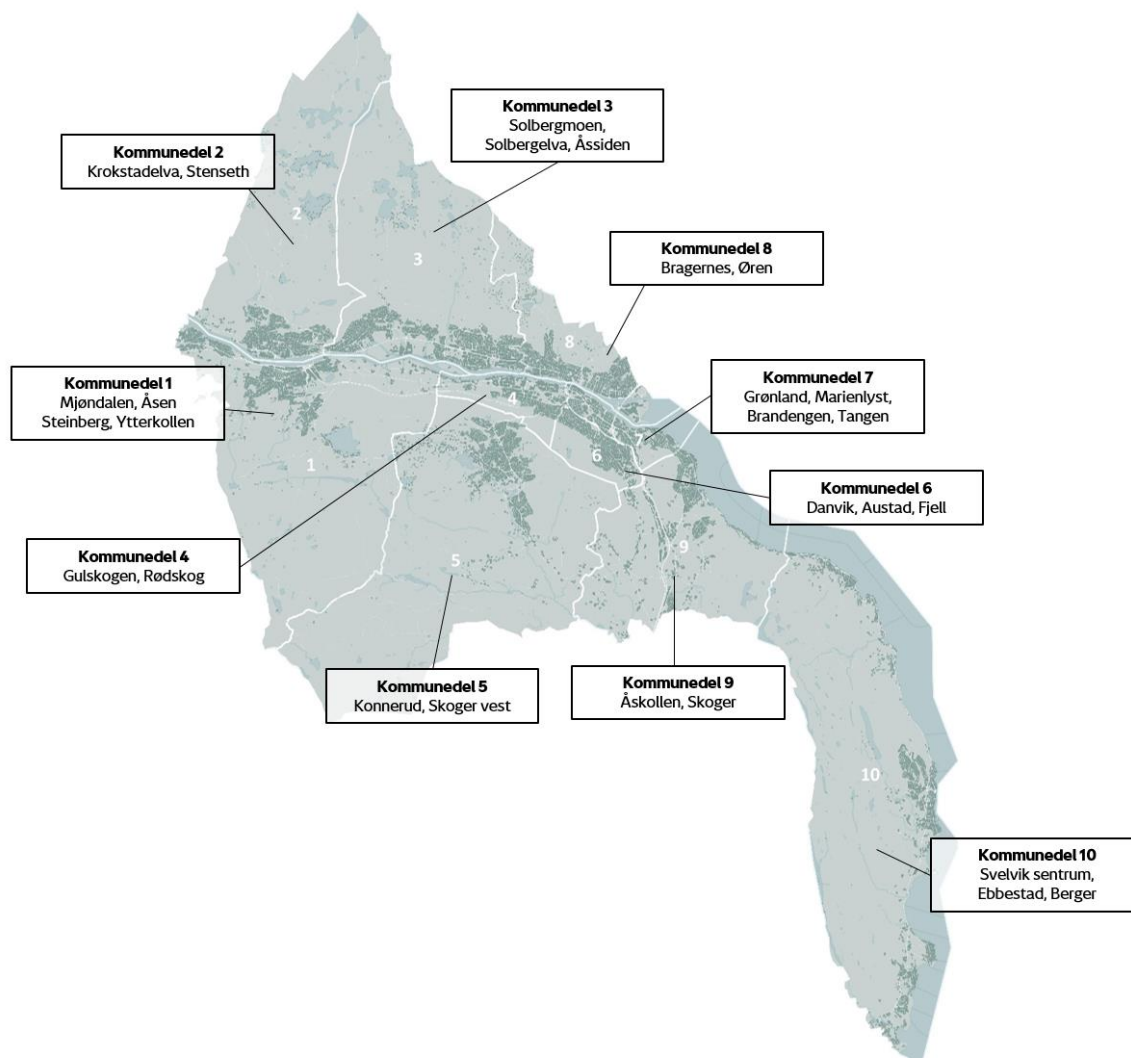
<https://www.vegvesen.no/fag/fokusomrader/nasjonal-transportplan/den-nasjonale-reisevaneundersokelsen/om-den-nasjonale-reisevaneundersokelsen/>

Der det er benyttet egen statistikk fra virksomhetsområder er dette oppgitt i rapporten.

1. DRAMMENS GEOGRAFI

Kommunedeler

Drammen kan deles inn i mindre geografiske enheter, og er samtidig del av en større funksjonell region med felles bolig- og arbeidsmarked. Drammenstrender 2023 presenterer statistikk for ulike geografiske inndelinger av kommunen for ulike formål. Drammen kommune er inndelt i 10 kommunedeler som vist på kartet under:

Figur 1.1. Kart over Drammen kommune med ti kommunedeler.

Drammens geografi

Drammen er urbane bymiljøer, tettsteder, korn- og fruktgårder, marka, elva og fjorden med rekreasjonsområder. Regionbyen Drammen, tettstedet Mjøndalen og Svelvik by er kommunens urbane sentra. Gulskogen og Åssiden er viktige møteplasser for kommunens egne innbyggere, og sentrale handelssteder for innbyggere i kommunene rundt Drammen. Drammen har flere nærsentre som Solbergelva, Åskollen, Fjell og Konnerud, samt steder som blant annet Steinberg, Åsen, Nesbygda, Ebbestad og Berger. Drammen er et naturlig regionalt senter for tjenester, handel og kultur. Drammen er Norges sjuende største kommune og den største kommunen i Buskerud fylke. Drammen by er et knutepunkt for person- og godstrafikk med havnevirksomhet på Holmen og hovedveiene E18, E134 samt jernbane mot Oslo, Sørlandsbanen, Vestfoldbanen og Bergensbanen som sentrale transportårer gjennom byen. Det er kort vei og gode kollektivforbindelser til flyplassene Gardermoen og Torp. I tillegg har kommunen sykehus, statlige virksomheter og universitet.

2. BEFOLKNINGEN I DRAMMEN

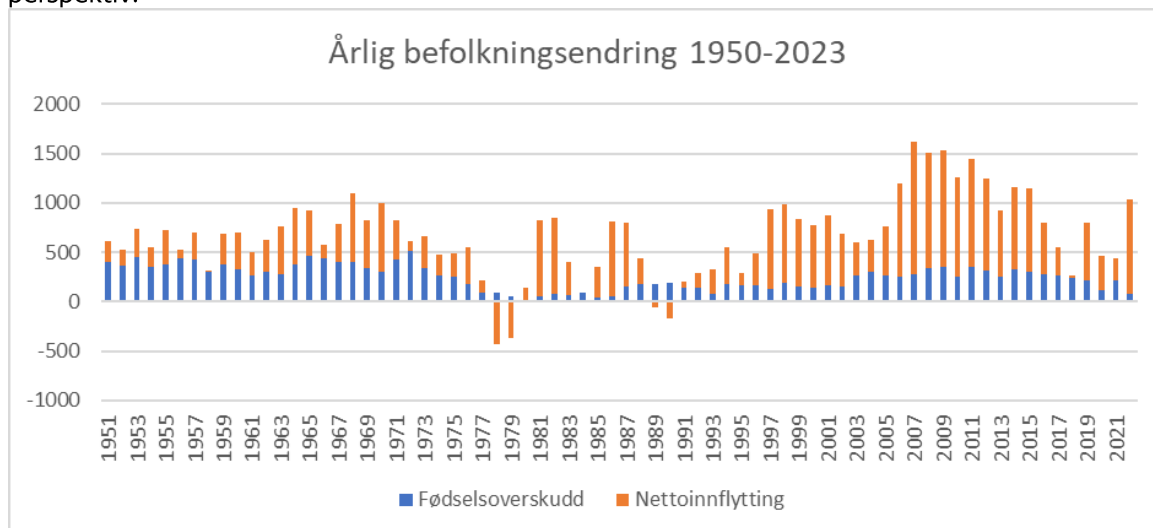
Hovedtrender

- Drammen har 103 291 innbyggere (per 1.1.2023).
- Etter en periode med rekordhøy befolkningsvekst, har Drammen hatt lavere befolkningsvekst de siste årene. Dette er forventet å fortsette. Befolkningsframskrivninger viser om lag 0,5 prosent årlig befolkningsvekst framover. Det vil gi i underkant av 111 000 innbyggere i 2040 og 115 000 i 2050.
- Flytteeverskudd, det vil si at flere flytter inn enn ut, forventes å utgjøre den største andelen av befolkningsveksten i Drammen i årene som kommer.
- 30,3 prosent av innbyggerne i Drammen har i dag innvandrerbakgrunn. Drammen mottok mange arbeidsinnvandrere i årene etter EUs utvidelse mot øst i 2004. Antallet innbyggere med innvandrerbakgrunn har femdoblet seg siden 2004.
- I 2026 fyller det første av de store etterkrigskullene 80 år. Fram mot 2040 forventes om lag en dobling av antall personer over 80 år i Drammen, og tredobling av antall personer over 90 år.
- 40 prosent av privathusholdningene i Drammen er i dag enpersonshusholdninger. Det bor barn under 18 år i 25 prosent av privathusholdningene i Drammen.

Drammen har lagt bak seg en periode med særlig høy befolkningsvekst (2005-2012). Veksten har de seneste årene vært lavere. Til tross for lavere fruktbarhet og lavere nettoinnflytting er det god grunn til å forvente fortsatt befolkningsvekst i Drammen i mange år framover. Dette kapittelet gjør nærmere rede for befolknings sammensetningen og -utviklingen i Drammen: både historisk - hva registerdata forteller om utviklingen fram til i dag, og framskrevet - hva som er lagt til grunn i beregningene av fremtidig befolkningsutvikling.

2.1 Befolkningsutvikling

I 2022 gikk befolkningsveksten litt opp etter flere år med negativ trend. Drammen hadde 103 291 innbyggere per 1. januar 2023. I løpet av 2022 økte befolkningen i Drammen med 1018 personer, eller med 1 prosent. Selv om veksttakten ikke er like høy nå som for noen år siden, er den fortsatt høy i et historisk perspektiv.

Figur 2.1. Kilde: SSB tabell 0619

Søylediagrammet over viser årlig endring i folketallet i Drammen hvert år fra 1950 til i dag. Befolkningsendringen er sammensatt av fødselsoverskudd (antall levendefødte fratrukket antall døde, vist med blå søyler) og nettoinnflytting (antall innflyttet fratrukket antall utflyttet, vist med røde søyler). Diagrammet viser at befolkningsveksten de siste 25 årene er dominert av nettoinnflytting, men også at

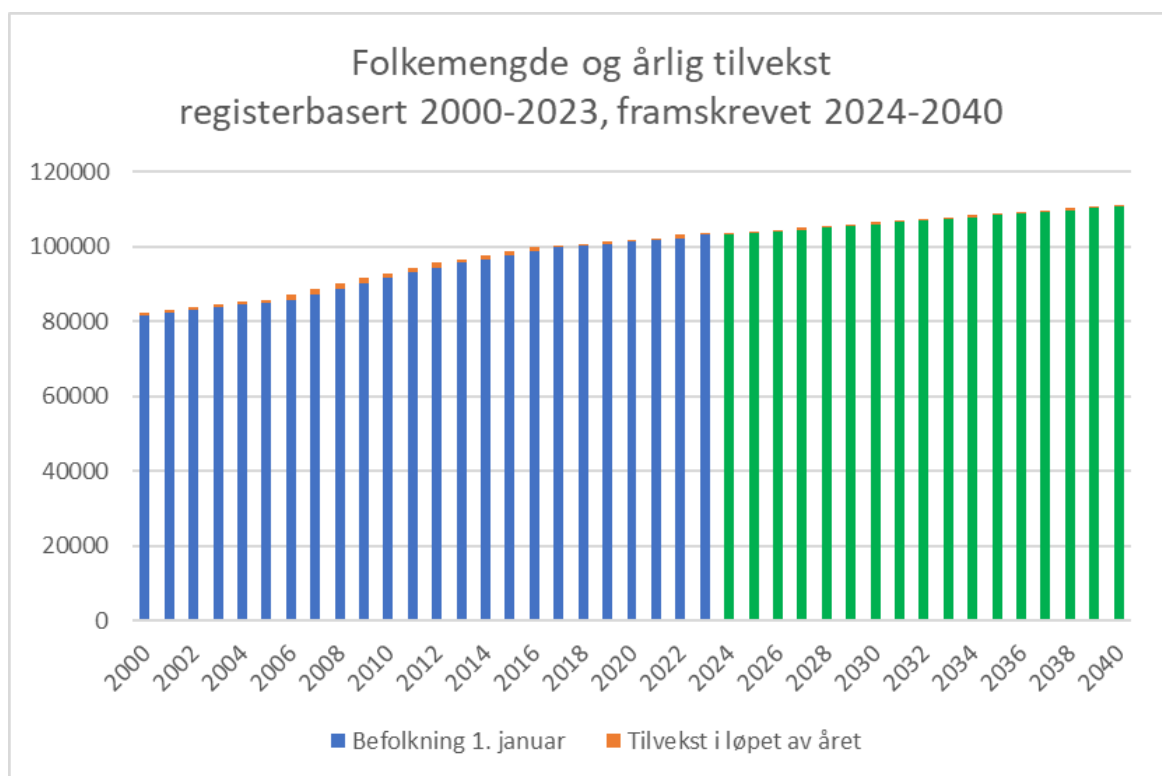

det har vært fødselsoverskudd hvert år. Både rundt 1980 og rundt 1990 var nettoinnflyttingen negativ, det vil si at flere flyttet ut enn inn. Rundt 1980 ga dette nedgang i folketall. Rundt 1990 var fødselsoverskuddet i Drammen stort nok til å veie opp for negativ nettoinnflytting. Diagrammet viser også at rekordstor netto innflytting ga rekordstor befolkningsvekst i perioden 2006-2015.

Kommuners regionale roller gjenspeiles i befolkningsutviklingen over tid. Oslo har, og har alltid hatt, en større andel unge voksne enn de omkringliggende forstadskommunene, og også høyere enn Drammen har. Oslo har også mye netto utflytting til omlandskommunene i Viken. I Oslo har fødselsoverskuddet (flere fødte enn døde) gitt befolkningsvekst de siste årene tross negativ nettoinnflytting. I Viken står nettoinnflytting for mesteparten av befolkningsveksten. De siste årene har nettoinnflyttingen til Viken vært mange ganger så stor som fødselsoverskuddet. Slik er det i Drammen også, men både veksten og nettoinnflyttingen i Drammen har vært mindre enn i mange tidligere/kommende Akershuskommuner.

SSBs MMMM-framskriving (hovedalternativet) legger til grunn at folketallet i Drammen vil fortsette å øke med om lag 0,5 prosent per år, fra 103 291 innbyggere per. 1.1.2023, til 110 627 innbyggere i 2040 og nesten 115 000 i 2050. Det forventes at fødselsoverskudd og netto innflytting fortsatt vil gi befolkningsvekst i Drammen i årene som kommer.

Søylediagrammet under viser registrert folketall per 1. januar som blå søyle (og det kan skimtes røde søylestubber på toppen som viser tilvekst i løpet av året) hvert år fra 2000-2023. Fra 2020-2023 vises faktiske tall basert på registerdata, for 2023-2040 vises framskrevet folketall og årlig tilvekst, framskrevet folketall per 1. januar hvert år er her vist med grønne søyler. Utvikling i flytting, fødte og døde omtales senere i kapittelet.

Figur 2.2. Kilde: SSB tabell 06913 for 2000-1.1.2023, framskrevet SSB MMMM for 2023-2040

Om befolkningsframskrivinger som brukes i Drammen kommune:

Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeider befolkningsframskrivinger for hele landet, fylkene og kommunene hvert annet år (om sommeren i partallsår, sist 5. juli 2022). SSB utarbeider ulike alternative framskrivinger som bygger på ulike kombinasjoner av forutsetninger om henholdsvis **Høy, Middels** og **Lav** fruktbarhet, dødelighet, netto innvandring og netto innenlands innflytting. Når det henvises til SSB MMMM i denne rapporten er det framskrivingen fra 5. juli 2022 det henvises til, justert for faktisk (ikke beregnet) folketall per 1.1.2023.

Framskrivingene gir et anslag over hvor mange mennesker i ulik alder som kan komme til å bo i Drammen og andre områder i årene framover. Forutsetningene er basert på ulike vurderinger av historiske utviklingstrekk (statistikk) fra de foregående årene. MMMM-alternativet (mellomalternativet eller hovedalternativet) er det alternativet SSB vurderer som mest sannsynlig, og derfor det alternativet som brukes i kommunens overordnede planlegging. I alle SSBs framskrivinger fra 2014 til 2022 har faktisk utvikling vist svakere vekst enn SSBs MMMM-framskriving. Det har ført til at alle nye framskrivinger har gitt nedjustert vekstforventning sammenliknet med de foregående.

Drammen kommune lager også egne befolkningsframskrivinger. Modellverktøyet KOMPAS gjør det mulig å ta ut statistikk og gjøre framskrivinger på et mer detaljert nivå enn hele kommunen. Disse befolkningsframskrivingene brukes blant annet til å beregne framtidig kapasitetsbehov ved planlegging av utvikling av infrastruktur og tjenester: barnehager, skoler, hjemmetjenesteområder, omsorgsdistrikter, vannforbrukssoner, rensaneanleggdistrikter med videre. Det utarbeides to alternative lokale framskrivinger i Drammen, det ene vektlegger i større grad framskriving av lokale flyttemønstre (trendflyttingsalternativet) det andre er i større grad basert på prognoser om forventet boligbygging (boligtilbudsalternativet).

Drammen kommunes egne befolkningsframskrivinger er bevisst gjort noe mer vekstoptimistiske enn SSBs hovedalternativ MMMM. Disse framskrivingene bygger på forutsetninger om noe høyere fruktbarhetsrate, noe høyere netto innflytting (og større boligproduksjon) enn SSBs MMMM-alternativ. De lokale framskrivingene brukes til dimensjonering av kapasitet i tjenesteproduksjonen. Ved å ta høyde for større barnetall og større befolkningsvekst gir det større margin for å sikre tilstrekkelig kapasitet ved dimensjonering av tjenester.

SSBs MMMM-alternativ har vist seg å være mer vekstoptimistisk enn faktisk utvikling det siste tiåret. Drammen kommunes egne befolkningsframskrivinger, som er litt mer vekstoptimistiske enn SSB MMMM, har da tilsvarende skutt enda litt mer over mål. De vurderes likevel å være nyttige for å fange opp lokale forskjeller internt i kommunen.

Det knytter seg alltid usikkerhet til befolkningsframskrivinger. Generelt øker usikkerheten øker jo lengre ut i tid og jo mindre område man framskriver for.

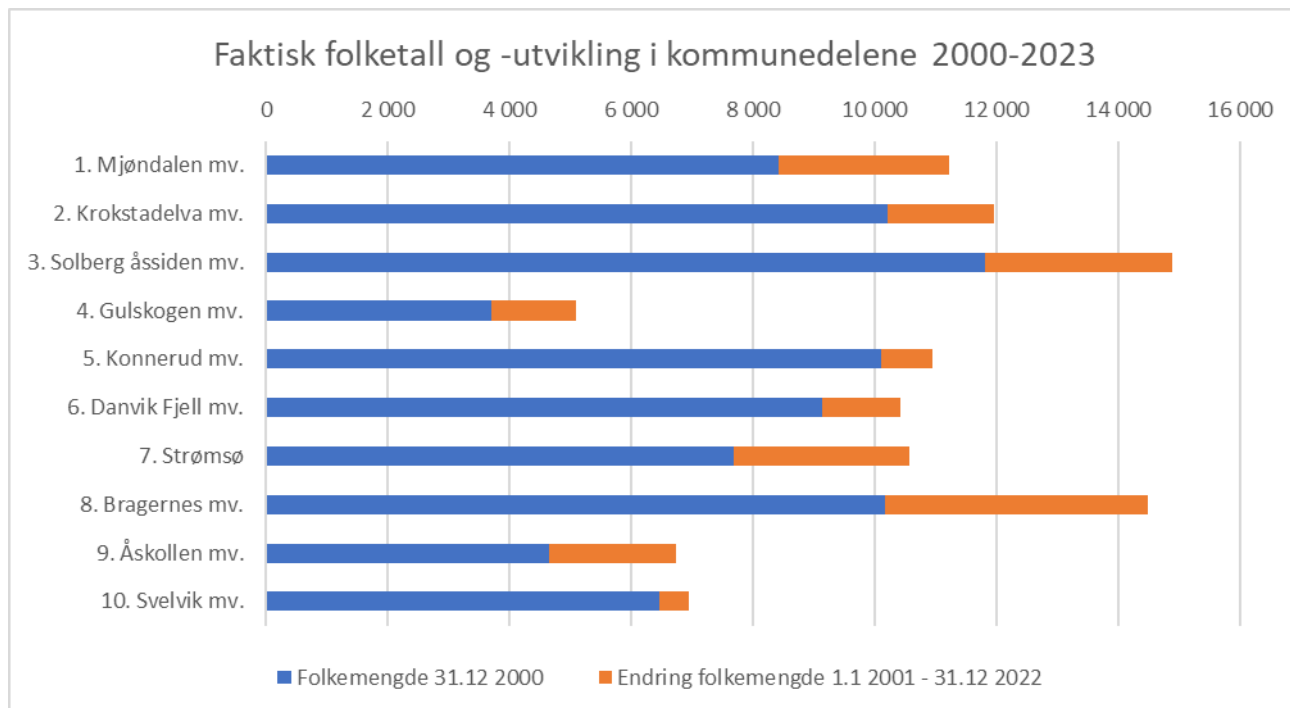
Drammen består av 10 kommunedeler (se kart, figur 1.1 i kapittel 1). Størrelsen på kommunedelene varierer, og (bolig- og) befolkningsutviklingen de siste årene har også variert mellom kommunedelene: Kommunedel 3, Solberg, Åssiden er den mest folkerike kommunedelen med 14 892 innbyggere. Kommunedel 8, Bragernes har hatt størst vekst de siste tiårene. Kommunedel 4, Gulskogen har færrest innbyggere, med 5 095 innbyggere. Kommunedel 10, Svelvik har hatt mest stabilt innbyggertall siden 2000, per 1.1. 2023 var det 6 953 innbyggere i kommunedel Svelvik.

Kommunedelenes folketall per 1.1.2023:

1. Mjøndalen mv.	11 234
2. Krokstadelva mv.	11 960
3. Solberg åssiden mv.	14 892

4. Gulskogen mv.	5 095
5. Konnerud mv.	10 956
6. Danvik Fjell mv.	10 416
7. Strømsø	10 571
8. Bragernes mv.	14 485
9. Åskollen mv.	6 730
10. Svelvik mv.	6 953

Figuren under viser folketall i kommunedelene, og faktisk folketallsutvikling fra 2000-2023:

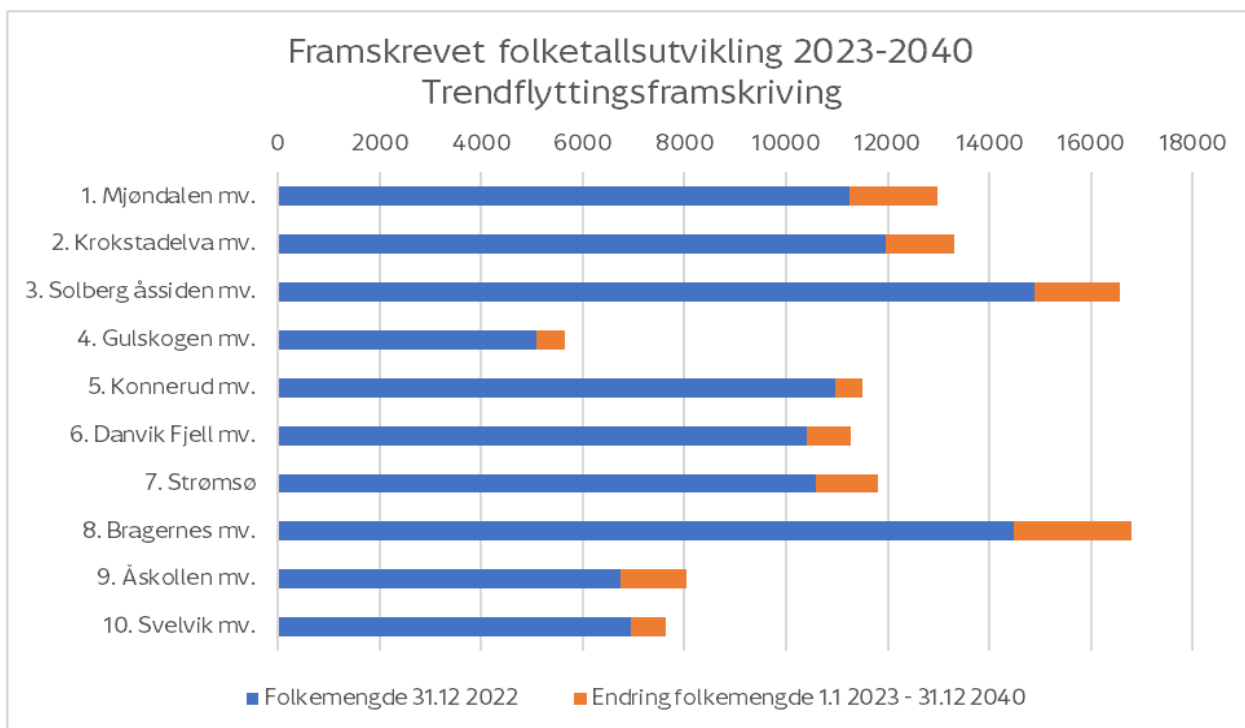

Figur 2.3. Kilde: SSB/KOMPAS (registerdata).

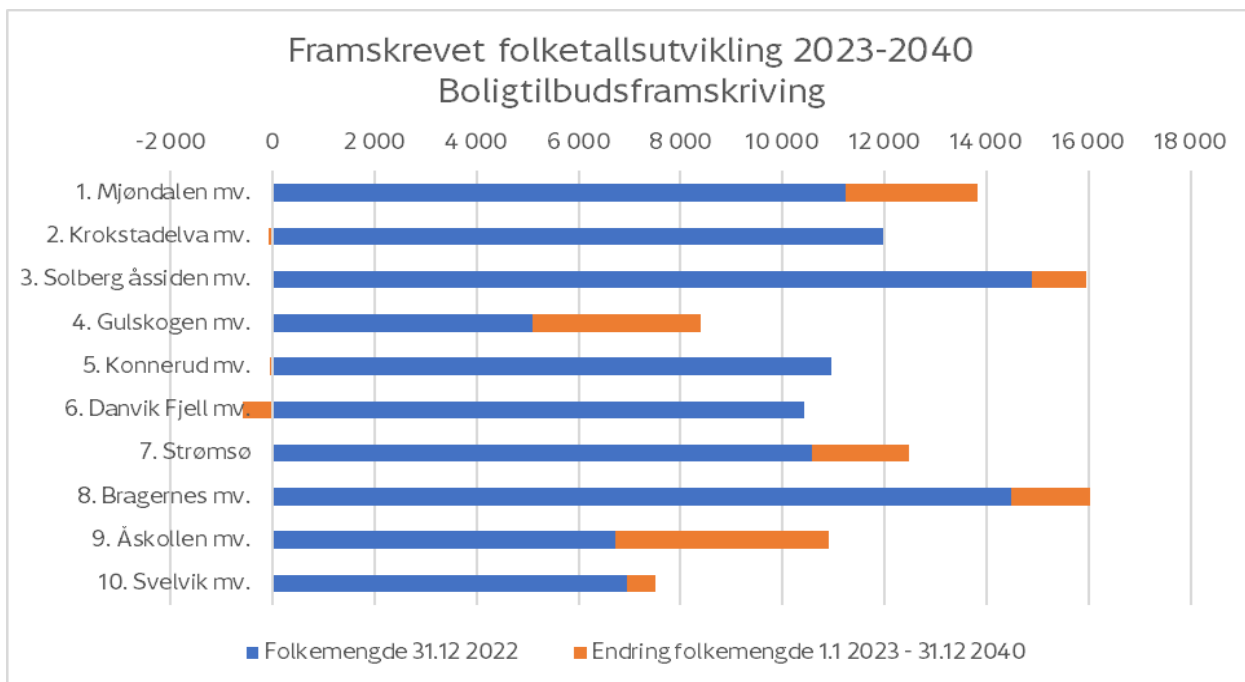
Figurene under viser registrert antall innbyggere per 1.1. 2023 og to alternative framskrivinger av folketallsutviklingen i kommunedelene fram til 2040. Forskjellen mellom de to framskrivingene illustrerer usikkerheten ved framskrivinger for mindre områder. Det første framskrivingsalternativet, «trendflytting», vektlegger i større grad framskriving av lokale flyttemønstre. Det andre framskrivingsalternativet, «boligtilbud», vektlegger i større grad kommunens anslag over forventet/planlagt boligbygging i ulike deler av kommunen.

Fordelingen av veksten avhenger blant annet av boligbyggingen og utviklingen i flyttemønsteret. Gitt forutsetningene i «trendflyttingsalternativet» vil alle kommunedeler få vekst i perioden fram mot 2040. Gitt forutsetningene i «boligtilbudsalternativet» vil veksten fordele seg annerledes og kommunedel 6 (og 5) kan få en mindre befolkningsnedgang.

Figur 2.4. Kilde: SSB/KOMPAS

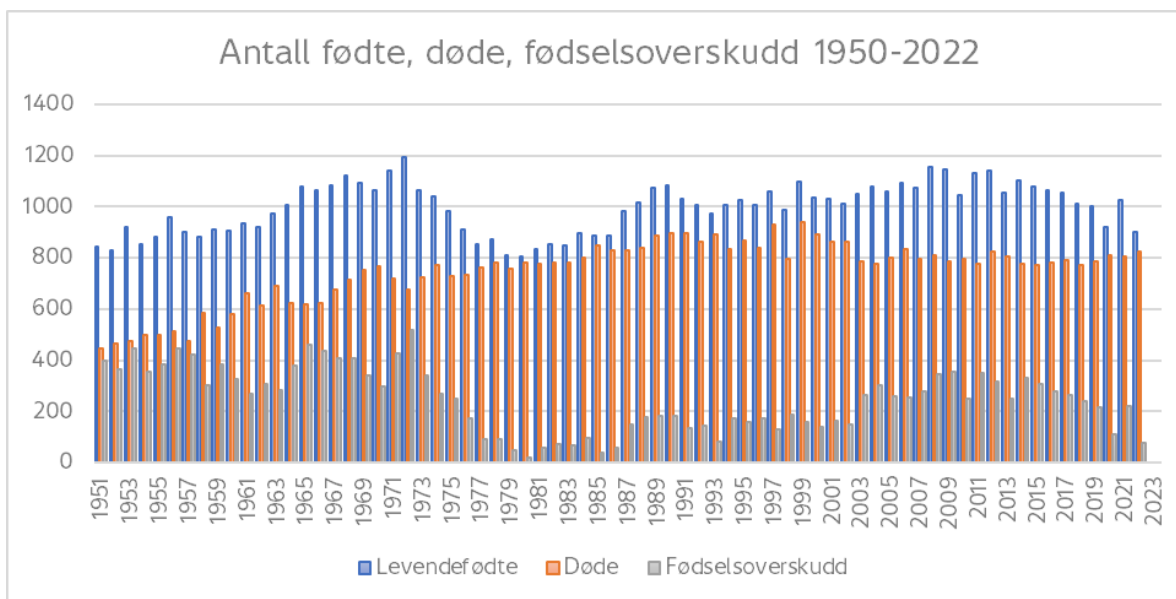
Figur 2.5. Kilde: SSB/KOMPAS

2.2 Fødte og døde

I 2022 ble det født 903 barn i Drammen, 824 innbyggere døde, det gir et fødselsoverskudd på 79 personer. Fødselsoverskuddet, det vil si antall levendefødte barn minus antall døde innbyggere, har vært mer eller mindre økende siden 1980-tallet som følge av at antall fødte har økt og antall døde har gått ned. Det siste tiåret har imidlertid fødselsoverskuddet i Drammen falt ganske jevnt år for år fra 352 i 2012 til 79 i 2022, i hovedsak fordi antallet fødte har gått ned.

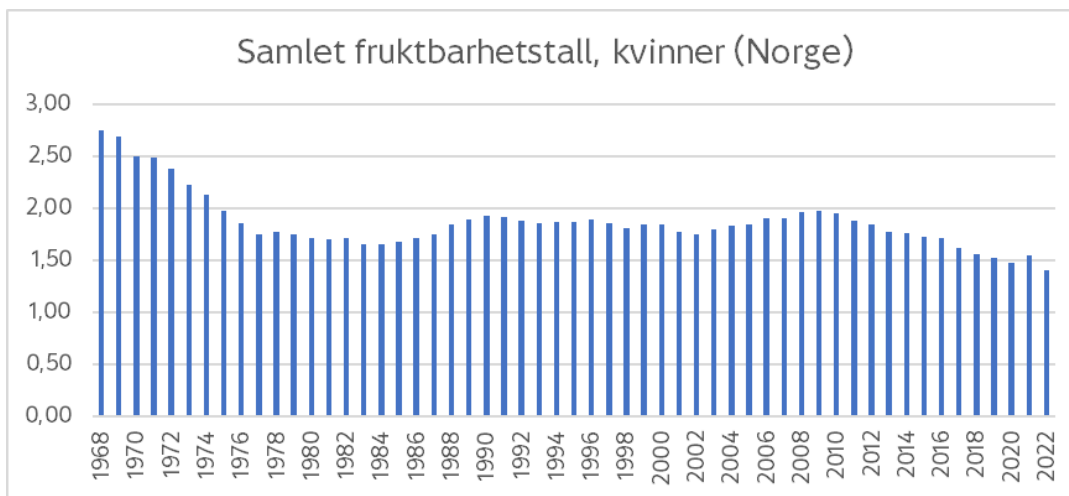
Stolpediagrammet under viser antall fødte, døde og fødselsoverskuddet hvert år fra 1950 til og med 2022. NB: I figuren under er det brukt faktisk antall personer hvert år. Faktiske tall gir et mindre tydelig

bilde av de faktiske endringene enn når man brukte relative tall (som for eksempel antall fødte per 1000 innbygger, eller per 1000 kvinne i fruktbar alder). I 1960 hadde Drammen 59 737 innbyggere. 906 levendefødte barn i 1960, er relativt sett et mye høyere tall enn 903 levendefødte barn i 2022, da Drammen hadde 102 273 innbyggere.

Figur 2.6. Kilde: SSB tabell 06913

Etter to kortere perioder med litt økte fruktbarhetstall², har trenden vært redusert fruktbarhet i både Drammen og Norge. Se figuren under:

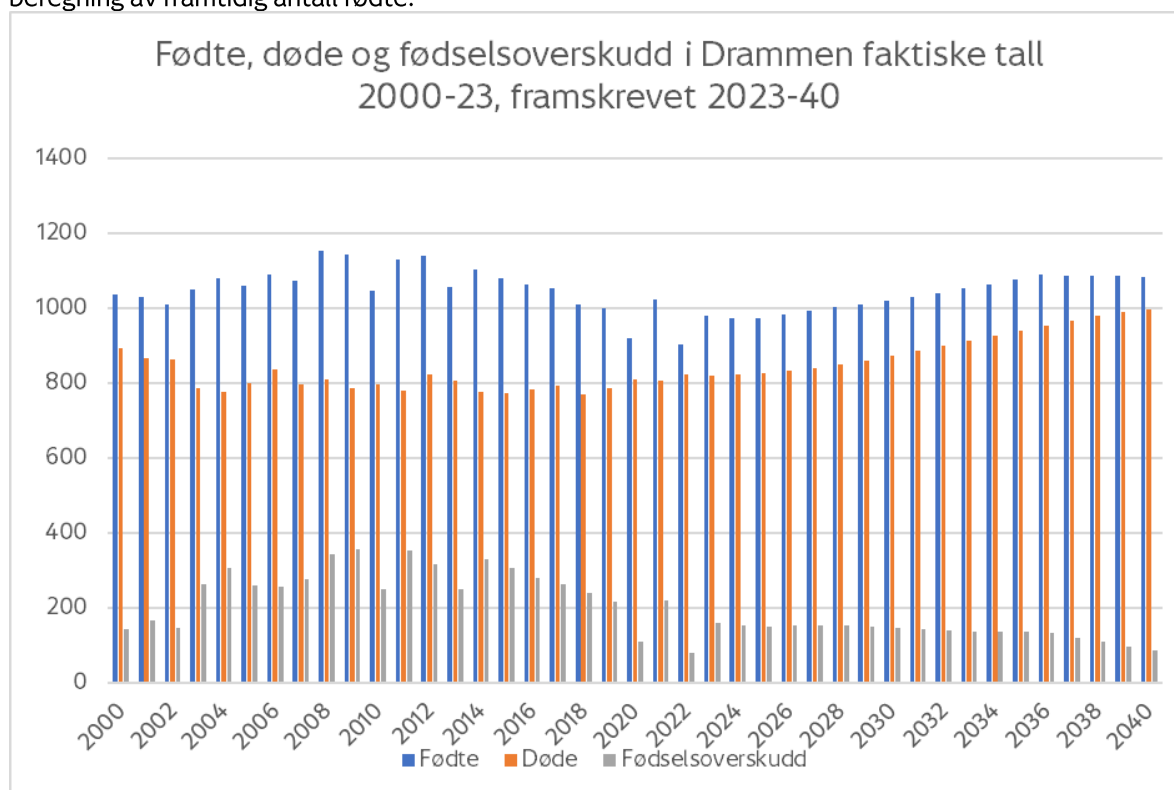
Figur 2.7. Kilde: SSB tabell 04232.

Fruktbarheten varierer naturlig over tid. Etter perioder med nedadgående fruktbarhet og lave fødselstall har det historisk vært påfølgende perioder med høyere fødselstall. Dette skyldes historisk at kvinner har utsatt å få barn og at disse utsatte fødslene er blitt tatt igjen på et senere tidspunkt. Et historisk

² Fruktbarhetstall og -rater brukes til å sammenlikne fruktbarhetsmønstre i ulike regioner og utvikling over tid. Samlet fruktbarhetstall (SFT) er et vanlig mål på fruktbarheten, et slags årlig bilde av utvikling i fødemønstret i et land. Hvert år publiserer SSB samlet fruktbarhetstall for året før, og det er vanligvis dette tallet som brukes når man omtaler utvikling i fruktbarhet i samfunnsdebatten. Tallet forteller hvor mange barn en kvinne i gjennomsnitt vil føde i løpet av sin fruktbare alder, dersom fruktbarhetsmønstret fra det aktuelle året holder seg likt også i tiden framover. SFT regnes ut ved å finne andelen av alle fødte barn hvert alderskull kvinner (mellom 15 og 49) har født i året som gikk, summere andelen og regne ut gjennomsnittet for alle befolkningens kvinner over et livsløp. Tallet varierer fra år til år. I 2022 var tallet 1,41 barn per kvinne i Norge. Det er en kraftig nedgang fra 1,55 året før, og det laveste som noen gang er målt i Norge. I befolkningsframskrivinger beregnes fremtidige fødselstall på bakgrunn av utvikling i samlet fruktbarhetstall, aldersspesifikke fruktbarhetsrater (hvor mange barn 1000 kvinner i hver årsklasse mellom 15 og 49 år føder hvert år), og antall kvinner i ulike årsklasser.

eksempel er lave fødselstall under andre verdenskrig som ble tatt igjen med store etterkrigskull. Mer nylig ble en nedgang i antall fødte 2020 tatt igjen med flere fødte i 2021. Gjennomsnittsalderen for når kvinner får sitt første barn, har over tid økt. Det at flere kvinner utsetter å få barn og at de utsetter det stadig lenger, kan gjøre det vanskeligere for dagens kvinner å få like mange barn som sine forgjengere. Det er også færre kvinner som får tre barn eller flere i dag enn tidligere.

Antall kvinner i fertil alder påvirker også antallet fødte barn. En økning i antall kvinner i fertil alder i Drammen de senere årene (særlig knyttet til innvandring) har kompensert noe for nedgangen i fruktbarhet. Beregning av fremtidig antall fødte barn tar utgangspunkt i lokale fruktbarhetsrater og antall kvinner i ulike årskull. I framskrivningene er det lagt til grunn en svak økning i fruktbarheten i framskrivingsperioden, i tilfelle en del utsatte fødsler vil bli tatt igjen. Det er stor usikkerhet knyttet til beregning av framtidig antall fødte.

Figur 2.8. Kilde: SSB tabell 06913 (registerdata), tabell 13605 SSB MMMM (framskrevet 2023-2040)

Normalt vil antall døde øke når befolkningen øker. Siden 2000 har imidlertid antall døde i Drammen vært relativt stabilt på tross av økt folketall. Beregning av framtidig antall døde personer tar utgangspunkt i befolkningens størrelse og alderssammensetning, i tillegg til dødsrater³. Siden 1985 har dødsratene gått ned. De eldre lever stadig lenger og en økende andel dør først etter at de har fylt 90 år. Forventet levealder har økt og forventes å fortsette å øke, noe mer for menn enn for kvinner. Framskrivningene viser at det etter hvert vil bli flere døde i Drammen, selv med fortsatt nedgang i dødsratene og økt levealder. Dagens eldrebefolkning er født i mellomkrigstiden, en periode med svært små fødselskull. Etter hvert som de store etterkrigskullene blir eldre, vil naturlig nok også antall døde øke.

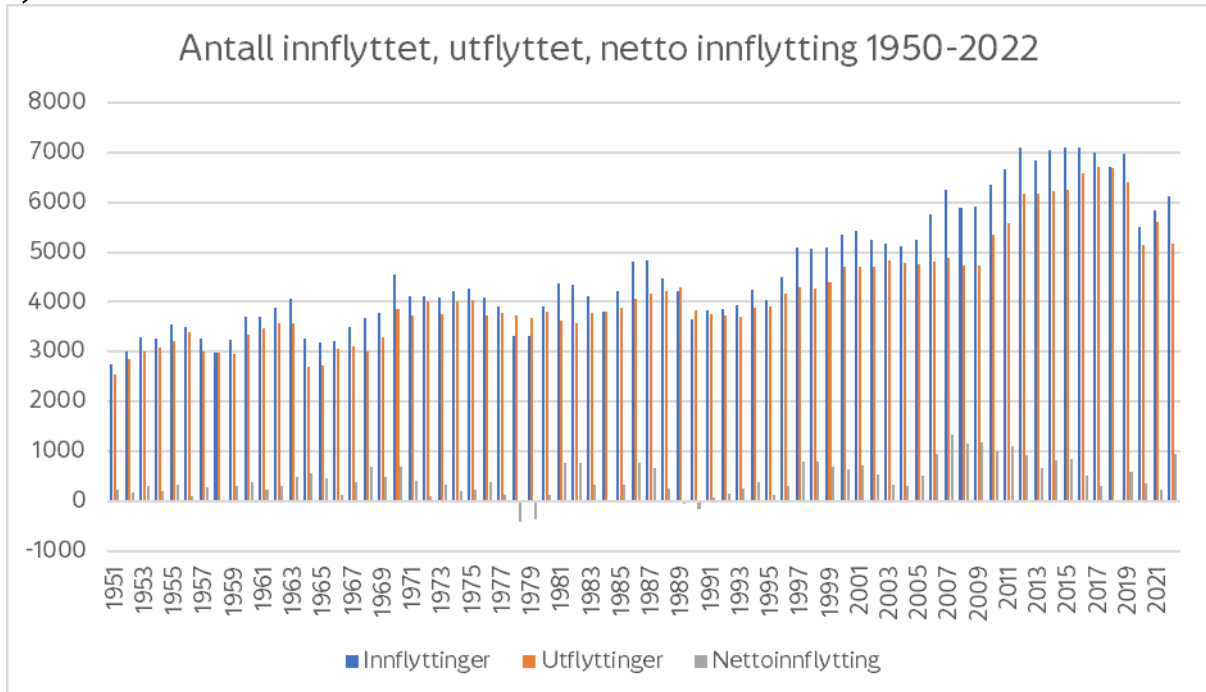
2.3 Flytting

De siste årene har i gjennomsnitt hver femte innbygger i Drammen flyttet hvert år. De fleste av disse flytter internt i kommunen, mange flytter inn og ut av kommunen, og noen flytter til eller fra utlandet. I 2022 flyttet totalt 6117 personer inn til Drammen; 4834 fra en annen norsk kommune, og 1283 fra utlandet. Totalt flyttet 5163 ut av kommunen; 4637 til en annen norsk kommune og 526 til utlandet. Samme år flyttet 8610 personer innenfor kommunen.

³ Dødelighetstall og -rater brukes til å sammenlikne dødelighetsmønstre i ulike regioner og utvikling over tid. Ved sammenlikning av antall dødsfall og dødelighet i ulike grupper må man ta hensyn til folketall og alderssammensetning. Dødsårsaksregisteret justerer dødsårsakstallene både for størrelse og alderssammensetning av befolkningen for å kunne sammenlikne utviklingen over tid. I tillegg til antall døde brukes aldersstandardisert dødelighetsrate (registrert/beregnet dødelighet for ulike årsklasser).

Summen av alle inn- og utflyttinger utgjør nettoflyttingen til Drammen og viser hvor mye folke mengden har økt eller sunket som følge av flytting. I 2022 var samlet netto innflytting til Drammen 954 personer. Stolpediagrammet under viser antall innflyttet, utflyttet og netto innflytting hvert år i Drammen fra 1950 til og med 2022. Diagrammet viser en betydelig økning i (brutto) flytteeaktivitet fra om lag 1990 til 2012, hvor det flatet ut på et historisk høyt nivå fram til 2019. De siste årene har det vært noe lavere flytteeaktivitet.

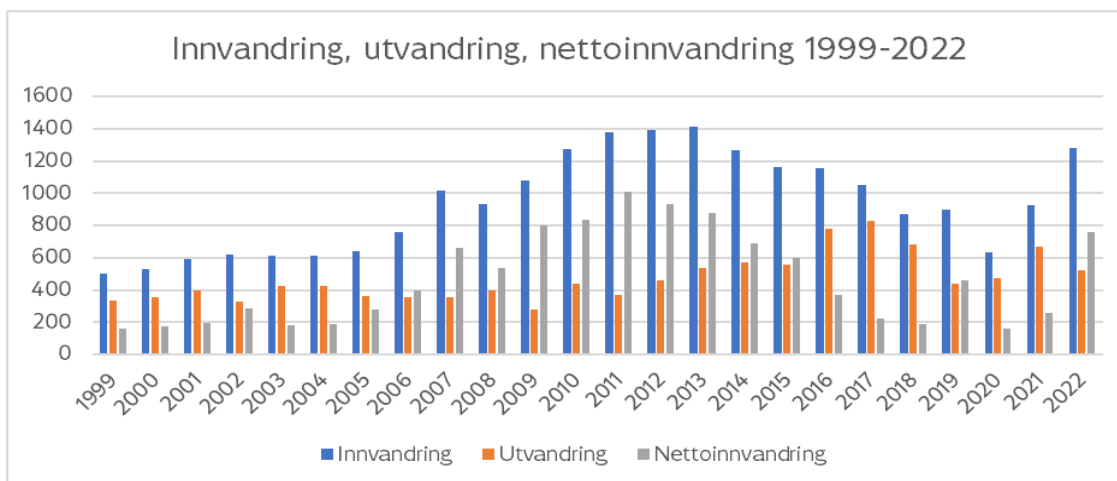

Figur 2.9. Kilde: SSB tabell 06913, Drammen

For å studere de underliggende flyttemønstre, er det vanlig å dele den samlede nettoinnflyttingen i to ulike flyttere regnskap. Flytting mellom Drammen og utlandet, kalles netto innvandring, og flytting mellom Drammen og andre kommuner i Norge, kalles innenlands netto innflytting.

Stolpediagrammet under viser antall innvandret, utvandret og nettoinnvandret per år fra 1999 til og med 2022. Som det framgår av diagrammet var det en betydelig økning i (brutto) innvandring til Drammen fra 2004 (610 personer), særlig fram til 2013 (1414 personer). EU-utvidelsen i mai 2004 førte til en kraftig økning i arbeidsinnvandringen til Norge og Drammen. Siden det har det også kommet mange flyktninger til Norge. Siden toppåret 2011, med en netto innvandring på 1007 personer, har innvandringen variert mye fra år til år.

Økningen i brutto innvandring til Drammen i 2022 (fra 927 personer i 2021 til 1283 i 2022) kan knyttes til krigen i Ukraina: Per 1.1.2020 var det folkeregistrert 105 innvandrere og 22 norskfødte barn av innvandrede foreldre fra Ukraina i Drammen, 1.1.2022 hadde antallet økt litt til 114 innvandrere og 32 norskfødte barn av innvandrede foreldre. Per 1.1.2023 var antallet 443 innvandrere og fortsatt 32 norskfødte barn av foreldre innvandret fra Ukraina. Kilde: SSB: tabell 09817.

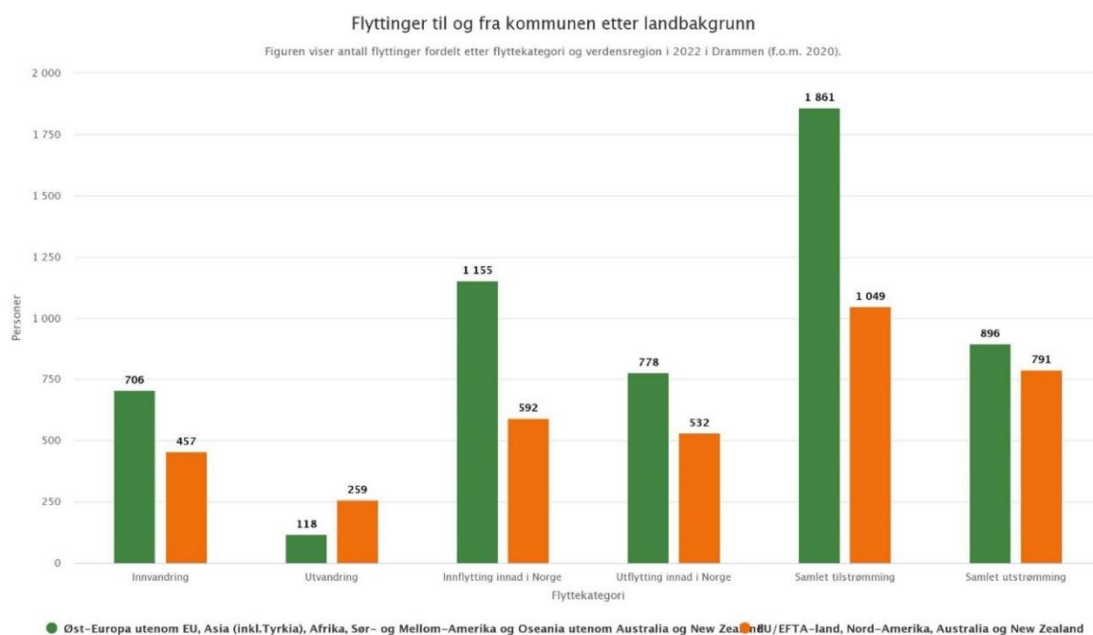

Figur 2.10. Kilde: SSB tabell 05426

Disse tallene forteller imidlertid kun hvor innflyttere til Drammen kommune sist var bosatt før de flyttet til Drammen. Tallene forteller ikke om hvor mange av de som flytter inn og ut av Drammen som har innvandrerbakgrunn: Eksempelvis vil en norskfødt person med to norskfødte foreldre som flytter til Drammen etter å ha vært bosatt i utlandet telles som innvandret, mens en utenlandskfødt person med to utenlandskfødte foreldre som flytter til Drammen etter å ha vært bosatt i en annen norsk kommune, telles som innenlands innflytter.

Netto innenlands innflytting til Drammen i perioden 2020-2022 holdes oppe av innflyttere med innvandrerbakgrunn: Det innenlands flyttereignskapet mellom Drammen og andre norske kommuner ga netto innflytting av henholdsvis 487, 316 og 437 personer som selv hadde innvandret eller var norskfødt barn av to utenlandskfødte innvandrere i 2020, 2021, og 2022. Tilsvarende ga det innenlands flyttereignskapet for de med en eller to norskfødte foreldre, netto utflytting av henholdsvis 291, 355 og 287 personer samme år. Kilde SSB: tabell 07210.

Dette tydeliggjøres i statistikk IMDI (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) har bestilt fra SSB, her illustrert med innvandreres flyttemønstre til og fra Drammen i 2022:

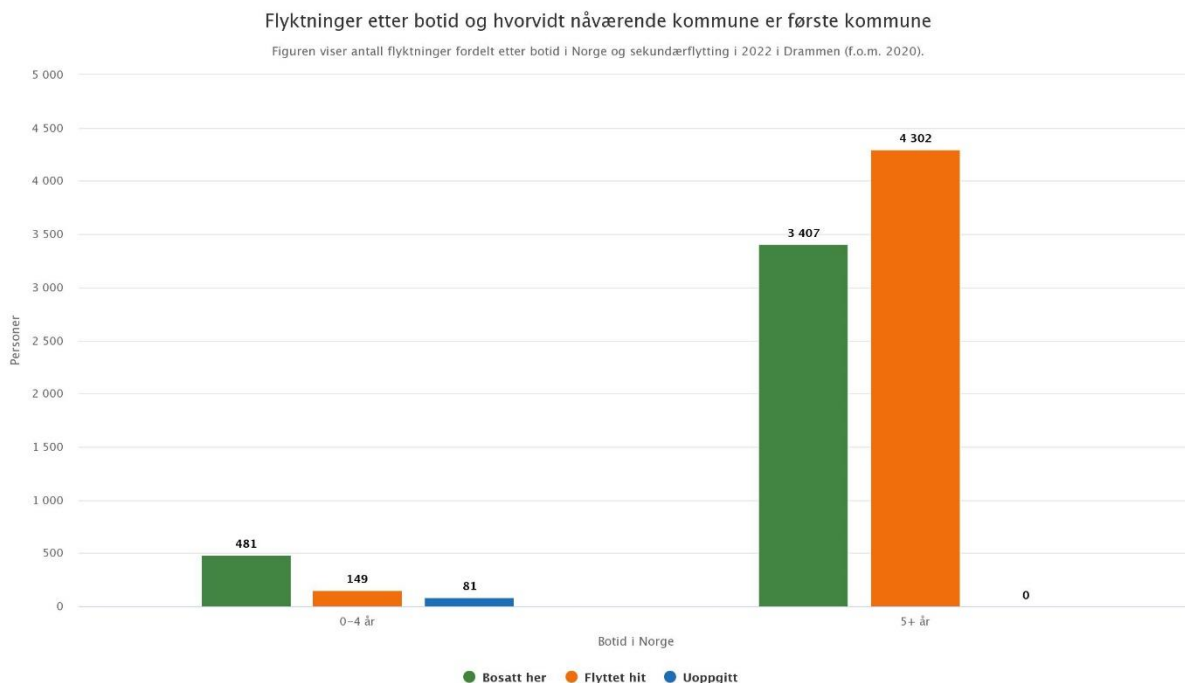

Figur 2.11. Kilde SSB/IMDi.

Flyktninger som får opphold i Norge bosettes i en kommune. Bosetting og integrering av flyktninger er en kommunal oppgave, og kommunen får et tilskudd av staten de første fem årene som skal dekke kommunens utgifter. Mer om dette i kapittel 3.3. I tillegg til flyktningene som bosettes i kommunen gjennom utsøking fra IMDi, kommer familiegjennforening og flyktninger som flytter fra andre kommuner i løpet av integreringstilskuddsperioden. I stolpediagrammet under vises en oversikt over flyktninger (uten familiegjennforente) bosatt i Drammen i 2022, fordelt på tre kategorier:

- Flyktninger som bor i første bosettingskommune (Drammen) etter å ha flyttet fra asylmottak (grønne stolper), etter vedtak om bosetting. Det utgjorde i 2022 i Drammen 481 personer med 0-4 års botid (fortsett på introduksjonsprogram) og 3407 personer med mer enn 5 års botid.
- Flyktninger som har flyttet til Drammen fra første bosettingskommune. Det vil si at de har flyttet fra den opprinnelige kommunen hvor han/hun ble bosatt etter avtale mellom IMDi og kommunen (oransje søyle). Det utgjorde i 2022 149 personer med 0-4 års botid og 4 302 personer med mer enn 5 års botid.
- Flyktninger som av ulike grunner ikke kan plasseres i en av de ovennevnte kategoriene (81 personer i Drammen i 2022) er vist med blå søyle.

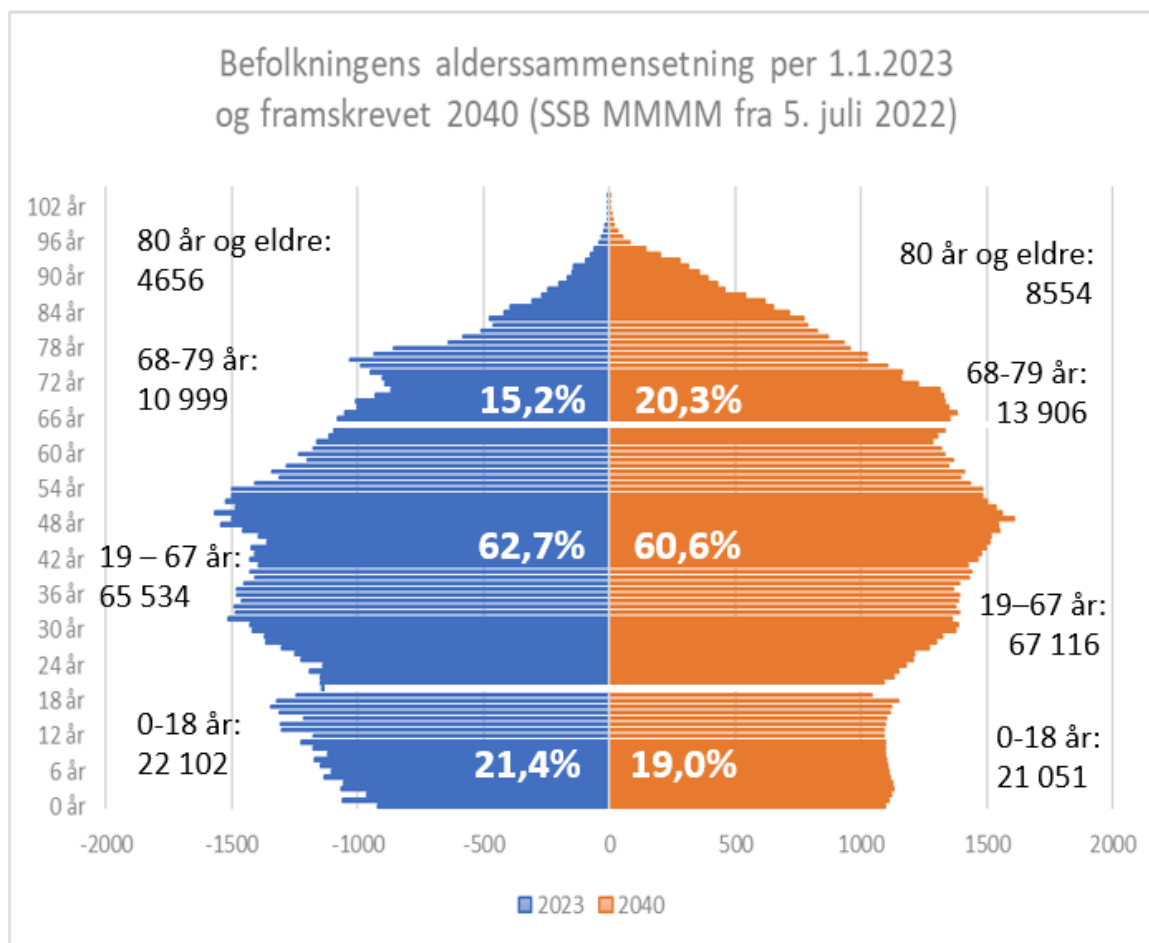
Det vil si at mer enn halvparten av flyktningene (uten familiegjennforente) som bodde i Drammen i 2022 har kommet til Drammen gjennom sekundærflytting fra en annen norsk kommune, ikke gjennom vedtak om bosetting i avtale mellom IMDi og kommunen.

Figur 2.12. Kilde SSB/IMDi.

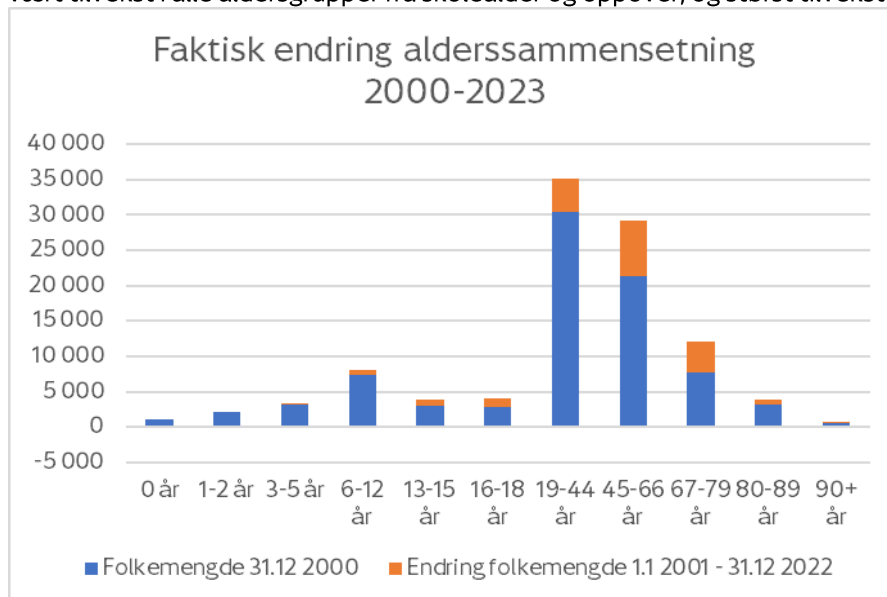
2.4 Befolkningen etter alder

Aldersfordelingen i 2023 viser at Drammen har en aldersprofil som er ganske lik aldersprofilen til Norge sett under ett, men som skiller seg både fra Oslo (som har større andel unge voksne i 20- og 30-års alderen), og fra forstadskommunene som omkranser Oslo (som har en større andel barnefamilier). Framskrivningene viser at det vil bli flere eldre i Drammen fram mot 2040: det forventes om lag en dobling av antall innbyggere over 80 år og tredobling av antall innbyggere over 90 år. Den store økningen kommer av at dagens befolkning i disse aldersgruppene er fra de små mellomkrigskullene, mens det etter hvert er de store etterkrigskullene som blir gamle. Det store fødselskullet fra 1946 fyller 80 år i 2026. I tillegg forventes det at gjennomsnittlig levealder vil fortsette å øke.

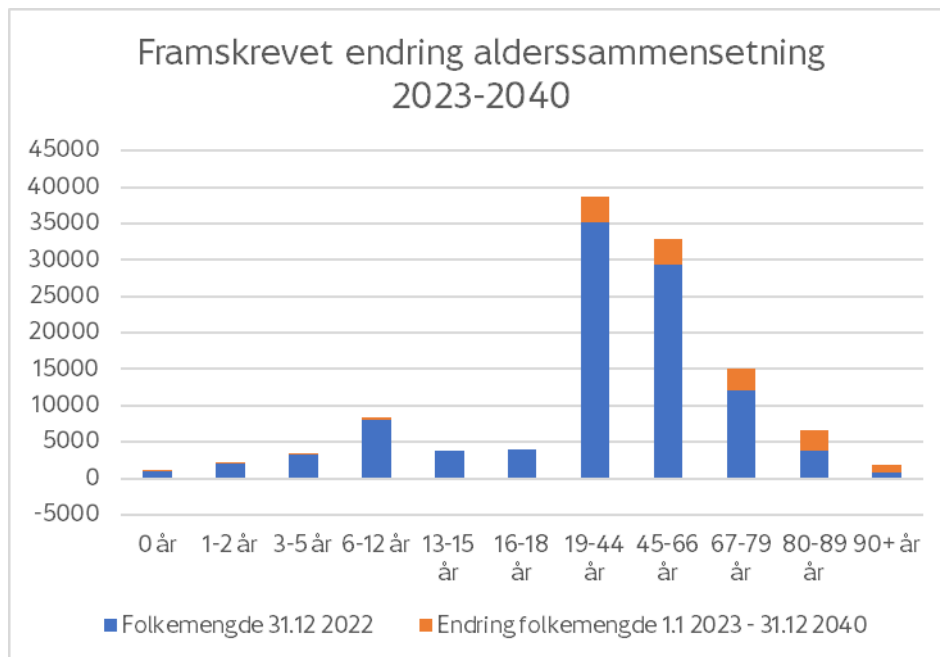
Figur 2.13. Kilde: SSB tabell 13600 (framskrivingsalternativet MMMM).

Aldersutviklingen i tiden som kommer er forventet å bli annerledes enn den har vært de siste tiårene. Figuren under viser antall personer i Drammen etter alder per 31.12.2022 (blå stolper), og faktisk endring i folkemengde i hver av aldersgruppene (røde stolpebiter) i perioden 2000-2023. Figuren viser at det har vært tilvekst i alle aldersgrupper fra skolealder og oppover, og størst tilvekst i aldersgruppene over 45 år.

Figur 2.14. Kilde: SSB/KOMPAS.

Framskrevet folketallsutvikling for perioden 2023-2040 viser at befolkningsutviklingen i tiden framover vil gi mindre tilvekst enn tidligere i aldersgrupper yrkesaktiv alder, minimal endring i barnetall og relativt størst vekst i aldersgruppene over 67 år (særlig aldersgruppen 80+ og aller mest i gruppen 90+):

Figur 2.15. Kilde: SSB/KOMPAS

2.5 Forsørgerbyrden

Framskrivningene viser at andelen eldre vil øke i forhold til i dag. Det illustreres ofte ved hjelp av et regnestykke man kaller «forsørgerbyrden for eldre». Forsørgerbyrden for eldre er et mål på forholdet mellom antall personer i aldersgrupper som vanligvis ikke arbeider (65 år og over), og antall personer i aldre der folk vanligvis arbeider (20-64 år). Målet tar ikke hensyn til den faktiske sysselsettingen i disse gruppene, eller om eldre faktisk arbeider, forsørges eller er omsorgstrengende. Forsørgerbyrden for barn er tilsvarende antall barn 0-19 år i forhold til antall voksne 20-64 år.

Drammen kommune	Forsørgerbrøk for eldre	Forsørgerbrøk for barn
2023	0,31	0,38
2040	0,43	0,36

Kilde SSB, tabell 12981

Forsørgerbyrden er per i dag større for barn enn for eldre. I 2023 må hver person i arbeidsalder i Drammen, i snitt forsørge 0,38 barn og 0,31 eldre (til sammenlikning var tallene i 2020 0,39 barn og 0,30 eldre). Tilsvarende tall for landet som helhet er i 2023 0,37 barn og 0,31 eldre. Også for landet som helhet forventes det at bildet snur etter hvert og at forsørgerbyrden for eldre blir større enn for barn fra 2032. I 2040 forventes det at hver person i arbeidsalder i Drammen i snitt må forsørge 0,36 barn og 0,43 eldre. Tilsvarende tall forventet for landet som helhet i 2040, er 0,37 barn og 0,45 eldre.

Det at den samlede forsørgerbyrden stadig øker, gir mindre økonomisk handlingsrom for kommunen, og økende behov for effektivisering. Det at forsørgerbyrden dreier fra barn til eldre gir samtidig et behov for å dreie innsats fra barn til eldre.

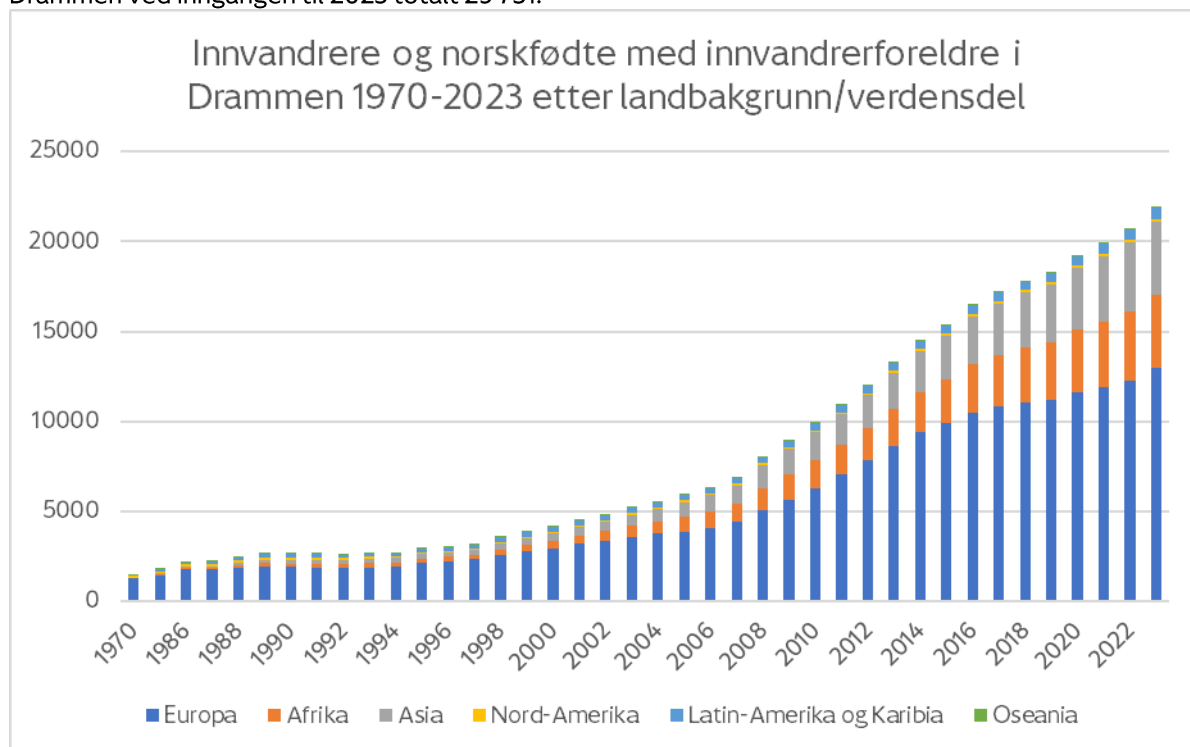
2.6 Innvandrerbefolkningen i Drammen

Ved inngangen til 2023 var 30,3 prosent av innbyggerne i Drammen enten innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Dette tilsvarte 31 259 personer med bakgrunn fra om lag 150 ulike land. Til sammenlikning hadde 19,88 prosent av landets befolkning, 21,52 prosent av befolkningen i Viken og 33,75 prosent av befolkningen i Oslo innvandrerbakgrunn ved inngangen til 2023. Kilde SSB tabell 09817.

UTVIKLING OVER TID

I 1970 bodde det cirka 1450 personer med innvandrerbakgrunn i Drammen, og litt under 60 000 i Norge i alt. Ved inngangen til 2023, litt over 50 år senere, var antallet innbyggere med innvandrerbakgrunn totalt 31 259 i Drammen, og i underkant av 1 100 000 i Norge. Innvandrere fra nordiske land trekkes ofte fra i innvandringsstatistikk. Uten innvandrere fra Norden, er antallet innbyggere med innvandrerbakgrunn i Drammen ved inngangen til 2023 totalt 29 731.

Figur 2.16. Kilde: SSB tabell 07108

Etter EU-utvidelsen i 2004 har arbeidsinnvandring fra EU-land stått for en stor del av innvandringen, både til Drammen og landet ellers. Samtidig har ulike internasjonale konfliktsituasjoner gitt tilstrømming av flyktninger til Norge og Drammen. Ved inngangen til 2004 var det om lag 5500 innbyggere med innvandrerbakgrunn i Drammen, eller en firedel så mange som ved inngangen til 2023. For Norge, samlet sett, har det i samme periode vært en tredobling av antallet innbyggere med innvandrerbakgrunn. Nedenfor vises en oversikt over innbyggere i Drammen etter innvandringsgrunn slik grunnen framkommer i utlendingsforvaltningens registre (Kilde: SSB, data bestilt av IMDi: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet⁴).

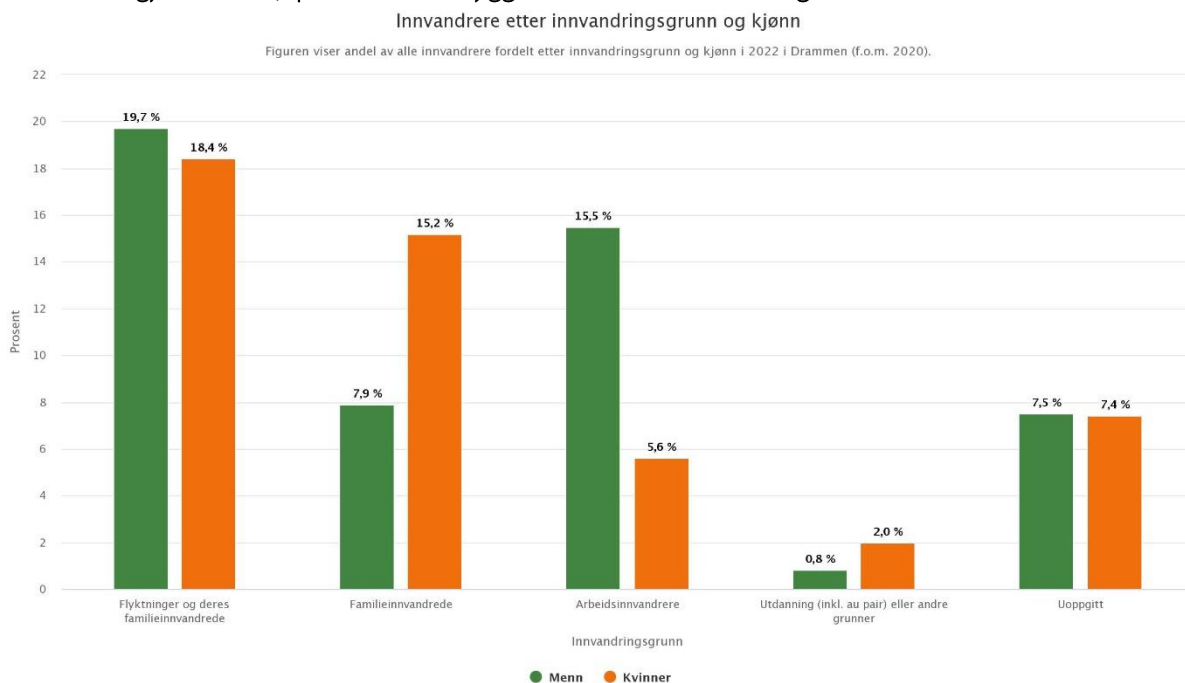
Innvandrere med flyktningbakgrunn og deres familieinnvandrede utgjør den største andelen av innbyggere med innvandrerbakgrunn i Drammen, totalt 37,3 prosent. Som vist i kapittel 2.3 har mange av disse har kommet til Drammen ved innenlands flytting til Drammen etter endt flyktningeprogram i en annen norsk kommune.

Familieinnvandrede, det vil si førstegangsinnvandrere som er registrert som familiegjenforente og familieetablerte til innvandrere uten flyktningbakgrunn utgjør den nest største gruppen, totalt 23,1 prosent av innbyggerne med innvandrerbakgrunn i Drammen. Blant disse er det nesten dobbelt så mange kvinner som menn.

Den tredje største gruppen er arbeidsinnvandrere, totalt 20,8 prosent innbyggerne med innvandrerbakgrunn i Drammen. Av disse er det nesten tre ganger så mange menn som kvinner. Førstegangsinnvandrere som er registrert kommet på grunn av utdanning, inkludert au pair eller andre grunner utgjør 2,7 prosent innbyggerne med innvandrerbakgrunn i Drammen, flest kvinner.

⁴ Tall og statistikk over innvandring og integrering | IMDi

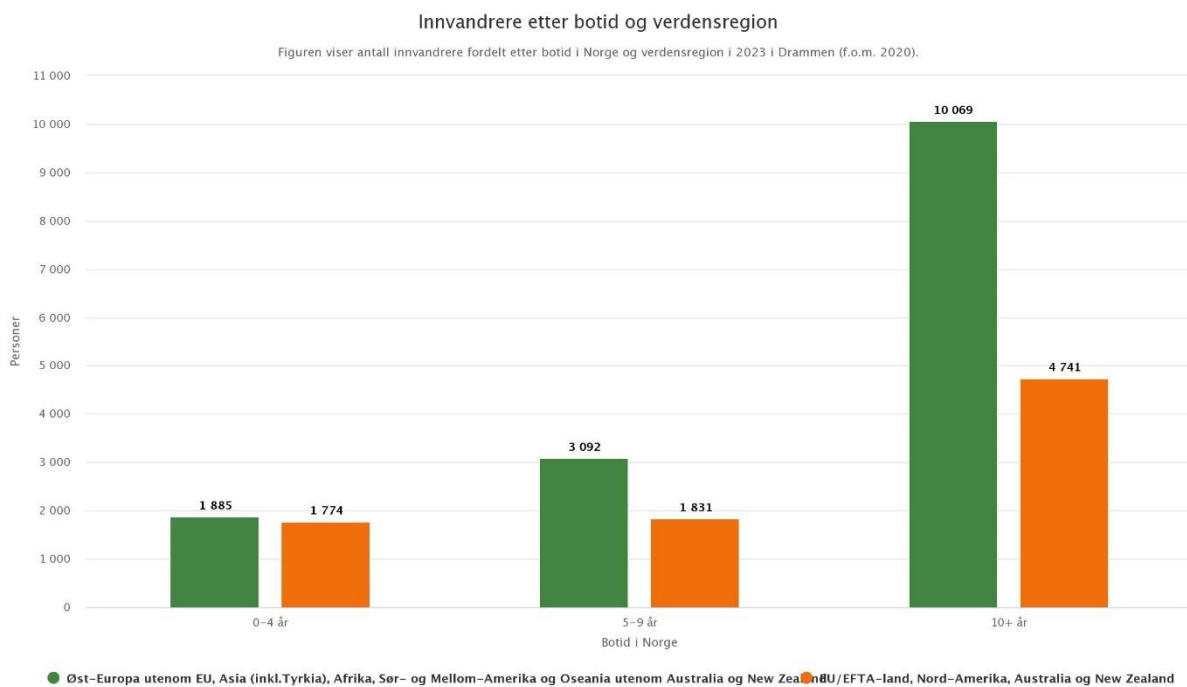
Statistikken over innvandringsgrunn omfatter innvandrere som har flyttet til Norge første gang i 1990 eller senere. Personer som flyttet til Norge før 1990 har dermed «uoppgitt» som innvandringsgrunn. I Drammen utgjør disse 16,1 prosent av innbyggerne med innvandrerbakgrunn.

Figur 2.17. Kilde: SSB, bestilt av IMDI (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet).

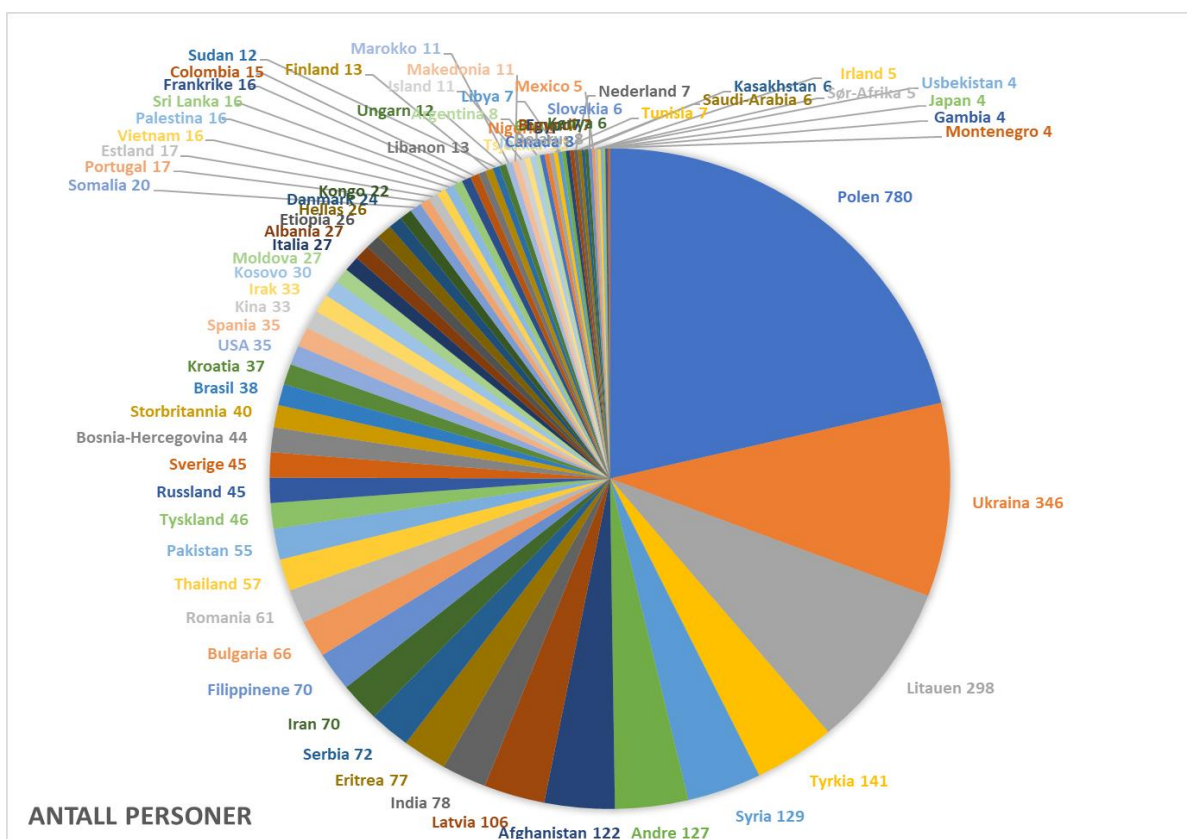
Innvandrerbefolkningen i Drammen har, som vist i det første diagrammet i dette kapittelet (2.6, det vil si figur 2.16) vokst over tid, med tilførsel av innbyggere fra ulike deler av verden. Diagrammet over viser at innvandrerne (altså de som selv har innvandret til Norge) har hatt ulike grunner til å komme til Norge. Diagrammet under viser fordeling av innvandrere bosatt i Drammen etter botid og verdensregion (grov fordeling mellom innvandrere fra andre «vestlige» land og fra «tredjeland»):

- Innvandrere med lang (mer enn 10 års botid i Norge) utgjør den største gruppen i Drammen, 14 810 personer, av disse kommer nesten dobbelt så mange fra «tredjeland» som fra «vestlige» land.
- Det er 4923 innvandrere med 5-9 års botid i Norge bosatt i Drammen, en halv gang flere fra «tredjeland» enn fra «vestlige» land.
- Det er 3659 innvandrere med 0-4 års botid i Norge bosatt i Drammen, litt flere fra «ikke vestlige land» enn fra «vestlige» land.

Figur 2.18. Kilde: SSB, bestilt av IMDi (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet).

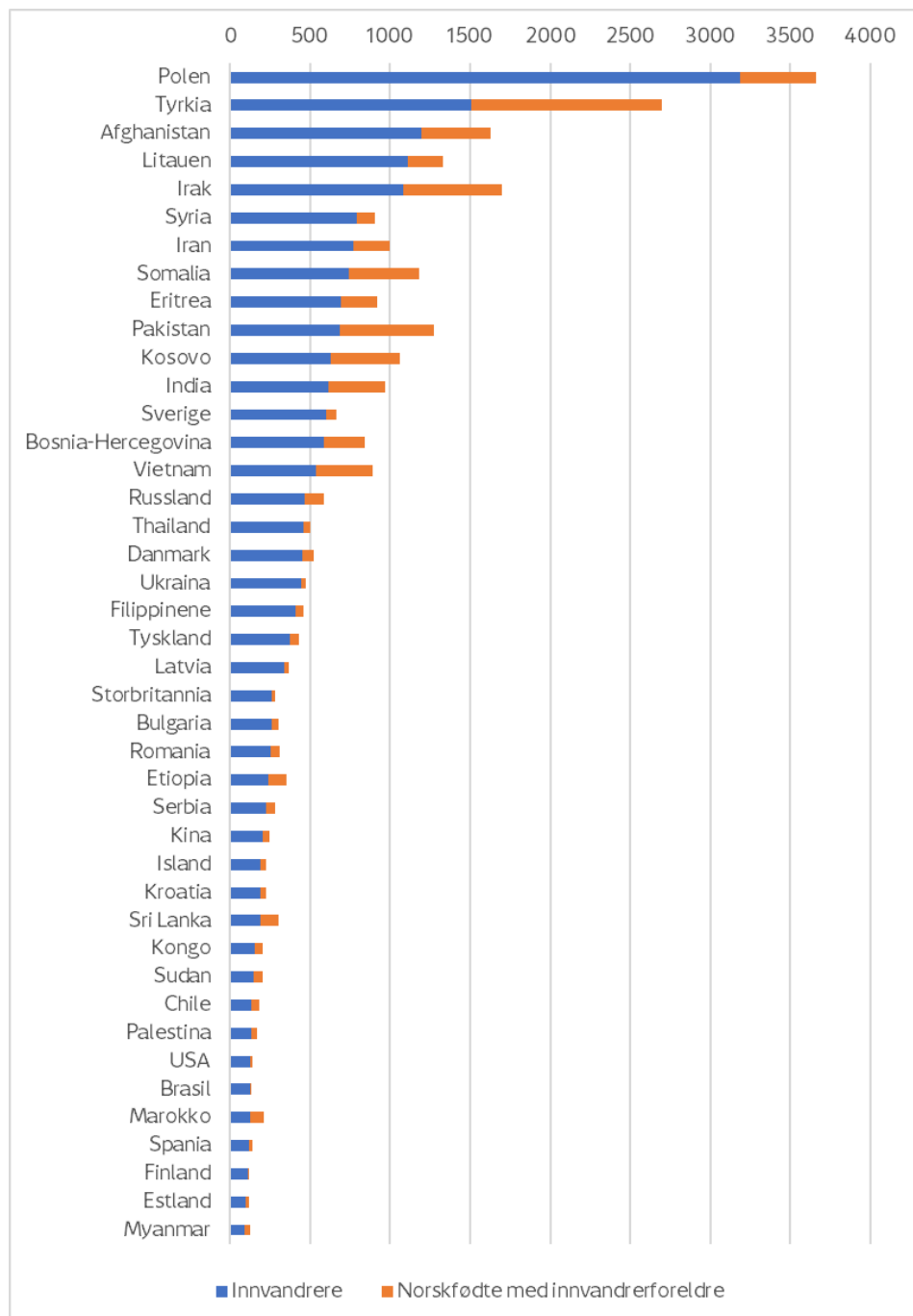
Diagrammet under viser antall personer med 0-4 års botid i Norge, bosatt i Drammen ved inngangen til 2023, fordelt etter landbakgrunn. Polen utgjør den største gruppen, med 780 personer. Ukraina utgjør den nest største gruppen, med 346 personer, og Litauen tredje størst med 298 personer:

Figur 2.19. Befolkning etter opprinnelsesland og botid. Figuren viser antall personer bosatt i Drammen per 1. januar 2023 med 0-4 års botid i Norge, fordelt etter landbakgrunn. Kilde: SSB, bestilt av IMDi (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet).

LANDBAKGRUNN

Omtrent 12 prosent av innbyggerne med innvandrerbakgrunn i Drammen, kommer fra Polen. Polen det vanligste opprinnelseslandet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Drammen, foran Tyrkia, Afghanistan og Litauen. Blant innvandrergrupper med lang botid i Norge er det mange norskfødte barn med innvandrerforeldre. Eksempler på dette er personer med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan, India, Vietnam, Bosnia og Kosovo. Totalt bor det innbyggere i Drammen med opprinnelse fra 150 land. 40 nasjonaliteter er representert med mer enn 100 innbyggere hver, til sammen utgjør disse 90 prosent av innbyggerne med innvandrerbakgrunn i Drammen. Dette er vist i diagrammet under:

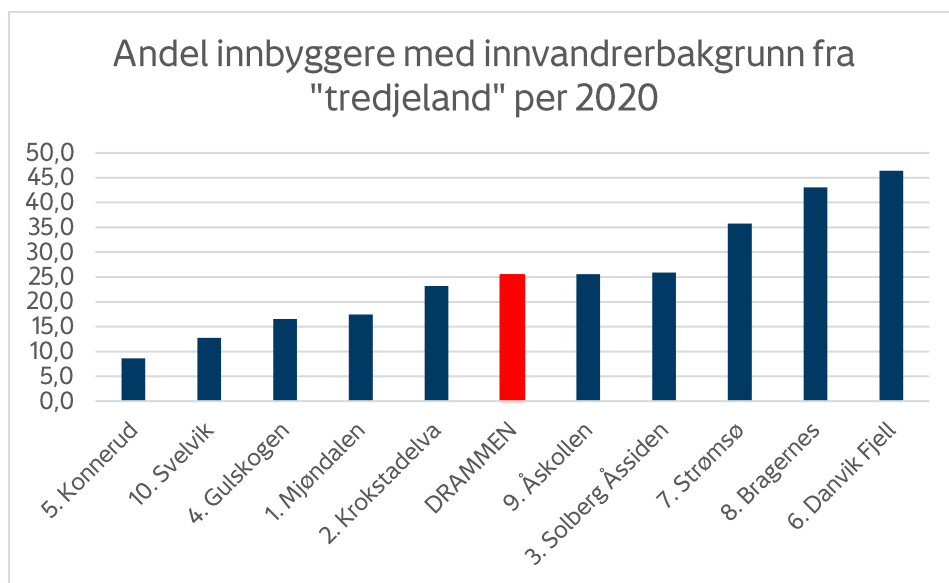
Figur 2.20. Kilde: SSB tabell 09817

INNBYGGERE MED INNVANDRERBAKGRUNN I KOMMUNEDELER

I statistikk over andel innvandrere skiller man ofte mellom innvandrere fra såkalte «tredjeland», det vil si fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Øst-Europa utenom EU, og innvandrere fra vestlige land, det vil si EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand. Andelen

innbyggere i Drammen som enten selv har innvandret, eller har to foreldre som har innvandret fra såkalte tredjeland var ved inngangen til 2023 20,95 prosent. Fra 2020 til 2023 har andelen innbyggere i Drammen som enten selv har innvandret, eller har to foreldre som har innvandret fra såkalte tredjeland (Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Øst-Europa) økt fra 19,0 prosent til 20,95 prosent i Drammen. Den totale andelen innbyggere som selv har innvandret, eller har to foreldre som har innvandret (fra alle land) har i samme periode økt fra 27,8 prosent til 30,3 prosent.

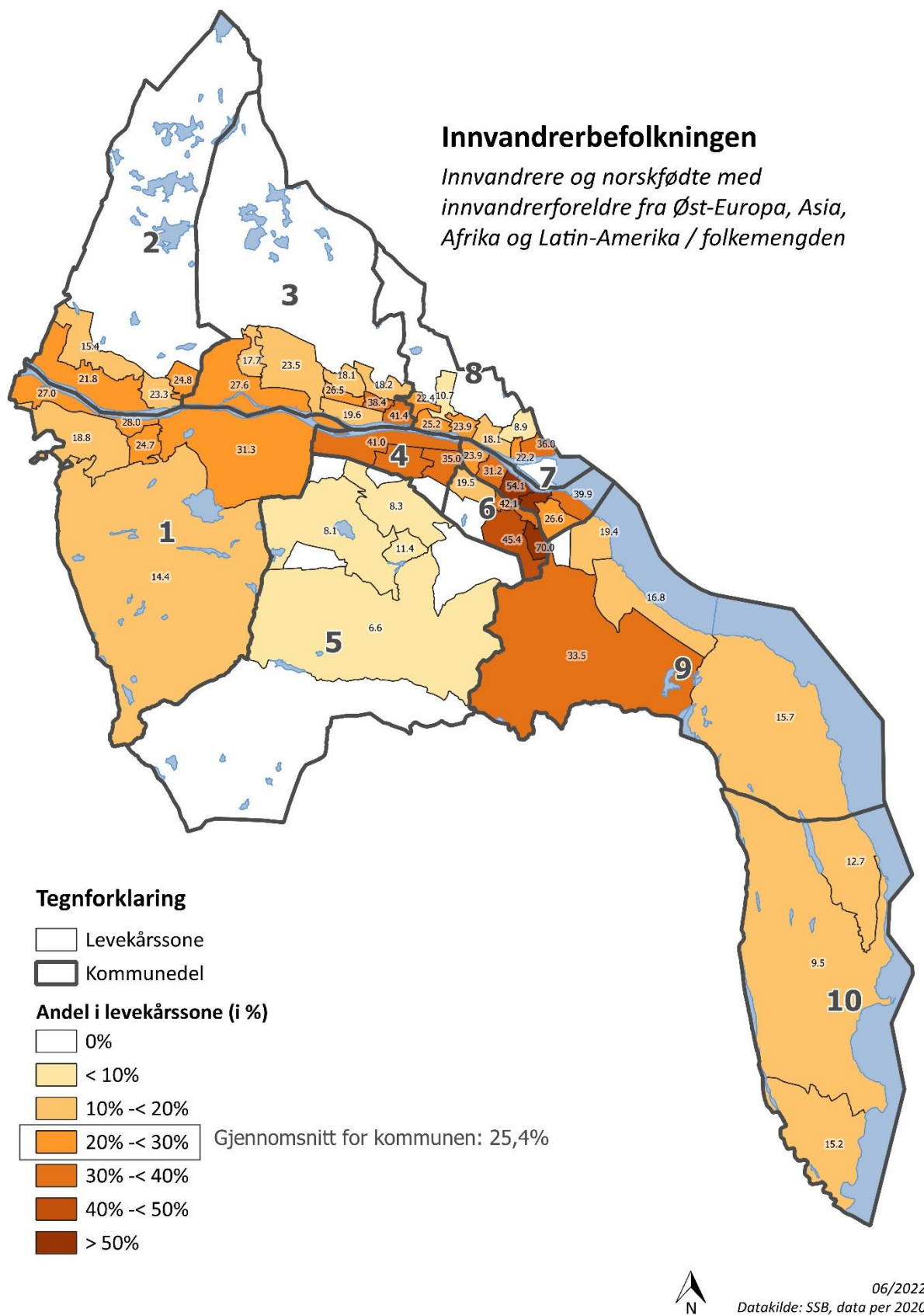
Andelen innbyggerne med innvandrerbakgrunn er ujevnt fordelt i kommunen. Andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn fra tredjeland, det vil si fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Øst-Europa var i 2020 høyest i kommunedel 6. Danvik Fjell, 8. Bragernes, og 7. Strømsø.

Figur 2.21. Kilde SSB: bestilt leveårsstatistikk på sonenivå, tall fra 2020.

Kommunedelene i Drammen er såpass store at det innenfor hver kommunedel finnes boområder som er temmelig ulike både med hensyn til boligtyper og befolkningssammensetning. Kartet i figur 2.22. illustrerer dette. Kartet viser tydelig at delområdene Fjell, Bangeløkka og Brandengen har de høyeste andelen bosatte med innvandrerbakgrunn, og det viser også stor intern variasjon i de ulike kommunedelene.

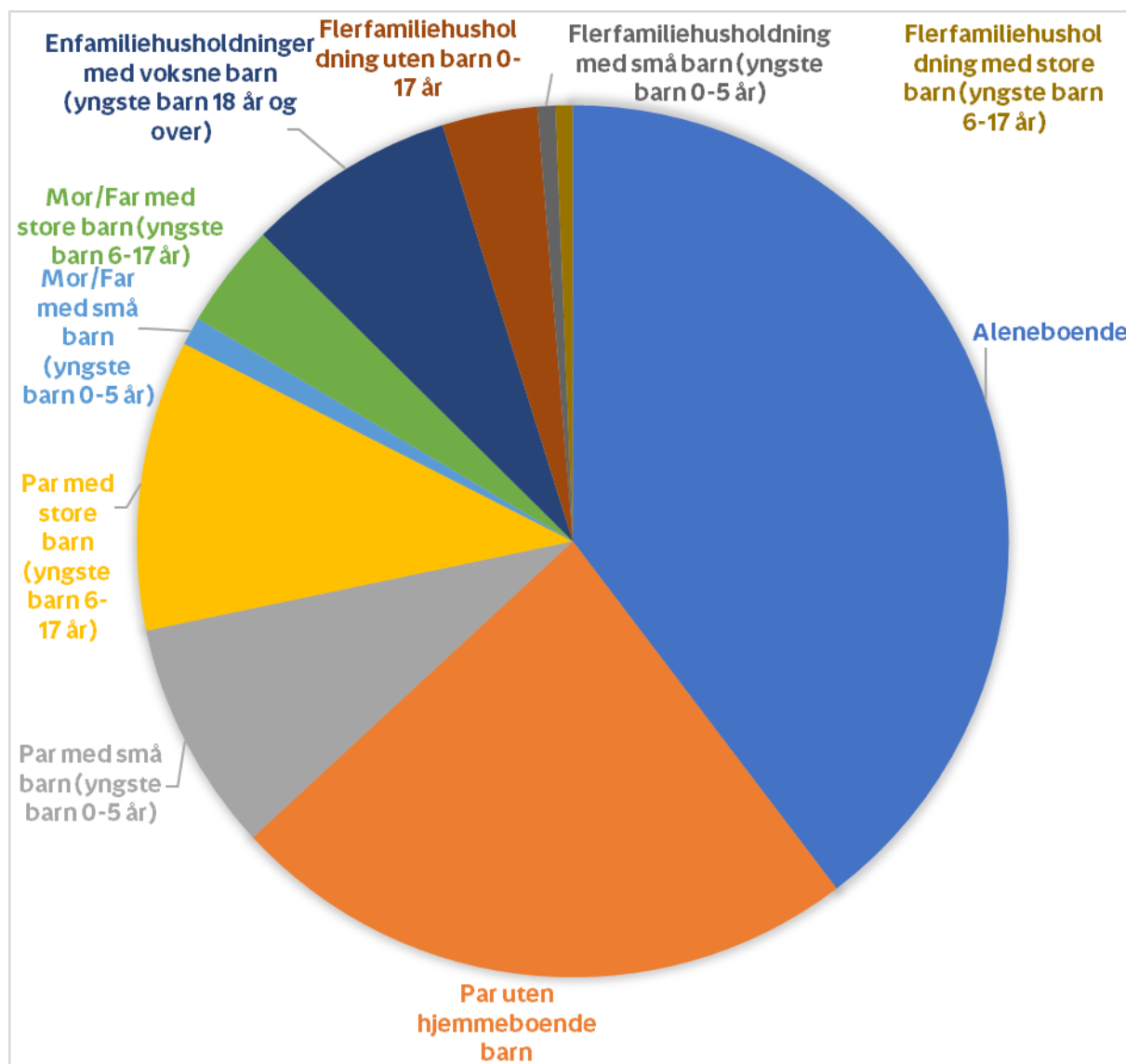

Figur 2.22.

2.7 Husholdninger

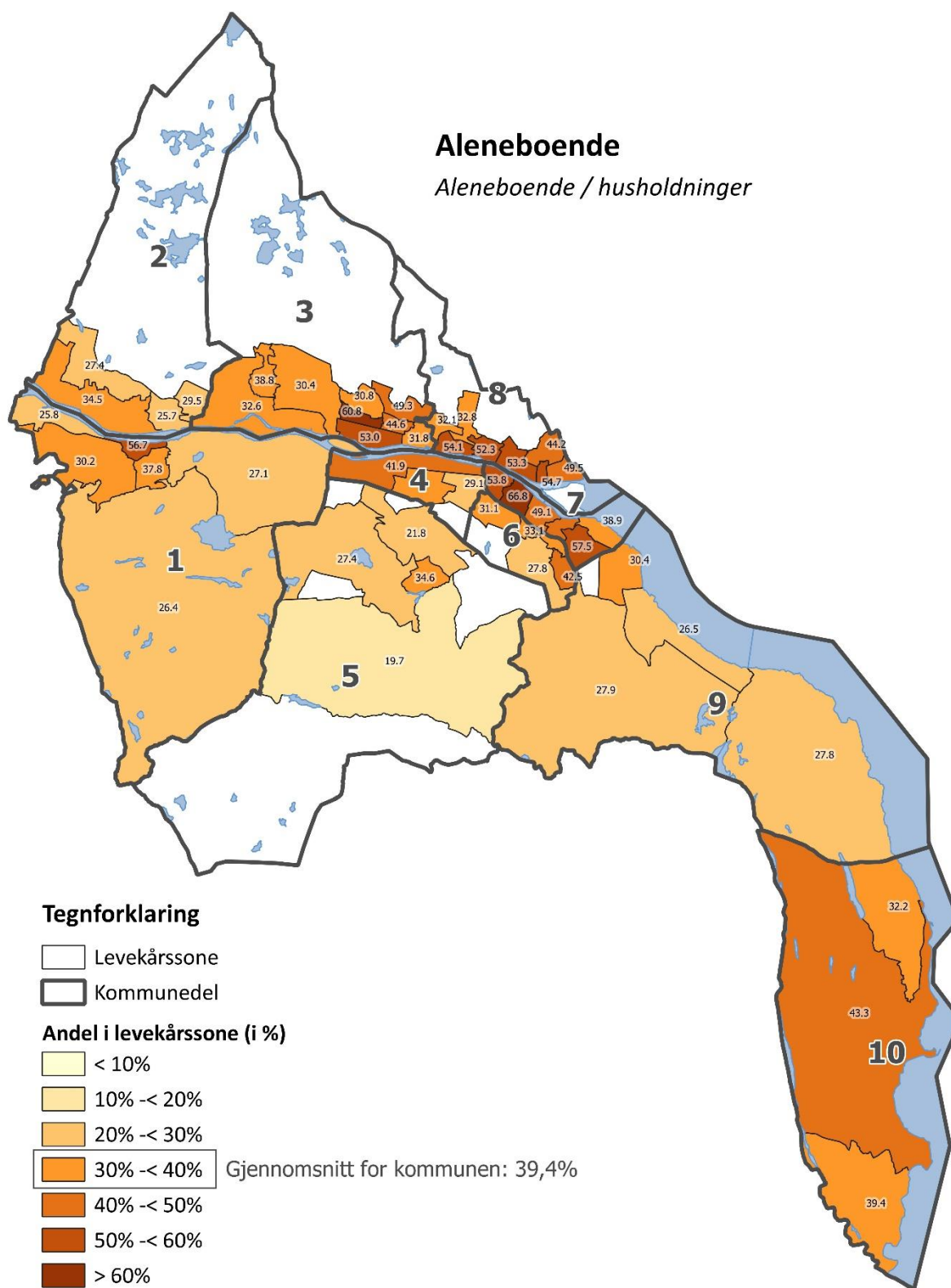
Drammen hadde 47 170 privathusholdninger ved inngangen til 2023. I gjennomsnitt bodde det 2,14 personer per husholdning i Drammen. Tilsvarende tall var 2,12 i Norge, 2,20 i Viken og 1,95 i Oslo. 97,6 prosent av befolkningen bodde i en privathusholdning, 2,4 prosent på institusjon. Kilde SSB, tabell 09747. Variasjoner i antall personer gjenspeiler sammensetningen av husholdningstyper i området. Barnefamilier bidrar til å trekke antall personer per husholdning opp, mens aleneboende trekker den ned.

Figur 2.23. viser fordelingen av ulike typer privathusholdninger i Drammen. Kilde SSB tabell 09747.

I 39,6 prosent av husholdningene i Drammen bodde det kun én person, i 23,5 prosent et par uten hjemmeboende barn ved inngangen til 2023. Kilde: SSB tabell 06070.

Andelen aleneboende varierer mye mellom områder internt i Drammen. Kartet under, figur 2.24. illustrerer dette:

Figur 2.24.

3. BEFOLKNINGENS SOSIALE PROFIL

Hovedtrender

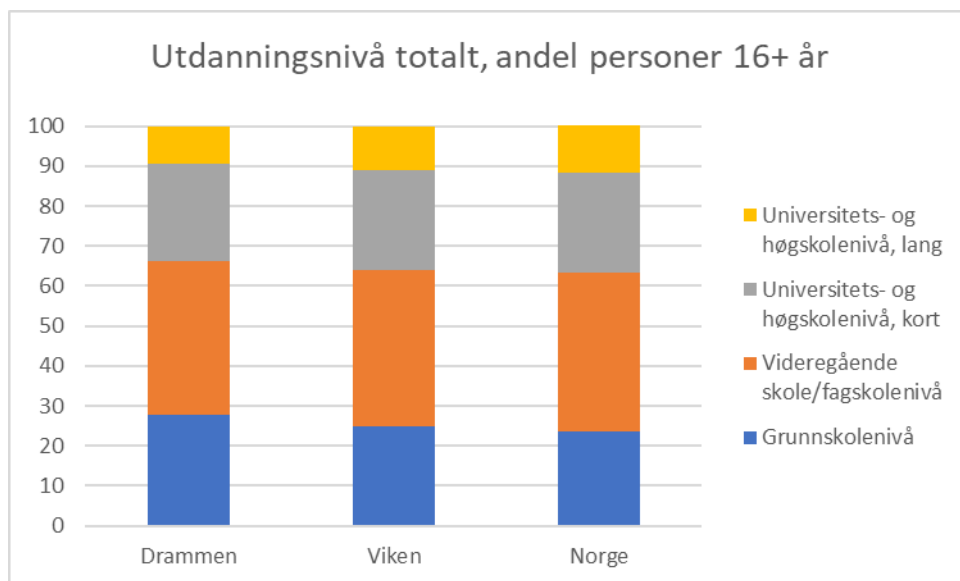
- Drammens innbyggere har noe lavere utdanningsnivå enn i Viken og Norge samlet sett.
- Det er store geografiske forskjeller i utdanningsnivå og husholdningsøkonomi mellom ulike områder i Drammen.
- 75,5 prosent av befolkningen i Drammen mellom 20 og 66 år er sysselsatt.
- 16,2 prosent av barn 0-17 år i Drammen tilhører en husholdning med vedvarende lavinntekt.
- Drammen kommune utbetalte 160 millioner kroner i økonomisk sosialhjelp i 2022.

Drammen er den 7. største kommunen i Norge og det 6. største tettstedet i Norge etter Oslo, Bergen, Stavanger/Sandnes, Trondheim og Fredrikstad/Sarpsborg, og den største kommunen i Buskerud. Mye menneskelige og materielle ressurser er samlet her, og levekårene i kommunen som helhet er gode. Samtidig er Drammen en mangfoldig by med stor ulikhet og levekårsforskjeller mellom ulike grupper og geografiske områder. Kommunedeler, og delområder kan være svært ulike med tanke på alderssammensetning, sosioøkonomiske kjennetegn, innvandrerandel og boligtyper. Dette innebærer at det kan være store sosiale og økonomiske forskjeller over til dels små geografiske områder, og at befolkningen i ulike deler av kommunen har ulike sett av utfordringer og muligheter. Dette kapitlet vil presentere Drammensbefolkningens sosiale profil langs dimensjoner som ofte henger sammen, som arbeid, inntekt, utdanning og trivsel. Som vi skal se er det enkelte kommunedeler som gjennomgående skårer henholdsvis godt og mindre godt på ulike levekårsindikatorer. Det er også en stor variasjon innad i kommunedelene når vi bryter ned områder på sonenivå.

Dette kapitlet kan ses i sammenheng med flere av de andre kapitlene i rapporten. Drammens inndeling i kommunedeler er presentert i kapittel 1. Vi har i kapittel 2 sett at det er store forskjeller i kommunedelenes demografi, noe som påvirker den sosiale profilen til kommunedelene. De voksnes sosioøkonomiske situasjon har betydning for barns oppvekst og skoleresultater, det er tema for kapittel 4. I kapittel 5 er helse og helsevaner tema. Helsen i befolkningen varierer også med sosial og økonomisk bakgrunn. Ulike sider ved boligsammensetning og boforhold, som behandles i kapittel 6, henger sammen med geografiske forskjeller og levekår. Disse sammenhengene drøftes i Folkehelseoversikt Drammen 2023 som bygger på data fra Drammenstrender 2023. Sysselsetting behandles både i dette kapitlet og i kapittel 7 om næringsutvikling. Transportvaner, fysisk aktivitet og deltakelse er eksempler på andre forhold som varierer med sosial profil og som omtales senere i rapporten.

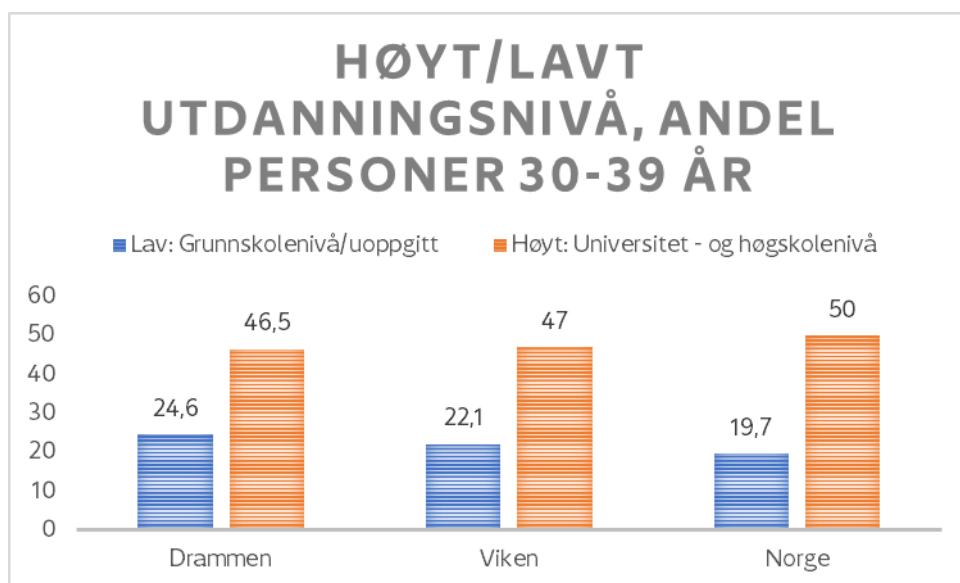
3.1 Utdanningsnivå

Drammen har noe lavere utdanningsnivå enn Viken og resten av landet. Andelen innbyggere som har lav utdanning, det vil si grunnskole eller mindre som høyeste fullførte utdanning, er høyere i Drammen (27,8 prosent) enn i Viken (25 prosent) og Norge (23,7 prosent). Andelen som har høy utdanning, det vil si fullført utdanning på universitet/høgskolenivå er også lavere i Drammen (33,6 prosent) enn i Viken (36 prosent) og Norge (36,9 prosent). Drammen har også noe lavere andel med videregående opplæring/fagskole som høyeste utdanning (38,5 prosent) enn Viken (39 prosent) og Norge (39,5 prosent). Dette gjelder både for alle innbyggere over 16 år, og for aldersgruppen 30-39 år.

Figur 3.1. Kilde: SSB, tabell 09429 og 08921

Når utdanningsnivå brukes som indikator på sosial ulikhet i sammenlikning av ulike geografiske områder, er det vanlig å se nærmere på aldersgruppen 30-39 år. Det er fordi denne aldersgruppen normalt har avsluttet utdanningsløpet, i motsetning til yngre aldersgrupper. Aldersgruppen 30-39 år har også et langt yrkesliv foran seg, lenger enn eldre aldersgrupper. Dessuten er dette en aldersgruppe som ofte har eller får barn. Det er en statistisk sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og barns skoleresultater og grad av gjennomføring av videregående opplæring.

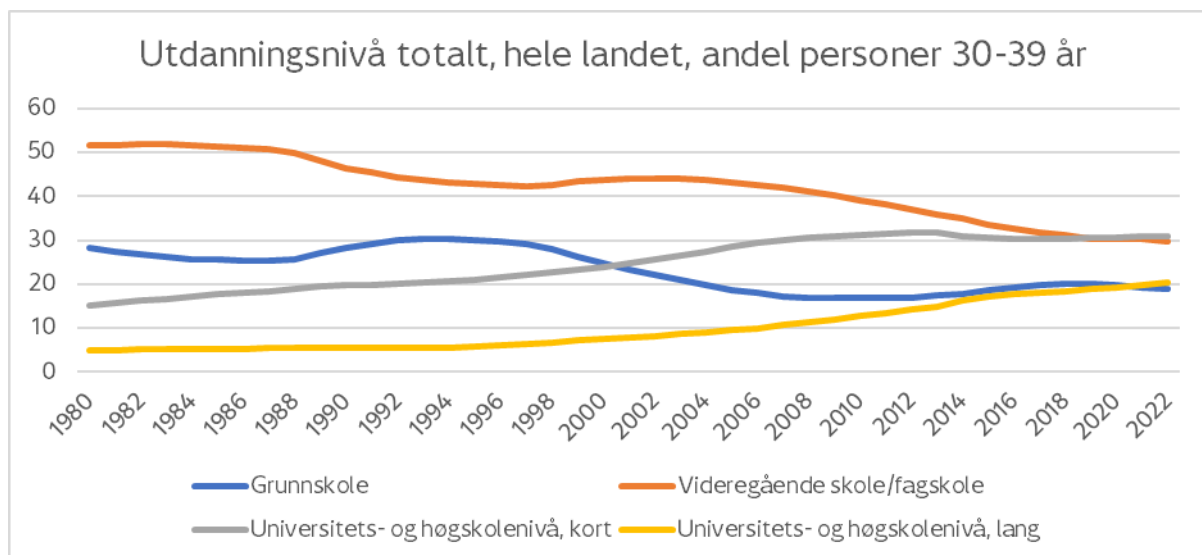

Figur 3.2. Kilde: SSB, tabell 08921 og spesialbestilt leveårsstatistikk for Drammen. NB tall for 2020.

NASJONALE UTVIKLINGSTREKK

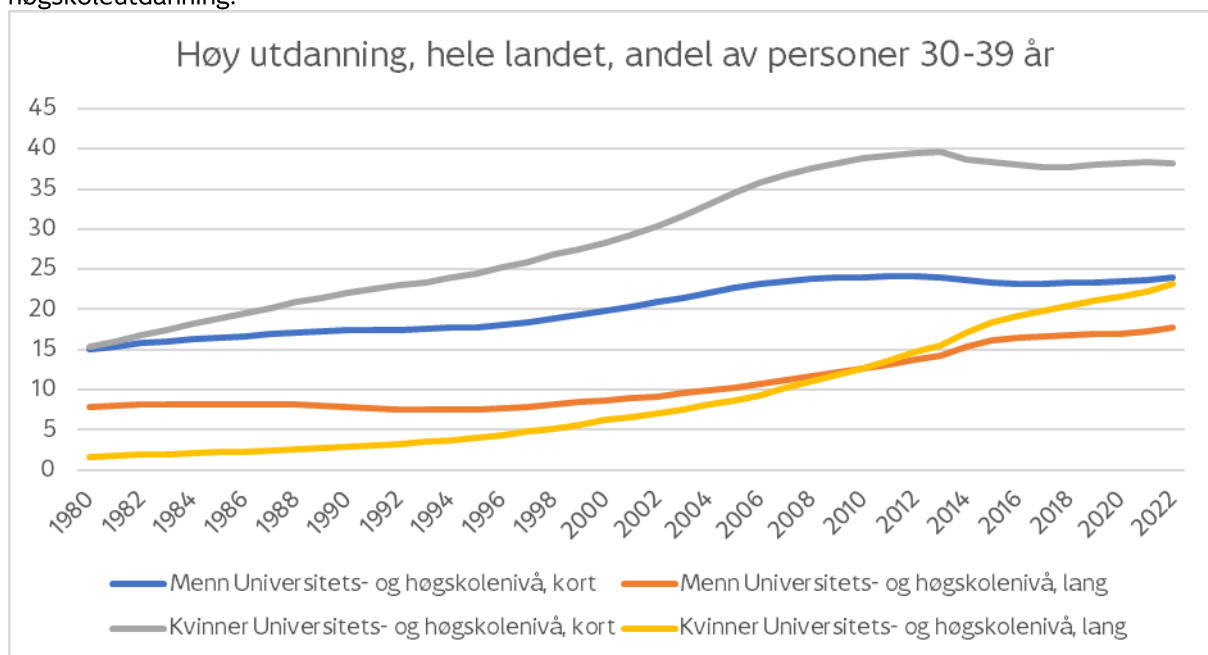
Over tid har samfunnsutviklingen (mer kunnskapsbasert arbeidsliv, skole- og utdanningsreformer mv.) ført til at andelen innbyggere med lav utdanning har gått ned, mens andelen innbyggere med høyere utdanning har gått opp. Andelen innbyggere med yrkesfaglig utdanning, fra videregående skole eller fagskole har også gått ned.

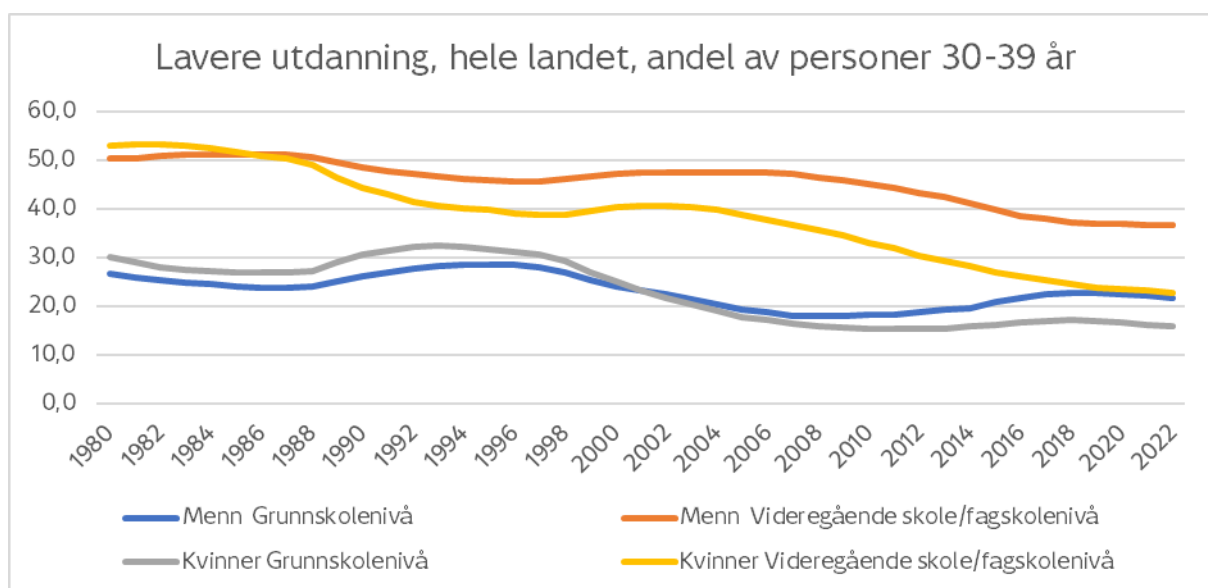
Figur 3.3. Kilde: SSB, tabell 08921

Andelen kvinner som tar høyere utdanning har økt mer enn andelen menn som tar høyere utdanning. Det er i dag en høyere andel kvinner enn menn som tar både lang og kortere universitets- og høskoleutdanning.

Figur 3.4. Kilde: SSB, tabell 08921

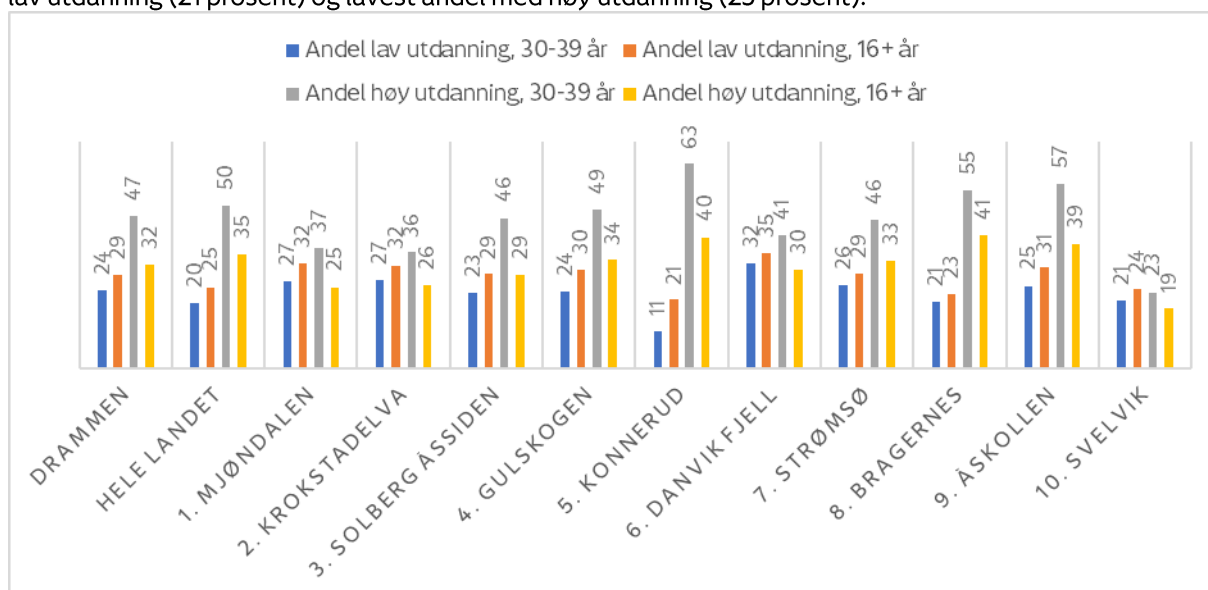
Andelen kvinner med videregående opplæring/fagskole som høyeste utdanning og andelen kvinner med grunnskole som høyeste utdanning har sunket mer og er i dag merkbart lavere enn tilsvarende andel menn. Både for menn og kvinner har andelen med lav utdanning, det vil si grunnskole som høyeste fullførte utdanning økt i perioder med stor innvandring.

Figur 3.5. Kilde: SSB, tabell 08921

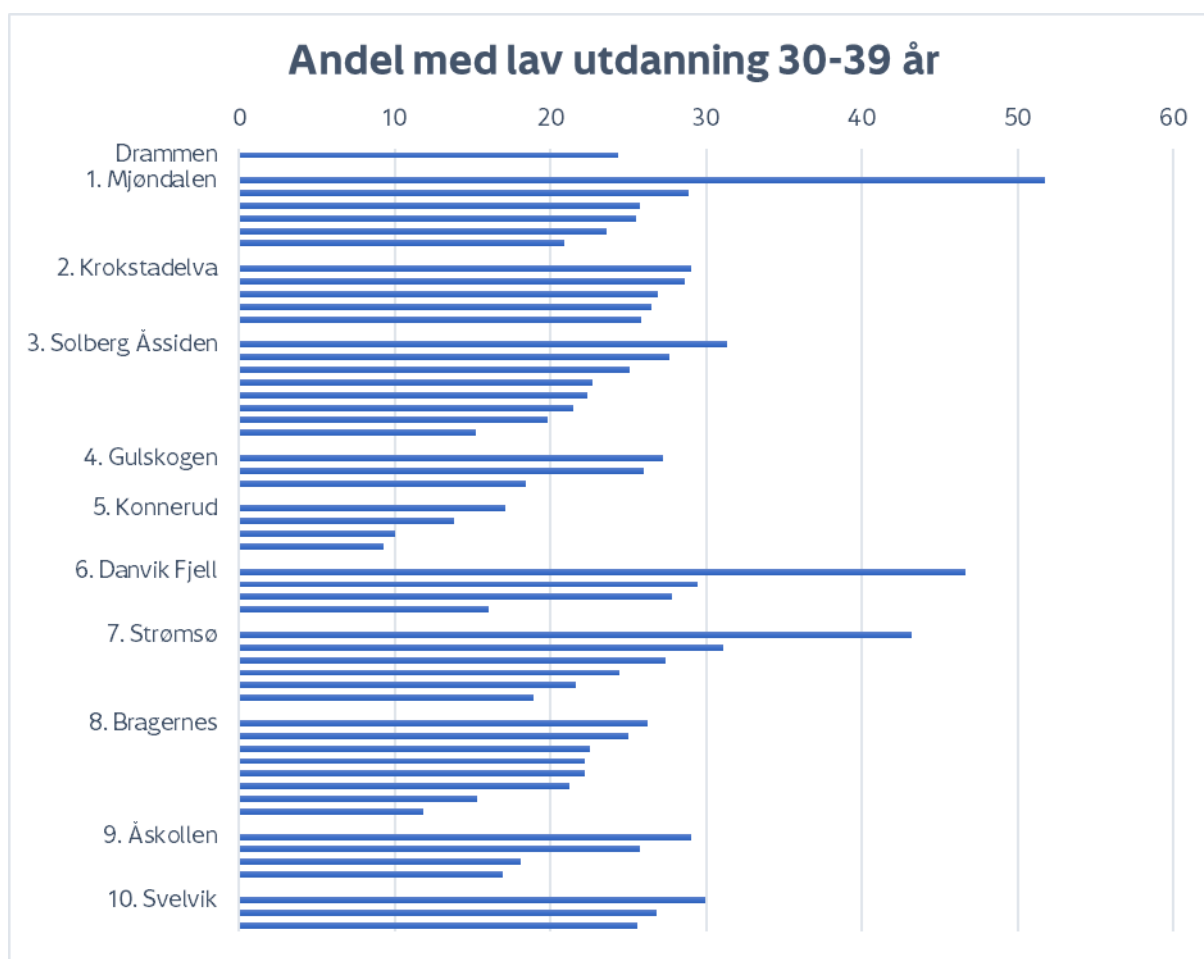
FORSKJELLER INTERNT I DRAMMEN

Det er store geografiske forskjeller mellom kommunedelene når det gjelder andel av befolkningen som har høy og lav utdanning. Se figuren under. Men det er ikke gjennomgående slik at kommunedelene med høyest andel med lav utdanning også er de med lavest andel med høy utdanning eller omvendt: Kommunedel 5. Konnerud har både lavest andel med lav utdanning (11 prosent) og høyest andel med høy utdanning (63 prosent). Kommunedel 8. Bragernes og 9. Åskollen har høy andel med høy utdanning (55 og 57 prosent), og middels andel med lav utdanning (21 og 25 prosent). 10. Svelvik har middels andel med lav utdanning (21 prosent) og lavest andel med høy utdanning (23 prosent).

Figur 3.6. Kilde: SSB tabell 08921 og spesialbestilt levekårsdata.

Det er stor variasjon i andelen med lav utdanning også innad i kommunedelene. Kommunedel 1. Mjøndalen, 6. Danvik Fjell og 7. Strømsø er de kommunedelene som både har soner med høyest andel lavt utdannet og størst spredning, eller størst interne forskjeller mellom soner med høyest og lavest andel lavt utdannede. Kommunedel 2. Krokstadelva og 10. Svelvik har lavest spredning i andel lavt utdannede på sonenivå.

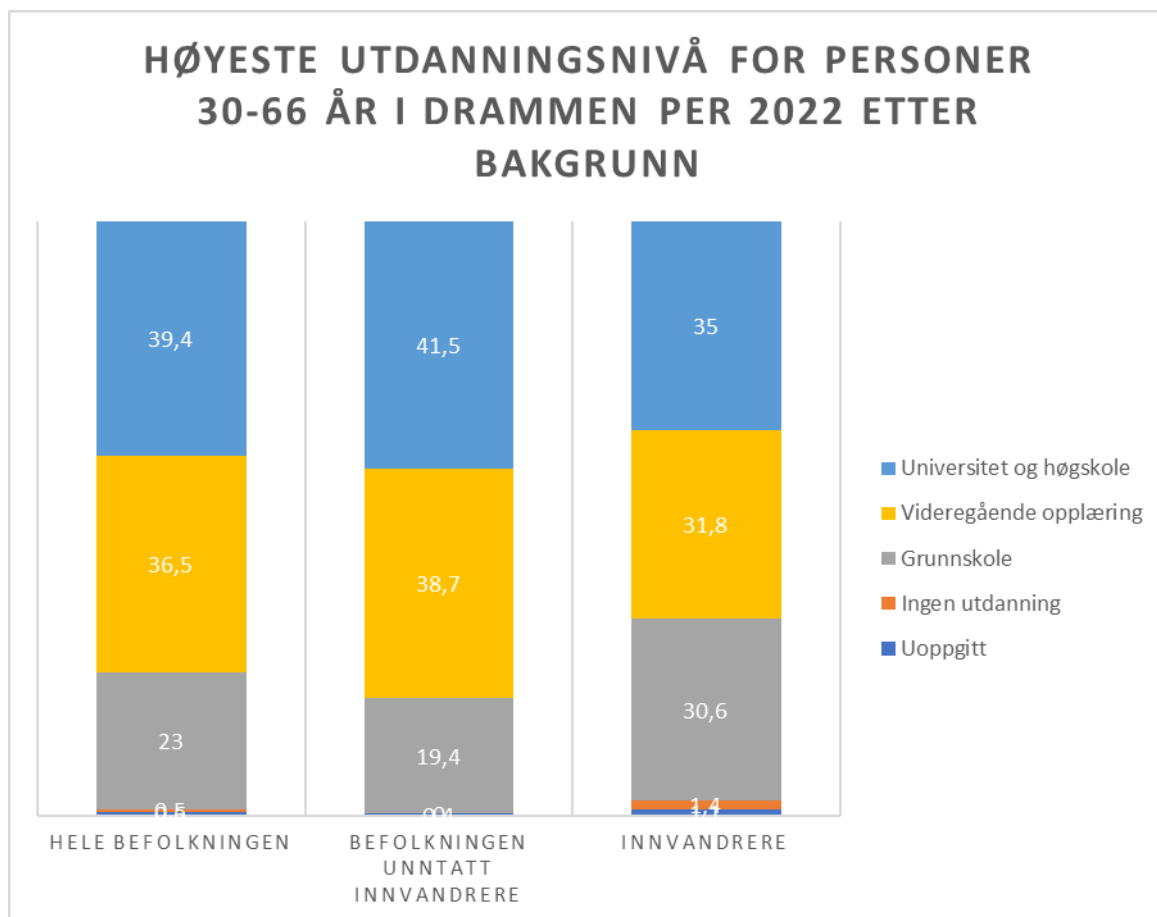

Figur 3.7. Kilde: SSB spesialbestilt leveårsstatistikk. Tall for 2020. Denne figuren viser andel innbygger i 30-årene med lav utdanning i hver sone innenfor hver kommunedel. Dette synliggjør interne forskjeller som ikke framkommer av gjennomsnittsverdier.

Geografiske forskjeller i utdanningsnivå mellom ulike kommunedeler og delområder i Drammen kan ha sammenheng med at andelen innvandrere varierer mellom kommunedeler og delområder, som vi har sett i kapittel 2.

Utdanningsnivået blant innvandrere⁵ er lavere enn utdanningsnivået til innbyggere uten innvandrerbakgrunn. I kapittel 2 kom det også fram at «innvandrere» er en svært sammensatt gruppe, blant annet ut fra hvilket land de har innvandret fra, hvor lenge de har bodd i Norge og innvandringsgrunnen.

⁵ Vær oppmerksom på forskjellen mellom «innvandrere» og «personer med innvandrerbakgrunn». Innvandrere er definert som personer som selv har innvandret til Norge, mens personer med innvandrerbakgrunn inkluderer norskfødte med utenlandsfødte foreldre, se faktaboks i kapittel 2.5. Innvandrere er altså kun de som selv har innvandret.

Figur 3.8. Kilde: SSB, bestilt av IMDi. Høyeste utdanningsnivå for personer 30-66 år i Drammen per 2022.

3.2 I og utenfor arbeidslivet

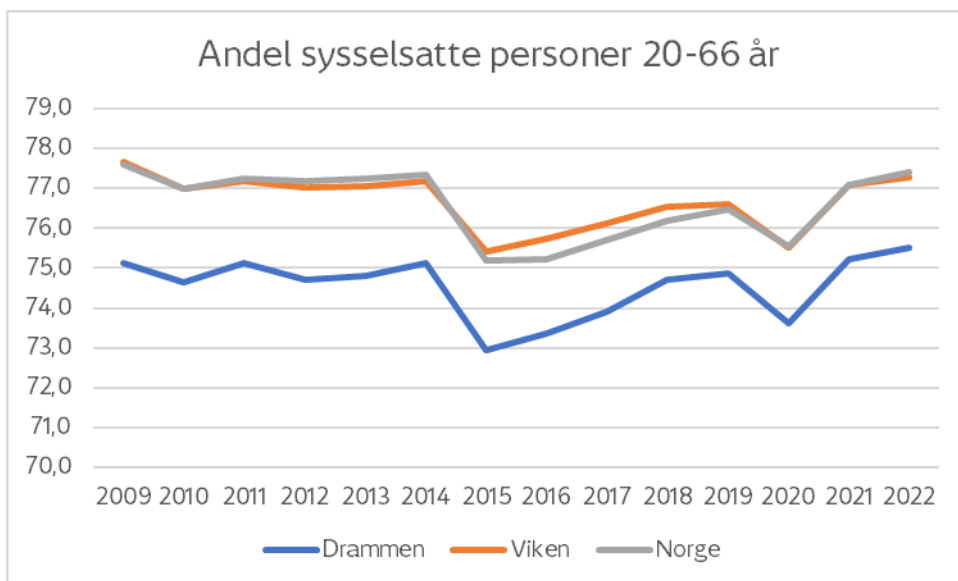
At flest mulig deltar i arbeidslivet bidrar til økt verdiskapning, og er viktig for bærekraften til velferdsordningene våre også i fremtiden. Deltakelse i arbeidslivet har også betydning for den enkeltes mulighet til forsørgelse og selvrealisering, og er et sentralt virkemiddel mot fattigdom. Sysselsettingen varierer med befolkningssammensetning, konjunkturer og kompetanse.

SYSSELSETTING

I 2022 var 51572 personer bosatt i Drammen sysselsatt⁶. Antall sysselsatte øker år for år i Drammen, men det gjør også antall innbyggere. Det er derfor hensiktsmessig å se på sysselsettingsandelen. Andelen sysselsatte har også økt i Drammen, år for år siden 2015, med unntak av det første pandemiåret 2020. Sysselsettingsandelen varierer med hvilken aldersgruppe man ser på. Ofte brukes andelen sysselsatte mellom 15 og 75 år. 67 prosent av Drammens innbyggere mellom 15 og 74 år var sysselsatte i 2022. Andelen var litt lavere enn for landet som helhet (69 prosent). De fleste går av med pensjon før de fyller 74 år, og de fleste er fortsatt under utdanning en god del år etter fylte 15 år.

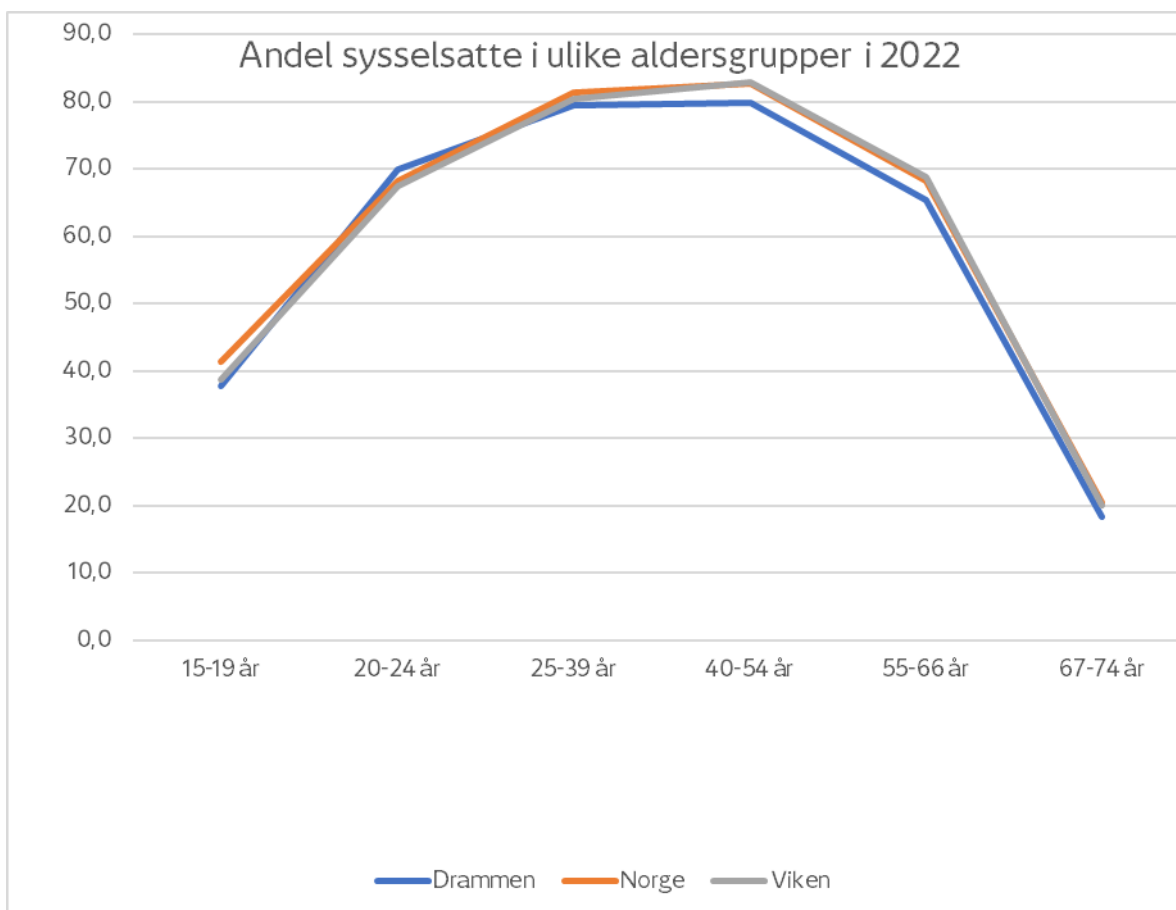
Derfor brukes ofte en snevrere alderskategori. 75,5 prosent av befolkningen i Drammen mellom 20 og 66 år var sysselsatt i 2022, en økning fra 72,9 prosent i 2015. Sysselsettingsgraden i Drammen er, og har vært lavere enn i Viken og Norge i hele perioden fra 2009 – 2022 (77,3 og 77,4 prosent).

⁶ Sysselsatte er definert som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slik arbeid, men som var midlertidig fraværende, i tråd med internasjonal definisjon.

Figur 3.9. Kilde: SSB, tabell 11618.

Det er særlig blant personer i 40-50 årene at sysselsettingsandelen er lavere i Drammen enn i Norge og Viken.

Figur 3.10. Kilde: SSB, tabell 06445

I Drammen, som i resten av landet er andelen sysselsatte blant innvandrere lavere enn blant den øvrige befolkningen, og sysselsettingsandelen synker også raskere med alder blant innvandrere:

Prosentandel sysselsatte etter alder og bakgrunn i Drammen, Viken og Norge	Drammen 2020	Drammen 2021	Drammen 2022	Oslo 2022	Norge 2022	Viken 2022
15-17 år innvandrere	12	17	18	13	16	16
15-17 år befolkning uten innvandrere	14	19	22	20	27	23
18-29 år innvandrere	60	66	67	65	61	64
18-29 år befolkning uten innvandrere	71	73	74	78	75	73
30-54 år innvandrere	68	71	72	71	73	74
30-54 år befolkning uten innvandrere	83	85	85	89	86	86
55-69 år innvandrere	47	47	46	48	53	54
55-69 år befolkning uten innvandrere	60	61	62	66	62	63
70-74 år innvandrere	8	9	9	11	11	12
70-74 år befolkning uten innvandrere	12	13	14	17	16	16

Tabell. Kilde SSB, data bestilt av IMDi.

Sysselsettingsandelen har over tid vært lavere blant innbyggere med innvandrerbakgrunn enn blant befolkningen unntatt innvandrere. Det er stor variasjon i sysselsettingsandelen mellom ulike innvandrergrupper, både med tanke på landbakgrunn, innvandringsårsak og botid i Norge, både i Norge og Drammen. Om vi ser på botid i Norge og landbakgrunn, har innvandrere med bakgrunn fra «vestlige land» (EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand) høyere sysselsettingsandel enn innvandrere med bakgrunn fra «tredjeland» (Øst-Europa utenom EU, Asia, Afrika, Latin-Amerika og Oseania). Med hensyn til botid i Norge er det ulike mønstre for de to gruppene: Vestlige innvandrere med kort botid (0-4 år) har høyere sysselsettingsandel enn både hele befolkningen og befolkningen unntatt innvandrere, og sysselsettingsandelen i denne gruppen øker med lenger botid. Sysselsettingsandelen er lavest for innvandrere fra «tredjeland» med kort botid i Norge (0-4 år), noe høyere for de med botid 5-9 år, og noe lavere igjen for de med lang (10+ år) botid i Norge.

Kilde: SSB tabell 09837.

Om vi ser på innvandringsårsak er sysselsettingsandelen er lavest blant flyktninger og deres familieinnvandrede familiemedlemmer, og familieinnvandrede til andre innvandrere. (I 2022 var til sammenlikning total sysselsettingsandel for innbyggere i Drammen i alderen 15-74 år 67 prosent).

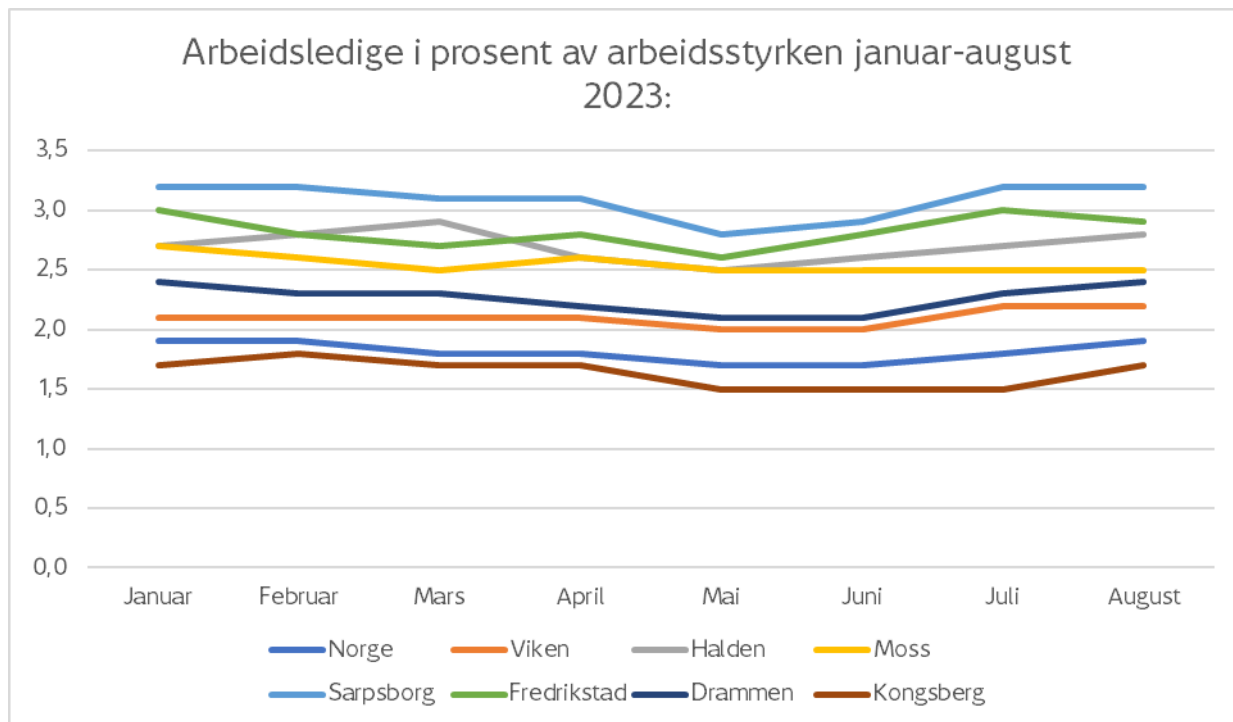
Prosentandel sysselsatte i alderen 15-74 år etter innvandringsgrunn i Drammen, Viken og Norge	Drammen 2020	Drammen 2021	Drammen 2022	Oslo 2022	Norge 2022	Viken 2022
Flyktninger med familiegjenforente	53,8	57,8	57,8	51,9	51,5	53,9
Familieinnvandrede - andre familiegjenforente og familieetablerte	57,3	61,1	62,5	61,1	63,2	64,1
Arbeidsinnvandrere - oppgitt arbeid som grunn ved første gangs innvandring	75,3	77,4	79,4	79,2	79,7	80,4
Utdanning inkl. au pair	75,6	81,6	81,3	73,7	74,2	81,4
Uoppgitt (innvandrere som flyttet til Norge før 1990)	78,3	80,1	79,0	75,6	75,6	79,7
Andre grunner	51,0	50,8	49,1	68,9	62,5	64,1

Tabell. Kilde: SSB, data bestilt av IMDi.

ARBEIDSLEDIGHET

Ved utgangen av august 2023 var 2,4 prosent av arbeidsstyrken i Drammen, totalt 1258 personer registrert som helt arbeidsledige hos NAV. Det var en nedgang sammenliknet med august 2021 (3,5

prosent). Arbeidsmarkedet i Drammen går godt med ledighet på historisk lavt nivå. 1,9 prosent av arbeidsstyrken i hele Norge var helt ledige ved utgangen av august 2023. Arbeidsledigheten varierer over tid, og mellom ulike kommuner. Sammenliknet med andre bykommuner rundt oss i Viken, Viken og Norge har Drammen over tid ligget på samme plass/nivå: Drammen har over tid hatt høyere arbeidsledighet enn Kongsberg, Viken og Norge, men lavere enn bykommunene i tidligere/kommende Østfold:

Figur 3.12. Kilde: NAV.

3.3 Mottak av offentlige overføringer

Dette avsnittet omhandler mottakere av økonomiske støtteordninger som ikke omfattes av opptjente rettigheter (til sykepenger, dagpenger ved arbeidsledighet, alderspensjon mv.)

ARBEIDSAVKLARINGSPENGER (AAP)

Personer som ikke kan arbeide på grunn av sykdom eller skade kan ha rett på arbeidsavklaringspenger (AAP) eller uførepensjon fra staten. AAP skal sikre inntekt i en periode for de som har behov for hjelp fra NAV for å komme i arbeid, mens uføretrygd skal sikre inntekt for personer med varig nedsatt inntektsevne.

Fra 2011 til og med 2019 var det nasjonalt en nedgang i andel av befolkningen i arbeidsfør alder som mottok arbeidsavklaringspenger (AAP). Det har dels sammenheng med endring av ordningen: innføring av kortere maksimal stønadstid/arbeidsavklaringsperiode og tettere aktivitetsoppfølging. Endringen har i denne perioden både medført at flere kom ut i arbeid tidligere, men også at flere gikk over til uføretrygd tidligere, det vil si raskere avklaring av varig mer enn 50 prosent redusert arbeidsevne.

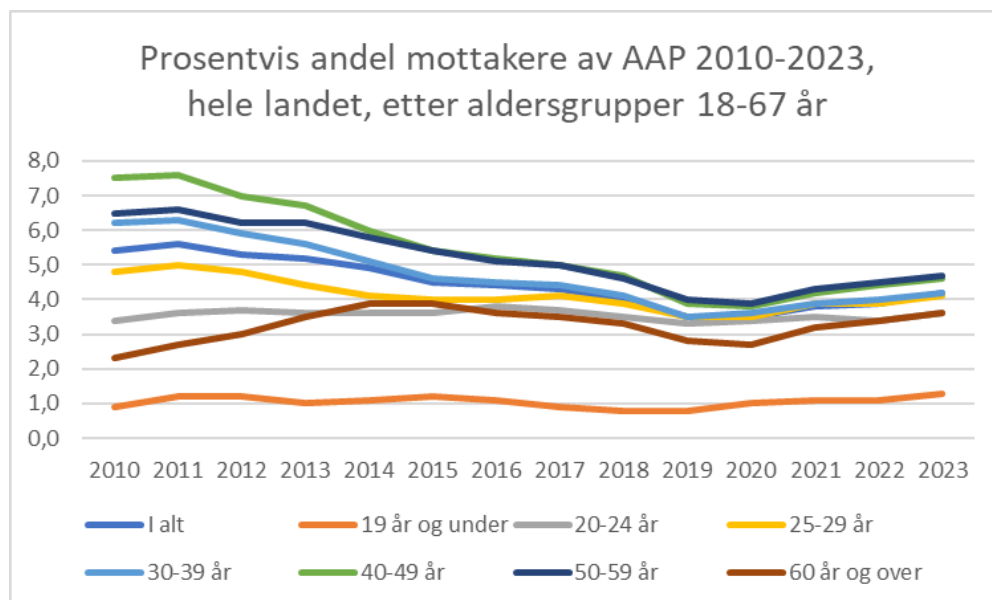
I løpet av pandemiperioden (2020–2022) økte andelen innbyggere som mottok arbeidsavklaringspenger nasjonalt. Dette knyttet til flere forhold:

- Økning i sykdom/skade relatert til pandemien.
- Stønadperioden (tidsrommet hver mottaker tillates å motta AAP) ble vedtatt forlenget med 6 måneder flere ganger i løpet av pandemien.
- Karenstidbestemmelsen (om at det må gå 52 uker etter avsluttet AAP før man søker AAP på nytt ble opphevet).

Det ble samtidig lempet på aktivitetskrav flere ganger under pandemien på grunn av smitteverntiltak og utfordringer med å finne arbeidstiltak. I denne perioden ble ekstra bevilgninger til arbeidsavklaringspenger ikke fulgt opp med økning i bevilgninger til aktivitetstilbud/tiltaksapparatet.

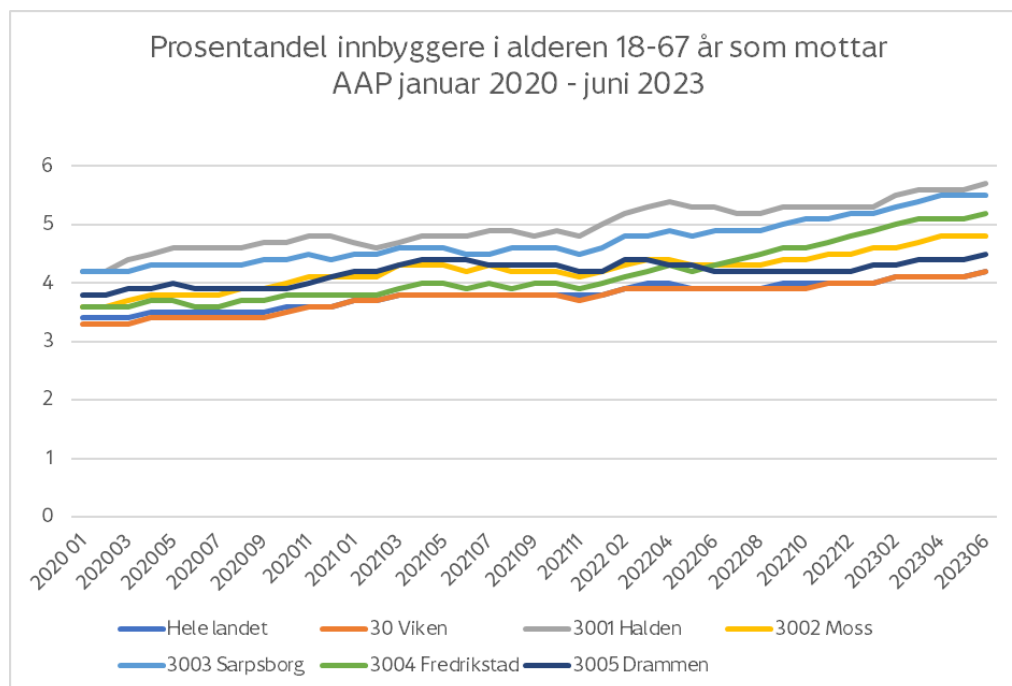
Dette innebærer at både pandemien i seg selv og pandemiltak ga en opphopning av antall/andel innbyggere som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP).

Det er aldersmessige ulikheter i diagnoser blant de som mottar AAP i hele landet. Blant aldersgruppen over 50 år er hovedutfordringen muskel/skjelettlidelser, mens psykiske lidelser (særlig angst og depresjon) er mest utbredt blant AAP-mottakerne i aldersgruppen under 30 år. Det er også aldersmessig ulikheter med hensyn til utvikling i antall AAP-mottakere i ulike aldersgrupper.

Figur 3.13. Kilde: NAV.

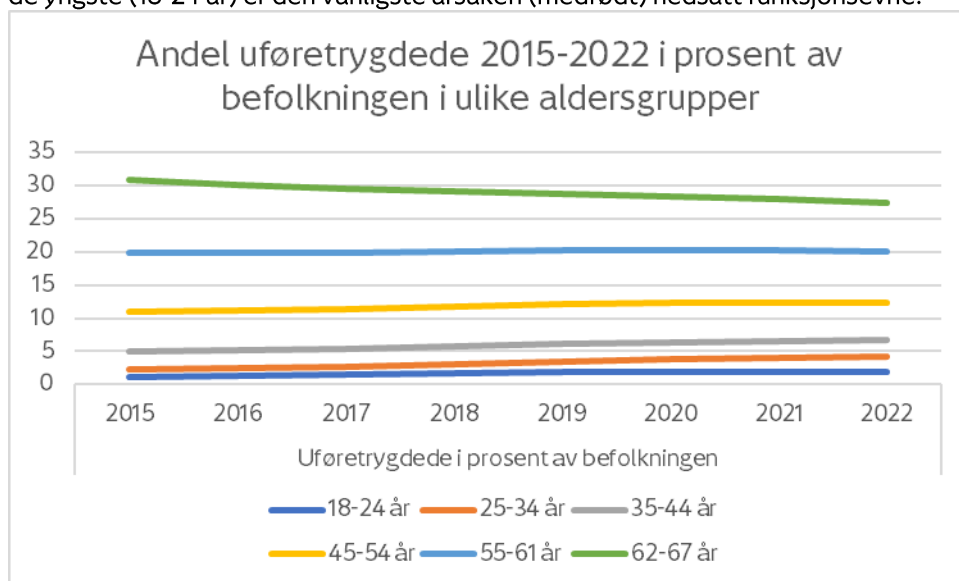
Drammen hadde, i likhet med landet, Viken og andre byer i Oslofjordregionen en økning i andel AAP-mottakere under pandemien. Andelen AAP-mottakere er høyere i Drammen (4,5 prosent) enn i Viken og Norge (4,2 prosent), men lavere enn i de tidligere/kommende Østfoldbykommunene. Se linjediagrammet under. Ved utgangen av august 2023 mottok 2949 personer i Drammen arbeidsavklaringspenger.

Figur 3.13. Kilde: NAV.

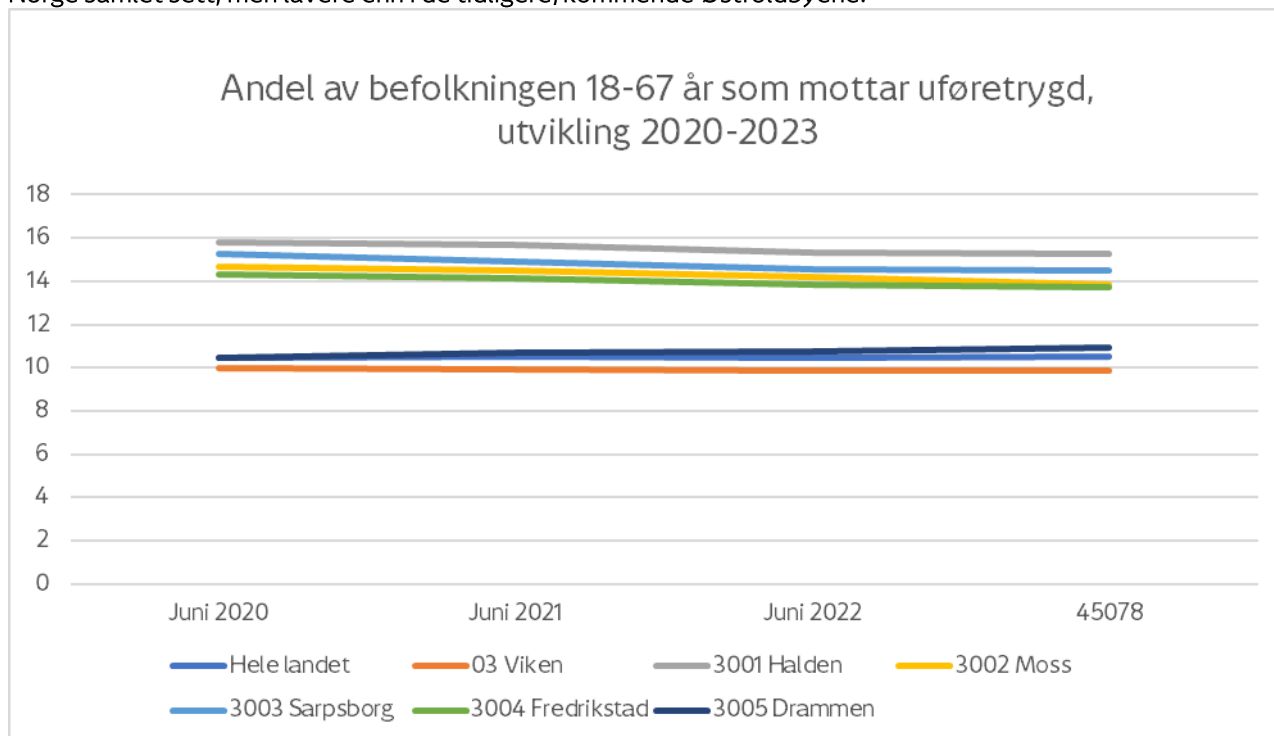
UFØRETRYGD

Andelen og antallet uføretrygdede øker litt år for år både i Drammen og på landsbasis. Utviklingen av andel uføretrygdede er ulik i ulike aldersgrupper. Det har de senere årene vært en nedgang i andel uføretrygdede over 60 år, samtidig som andelen unge uføretrygdede har økt. Blant de eldre er den vanligste årsaken til uføretrygd muskel og skjelettlidelser, eller annen sykdom, skade eller mén etter sykdom. Blant yngre uføre (18-44 år) er den vanligste årsaken til uføretrygd psykiske lidelser. Blant aller de yngste (18-24 år) er den vanligste årsaken (medfødt) nedsatt funksjonsevne.

Figur 3.14. Kilde: SSB, tabell 11714.

Ved utgangen av august 2023 mottok 7197 personer bosatt i Drammen uføretrygd. Det tilsvarer 11 prosent av innbyggerne mellom 18 og 67 år. Det har vært en svak, men jevn økning, år for år fra 10,5 prosent i 2020. Også her er andelen innbyggere som mottar uføretrygd høyere i Drammen enn i Viken og Norge samlet sett, men lavere enn i de tidligere/kommende Østfoldbyene.

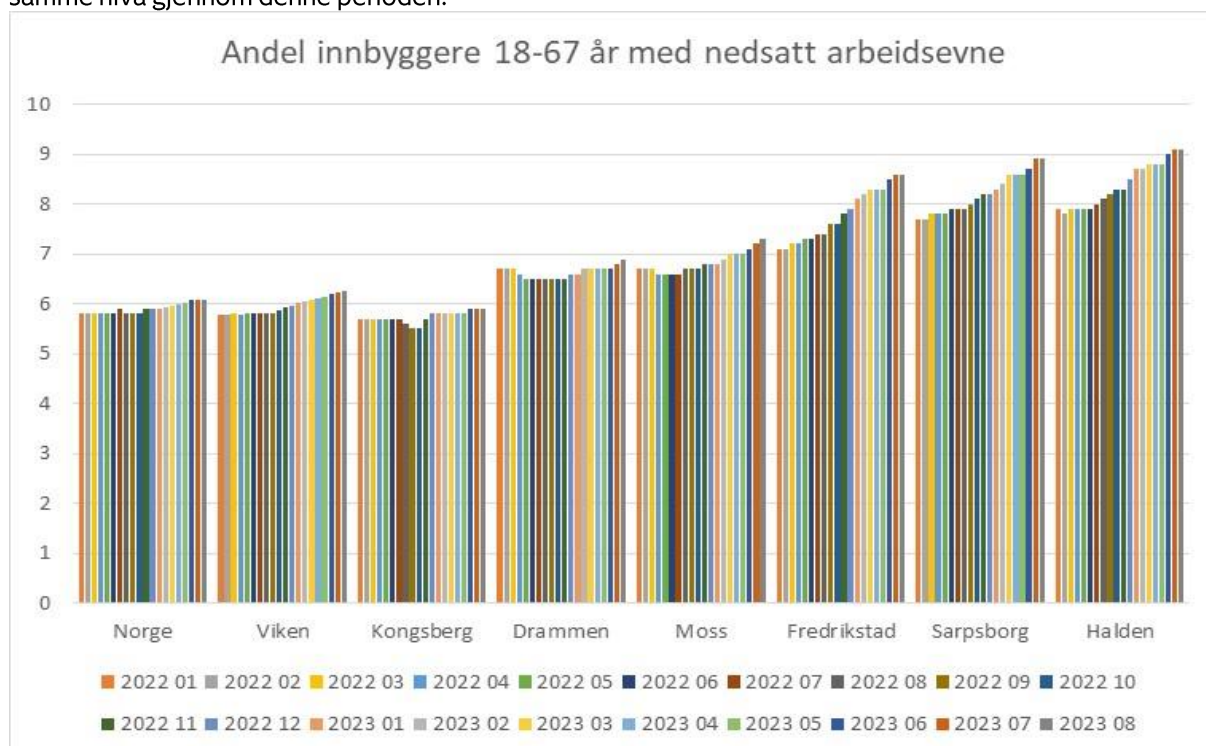

Figur 3.15. Kilde: NAV.

NEDSATT ARBEIDSEVNE

Nedsatt arbeidsevne omfatter personer som mottar sykepenger, AAP eller uførepensjon. Det vil si personer som på grunn av sykdom, skade eller andre hindringer har behov for ekstra oppfølging fra NAV for å få eller beholde arbeid.

Per august 2023 omfatter dette 4548 personer bosatt i Drammen, eller 6,9 prosent av innbyggerne i alderen 18-66 år. Det er en høyere andel enn Viken (6,3 prosent), Norge (6,1 prosent) og Kongsberg (5,9 prosent), men lavere enn de tidligere/kommende Østfoldbyene Halden (9,1 prosent), Moss (7,3 prosent), Sarpsborg (8,9 prosent) og Fredrikstad (8,6 prosent). Som illustrasjonen under viser har det i Viken og Østfoldbyene vært en økning i andel innbyggere med nedsatt arbeidsevne i tiden etter pandemien (fra januar 2022 til august 2023). Det er mulig økningen har sammenheng med forsinket avklaring for opphopet antall mottakere av AAP under pandemien. Norge, Drammen og Kongsberg har ligget stabilt på samme nivå gjennom denne perioden.

Figur 3.16. Kilde: NAV

ØKONOMISK SOSIALHJELP

Økonomisk sosialhjelp er en kommunal, behovsbasert ytelse til den som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter, for eksempel til trygd. I 2022 utbetalte Drammen kommune totalt litt under 160 millioner kroner i økonomisk sosialhjelp.

Nøkkeltall for sosialtjenesten i Drammen 2020-2022	Drammen 2020	Drammen 2021	Drammen 2022
Sosialhjelpstilfeller (antall)	2912	2867	2911
Antall sosialhjelpstilfeller 18-24 år (antall)	486	477	414
Sosialhjelpstilfeller med sosialhjelp i 6 måneder eller mer (antall)	1305	1293	1156
Arbeidsinntekt som hovedinntekt (antall)	314	309	351
Sosialhjelpstilfeller med sosialhjelp som hovedinntekt (antall)	1096	1016	970
Bor i eid bolig (antall)	202	164	193
Antall barn i familier som mottok sosialhjelp (antall)	1279	1221	1306

Kilde: SSB tabell 14019, 12210, 13993, 13994 og 13995.

Blant de som mottar sosialhjelp er det en større prosentandel innvandrere, sammenliknet med hele befolkningen og befolkningen unntatt innvandrere, både i Drammen og i resten av landet.

Prosentandel innbyggere som mottok sosialhjelp fordelt etter bakgrunn	Drammen 2020	Drammen 2021	Oslo 2021	Norge 2021	Viken 2021
Innvandrere	7,3	7,4	7,2	7,2	6,4
Befolkningen unntatt innvandrere	2,1	2,0	1,6	1,8	1,6
Hele befolkningen	3,4	3,3	3,3	2,7	2,6

Kilde: SSB, data bestilt av IMDi

KVALIFISERINGSPROGRAMMET (KVP)

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) i NAV er et satsingsområde som ledd i arbeidet med sysselsetting blant de som står lengst fra arbeidslivet. Gjennom KVP skal flere innbyggere som har vært avhengig av økonomisk sosialhjelp over en lengre periode, få nødvendig hjelp til å komme i utdanning eller arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging.

KVP retter seg mot personer mellom 18 og 67 år med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, som har ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden. Dette handler i stor grad om personer som uten et slikt program ville vært avhengige av økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre perioder. I 2021 var det 89 deltakere som avsluttet KVP. 43 av deltakere gikk ut i jobb og 8 gikk over i utdanning. I 2022 var det 83 deltakere som avsluttet KVP. 47 deltakere gikk ut i jobb og 3 gikk over i utdanning.

FLYKTNINGER OG INTRODUKSJONSPROGRAMMET

Bosettingsarbeid er preget av store samfunnsmessige og verdensomspennende forhold. Flyktningkrisen i 2015 og 2016 viste dette. Krigen i Ukraina har igjen medført en betydelig økning av flyktninger til Norge, og til Drammen. I perioden fra 2022 til 2023 har Drammen kommune, etter anmodning fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), økt bosettingen fra 58 til 400 personer. Kommunen får et tilskudd fra staten de fem første årene etter bosetting som skal dekke kommunens utgifter.

Introduksjonsordningen

Flyktninger som har fått oppholdstillatelse i Norge, og som er mellom 18 -55 år, skal kvalifiseres slik at de kan delta i arbeidsmarkedet og være selvhjulpne. Det gis introduksjonsstønad som økonomisk grunnlag for livsopphold. Ny integreringslov gjeldende fra 2021 la vekt på differensierte kvalifiseringsløp avhengig av medbrakt erfaring og utdanning. For flyktninger med kollektiv beskyttelse er deltagelse i program frivillig, og kommunen kan også tilby noe redusert program, avhengig av kapasitet. De fleste flyktningene fra Ukraina velger å delta i introduksjonsprogrammet. Norskopplæring er en viktig del av introduksjonsprogrammet. Timeplanen til voksenopplæringen frigir hele dager til kurs eller praksis. Det betyr at flere raskt kan komme i gang med arbeidstrening uten å miste norskundervisning.

Tabellen under viser avslutningsårsak i introduksjonsprogrammet. Slik disse tallene indikerer, er Drammen kommunes resultater i tråd med ønsket utvikling om å kvalifisere flere til deltakelse i arbeidslivet i Norge. De fleste som får tiltak fra NAV, får kvalifiseringsstønad eller sosialhjelp, med tilbud om ulike kurs eller aktivitet. Noen viderefører praksisplasser som de har fått i introduksjonsprogrammet. Av de som går over til arbeid, er det i flere tilfeller bruk av lønnstilskudd en kort periode før de går over i ordinært lønnet arbeid. Tallene viser også at etter pandemien er det flere som får jobb etter endt introduksjonsprogram. Tidlig arbeidspraksis er medvirkende til denne endringen. Flere i introduksjonsprogram har grunnskole fra hjemlandet enn tidligere, slik at dette tiltaket er mindre relevant for den flyktninggruppen som er bosatt i Drammen kommune nå, enn hva kommunen har hatt tidligere.

Avslutningsårsak:

	2020	2021	2022
Totalt antall som har avsluttet program	79	79	67
Andel overgang til arbeid	25,3%	24%	39%
Andel overgang til utdanning (videregående skole eller høyere utdanning)	35,5%	23%	20%
Andel overgang til ulike tiltak i NAV	15%	35%	25%
Andel overgang til grunnskole for voksne	20%	16%	6%
Andel flyttet eller avvirket av andre årsaker	4%	2%	10%

Ut i arbeid eller aktivitet

NAV Drammen jobber målrettet for å få flere innbyggere med mangelfull arbeidskvalifisering, eller personer som står utenfor arbeidslivet av andre årsaker ut i arbeid eller aktivitet. I tillegg til kurs i egen regi samarbeider NAV Drammen og Drammen kommune med eksterne aktører om kurs, praksisplasser og varig tilrettelagte arbeidsplasser.

Drammen kommune jobber med utviklingsarbeid knyttet til å hjelpe flere ut i arbeid eller en meningsfull aktivitet. I arbeidet legges det vekt på å utvikle nye- og videreutvikle eksisterende tiltak, finne tiltak som kan redusere utenforskap og finne tiltak som kan gjøre flere økonomisk selvhjulpne. Kommunedirektøren vil i 2024 legge frem politisk sak om tema flere i arbeid og aktivitet med kunnskapsgrunnlag.

NAVs ungdomsgaranti

Som ledd i satsing på ungdom og arbeid trådte NAV sin ungdomsgaranti i kraft 1. juli 2023. Ungdomsgarantien er en forskriftsfestet styrking av ungdomsarbeidet i NAV. Målgruppen er ungdom mellom 16 og 30 år som har et behov for oppfølging av NAV. Målet med oppfølgingsgarantien er at ungdom skal sikres rask hjelp og tett oppfølging så lenge det er nødvendig. NAV Drammen har en egen ungdomsavdeling som gir oppfølging sammenhengende i hele garantiperioden, blant annet under deltakelse i arbeidsmarkedstiltak, arbeidsrettede aktiviteter, opplæring og utdanning, medisinsk behandling, og på arbeidsplassen. Ungdomsavdelingen har tett samarbeid med flere aktører i lokalt næringsliv, frivilligheten og ulike lokale idrettsklubber.

3.4 Inntekt og formue

Norge er, sammen med de andre nordiske landene, blant landene i Europa som har minst sosial ulikhet. Det gjelder både offisiell statistikk for fordeling av inntekt, og indikatorer for fordeling av ikke-materielle levekår. Sentrale samfunnsinstitusjoner som velferdssystemet, utdanningssystemet, arbeidsmarkedet og skatte- og trygdesystemet påvirker levekårene til de enkelte. I Norge, som i de fleste andre land, har likevel inntektsulikhetene økt de siste 30 årene.

Om mål på inntekt

Husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet viser summen av en husholdnings samlede inntekter, fratrukket skatt og fordelt på antall forbruksenheter i husholdningen etter EUs ekvivalensskala.

Når man deler på antall forbruksenheter tar man høyde for hvor manges behov den samlede husholdningsinntekten skal dekke. Den første voksne i husholdningen får en vekt likt 1, den neste voksne får en vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt 0,3. Det betyr at en husholdning med to voksne og to barn består av 2,1 forbruksenheter.

Et vanlig statistisk mål på «middels» inntekt i et område eller en gruppe av husholdninger er medianinntekt. Median husholdningsinntekt for et område er den inntekten som er akkurat på midten, om man stiller opp alle områdets husholdningsinntekter på en rekke fra lavest til høyest.

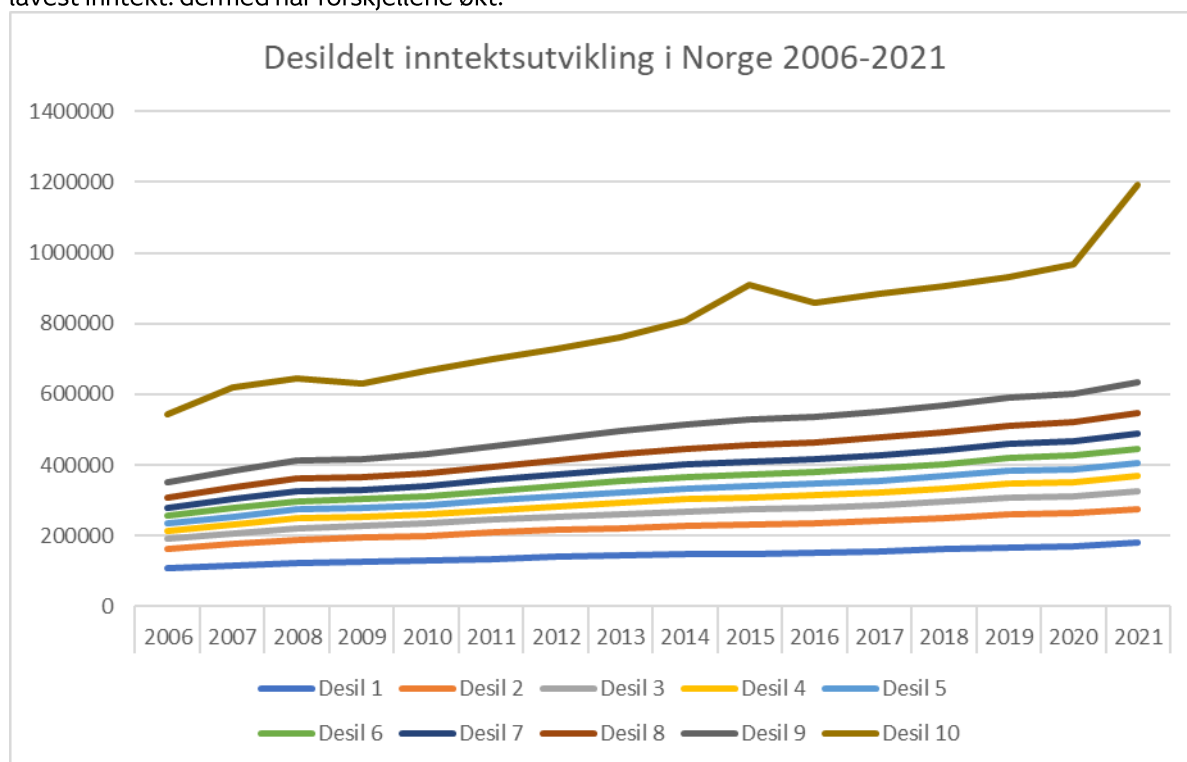
En måte å måle økonomisk ulikhet over tid på er å dele inn husholdningene i 10 like store grupper, eller «desiler» etter hvor stor husholdningsinntekt de har.

ØKONOMISKE FORSKJELLER I DRAMMEN

Økte inntektsforskjeller skyldes hovedsakelig bevegelser i toppen og bunnen av inntektsfordelingen. De 10 prosentene husholdninger med høyest inntekt (desil 10) har over tid økt sin andel av den samlede inntekten i Norge. For desil 9 har andelen vært ganske uendret, mens den har falt for de andre desilene. De 10 prosentene husholdninger som har lavest inntekt (desil 1) har hatt størst reduksjon i inntektsandel.

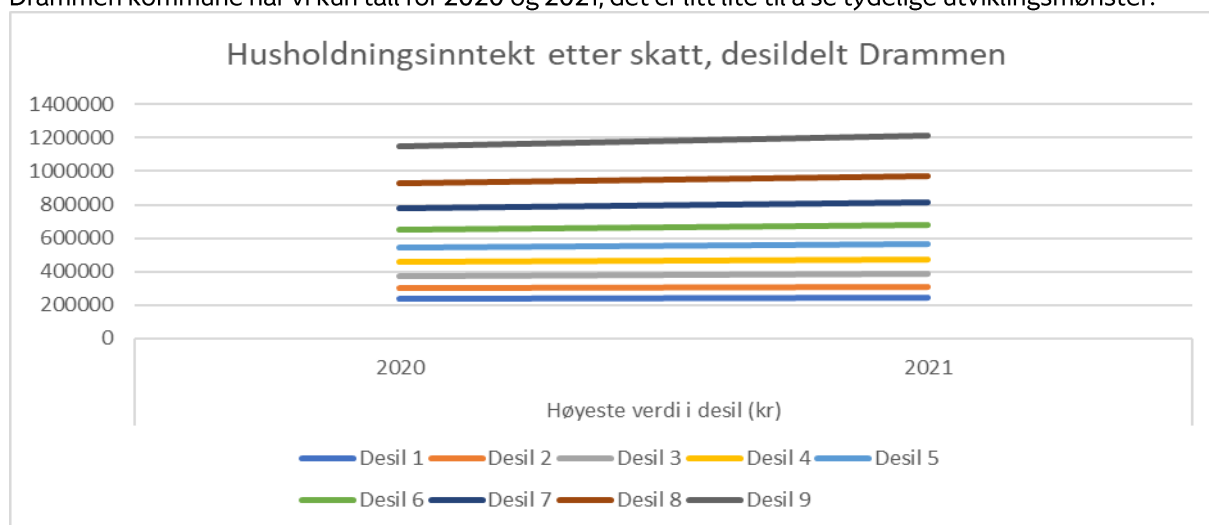
Ulikheten i formue, både boligformue og annen formue, øker også. Det skyldes primært at husholdningene med de største formuene har økt sin andel av totalformuen. Andelen av befolkningen som lever med vedvarende lavinntekt, har også økt over tid.

Under vises et diagram som viser hvordan inntektsutviklingen har vært for 10 ulike grupper (desiler) av husholdninger i Norge side 2006. Desilinndeling betyr at antall husholdninger deles i 10 etter inntekt. Desil 1 er de 10 prosent av husholdningene som har lavest inntekt, desil 10 er de 10 prosentene av husholdningene som har høyest inntekt. Diagrammet viser at alle grupper (desiler) har hatt inntektsvekst, men at den har vært vesentlig større i gruppen med høyest inntekt og vesentlig minst for gruppen med lavest inntekt: dermed har forskjellene økt.

Figur 3.17. Kilde: SSB, tabell 12682. Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet per desil.

Tidligere Drammen, Nedre Eiker og Svelvik viser tilsvarende utvikling i tiden fra 2005 - 2019. For nye Drammen kommune har vi kun tall for 2020 og 2021, det er litt lite til å se tydelige utviklingsmønstre:

Figur 3.18. Kilde: SSB, tabell 12558.

Drammen ligger ganske på nivå med landet ellers mht. sosial ulikhet målt etter inntekt (SSB 09114). Desil-intervallene i Drammen skatteåret 2021 (samlet husholdningsinntekt etter skatt):

Desil 1: opptil kr. 247 000
 Desil 2: kr. 247 000 - 311 000
 Desil 3: kr. 311 000 - 388 000
 Desil 4: kr. 388 000 - 474 000
 Desil 5: kr. 474 000 - 566 000

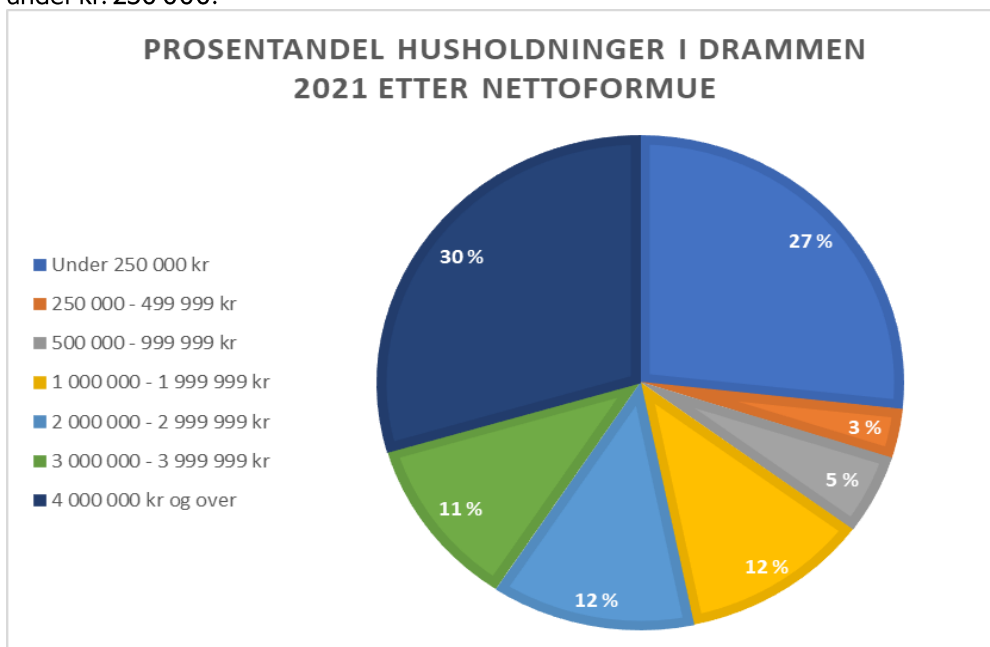
Desil 6: kr. 566 000 - 680 000
 Desil 7: kr. 680 000 - 813 000
 Desil 8: kr. 813 000 - 969 000
 Desil 9: kr. 969 000 - 1 213 000
 Desil 10: over kr. 1 213 000

Inntektsnivået (målt i median husholdningsinntekt etter skatt) er lavere blant innvandrere enn blant i hele befolkningen og befolkningen unntatt innvandrere. Blant innvandrershusholdninger er inntektsnivået lavere blant de med bakgrunn fra «tredjeland» enn blant de med bakgrunn fra «vestlige» land.

Median husholdningsinntekt etter skatt (i kroner), etter bakgrunn	Drammen 2020	Drammen 2021	Oslo 2021	Norge 2021	Viken 2021
Hele befolkningen	394 900	408 800	441 800	423 800	431 900
Befolkningen unntatt innvandrere	414 000	428 900	476 000	436 400	447 200
Innvandrere	322 900	339 700	346 800	346 400	357 700
Innvandrere fra «vestlige» land: EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	348 600	365 200	389 200	376 400	385 300
Innvandrere fra «tredjeland»: Øst-Europa utenom EU, Asia inkludert Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, og Oseania utenom Australia og Nes Zealand	298 800	316 600	323 100	317 700	330 400

Kilde: SSB, data bestilt av IMDi [Tall og statistikk over innvandring og integrering | IMDi](#)

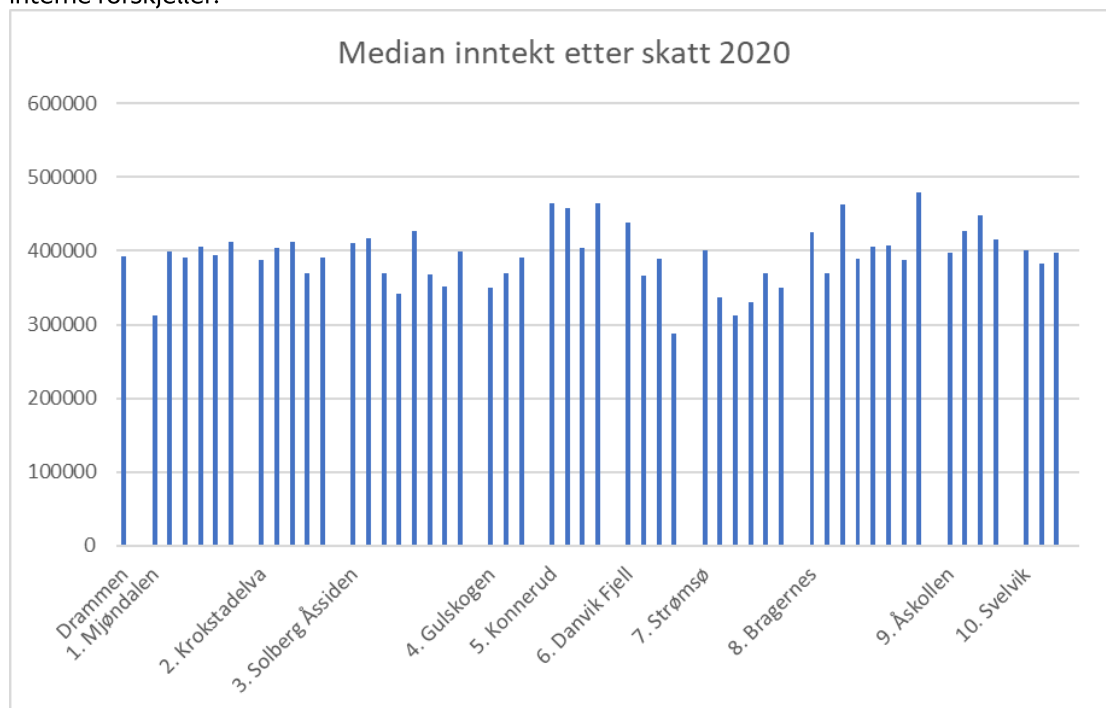
I Drammen kommune, som i Norge og andre kommuner, er det forskjeller i husholdningenes formue, både boligformue og annen formue. Diagrammet nedenfor viser prosentvis fordeling av andel husholdninger innenfor 7 ulike nivåer nettoformue. Diagrammet viser at den største gruppen (30 prosent av husholdningene i Drammen) er gruppen som har høyest nettoformue, 4 mill. kroner og mer, og at den nest største gruppen (27 prosent av husholdningene i Drammen) er gruppen som har lavest nettoformue, under kr. 250 000.

Figur 3.19. Kilde SSB, tabell 10320

Vi har nå sett på spennet eller nivåforskjeller mellom husholdningene i Drammen sin inntekt og formue, samlet sett. Vi skal nå se nærmere på geografiske forskjeller mellom husholdningenes inntekt og formue i ulike områder av kommunen.

Diagrammet under viser at det er store forskjeller median husholdningsinntekt mellom de ulike kommunedelene, men også mellom delområder innenfor de enkelte kommunedelene. Kommunedel 5. Konnerud har samlet sett høyest inntektsnivå. Kommunedel 6. Danvik Fjell har både størst interne forskjeller og den sonen som har lavest medianinntekt, men flere andre kommunedeler har også store interne forskjeller.

Figur 3.20. Kilde: SSB spesialbestilt levekårsdata. Presentert i statistikkrapporten «Levekår i Drammen». Her vises nivå for ulike soner innenfor hver kommunedel.

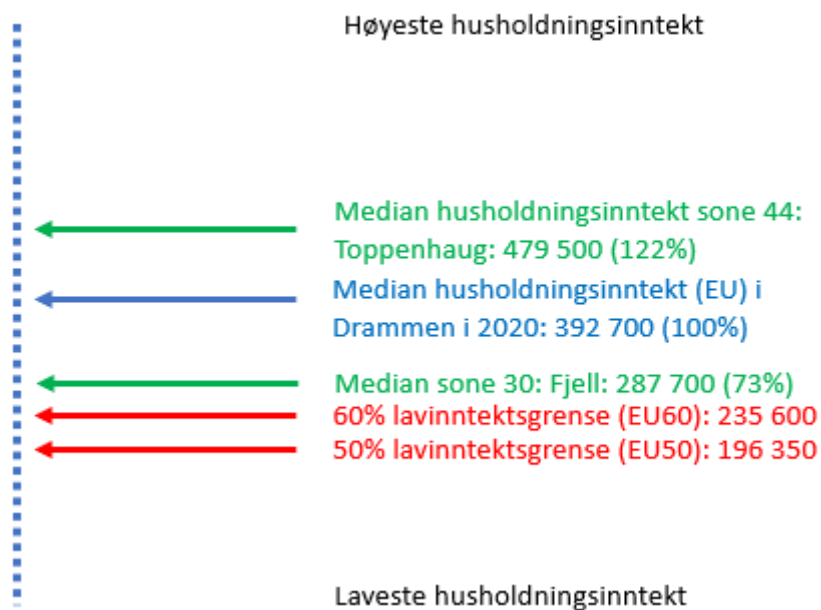
LAVINNTEKT

I statistikk som viser antall eller andel av husholdninger med lavinntekt, er lavinntektsgrensen definert i forhold til det generelle inntektsnivået i landet (kommunen eller regionen), hvor man tar utgangspunkt i medianinntekten (per forbruksenhet) for hele befolkningen. Medianinntekten er det inntektsbeløpet som deler en gruppe i to like store halvdelar etter at inntekten er sortert stigende eller synkende. Det vil da være like mange husholdninger i kommunen med inntekt over som under medianinntekten.

Husholdninger med en inntekt under 50 eller 60 prosent av medianinntekten defineres som å tilhøre lavinntektsgruppen. Det er mest vanlig å benytte 60 prosent av medianinntekten som lavinntektsgrense, noen ganger brukes også 50 prosent. Personer med inntekt under denne grensen defineres i EU som å være «at-risk-of-poverty», eller «med fattigdomsrisiko». Det å ha tilgang på vesentlig mindre økonomiske ressurser enn medianhusholdningsinntekten i samme befolkning/område kan representerer risiko for mindre mulighet til deltakelse, og dermed også en risiko for å falle utenfor.

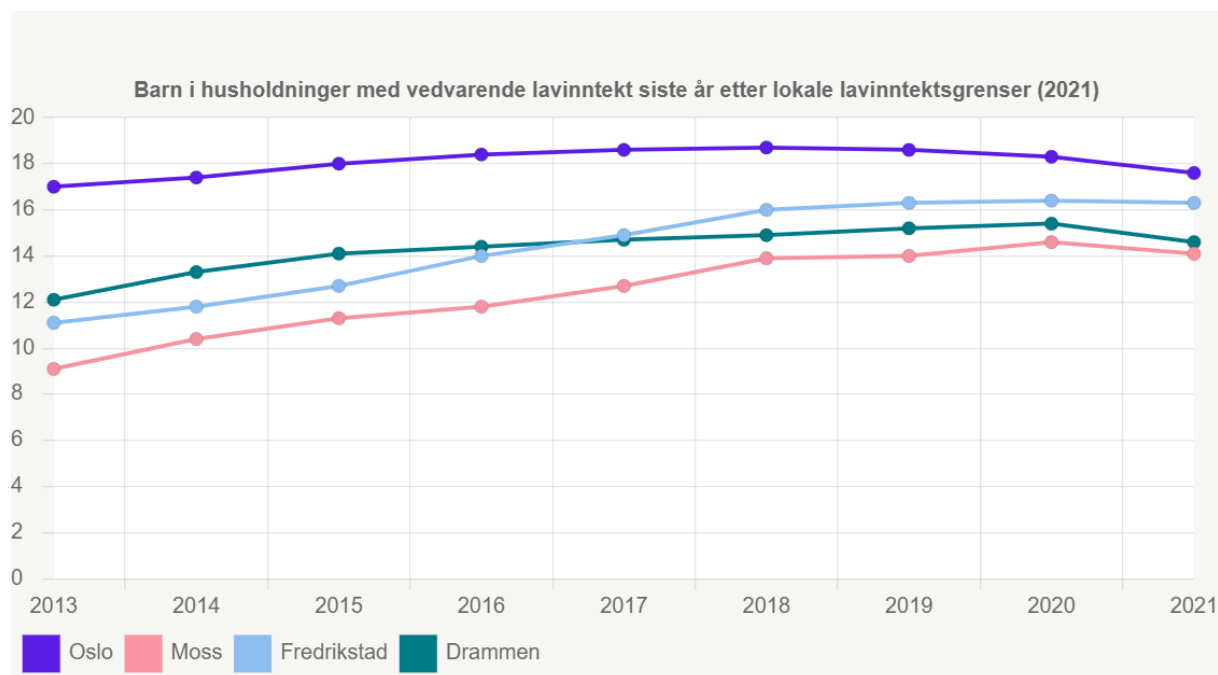
Lavinntektsgrensen er som nevnt relativt definert (i både EU og Norge). Nedenfor vises hvor, i hvilke soner av kommunen, det er høyest/lavest andel under lavinntektsgrensen. For de det gjelder, de enkelte husholdning med lavinntekt, vil avstanden mellom eget økonomisk handlingsrom og hva andre i området har mulighet til å skaffe seg eller delta på, normalt oppleves større i områder der inntektsnivået er høyere. Det er lavinntektshusholdninger målt etter lokal lavinntektsgrense i alle deler av Drammen kommune.

Sammenstillingen av data viser at det finnes flere lavinntektshusholdninger i noen områder av kommunen, men den viser også at avstanden mellom det økonomiske handlingsrommet til de under lavinntektsgrensene og middelhusholdningens handlingsrom er desto større i de sonene av kommunen der middelinntekten er høyere og andelen/antallet personer og barn i lavinntektshusholdninger er lavere.

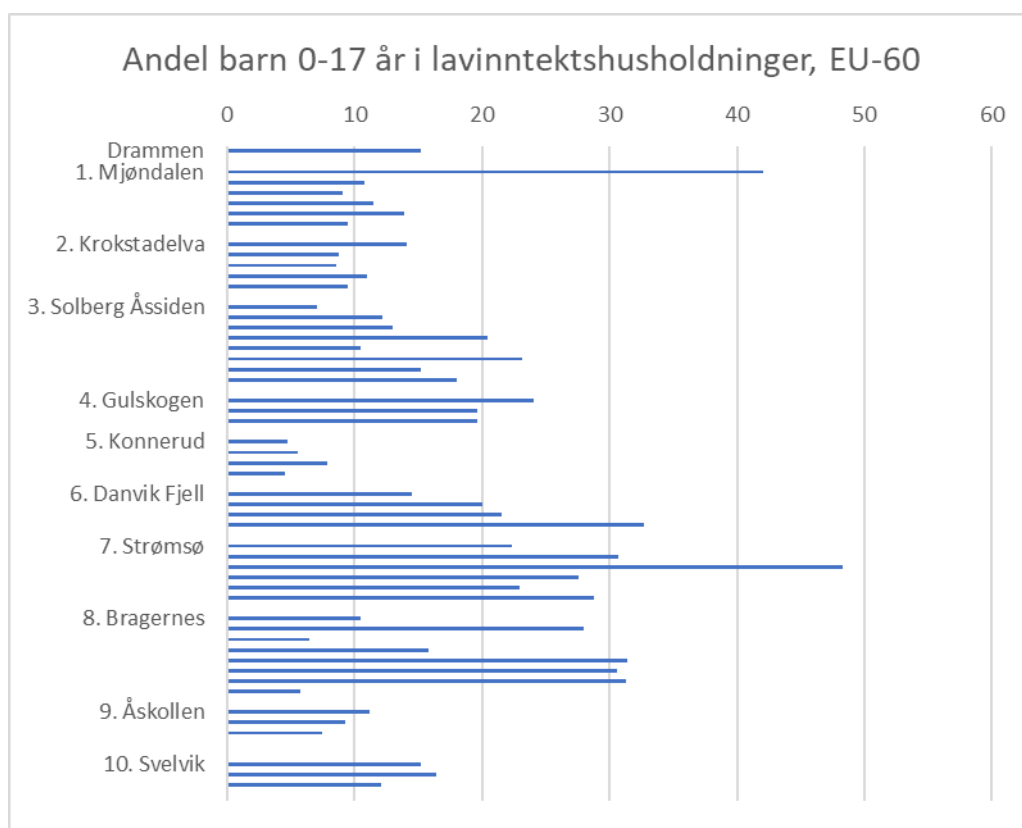
Figur 3.21.

Etter mange år med økning, har andelen barn i lavinntektshusholdninger de senere årene flatet noe ut, både i Norge, Drammen og Oslo. Drammen har (med 16,2 prosent) sammen med en del andre byer i Oslofjordregionen fortsatt en høyere andel barn i lavinntektshusholdninger enn Viken eller landet samlet sett (begge har 11,4 prosent).

Figur 3.22. Kilde: bufdir.no

Diagrammet under viser at det er store geografiske forskjeller i hvor stor andel barn 0-17 år som bor i lavinntektshusholdninger (per 2020) både mellom kommunedelene og også mellom delområder innenfor kommunedelene. Diagrammet viser også at alle delområder har en andel barn i lavinntektshusholdninger. Andelen varierer fra 4,5 prosent i Vestbygda til 48,3 prosent på Bangeløkka.

Figur 3.23. Kilde: SSB, spesialbestilt leveårsstatistikk. Data fra 2020. Presentert i statistikkrapporten «Levekår i Drammen».

I Drammen, som i Oslo, Viken og landet samlet sett, er andelen personer som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt (mer enn tre år på rad) høyere blant innvandrere enn blant den øvrige befolkningen, og høyest blant innvandrere fra såkalte tredjeland: Øst-Europa utenom EU, Asia inkl. Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand.

Prosentandel personer som bor i husholdninger med vedvarende lavinntekt etter bakgrunn	Drammen 2020	Drammen 2021	Oslo 2021	Norge 2021	Viken 2021
Hele befolkningen	12,1	11,9	13,8	9,9	9,3
Befolkningen unntatt innvandrere	8,3	8,2	9,6	7,3	6,7
Innvandrere	27,0	25,7	26,7	25,7	22,6
Innvandrere fra «vestlige» land: EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	17,7	17,6	19,1	17,7	15,2
Innvandrere fra «tredjeland»: Øst-Europa utenom EU, Asia inkludert Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, og Oseania utenom Australia og Nes Zealand	34,2	31,7	31,2	32,6	29,2

Kilde: SSB, data bestilt av IMDi [Tall og statistikk over innvandring og integrering | IMDi](#)

3.5 Trivsel og trygghet

Innbyggerne i Drammen trives i all hovedsak godt i kommunen og i nærområdet der de bor. I innbyggerundersøkelsen fra 2022⁸ har innbyggere i ulike alder, bosatt i ulike kommunedeler svar på en rekke spørsmål om opplevd tjenestekvalitet, aktivitetstilbud og møteplasser i nærmiljøet, trygghet i bomiljøet, tilgjengelighet til naturområder, bomiljøkvalitet, tilfredshet med kultur- og aktivitetstilbud,

medvirkning og påvirkningsmulighet i tjenesteutvikling og stedsutvikling mv. Det er forskjeller mellom hva innbyggerne er mest og minst fornøyd med i de ulike kommunedelene, men samlet sett er 7 av 10 tilfreds med bomiljøkvalitetene der de bor, og 6 av 10 tilfreds med kultur- og aktivitetsmulighetene i kommunen og der de bor.

Ungdataundersøkelsen fra 2021⁹ viser at 69 prosent av ungdom i Drammen er fornøyd med lokalmiljøet der de bor, mot 67 prosent i hele Norge. 80 prosent av ungdommene i Drammen opplever det som trygt å være ute om kvelden i nærområdet der de bor, mot 85 prosent i hele Norge.

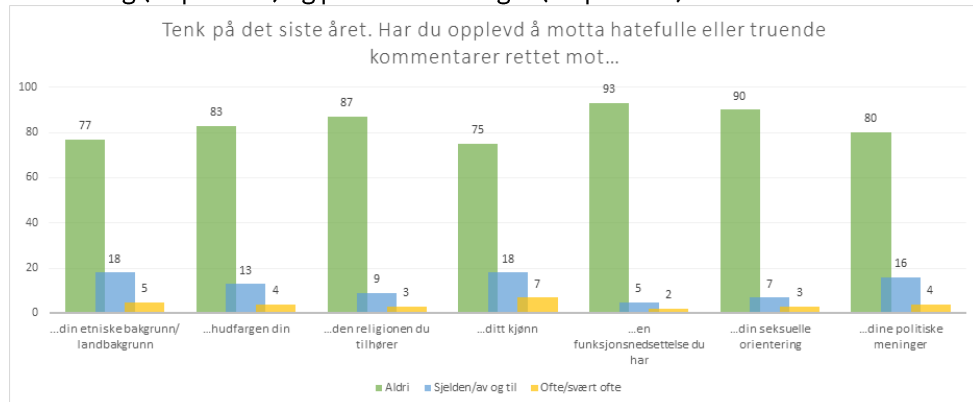
Ifølge innbyggerundersøkelsen fra 2022 mener 8 av 10 i Drammen (78 prosent) det er svært/ganske trygt å ferdes ute der de bor på dagtid. I underkant av 1 (8 prosent) mener det er utrygt. De som bor på Konnerud er de som opplever det mest trygt (90 prosent svært/ganske trygt, 1 prosent svært/ganske utrygt). Det er mindre forskjeller mellom de øvrige kommunedelene.

Nær 7 av 10 (67 prosent) mener det er svært/ganske trygt å ferdes ute der de bor på kveldstid. Mellom 1 og 2 av 10 (14 prosent) mener det er utrygt. Flest utrygge finner vi blant de som bor på Strømsø, hvor nesten 1 av 4 (24 prosent) mener det er utrygt. Flest trygge på kveldstid finner vi blant de som bor på Konnerud. Blant disse er 8 av 10 svært/ganske trygg, mens 7 prosent er utrygge.

3.6 Opplevd diskriminering

I Ungdataundersøkelsen 2021 ble ungdomsskoleelevene spurt om de har opplevd hatefulle eller truende kommentarer knyttet til deres etniske bakgrunn, hudfarge, religion, kjønn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering eller politiske meninger. Undersøkelsen viser at det forekommer hatefulle, diskriminerende eller truende ytringer på alle disse områdene.

Av svarene framgår det at en betydelig andel ungdomsskoleelever i Drammen det siste året har opplevd hatefulle eller truende kommentarer rettet mot deres etniske bakgrunn/landbakgrunn (23 prosent), hudfarge (17 prosent), religion (12 prosent), kjønn (15 prosent), funksjonsnedsettelse (7 prosent), seksuell orientering (10 prosent) og politiske meninger (20 prosent).

Figur 3.24. Kilde: Ungdataundersøkelsen i Drammen 2021.

4. SKOLE OG OPPVEKST

HOVEDTRENDER

- 91 % av alle barn i barnehagealder går i barnehage
- Barnehage opplever et økende behov for spesialpedagogisk hjelp. Både antall barn og antall tildelte timer øker.
- Andelen minoritetsspråklige barn er 96,1 prosent av antallet barn med innvandrerbakgrunn. I ASSS er snittet en dekning på 88,4 prosent. På landsbasis er dekningsgraden 86 prosent.
- Drammen viser lavere forekomster blant unge i ungdomsskolen som opplever å bli mobbet sammenlignet med nasjonalt snitt. Likevel viser resultatet fra elevundersøkelsen at det er flere elever enn i forrige år som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt.
- Gjennomsnittlig grunnskolepoeng for Drammenselevne for skoleåret 2022-2023 var 42,6, og gjennomsnitt for landet var på 42,4.
- Det er færre elever som får spesialundervisning enn tidligere år, men de som får tilbud om spesialundervisning får flere timer med spesialundervisning enn tidligere.
- Drammen kommune har lavere andel elever som er registrert i videregående opplæring første året etter grunnskolen enn gjennomsnittet for Viken og for landet. I 2022 var resultatet for Drammen 96,5%.
- Drammen har lavere dekningsgrader på hjemmebesøk innen to uker og fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder sammenlignet med utvalgte sammenlignbare kommuner.
- Drammen har større andel barn med barnevernstiltak per innbygger 0-17 år sammenlignet med andre kommuner. Andelen barn og unge med barnevernstiltak i løpet av 2022 var 3,5 %, mot 3 % i sammenlignbare kommuner.

4.1 Barnehage

Utdanningsløpet starter allerede i barnehagen. I et stadig mer mangfoldig og flerkulturelt samfunn er barnehagen en integreringsarena som legger et viktig grunnlag for gjennomføringen av videregående opplæring. Barnehage har en egenverdi i å gi barn muligheter til lek og samhandling med jevnaldrende.

Det er 44 private og 33 kommunale barnehager i Drammen per 01.10.2023.

Ved utgangen av 2022 gikk 91 prosent av alle barn i Drammen i barnehage. På landsbasis hadde 93,55 prosent barnehageplass i 2022. Det betyr at Drammen har noe lavere deltakelse i barnehage enn landsgjennomsnittet. For aldersgruppen 1-2 år var dekningsgraden i Drammen i 2022 på 83,1 prosent, på landsbasis var den 88,1 prosent. Det er i denne gruppen Drammen har lavest barnehagedeltakelse.

Minoritetsspråklige barn

Andelen minoritetsspråklige barn er 96,1 prosent av antallet barn med innvandrerbakgrunn. I ASSS er snittet en dekning på 88,4 prosent. På landsbasis er dekningsgraden 86 prosent. Drammen har i flere år hatt høyere dekning blant minoritetsspråklige barn enn landet ellers, selv om dekningsgraden varierer noe fra år til år.

Tabellen viser tall for minoritetsspråklige og ikke minoritetsspråklige barn etter alder og språk. Ikke-minoritetsspråklige inkluderer norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk. SSB oppgir at andelen kan være over 100 prosent i noen årskull som følge av feilregistrering av språkbakgrunn. For eksempel kan et barn med dansk som språkbakgrunn ha blitt feilaktig registrert som minoritetsspråklig. Dette kan medføre at antallet minoritetsspråklige blir større enn antallet med innvandrerbakgrunn og dermed kan andelen bli høyere enn 100 prosent.

Prosentandel barn som går i barnehage etter alder og språk Minoritetsspråklige/ikke-minoritetsspråklige*	1-åringer		2-åringer		3-åringer		4-åringer		5-åringer	
	Min.-spr.	Ikke-min.	Min.-spr.	Ikke-min.	Min.-spr.	Ikke-min.	Min.-spr.	Ikke-min.	Min.-spr.	Ikke-min.
Norge 2022	59,4	86,8	86,4	97,7	93,5	98,3	94,1	98,5	93,9	98,9
Viken 2022	59,0	86,5	88,3	94,7	95,5	96,4	97,0	95,9	95,9	97,8
Oslo kommune 2022	63,0	87,0	93,0	93,0	100	93,0	100	93,0	100	92,0
Drammen kommune 2022	65,0	78,1	97,4	90,4	103	93,4	103	89,9	107	90,6
Drammen kommune 2021	63,7	81,0	98,5	89,4	99,4	89,5	109	90,2	113	83,3
Drammen kommune 2020	57,8	80,5	85,1	91,4	104	87,6	113	89,2	107	90,4

*ikke-minoritetsspråklige inkluderer norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk. Kilde: SSB, statistikk bestilt av IMDI.

Andel barn i private og kommunale barnehager

Per 01.10.2023 gikk 53 prosent av barna i privat barnehage, andelen kommunale barn var 47 prosent (heltidsbarn). Andelen barn i private barnehager har økt med ett prosentpoeng siden 2020.

Moderasjonsordninger

Det er ulike statlige moderasjonsordninger for foreldrebetaling i barnehage, i tillegg har Drammen kommune en egen ordning "Gratis barnehage". Gratis barnehage innvilges etter søknad for barn i familier med familieinntekt under 462.000. Innslagspunktet reguleres hvert år i forbindelse med behandlingen av handlings- og økonomiplanen.

Alle barn i alder 2-5 år fra familier med samlet skattepliktig person- og kapitalinntekt under 615 590 i har rett til 20 timers gratis kjernetid i barnehagen. Satsene vedtas hvert år i forbindelse med statsbudsjettet. Per 01.09.23 har 461 barn gratis barnehage og 209 barn har redusert oppholdsbetaling med gratis kjernetid. Dette er en nedgang i antall barn med gratis eller redusert oppholdsbetaling fra tidligere år. Spesialpedagogiske tjenester

Behovet for hjelp fra spesialpedagogiske tjenester er økende. Både antallet barn som trenger hjelp og antallet timer som tildeles hvert barn er økende.

Barn med nedsatt funksjonsevne kan i tillegg tildeles hjelp for å bryte ned funksjonshemmende barrierer slik at de kan delta i barnehagens aktiviteter på linje med andre barn. Også denne typen behov viser en økende tendens. I 2020 var det 182 barn som fikk spesialpedagogisk hjelp i barnehagene i Drammen, i 2022 var det 230. Totalt har andelen barnehagebarn som mottar spesialpedagogisk hjelp økt i 2022 og ligger høyere enn landsgjennomsnittet.

Demografi

Barnehageområdet opplever stor endring i størrelsen på barnekullene. Ser vi tilbake til 2015 viser endringene i barnekullene at det er en nedgang på 10,2 prosent i løpet av de 8 siste årene.

4.2 Skole

Skolen er en av få fellesarenaer hvor alle barn og unge deltar. Det er derfor viktig at elevene møter en skole som er inkluderende, og at de opplever trivsel og mestring. En vellykket skolegang er av svært stor betydning for videre karrieremuligheter og livsløp.

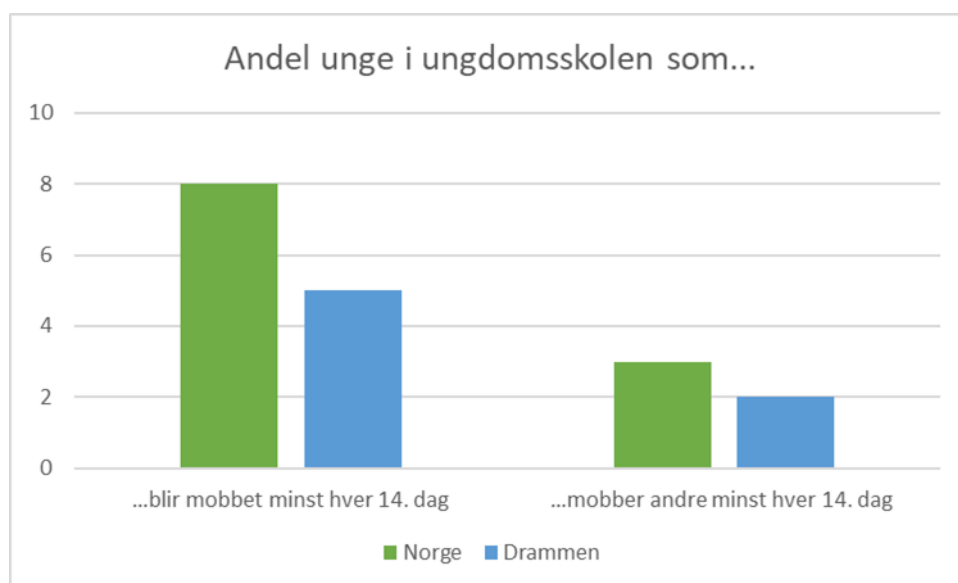
Drammen kommune har 32 grunnskoler, 21 barneskoler, 9 ungdomsskoler, 1 kombinert barne- og ungdomsskole og 1 skole for elever på 1.- 10. trinn med nedsatt funksjonsevne. I tillegg kommer voksenopplæringen.

Trivsel og mobbing på skolen

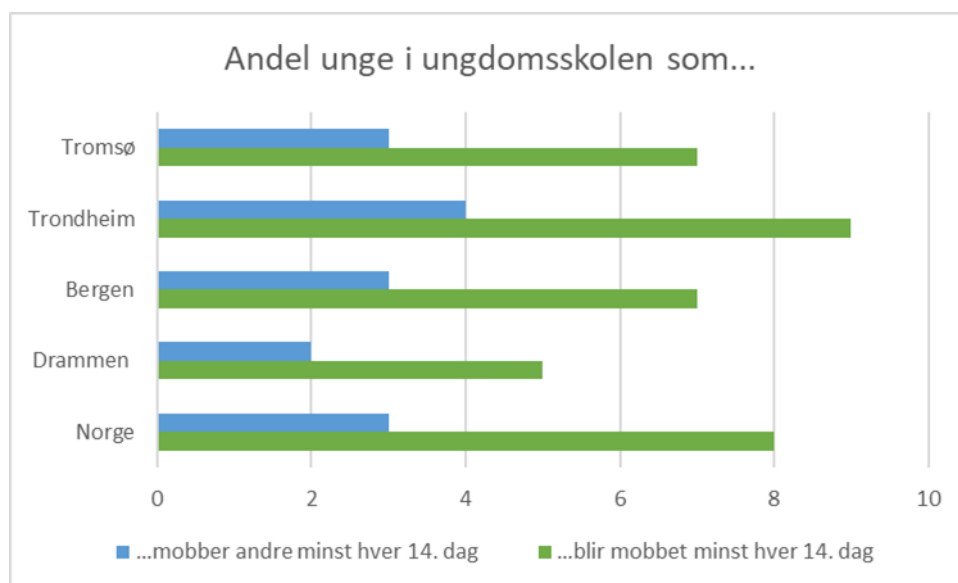
Unge i Norge rapporterer generelt om høy trivsel. Samtidig rammes en del av mobbing på skolen og i fritiden.

Ungdata beskriver andelen unge som blir mobbet eller som selv har mobbet andre. Ungdata er lokale barne- og ungdomsundersøkelser der skoleelever svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med. Undersøkelsene er frivillige, gjennomføres i en skoletime og er tilpasset barn og ungdom på mellomtrinnet, ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Ungdata ble siste gang gjennomført i Drammen i 2021, mens samfunnet fortsatt var preget av strenge krav til smittevern.

Figurene viser hvor mange unge i ungdomsskolen i Drammen som har opplevd å bli mobbet av andre minst hver 14. dag i løpet av det siste året og hvor mange som mobber andre minst hver 14. dag. Resultatene viser at Drammen har lavere forekomster blant unge i ungdomsskolen som blir mobbet eller mobber andre sammenlignet med nasjonalt snitt. Sammenlignet med andre kommuner i KOSTRA-gruppe 12 som gjennomførte Ungdata i 2021, er andelen unge i Drammen lavere både for de som bli mobbet jevnlig og de som mobber andre jevnlig.

Figur 4.1: Kilde: Ungdata undersøkelsen 2021.

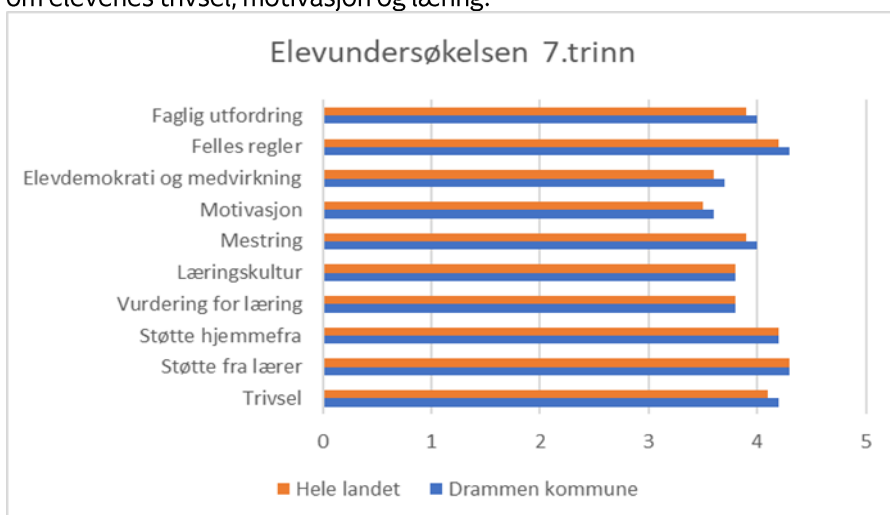
Figur 4.2: Kilde: Ungdata undersøkelsen 2021

Elevundersøkelsen er en årlig anonymisert nettbasert undersøkelse om elevenes læringsmiljø som gjennomføres på høsten. Denne undersøkelsen gir også kunnskap om elevenes skolemiljø. Elevundersøkelsen er i regi av Utdanningsdirektoratet og er obligatorisk for alle elever på 7.trinn og 10.trinn. Elevundersøkelsen gjennomføres i løpet av siste kvartal hvert år, og siste publiserte resultat er fra 2022, og her viser resultatene for Drammen at:

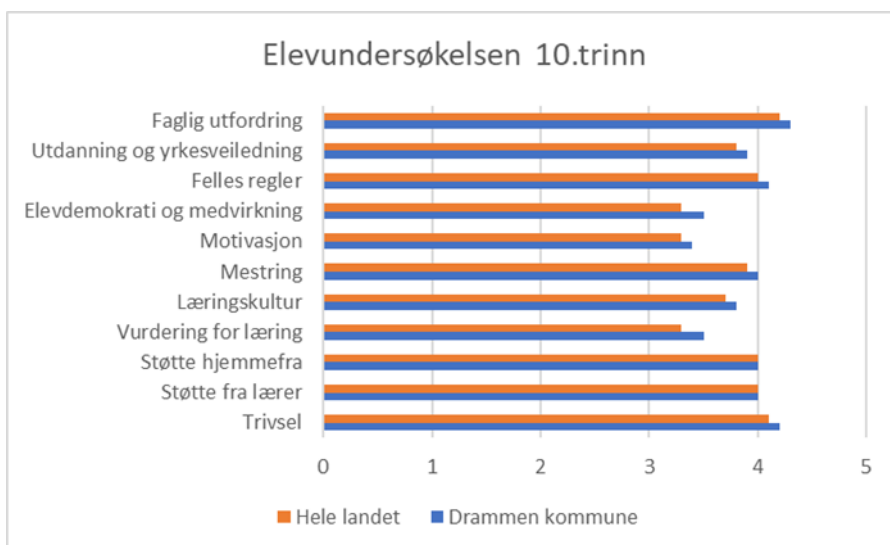
- flere elever enn i forrige år opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt.
- 10,9 prosent av elevene på 7. trinn svarte i 2022 at de opplevde at skolemiljøet ikke var trygt og godt. I 2021 svarte 8,7 prosent det samme. Gjennomsnitt for landet i 2022 er 9,8 prosent.
- 7,7 prosent av elevene på 10. trinn svarte i 2022 at de opplevde at skolemiljøet ikke var trygt og godt. I 2021 svarte 5,3 prosent det samme. Gjennomsnitt for landet i 2022 er 7,4 prosent.
- Cirka en av tre som melder fra om mobbing i grunnskolen i Drammen i 2022, sier at dette skjer digitalt (mobil, pc, Ipad).

Holdning til skole og skolearbeid

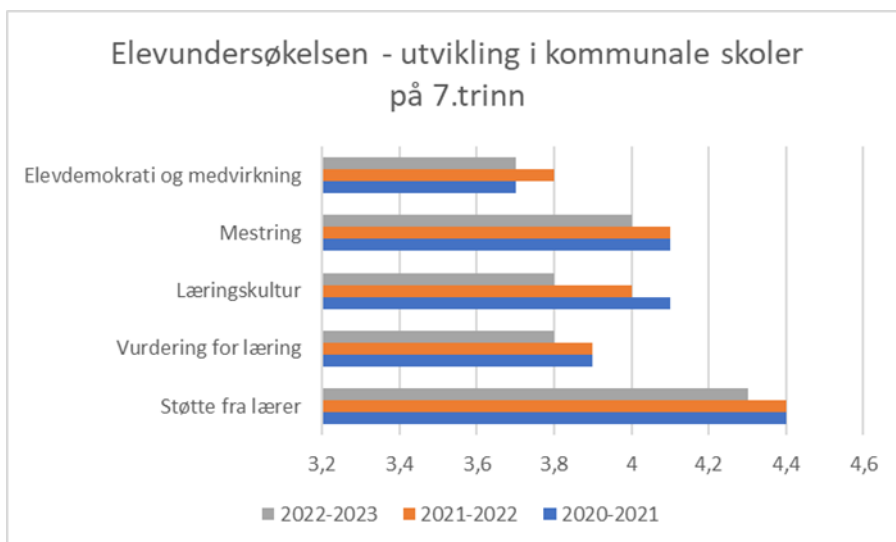
Resultatene fra elevundersøkelsen viser elevenes subjektive oppfatning av egen læringssituasjon. Svarene er skalert fra 1-5, der høy verdi vil si positive resultater. Resultatene gir skolen viktig informasjon om elevenes trivsel, motivasjon og læring.

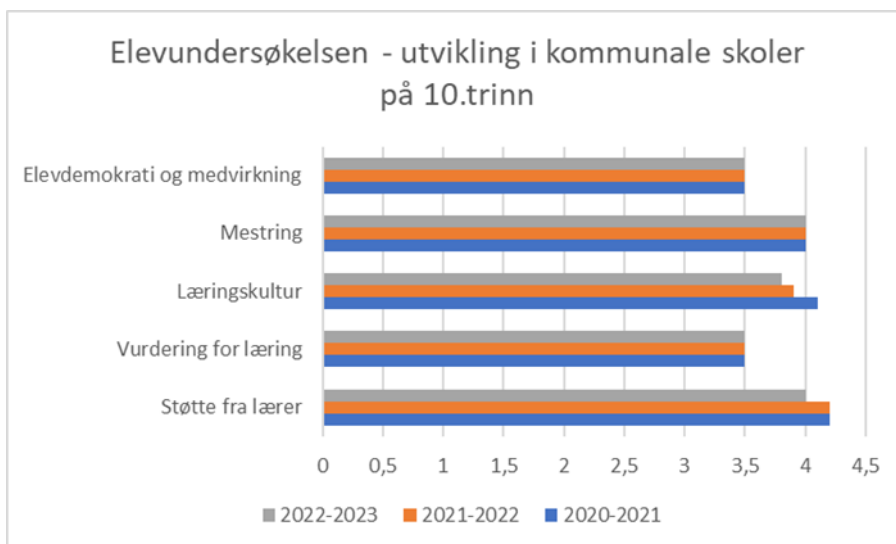
Figur 4.3: Resultater for elevundersøkelsen på 7.trinn i kommunale skoler i 2022

Figur 4.4: Resultater for elevundersøkelsen på 10.trinn i kommunale skoler i 2022

Figur 4.5: Utviklingen de tre siste årene for resultatene på 7.trinn i kommunale skoler i Drammen.

Figur 4.6: Utviklingen de tre siste årene for resultatene på 10.trinn i kommunale skoler i Drammen.

Resultater:

- Resultatene for 2022 viser at elevene på 7. trinn og 10. trinn skårer likt gjennomsnittet for landet eller litt over på alle indikatorene på elevundersøkelsen. Dette er samme trend som har vært i kommunen de to siste årene.
- Ser vi på kommunens utvikling over de tre siste år, har likevel flere indikatorer gått litt ned. Dette kan skyldes effektene pandemien har hatt på organisering og innhold i grunnskoleopplæringen de siste årene.
- Drammen har høyest score på indikatoren Vurdering for læring i ASSS med 3,65, mot snittet på 3,5 og laveste resultat i ASSS som er 3,35. (Sum resultat for 7.- og 10.trinn).

Skoleresultater - grunnskolepoeng

Grunnskolepoeng er et mål for det samlede læringsutbyttet for elever på 10.trinn som sluttvurderes med karakterer. Karakterene brukes som kriterium for opptak til videregående skole. Grunnskolepoeng er beregnet som summen av elevenes avsluttende karakterer, delt på antall karakterer og ganget med 10. Grunnskolepoeng presenteres som karaktergjennomsnitt med én desimal.

Grunnskolepoengene til elevene i Drammen kommune skoleåret 2022-2023 var 42,6. Grunnskolepoeng for Norge totalt var på 42,4. Drammen kommune ligger dermed marginalt over landsgjennomsnittet i 2022. Elevenes grunnskolepoeng økte uvanlig mye under det første året med pandemi, og det høye snittet har siden vedvart. Dette har sammenheng med at eksamen ble avlyst for alle elever i grunnskolen

fra skoleåret 2019–2020 og t.o.m. 2021–2022. Økning i grunnskolepoeng skyldes trolig at eksamenskarakterene ikke har vært med i beregningen, i tillegg til at elevene fikk høyere standpunkt karakterer i en rekke fag. Endringene medfører at tallene fra pandemiårene ikke er direkte sammenlignbare med årene før pandemien. I 2023 ble eksamen gjennomført for første gang etter pandemien, og da gikk resultatene som forventet noe ned.

Tabellen under viser mer detaljerte data for de tre siste år, også med uttrekk fra definerte grupper hos Statistisk sentralbyrå (SSB):

Grunnskolepoeng	2020	2021	2022	2023
Hele befolkningen - Norge *	43,2	43,3	43,3	42,4
Hele befolkningen - Drammen **	43,8	42,8	43,0	42,6
Befolkningen unntatt innvandrere og norskfødte barn av innvandrere i Drammen **	44,8	43,6	44,4	
Norskfødte barn av innvandrere i Drammen **	42,8	42,0	41,2	
Befolkningen uten innvandrere i Drammen **	44,4	43,4	43,6	
Innvandrere i drammen **	40,0	38,6	39,8	
Innvandret ved alder 0-6 år i Drammen **	42,6	36,2	38,0	
Innvandret ved alder 7 år eller eldre i Drammen **	38,2	36,2	38,0	

*Kilde: SSB, tabell 07495, ** Kilde: SSB – statistikk spesialbestilt av IMDI

Særskilt norskopplæring

En elev som ikke kan norsk, eller som har svake norskerferdigheter, skal ha et tilrettelagt tilbud i norskopplæringen. Særskilt norskopplæring innebærer forsterket opplæring i norsk.

Kommunen kan organisere innføringstilbud på ulike måter; å samle alle opplæringstilbudene for nyankomne på en skole i kommunen, som egne klasser på noen utvalgte skoler eller gi opplæringen til nyankomne elever i ordinære klasser. Foreldrene har rett til at barnet skal få opplæring på nærskolen, men kan også velge å la barnet få norskopplæring i egne opplæringstilbud ved andre skoler i kommunen. Drammen kommune har valgt å tilby særskilt norskopplæring i egne klasser ved flere skoler i kommunen, i tillegg til ordinære klasser.

På landsbasis har det vært en økning i andelen elever som får tilbud om særskilt norskopplæring, mens det i kommunen har vært en nedgang. I andelen elever som får tilbud om særskilt norskopplæring, inngår også elevene som får denne opplæringen i egne velkomstklasser. Både på landsbasis og i kommunen har antallet elever i velkomstklasser gått opp. Dette må ses i sammenheng med flyktningstrømmen fra Ukraina.

Elever med særskilt norskopplæring	Nasjonalt, andel	Drammen kommune, andel	Drammen kommune, antall elever som har fått sitt tilbud i egne velkomstklasser
2023	7,5 prosent	5,4 prosent	114 elever
2022	6,8 prosent	6,2 prosent	113 elever
2021	6,3 prosent	7,2 prosent	82 elever
2020	6,3 prosent	8,6 prosent	56 elever

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Spesialundervisning

Dersom foreldrene eller skolen er bekymret for om et barn ikke har godt nok utbytte av opplæringen, skal skolen forsøke å tilpasse bedre for barnet. Hvis det ikke er tilstrekkelig må skolen og PP-tjenesten vurdere og gi råd om hva barnet trenger, og skolen må fatte et vedtak.

Spesialundervisning kan for eksempel være at eleven får tilpassede kompetansemål, hjelp til å bryte ned og sortere informasjon og strukturere skolehverdagen, jobber ekstra med sosial læring og språk, eller får ekstra støtte for kunne å kommunisere. Spesialundervisningen skal være tilpasset elevens behov.

Andelen elever som har fått tilbud om spesialundervisning for landet som helhet, har vært stabil på litt under 8 prosent de siste årene. Resultatene for kommunen viser at:

- Andelen elever som får spesialundervisning i Drammen har gått noe ned, fra 8 % i 2020 til 7,5 % i 2022. I 2023 er det også 7,5 % av elevene som får spesialundervisning.
- Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning har samtidig økt fra 135 i 2020 til 140,9 i 2022. I 2023 er antall årstimer per elev 130 timer.
- Antall henvisninger fra skolene til PP-tjenesten har vært stabilt de siste årene.

Deltakelse på skolefritidsordning (SFO)

SFO er et frivillig tilbud i tilknytning til skolen, der foresatte til barn på 1.-4.trinn kan søke om plass før og etter skoletid. Det er også mulighet for foresatte som har barn med særskilte behov å søke om plass på SFO når barnet går på 5.-7.trinn.

Kommunen har et tilbud på SFO ved alle barneskolene i kommunen, og alle som søker plass når barnet går på 1.-4.trinn får plass. SFO skal driftes av foreldrebetalingen som kommer inn. SFO har både nasjonale og kommunale moderasjonsordninger, for eksempel redusert oppholdsbetaling for de med samlet lav inntekt i familien og søskenmoderasjon.

SFO skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna, og gi omsorg og tilsyn. Rammeplan for SFO skal bidra til et mer likeverdig tilbud over hele landet. Resultatene under viser at andel barn som går på SFO i Drammen kommune har økt noe de siste årene.

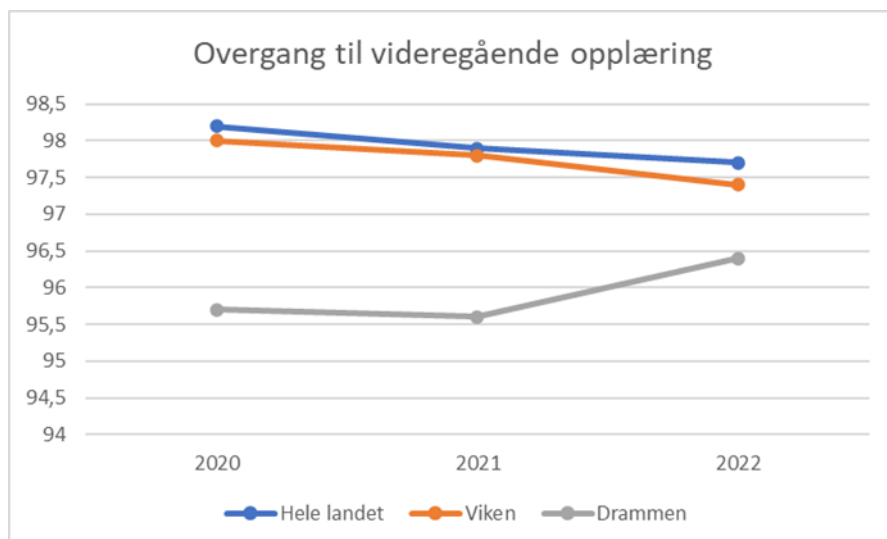
Deltagelse på SFO	Antall barn	Andel barn
2023	2577 av totalt 4462 barn	58 prosent
2022	2479 av totalt 4400 barn	56 prosent
2021	2346 av totalt 4397 barn	53 prosent
2020	2302 av totalt 4485 barn	51 prosent

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Overgang til videregående skole

Nær alle elever som går ut av grunnskolen søker om plass på en videregående skole i Norge. Av ulike årsaker er det likevel noen ungdommer som utsetter oppstart ett eller flere år, eller faller fra i løpet av de første ukene året de starter på videregående. De fleste lokale ungdommene som velger å gjøre noe annet før de begynner på videregående opplæring, har valgt å gå på UngInvest og tidligere også på Ung11 (nedlagt i 2023). UngInvest er et fylkeskommunalt tilbud for ungdom i alderen 16-24 år som for en periode har behov for en annen vei gjennom videregående opplæring.

Grafen under viser andelen 16 åringer som går i videregående opplæring samme år som de avsluttet grunnskolen (per 01.10). Statistikken inkluderer bare elever som fyller 16 år i løpet av året de avsluttet grunnskolen.

Figur 4.7: Overgang til videregående opplæring. Kilde: Statistikkbanken, Utdanningsdirektoratet.

Resultatet viser at:

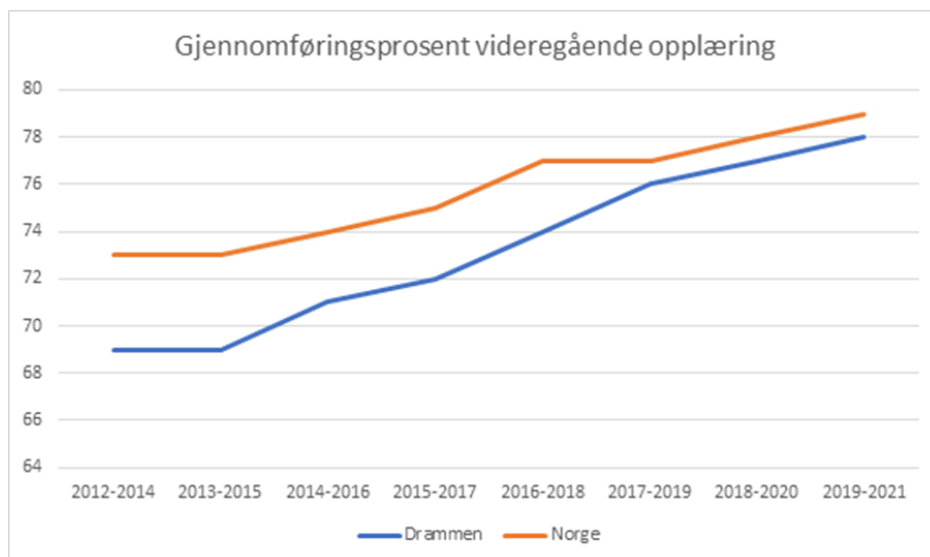
- Drammen kommune har et bedre resultat i 2022 enn de to tidligere årene. Resultatene for landet som helhet og i Viken går litt ned i samme periode, og dette bidrar til å tette gapet mellom kommune og fylket.
- En årsak til at Drammen kommune har lavere andel elever som er registrert i videregående opplæring første året etter grunnskolen, er at flere lokale ungdommer har benyttet seg av tilbudene ved UngInvest og Ung11. Disse blir ikke registrert i videregående opplæring, og inngår derfor i andelen som ikke går i videregående opplæring samme år som de avsluttet grunnskolen. Dette gjelder også dersom minoritetsspråklege elever tar norskopplæring og forberedende kurs etter 10.trinn, i stedet for å starte direkte på videregående opplæring.

Gjennomføring i videregående opplæring

Fullført videregående opplæring påvirker elevenes tilgang til arbeid og utdanning og senere karriere i arbeidslivet. Frafall i videregående opplæring regnes som et av de største problemområdene i norsk skole, og det har over tid vært arbeidet systematisk for å redusere frafallet, både i Drammen og resten av landet. Det har gitt en svak nedgang i andel elever som faller ut av videregående opplæring det siste tiåret, både i Drammen og hele landet. Nær 8 av 10 elever (79 prosent) i Drammen gjennomfører videregående opplæring i løpet av 5-6 år. For ti år siden var det nær 7 av 10 (69 prosent) som gjennomførte.

Gjennomføringsandelen måles her som hvor stor prosentandel av de som startet på videregående opplæring et gitt år, som hadde fullført og bestått henholdsvis 5 år senere for 3-årig studieløp og 6 år senere for 4-årig studieløp (yrkesfag).

Gjennomsnittstallene skjuler forskjeller mellom kjønnene (flere gutter faller fra), mellom yrkesfag (større frafall) og studieforberedende studieretninger, mellom minoritets- og majoritetsgrupper (større frafall blant innvandrere) og foreldrenes utdanningsnivå (større frafall hvis lavt utdanningsnivå). Sammenliknet med landet sett under ett har Drammen gjennom det siste tiåret løftet gjennomføringsandelen vesentlig for grupper av elever der Drammen tidligere lå lenger bak landsnittet (elever som selv har innvandret og elever med foreldre med grunnskole som høyeste utdanning). Andelen elever som fullfører videregående opplæring i Drammen er likevel fortsatt noe lavere enn i landet under ett.

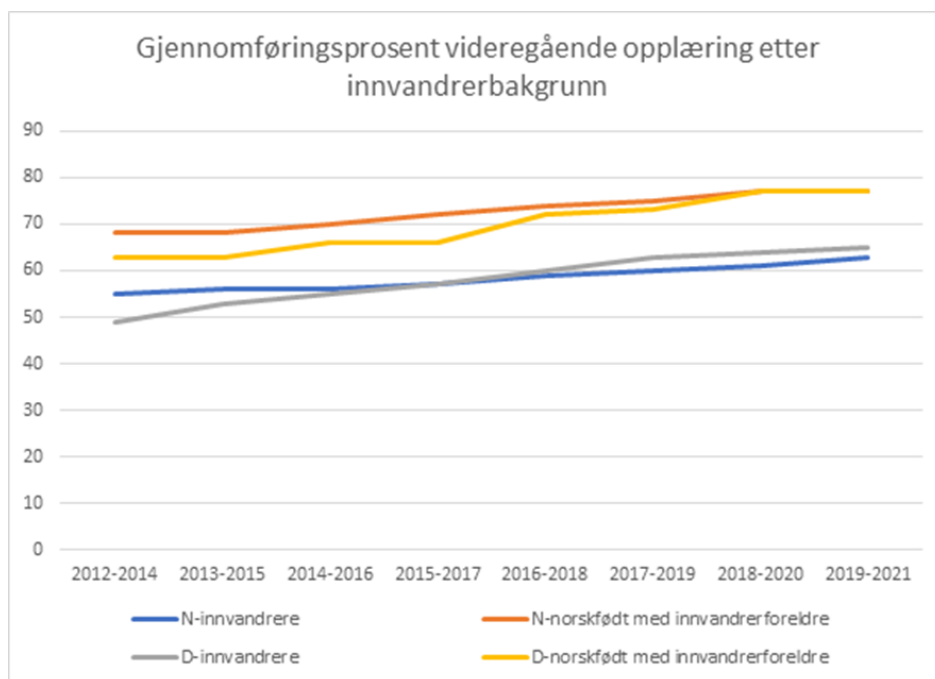

Figur 4.8: Gjennomføring i prosent i videregående opplæring. Kilde: Kommunehelse statistikkbank, folkehelseinstituttet: khs.fhi.no

Figuren over viser hvordan gjennomføringsandelen for elever i videregående opplæring i Drammen har økt jevnt gjennom det siste tiåret, og at mye av forskjellen mellom Drammen og landsgjennomsnittet er tatt igjen.

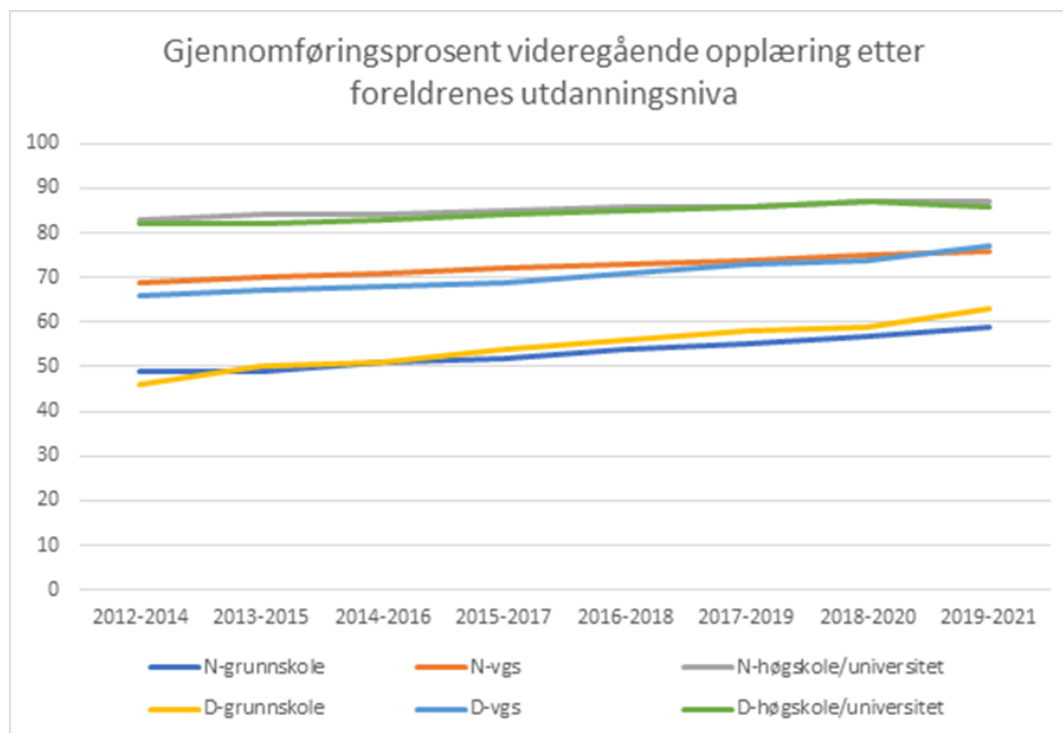
Ungdata viser at 88% av ungdom i ungdomsskolen i Drammen tror at de vil komme til å fullføre videregående opplæring. Det nasjonale snittet er 90%. Begge verdier er betydelig høyere enn hvor mange som faktisk klarer å fullføre. 61% av unge i Drammen tror de vil komme til å ta utdanning på universitet eller høyskole. (Kilde: ungdatabank.no)

Figuren under viser at andelen elever med innvandrerbakgrunn som gjennomfører videregående opplæring i Drammen har økt jevnt gjennom det siste tiåret. For den normalt svakeste gruppen, elever som selv har innvandret, har Drammen tatt igjen og passert landsgjennomsnittet. For gruppen av norskfødte elever med to foreldre som har innvandret har Drammen tatt igjen landsgjennomsnittet.

Figur 4.9: Gjennomføring i videregående opplæring etter innvandrerbakgrunn

Figuren under viser at gjennomføringsprosenten for elever med foreldre med høy utdanning er på samme nivå i Drammen som resten av landet, og har økt svakt de siste ti årene. For elever med foreldre som har grunnskole som høyeste utdanning har Drammen tatt igjen og passert landsgjennomsnittet. For elever med foreldre som har videregående skole som høyeste utdanning har Drammen tatt igjen landsgjennomsnittet. Kilde: kommunehelsa statistikkbank, folkehelseinstituttet.

Figur 4.10: Gjennomføring i videregående opplæring etter utdanningsnivået til foreldrene

4.3 Utvikling barnehage- og skolebygg 2000 - 2023

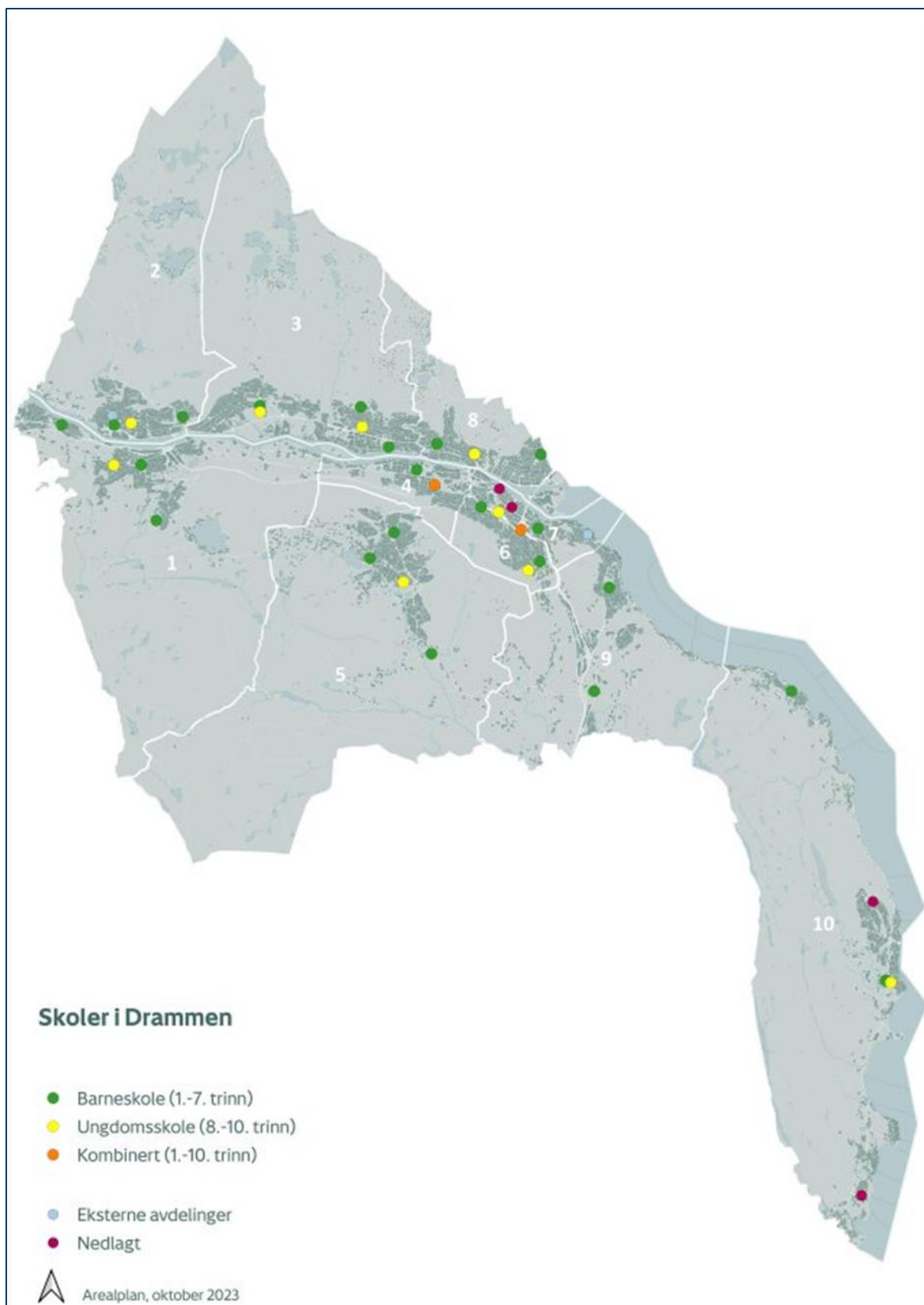
Barnehager

Barnehagestrukturen er hele tiden i endring. Årsakene til at barnehager har blitt avviklet i perioden er mange. De fleste nedlagte barnehagene har vært familiebarnehager. Familiebarnehager legges ofte ned etter få år, når hjemmets egne barn er over i skolen. Jo færre plasser en barnehage har, jo mer sannsynlig er det at den ikke drives over lang tid. Unntaket her gjelder menighetsbarnehagene.

De siste årene har kommunen også lagt ned noen barnehager for å tilpasse kapasiteten til synkende barnekull.

Skoler

Kartet på neste side viser en oversikt over de kommunale skolene i kommunen. Kartet viser også nedlagte skoler fra perioden 2000 og frem til i dag. Tabellen under kartet viser en oversikt over hvilke endringer som har skjedd med skolestrukturen i samme tidsperiode.

Figur 4.11: Kart over skoler i Drammen kommune i perioden 2000-2023

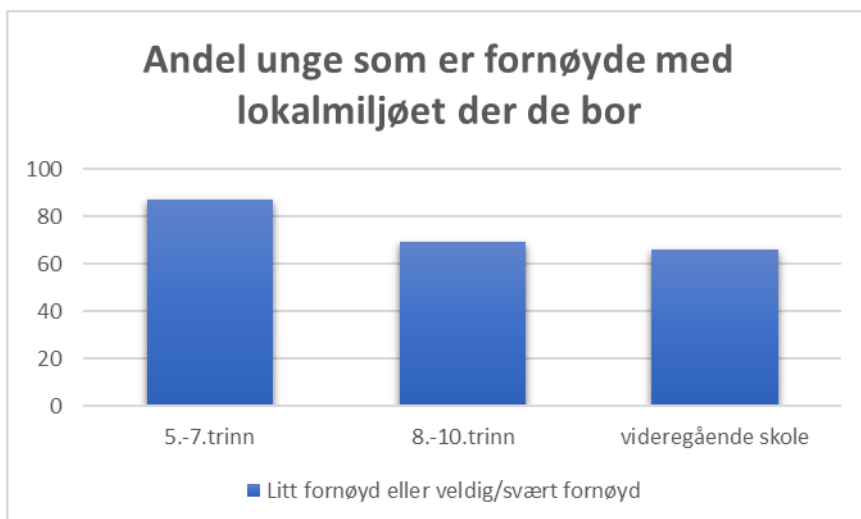
Antall skoler	Tidligere Drammen	Tidligere NE	Tidligere Svelvik	Nye Drammen	Kommentarer
2023				32	
2022				32	
2021				32	
2020				32	<ul style="list-style-type: none"> Nøsted og Sagstedbrua ikke egne skoler. Inngår i Børresen og Eknes.
2019	21	10	3		
2018	21	10	3		<ul style="list-style-type: none"> Nøsted egen skole
2017	20	10	3		
2016	20	10	3		
2015	20	10	3		
2014	20	10	3		<ul style="list-style-type: none"> Ebbestad skole nedlagt Berger skole nedlagt
2013	20	10	5		
2012	20	10	5		
2011	20	10	5		
2010	20	10	5		<ul style="list-style-type: none"> Ny skole Marienlyst Strømsø nedlagt (elevene begynte på Marienlyst)
2009	20	10	5		<ul style="list-style-type: none"> Nøsted nedlagt
2008	21	10	5		
2007	21	10	5		
2006	21	10	5		
2005	21	10	5		
2004	21	10	5		
2003	21	10	5		
2002	21	10	5		
2001	21	10	5		<ul style="list-style-type: none"> St. Hallvard ungdomsskole nedlagt (elevene begynte på Gulskogen) Ny skole på Gulskogen
2000	21	10	5		

Kilde: GSI

4.4 Oppvekstmiljø og fritidstilbud

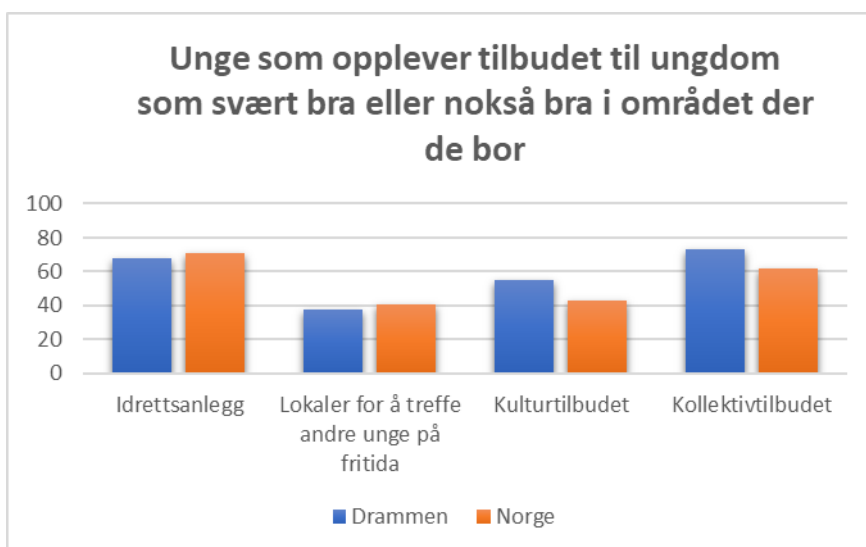
Trygge nærmiljø med inkluderende fritidstilbud er en viktig del av gode oppvekstmiljøer. Drammen har ulike tilbud for barn og unge i alle kommunedeler. Sammen bidrar idrett, frivillige og kommunale fritidstiltak til gode oppvekstmiljøer.

I Ungdata undersøkelsen i 2021 ble barn og unge spurt om hvor fornøyde de var med lokalmiljøet der de bor. 87% av elevene på mellomtrinnet er litt eller svært fornøyde. 69% av elevene i ungdomsskolen og 66% av elevene i videregående sier det samme. Resultatene avviker lite fra landsgjennomsnittet for alle tre aldersgrupper (Kilde: www.ungdata.no)

Figur 4.12: Oversikt over hvor stor andel av unge som er fornøyde med lokalmiljøet der de bor.

Unge i ungdomsskolealder i Drammen er mer fornøyde med kultur- og kollektivtilbud enn unge ellers i landet, men litt mindre fornøyde med idrettsanlegg og lokaler for å treffe andre unge på fritiden (Kilde: www.ungdata.no).

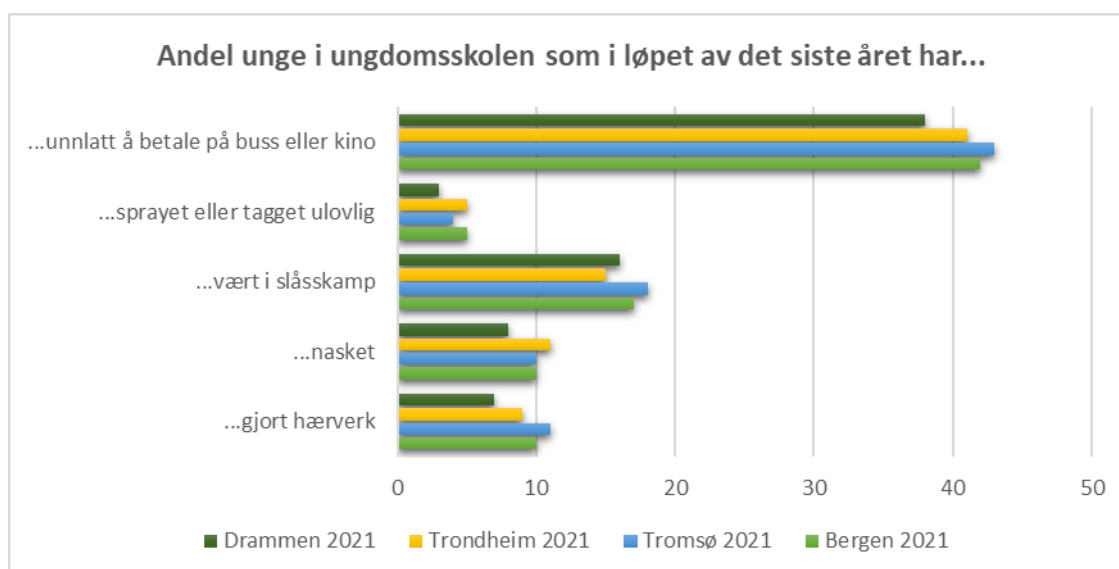
Figur 4.13: Oversikt over hvordan unge opplever tilbudet til ungdom der de bor

4.5 Problematferd og vold blant ungdom

De fleste ungdommer er lovlige og deltar ikke i regelbrytende aktiviteter. Likevel er ungdomstiden er periode for utprøving og noen er involverte i handlinger som ikke er sosialt aksepterte eller å betegne som lovbrudd.

I Ungdata undersøkelsen fra 2021 ble ungdom spurt om de hadde deltatt i nasking eller hæververk, vært i slåsskamp, sprayet eller tagget ulovlig eller unnlatt å betale billett på buss eller på kino. Ungdom i Drammen er omtrent som ungdom ellers i Norge. 43% av de unge har ikke vært involvert i noen regelbrudd.

Figuren viser at unge i Drammen bidrar med færre regelbrudd enn unge i kommuner fra samme KOSTRA gruppe som gjennomførte undersøkelsen i samme år.

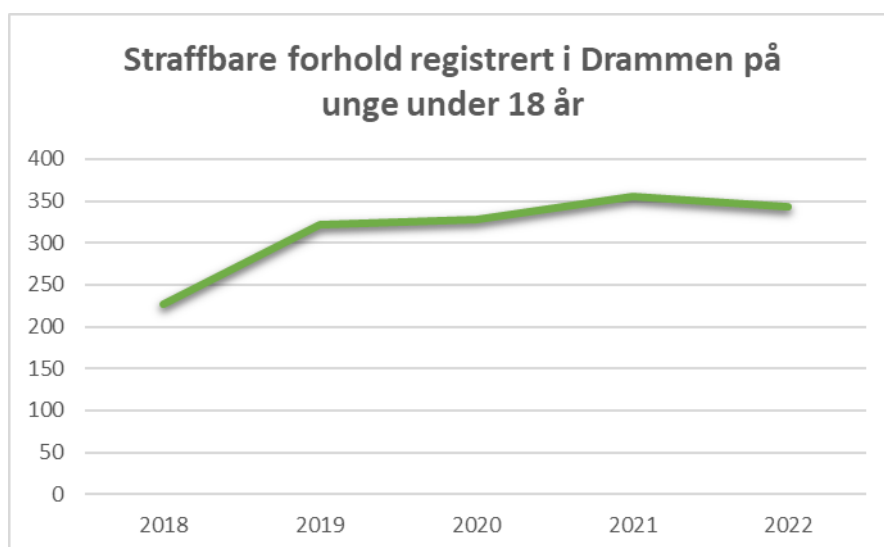
Figur 4.14: Oversikt over andel unge som har deltatt i ulike regelbrudd.

Ungdomskriminalitet

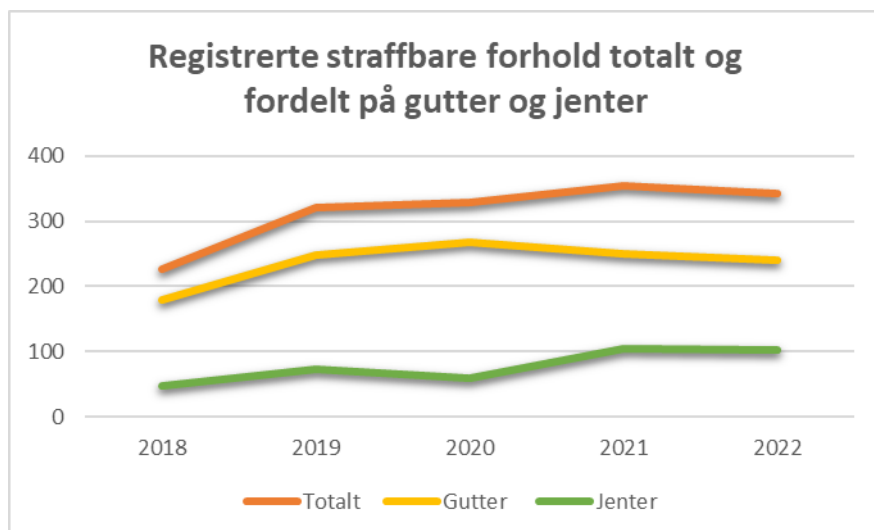
Den registrerte kriminaliteten blant unge under 18 år har økt i Drammen siden 2018. Likevel er andelen unge som ikke er registrerte med kriminalitet, høy og relativt stabil. Tallene fra 2018 og 2019 inkluderer Svelvik, Nedre Eiker og Drammen.

I 2022 ble det registrert 343 straffbare forhold i Drammen, begått av personer under 18 år.

Kilde: STRASAK <https://www.politiet.no/om-politiet/tall-og-fakta/anmeldt-kriminalitet-strasak/>

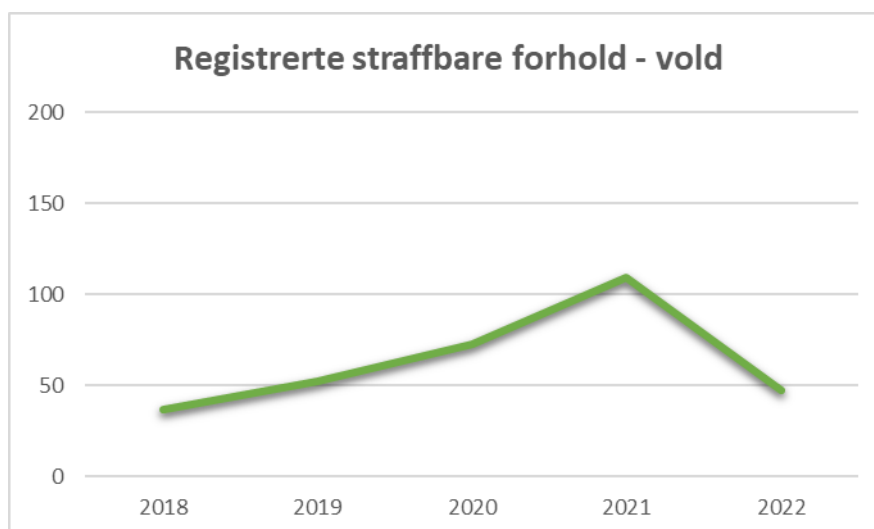
Figur 4.15: Straffbare forhold som er registrert blant unge i kommunen som er under 18 år

Figur 4.16: Registrerte straffbare forhold totalt og fordelt på gutter og jenter

Omtrent 70% av forholdene ble begått av gutter. Mer enn halvparten av de straffbare forholdene er registrert på unge under 15 år. Antallet registrerte forhold er alle år flere enn det totale antallet gjerningspersoner. Samme person kan være registrert i flere anmeldelser. Oversikten omfatter straffbare forhold begått i Drammen kommune og vil også inkludere ungdommer som hører hjemme andre steder.

Omfanget av registrerte straffbare forhold for vold blant unge i Drammen har gått opp og ned i perioden 2018 til 2022. Noe av denne variasjonen knyttes til at det enkelte år er registrert svært mange lovbrudd knyttet til konkrete hendelser, steder eller perioder. For eksempel ble det i 2018 registrert mange lovbrudd blant unge knyttet til bråk rundt SIAN (Stopp islamiseringen av Norge) sin markering på Strømsø torg i april 2021.

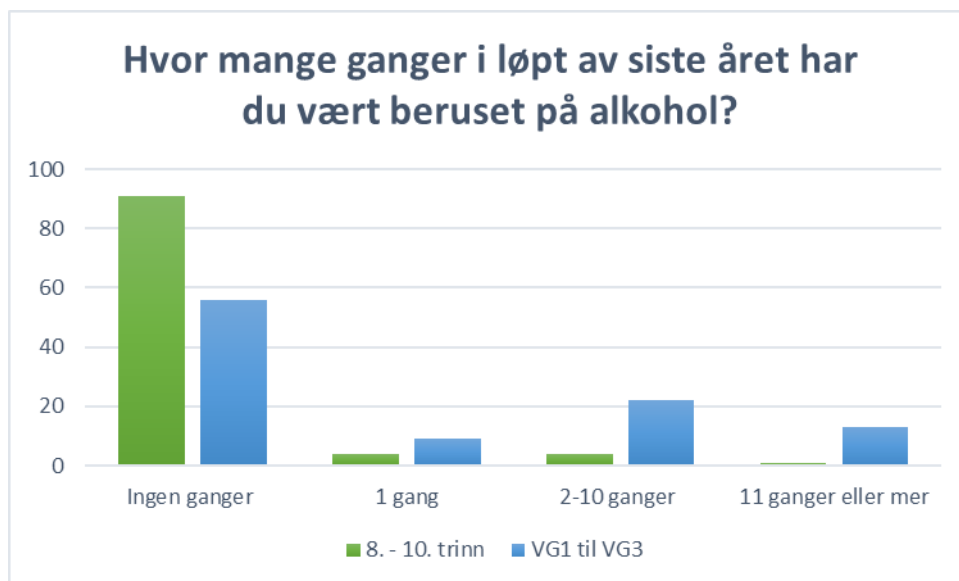
Figur 4.17: Registrerte straffbare forhold for vold

Resultater fra Ungdata 2021 viser at 20% av unge i Drammen sier at de i løpet av det siste året har opplevd at en annen ungdom har slått, sparket, ristet deg hardt eller lignende. 5% beskriver at det har blitt truet, angrepet eller ranet med gjenstander eller våpen av andre ungdommer. 5% av de unge sier at en voksen i familien har slått dem med vilje.

RUS BLANT UNGE

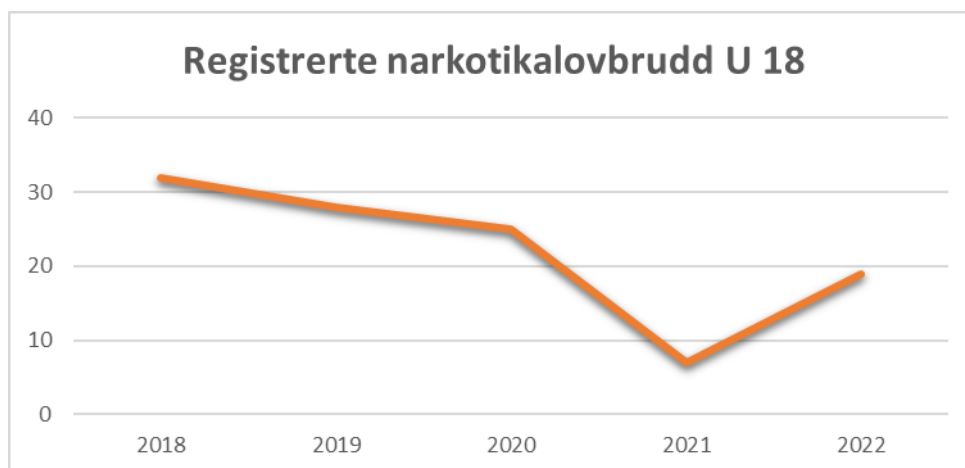
Andelen unge som bruker alkohol eller tobakk er betydelig redusert siden tusenårsskiftet. Unge i Drammen avviker lite fra landsgjennomsnittet.

91 % av de unge i ungdomsskolen i Drammen har ikke drukket seg beruset på alkohol i løpet av siste året. Konsumet er økende med økende alder, samtidig er andelen unge i Drammen som har vært beruset, lavere enn nasjonalt gjennomsnitt i begge aldersgrupper. Figuren viser svar fra Ungdata i Drammen 2021.

Figur 4.18: Oversikt over hvor mange som det siste året har vært beruset på alkohol

Antallet registrerte narkotikalovbrudd for unge under 18 år, har variert de siste fem årene. Tallene gjenspeiler politiets prioritering av narkotikasaker blant unge. Resultater fra andre undersøkelser, for eksempel Ungdata, viser ikke tilsvarende nedgang i rusbruk blant unge.

Figur 4.19: Registrerte narkotikalovbrudd for unge under 18 år

På spørsmål til unge i ungdomsskolen om de har brukt hasj eller marihuana siste året, svarer 4 % ja. 16% svarer at de har blitt tilbudt stoffene i løpet av siste året. Disse resultatene avviker ikke fra nasjonalt gjennomsnitt eller fra andre kommuner i samme KOSTRA gruppe som gjennomførte undersøkelsen i samme tidsrom (Kilde: Ungdata 2021).

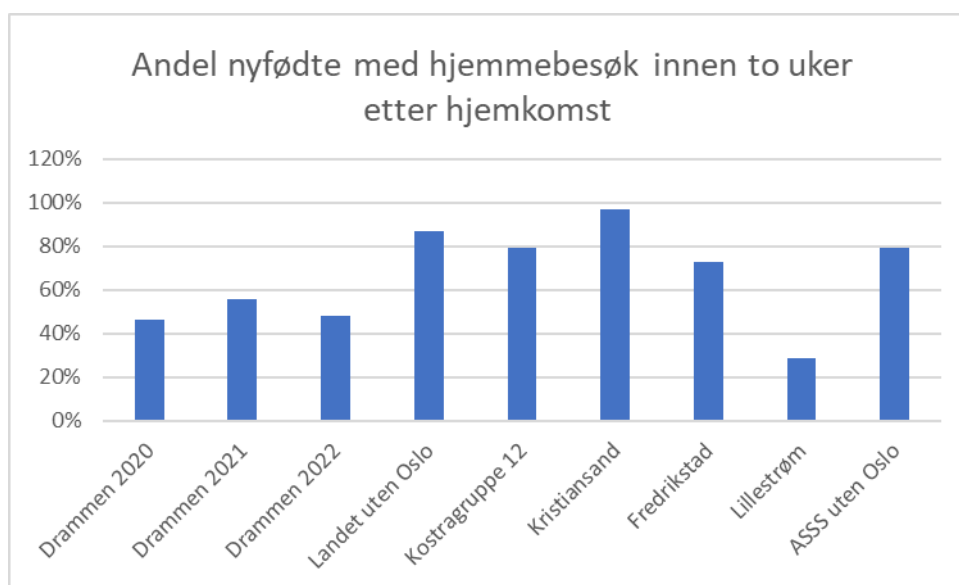
4.6 Helsestasjon- og skolehelsetjenesten

Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst

Hjemmebesøk fra helsestasjon innen 7- 10 dager etter fødsel er en av de anbefalte helsekonsultasjonene i nasjonal faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Drammen har lavere andel hjemmebesøk enn andre sammenlignbare kommuner i KOSTRA gruppe 12. Tall for 2022 viser at 48 % av

nyfødte barn i Drammen fikk hjemmebesøk innen 2 uker. Andelen nyfødte som fikk hjemmebesøk i sammenlignbare kommuner er 79 % prosent. I nasjonal faglig retningslinje anbefales «hjemmebesøk innen 7-10 dager etter fødsel», dette registreres også i journalsystemet til kommunene. I KOSTRA rapporterer kommunene på «hjemmebesøk innen 2 uker etter fødsel». Det er derfor rom for at kommunene tolker rapporteringen ulikt når det gjelder om hjemmebesøket skal telles med dersom det forekommer i mellomrommet 11 til 14 dag. Drammen kommune følger de nasjonale rådene.

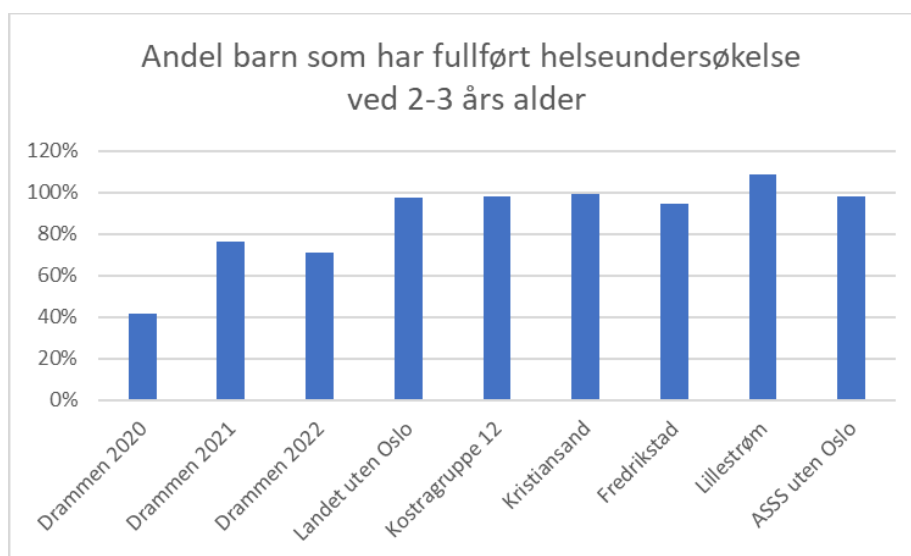
Under pandemien ble det utarbeidet en «prioriteringsveileder» hvor hjemmebesøk av helsesykepleier i stor grad er gjennomført på helsestasjonen, noe som er utenfor kriteriene for indikatoren. Denne løsning en ble valgt for at flest mulig nyfødte skulle få oppfølging av helsesykepleier.

Figur 4.20: Andelen nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst

Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder

71 prosent av barn i Drammen har fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder. Dette er lavere enn andre sammenlignbare kommuner, hvor andelen er 98 prosent. Det er bare undersøkelser som er gjennomført av både helsesykepleier og lege som er inkludert. Drammen har hatt en nedgang i andel gjennomførte helseundersøkelser ved 2- 3 års alder fra 2021 til 2022, som kan blant annet relateres til høy turnover, perioder med høyt sykefravær og rekrutteringsutfordringer.

Figur 4.21: Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 2-3 års alder

Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 4 års alderen

Andelen barn som har fullført helseundersøkelse ved 4 års alderen er 85,6% i 2022, mot 99 % i sammenlignbare kommuner.

Skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom

- 93% fra ungdomsskolen og 76% fra videregående sier de vet at der er helsesykepleier på egen skole.
- 24% av elevene i ungdomsskolen og 15% av elevene i videregående oppgir at de har brukt tilbudet i løpet av det siste året.
- 6% av elevene i ungdomsskolen og 17% av elevene i videregående sier de har brukt helsestasjon for ungdom (HFU) i løpet av det siste året.
- Blant de som har svart at de har HFU i løpet av det siste året svarer 69% i ungdomsskolen og 79% i videregående at det er lett å komme seg til.
- Nesten en av fire er fornøyd med åpningstidene. (Kilde: www.ungdata.no)

4.7 Barn med barnevernstiltak

Andel barn 0-17 år med melding og undersøkelse

Drammen mottar flere meldinger og utfører flere undersøkelser enn andre sammenlignbare kommuner. Drammen har høyere andel barn med melding til barnevernet enn sammenlignbare kommuner, 4,5 % i 2022, mot 3,4 % i sammenlignbare kommuner.

Drammen har i 2022 hatt en økning i antall meldinger sammenlignet med 2021. I 2021 gikk meldinger fra privatpersoner ned, samtidig som meldinger om rusmisbruk og vold og konflikt i hjemmet gikk ned. I 2022 har det vært en motsatt, hvor meldinger fra privatpersoner har økt, sammen med meldinger knyttet til foreldres rusmisbruk, vold mot barn og konflikt i hjemmet. I tillegg har antallet meldinger om atferdsutfordringer hos barn gått opp. Det antas at dette henger sammen med pandemien. (Kilde: Tilstandsrapport barnevern Drammen 2022).

Andel barn med barnevernstiltak

Barnevernloven er en rettighetslov. Det innebærer at barn som oppfyller kriteriene og har behov for tiltak etter barnevernloven, har rett til slike tiltak. Tiltakene i barnevernet har et bredt spekter fra endringstiltak som veiledning i familier, støttetiltak som besøkshjem og samarbeidsmøter, til mer inngripende tiltak som plassering utenfor hjemmet.

Drammen har større andel barn med barnevernstiltak per innbygger 0-17 år sammenlignet med andre kommuner. Andelen barn og unge med barnevernstiltak i løpet av 2022 var 3,5 %, mot 3 % i sammenlignbare kommuner. (Kilde: KOSTRA/ [Statistikk og analyse | Bufdir](#)) Årsaken til høyere dekningsgrad i Drammen antas å ha sammenheng med demografiske utfordringer.

Drammen har en stabil utvikling når det gjelder andel barn med barnevernstiltak i hjemmet fra 2021 til 2022, og en nedgang i barn plassert utenfor hjemmet. I 2022 var om lag 69 % av tiltakene frivillige hjelpetiltak i hjemmet. (Kilde: KOSTRA/ [Statistikk og analyse | Bufdir](#))

5. BEFOLKNINGENS HELSETILSTAND OG TJENESTEBEHOV

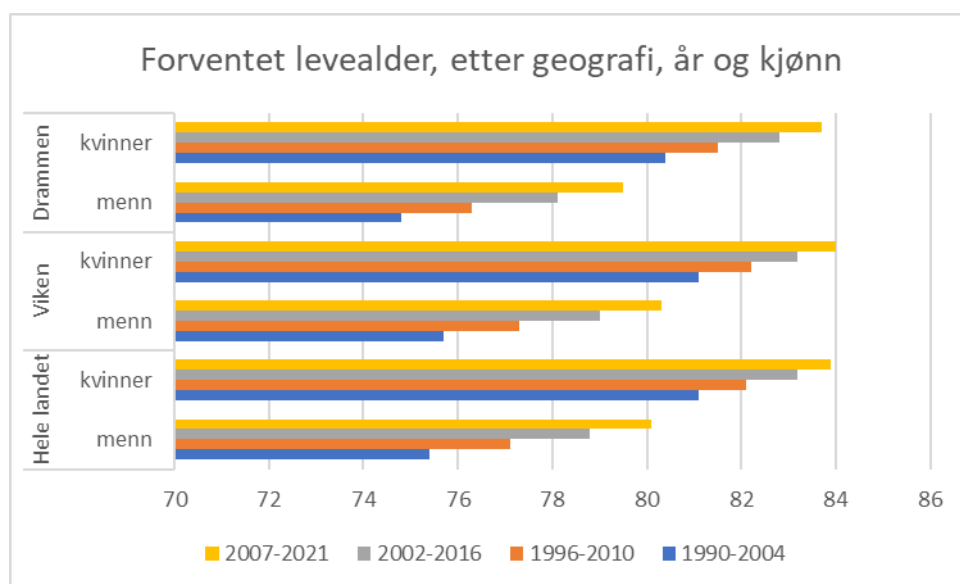
HOVEDTRENDER

- I Drammen er forventet levealder ved fødsel 79,5 år for menn og 83,7 år for kvinner
- Det har vært en nedgang i hjerte- og karsykdom, men Drammen har fortsatt flere tilfeller enn landssnittet
- Antall personer med demens forventes å øke kraftig frem mot 2040
- Muskel- og skjelettplager er en utfordring i befolkningen
- Andelen med psykiske plager og lidelser har økt i alle aldersgrupper
- De aller fleste i Drammen trives i nærmiljøet sitt og opplever sterk stedstilhørighet
- Vaksinedekningen er god
- Økt levealder og flere eldre legger press på tjenestene
- Antall innbyggere med funksjonsnedsettelse har økt kraftig og forventes å øke fremover. Dette får betydning for bolig- og tjenestebehov.
- Fastlegeordningen og legevakt er stadig under press og det er behov for økt kapasitet

Dette kapitlet gir en kortfattet oversikt over helsetilstanden i befolkningen. Det er mange forhold som virker inn på befolkningen helse. Dette omhandles grundigere i vedlegget Folkehelseoversikt Drammen 2023.

5.1 Forventet levealder

I Drammen er forventet levealder 79,5 år for menn og 83,7 år for kvinner, per 2021. For landet som helhet og Viken er forventet levealder henholdsvis 80,1 år for menn og 83,9 år for kvinner og 80,3 år for menn og 84 år for kvinner. Levealderen har de siste 30 år økt for begge kjønn, og kjønnsforskjellene har blitt mindre med årene. Forventet levealder i Drammen er noe lavere enn fylket og landet som helhet, for menn er forskjellen signifikant. 10

Figur 5.1. Kilde: Folkehelseinstituttet, Kommunehelse statistikkbank

De siste 30 årene har alle grupper i Norge fått bedre helse, men helsegevinsten har vært størst for gruppen med lang utdanning og høy inntekt. Sistnevnte gruppe har høyere forventet levealder, lavere forekomst av psykisk og somatisk sykdom og utsettes i mindre grad for ulykker enn gruppen med kortere utdanning og lavere inntekt. I Drammen kommune er det en forskjell i forventet levealder på 6,5 år mellom gruppen som har grunnskole som høyeste utdanning og gruppen med universitet- eller høyskoleutdanning. Forskjellen i levealder er noe lavere enn landet som helhet og noe høyere enn fylket. Den største forskjellen finner vi mellom menn med grunnskoleutdanning og kvinner med universitet- eller høyskoleutdanning. I Drammen er sistnevnte gruppe er forventet å leve 10,6 år lenger en førstnevnte.¹¹

Forventet levealder mellom befolkningsgrupper sier noe om sosiale helseforskjeller.

Innvandrere i Norge har generelt en lavere dødelighet og høyere forventet levealder enn øvrig befolkning. Dette er vist i flere studier, og gjelder for både menn og kvinner og i ulike aldersgrupper. Levealderen blant innvandrere er høyere også når vi tar hensyn til sosiale forhold, det vil si kjennetegn som utdanning og familieforhold. Dødeligheten varierer etter landbakgrunn, innvandringsgrunn og botid. Mens enkelte grupper har klart lavere dødelighet enn den øvrige befolkningen, som for eksempel grupper fra det sørøstlige Asia, har de nordiske innvandrerne en dødelighet som er relativt lik majoritetsbefolkningen. De som har innvandret for arbeid og utdanning har en langt lavere dødelighet enn de som har kommet som flyktninger.¹² Det finnes ikke statistikk på kommunenivå for dette området

5.2 Ikke-smittsomme sykdommer

Ikke-smittsomme sykdommer som hjerte- og karsykdom, kreft, kols, og demens er viktige årsaker til tapte leveår hos begge kjønn. I tillegg bidrar muskel- og skjelettlidelser til stort helsetap. Omtrent 87 prosent av den totale sykdomsbyrden i Norge i 2016 skyldes ikke-smittsomme sykdommer.¹³

HJERTE- OG KARSYKDOM

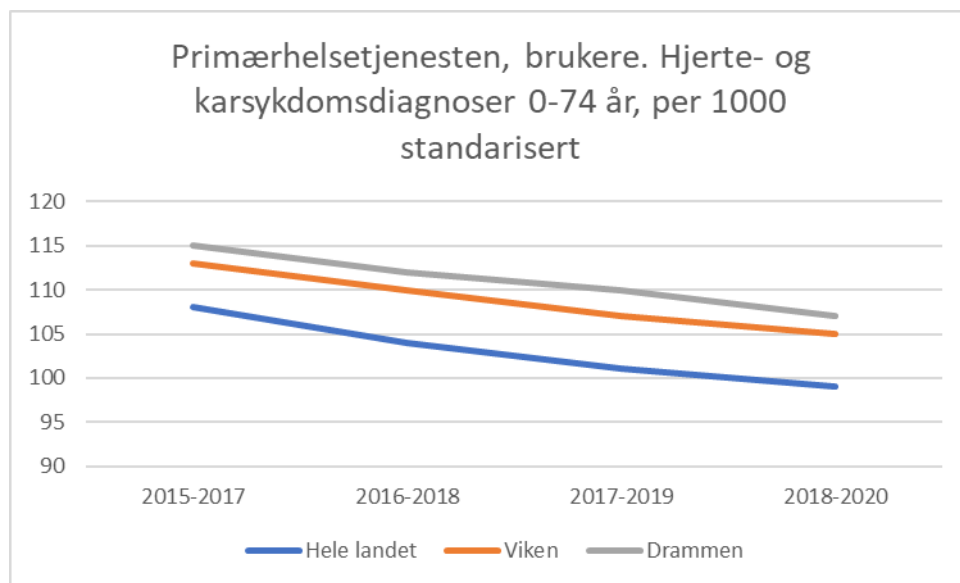
Hjerte- og karsykdommer er et samlebegrep som omfatter sykdommer i hjerte og kretsløp, som blant annet hjerteinfarkt og hjerneslag. Hjerte- og karsykdommer er, sammen med kreft, de vanligste dødsårsakene. Hjerte- og karsykdommer skyldes arvelige faktorer i samspill med faktorer som røyking, inaktivitet, overvekt, høyt blodtrykk, høyt kolesterolnivå og diabetes.

¹¹ FHI, Folkehelse statistikkbank [Forventet levealder etter utdanning](#)

¹² FHI (2021-2022), Folkehelse rapporten [Helse blant personer med innvandrerbakgrunn - FHI](#)

¹³ FHI (2018), [Sykdomsbyrden i Norge 2016](#)

Som figuren viser, har det vært en nedgang i hjerte- og karsykdomsdiagnoser de senere år. Nedgangen har fulgt samme mønster i landet og fylket, men flere diagnostiseres med hjerte- og karsykdom i Drammen enn i landet og fylket som helhet. 14

Figur 5.2. Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank

Med høyere grad av diagnostisering, er det også flere legemiddelbrukere i Drammen enn i landet og fylket som helhet.

Dødeligheten av hjerte- og karsykdommer har falt betydelig siden 1970-tallet. Nedgangen skyldes både færre sykdomstilfeller (sunnere levekår og forebygging) og mer effektiv behandling. Det er en markert sosial ulikhet i dødeligheten av hjerte- og karsykdommer. Fra 1960 til 2000 økte denne forskjellen på grunn av en særlig bratt nedgang i dødelighet blant personer med høy utdanning. Men i perioden 2000–2010 snudde denne utviklingen, og ulikhetene i hjerte- og kardødeligheten ble redusert, fordi nedgangen i dødelighet i den siste perioden var størst blant de med lavest utdanning. 15

Tidlig død (0-74 år) som følge av hjerte- og karsykdommer rammer menn i langt større grad enn kvinner. I perioden 2013 – 2022 rammet dette 75,3 per 100 000 menn i Drammen og 29,4 per 100 000 kvinner. Dette er en høyere andel enn landet som helhet med henholdsvis 63,7 og 28 per 100 000 innbygger. 16

KREFT

I landet som helhet har det vært en svak økning i nye krefttilfeller siste 15 år, alle krefttyper under ett. I Drammen har det derimot vært en nedgang. 17

Selv om kreftrisikoen (antall nye tilfeller) har økt, har dødeligheten av kreft samlet sett vært relativt stabil de siste tiårene. Omtrent 70 prosent av alle kreftpasienter overlever sin kreftsykdom i minst 5 år etter at de har fått diagnosen. Dødeligheten av kreft er litt høyere for kvinner opp til 60-årsalderen, mye på grunn av brystkreftdødelighet. Etter dette har menn den høyeste dødeligheten, som i hovedsak skyldes prostata- og lungekreft. Lungekreft er den kreftformen som tar flest liv til sammen blant kvinner og menn. Blant de som dør før 65-årsalder, er kreft den hyppigste dødsårsaken. 18

14 FHI, Folkehelse statistikkbank [Hjerte- og karsykdom](#)

15 Strand, B. H., Groholt, E. K., Steingrimsdottir, O. A., Blakely, T., Graff-Iversen, S., & Naess, O. (2010). Educational inequalities in mortality over four decades in Norway: prospective study of middle aged men and women followed for cause specific mortality, 1960-2000. *BMJ*, 340, c654.

16 FHI, Kommunehelse statistikkbank [Dødelighet, tidlig død](#)

17 FHI, Kommunehelse statistikkbank [Kreft, nye tilfeller](#)

18 Skyrud, K. D., Bray, F., Eriksen, M. T., Nilssen, Y., & Moller, B. (2016). Regional variations in cancer survival: Impact of tumour stage, socioeconomic status, comorbidity and type of treatment in Norway. *Int J Cancer*, 138(9), 2190-2200; i Folkehelseinstituttet (2018) *Kreft i Norge*

I landet som helhet har det vært en økning i forekomst av hudkreft siste år. Dette viser seg ikke i Drammen, det har snarere vært en nedgang, spesielt blant kvinner.

DEMENS

Demens er ikke en enkeltsykdom, men fellesbetegnelse på flere sykdommer eller skader i hjernen. Forekomststudien fra 2020 viser at en langt høyere andel av befolkningen enn tidligere antatt lider av demens¹⁹. I landet som helhet har 1,88 prosent av innbyggerne av demens. I Drammen i 2020 var andelen av befolkningen med demens 1,87 prosent, hvilket tilsvarer 1899 personer. Befolkningen i Drammen er yngre enn gjennomsnittet i Norge, og har derfor en noe lavere andel med demens.

Framskrivninger anslår at i 2025 vil 2199 personer i Drammen ha demens. Dette tilsvarer en økning på 300 personer, eller 15,8 prosent fra 2020 til 2025. I 2030 forventes det at 2619 personer har demens, en økning på 38 prosent fra 2020, mens det i 2040 forventes at 3517 personer i kommunen vil ha demens, en økning på 85 prosent fra 2020.²⁰

MUSKEL- OG SKJELETTLIDELSER

Samlet sett er muskel- og skjelettsykdommer den diagnosegruppen som «plager flest og koster mest». I Norge er diagnosegruppen muskel- og skjelettsykdommer de vanligste årsakene til sykefravær og uførhet, og utgjør omkring 30 prosent av sykefraværstilfellene.²¹

I Drammen oppsøker 32 prosent av innbyggerne i alderen 0-74 år fastlege, legevakt fysioterapeut eller kiropraktor med muskel- eller skjelettplager i løpet av et år. (Gjennomsnitt over en treårsperiode, 2018 – 2020). 14,5 % har en muskel- og skjelettsykdomsdiagnose. Det har vært en svak nedgang i plager siden 2015- 2017, og en større nedgang i diagnoser. Drammen skiller seg ikke fra fylket og landet som helhet.²²

Muskel- og skjelettskader, sykdommer og plager omfatter en lang rekke ulike tilstander som har det til felles at de er forbundet med smerte og eventuelt nedsatt funksjon knyttet til muskel- og skjelettsystemet. Risikofaktorer, og dermed også mulighetene for forebygging, avhenger av diagnose. Sett under ett har mange typer muskel- og skjelettsykdommer og -plager sammenheng med økende alder, stillesittende livsstil og til dels også overvekt. Muskel- og skjelettsykdommer er vanligere hos personer med lav sosioøkonomisk status.

OVERVEKT OG FEDME

I folkehelseundersøkelsen, som ble gjennomført i Viken i 2021, rapporterer 19 prosent av befolkningen at de har fedme (KMI 30+). Dette er noe høyere en fylket som helhet, med 18 prosent. Det er verdt å merke seg at det er store variasjoner mellom kommunene, andel med fedme varierer mellom 11 og 26 prosent av befolkningen.²³

I sesjon 1 til forsvaret selvrapposteres høyde og vekt. Det er en noe høyere andel i Drammen enn i landet og fylket som helhet som rapporterer om overvekt eller fedme, med 23 prosent, mot henholdsvis 22 og 21 prosent. Drammen har hatt en negativ utvikling senere år, sammenlignet med fylket og landet som helhet.

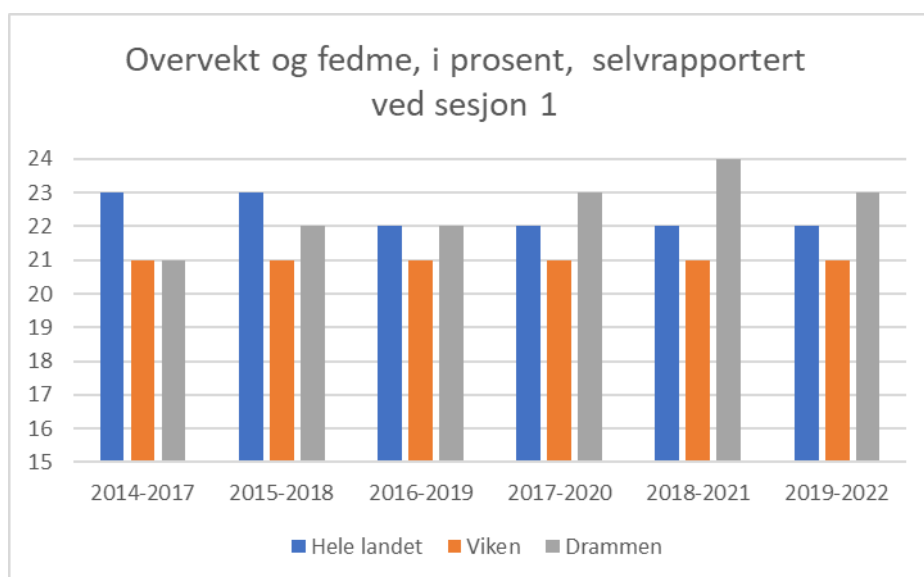
¹⁹ [Kraftig økning av demens i Norge - NHI.no](#)

²⁰ [Demenskartet - Aldring og helse](#)

²¹ FHI (2022), Folkehelse rapporten [Muskel- og skjeletthelse i Norge](#)

²² FHI, Kommune helse statistikkbank [Muskel- og skjelettplager](#)

²³ FHI, Folkehelseundersøkelsen Viken (2021) [Overvekt og fedme, Drammen](#)

Figur 5.3: Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank

Overvekt blant gravide ved første svangerskapskontroll kan være en indikator på overvekt i befolkningen. Tallene på overvekt blant gravide brukes derfor i denne sammenhengen til å gi informasjon om overvekt generelt i befolkningen, ettersom det er begrenset med data på dette området. Høyde- og vekttopplysninger fra første svangerskapskontroll viser 40 prosent av kvinnene i Drammen har overvekt, inkludert fedme. Dette er likt som fylket, men noe høyere enn landet som helhet med 39 prosent.

Overvekt og fedme gir økt risiko for type 2-diabetes, hjerte- og karsykdommer, høyt blodtrykk, slitasjegikt i knær og hofter og enkelte kreftsykdommer som tykktarmskreft. Overvekt og fedme kan også ha alvorlige psykiske helsekonsekvenser. Det er ingen klar KMI-grense for når sykdomsrisikoen øker eller faller, overgangene er glidende.²⁴

5.3 Psykisk helse

Samlekategorien depressive lidelser og angstlidelser er rangert på annenplass over årsaker til ikke-dødelig helsetap i Norge i 2016.²⁵ Nedsatt arbeidsførhet er en vanlig og alvorlig konsekvens av psykiske lidelser. Videre er psykiske lidelser forbundet med økt risiko for fysiske lidelser og tidlig død.

I Drammen oppsøkte 16 prosent av befolkningen primærhelsetjenesten på grunn av psykiske plager eller lidelser årlig i perioden 2018 -2020 (tre års gjennomsnitt, standardisert). Det er en økning i antall personer som får en slik diagnose hvert år, både nasjonalt og i Drammen. ²⁶

Drammen kommune ligger over landsgjennomsnittet på antall personer i aldersgruppen 15-24 år, 25-44 år og 45-74 år som har fått en diagnose innen psykisk helsespekteret siste året. Som figuren under viser ligger kommunen henholdsvis 3, 7 og 6 prosent over landsgjennomsnittet for de nevnte gruppene. ²⁷

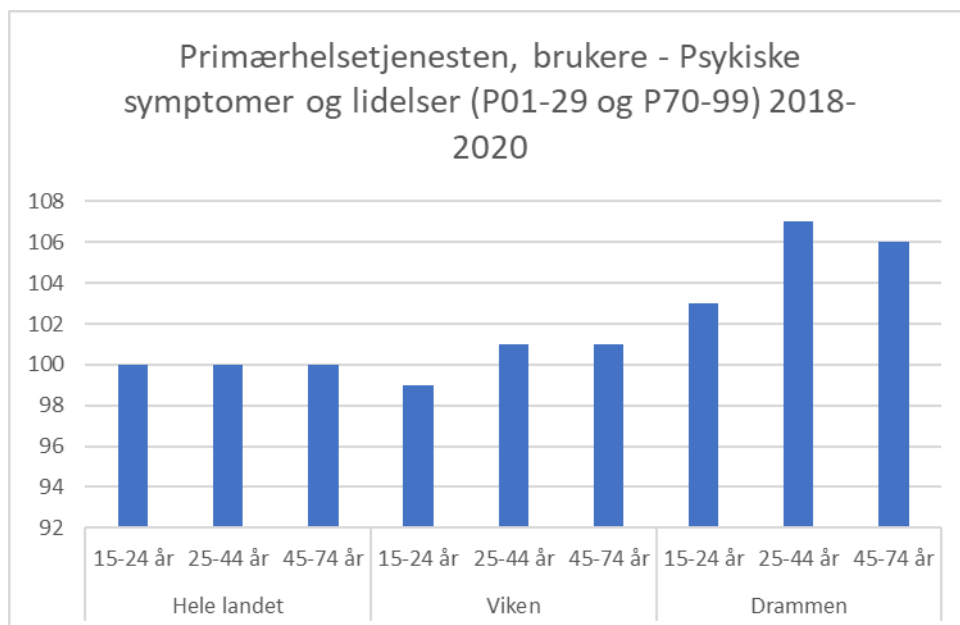
²⁴ FHI, Kommunehelse statistikkbank

²⁵ FHI (2018), [Sykdomsbyrden i Norge 2016](#)

²⁶ FHI, Kommunehelse statistikkbank [Psykiske symptomer og lidelser 1](#)

²⁷ FHI, Kommunehelse statistikkbank [Psykiske symptomer og lidelser 2](#)

Figur 5.4. Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank

I folkehelseundersøkelsen (2021) svarer 15 prosent av innbyggerne i Drammen (18 + år) at de har psykiske helseplager, mot 14 prosent i fylket som helhet. Det rammer kvinner i større grad enn menn, blant kvinnene i Drammen er andelen 18 prosent, mens blant menn 12 prosent. Kjønnsforskjellene er noe større i Drammen enn i fylket som helhet. 28

I Ungdataundersøkelsen 2021 svarer 18 prosent av ungdomsskoleelevene at de har hatt psykiske helseplager de siste sju dagene. I 2016 var andelen 13 prosent. Kjønnsforskjellene er store, 9 prosent av guttene svarer at de har psykiske helseplager, mens blant jentene er andelen 26 prosent. Blant videregåendeelevene er andelen med psykiske helseplager 23 prosent, 11 prosent av guttene og 34 prosent av jentene.29

5.4 Egenvurdert helse

Egenvurdert helse er en viktig indikator for sykkelighet og bruk av helsetjenester, og kan brukes til å overvåke befolkningen helsetilstand over tid. 30 De som vurderer sin helse som god har som gruppe lavere dødelighet enn de som vurderer den som dårlig. 31

I folkehelseundersøkelsen (2021) vurderer 72 prosent av den voksne befolkningen i Drammen helsen sin som god eller svært god. Dette er likt for kvinner og menn, og likt som fylket som helhet. I likhet med fylket som helhet opplever 12 prosent i Drammen at de i stor grad påvirkes av helseproblemer. Kvinner påvirkes i noe større grad enn menn.

I Ungdataundersøkelsen 2021 rapporterer 68 prosent på ungdomstrinnet og 61 prosent i videregående at de er fornøyd med helsen sin. Guttene er mer fornøyd enn jentene på alle trinn, men kjønnsforskjellene jevner seg noe ut på vgs. Drammen skiller seg i liten grad fra landet som helhet, men en noe lavere andel er svært fornøyd, og en noe høyere andel er litt misfornøyd.32

28 FHI, Folkehelseundersøkelsen Viken [Psykiske plager, Drammen](#)

29 Ungdataundersøkelsen (2021) Kommunerapport u.skole og vgs. [Ungdomsskole \(ungdata.no\)](#) [Videregående \(ungdata.no\)](#)

30 FHI (2021), Folkehelseundersøkelsen Viken

31 Schou, Krokstad og Westin (2006), [Hva betyr selvpålevd helse for dødeligheten? | Tidsskrift for Den norske legeforening \(tidsskriftet.no\)](#)

32 Ungdata (2021). Kommunerapport u.skole og vgs. [Ungdomsskole \(ungdata.no\)](#) [Videregående \(ungdata.no\)](#)

5.5 Livskvalitet

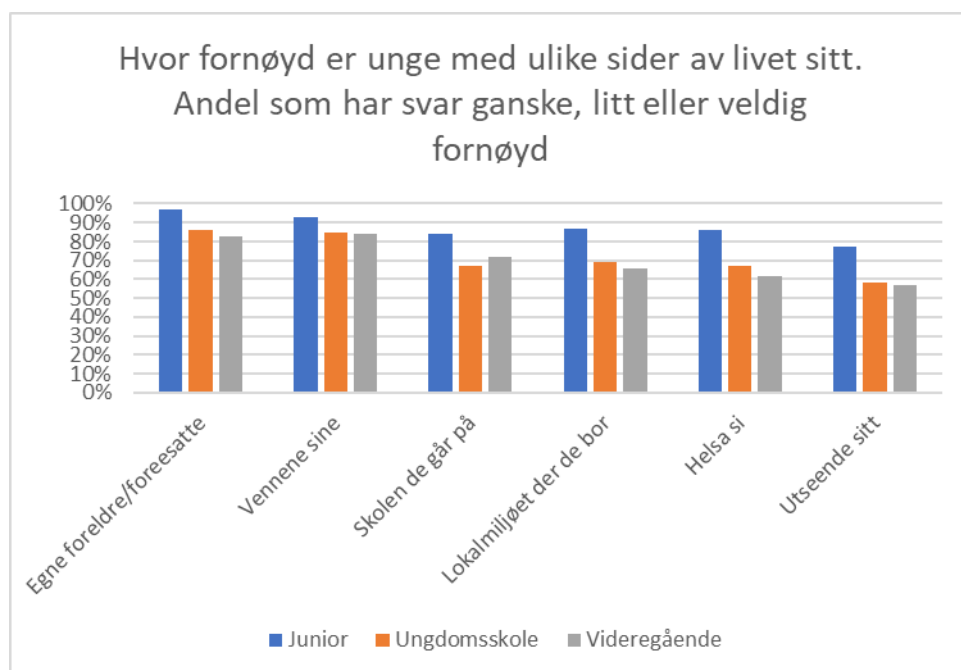
Ordet livskvalitet er mangetydig. Her ser vi på den subjektive livskvaliteten, som handler om hvordan livet oppleves for den enkelte.

I Folkehelseundersøkelsen Viken 2021 er det spørsmål knyttet til opplevd livskvalitet. På spørsmålet «Alt i alt, hvor godt fornøyd er du med livet» svarer 29,5 prosent at de er godt fornøyde, mens 52,5 prosent er middels fornøyd. Det er relativt jevnt fordelt mellom kvinner og menn. Andelen som er godt eller middels fornøyd er noe lavere enn fylket som helhet, men forskjellene er små.

Det aller fleste trives og lever gode liv i Drammen. Samtidig viser resultatene som samlet sett indikerer livskvalitet at innbyggerne i Drammen svarer noe mindre positivt enn fylket som helhet. Det gjelder for eksempel om de ofte er glade, bekymret, opplever ensomhet, om de har støttende og givende sosiale relasjoner, trygghet i nærmiljøet og om de oppfatter at folk flest er til å stole på.

Samtidig opplever innbyggerne i Drammen noe større grad av stedtilhørighet enn fylket som helhet. 97,5 prosent trives i nærmiljøet sitt i stor eller noen grad. Langt flere enn i fylket som helhet er fornøyd med kultur- og idrettstilbud, og de aller fleste (93 prosent) opplever at det er enkelt å komme seg til natur- og friluftsområder.³³

I Ungdataundersøkelsen 2021 var det spørsmål om tilfredshet med livet. Blant barneskoleelevene (5. – 7. klasse) er 93 prosent av elevene enig eller litt enig i utsagnet «Livet mitt er bra». Blant ungdomsskoleelevene svarer 83 prosent at de er tilfredse med livet, mens på videregående er andelen 78,5 prosent. Det er store kjønnsforskjeller, guttene er langt mer tilfredse enn jentene og kjønnsforskjellene øker med alder.

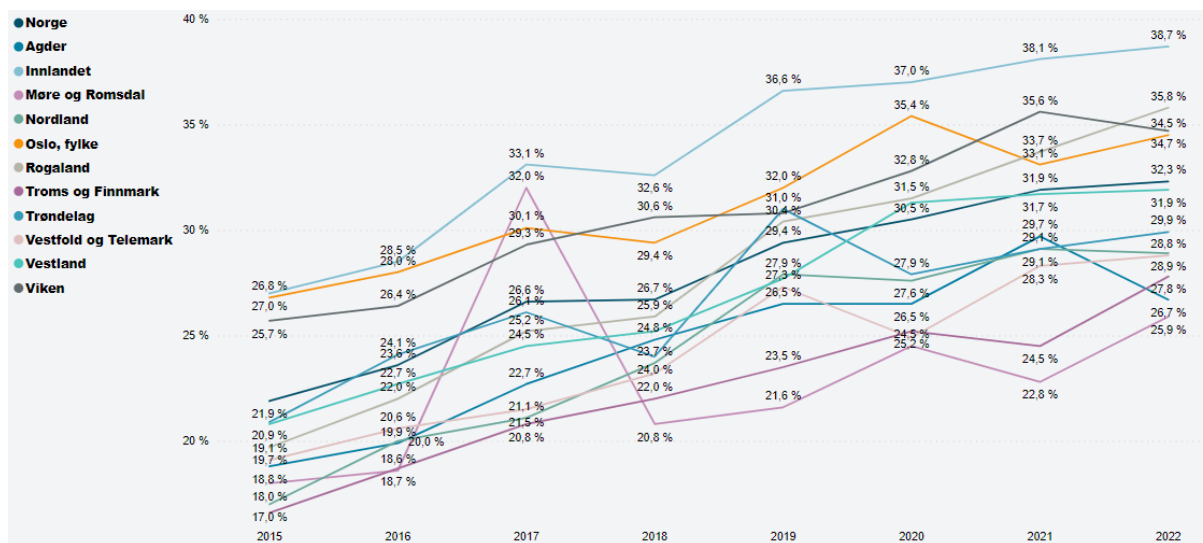

Figur 5.5. Kilde: Ungdata 2021

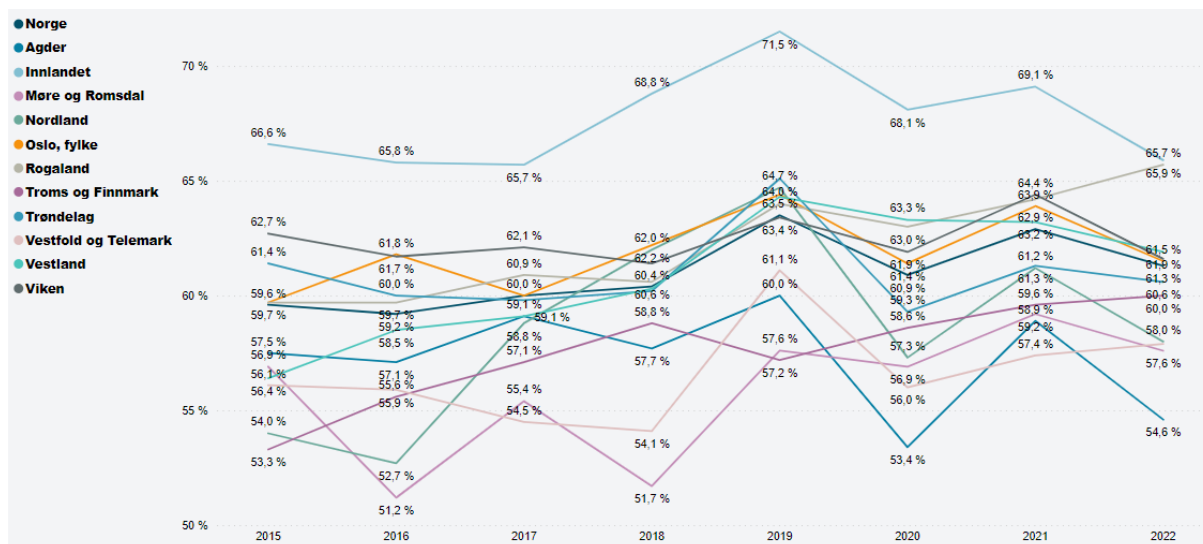
5.6 Tannhelse

Ansvaret for tannhelsetjenesten er tillagt fylkeskommunene og det er vanskelig å trekke ut kommunespesifikke tall for tannhelse. På fylkesnivå ligger Viken over nasjonalt gjennomsnitt av 18-åringer som har møtt til avtale som aldri har hatt karies eller måttet fjerne tenner (DMFT Decayed,

Missing, Filled Teeth)³⁴ og rett over gjennomsnittet nasjonalt for tilsvarende mål for 12-åringer³⁵. Figur 5.6 og 5.7 viser utviklingen i Viken sammenlignet med utvalgte fylker og nasjonalt gjennomsnitt for henholdsvis 18-åringer og 12-åringer.

Figur 5.6. Tannhelsetilstand og kariesforekomst blant 18-åringer. Kilde: Helsedirektoratet

Figur 5.7 Tannhelsetilstand og kariesforekomst blant 12-åringer. Kilde: Helsedirektoratet

Gode kost- og munhygienevaner, bruk av fluor og regelmessige tannkontroller er viktig for å bevare god tannhelse. Man vet relativt lite om befolkningens tannhelse i Norge. Den offentlige tannhelsetjenesten har gode data om barns tannhelse, men det er ingen regelmessig innsamling av slike data i den voksne befolkningen. I folkehelseundersøkelsen i Viken (2021) svarer 72 prosent av den voksne befolkningen i Drammen at de har god eller svært god tannhelse, mot 75 prosent i fylket som helhet. 14 prosent opplyser at det er mer enn to år siden sist de var hos tannlege eller -pleie, mot 12 prosent i fylket som helhet. Det er verdt å merke seg at Viken var et av to fylker med høyest andel innbyggerne som svarte at de har god eller svært god tannhelse. ³⁶

³⁴ Helsedirektoratet (2022) [Tannhelsetilstand og kariesforekomst blant 18-åringer](#)

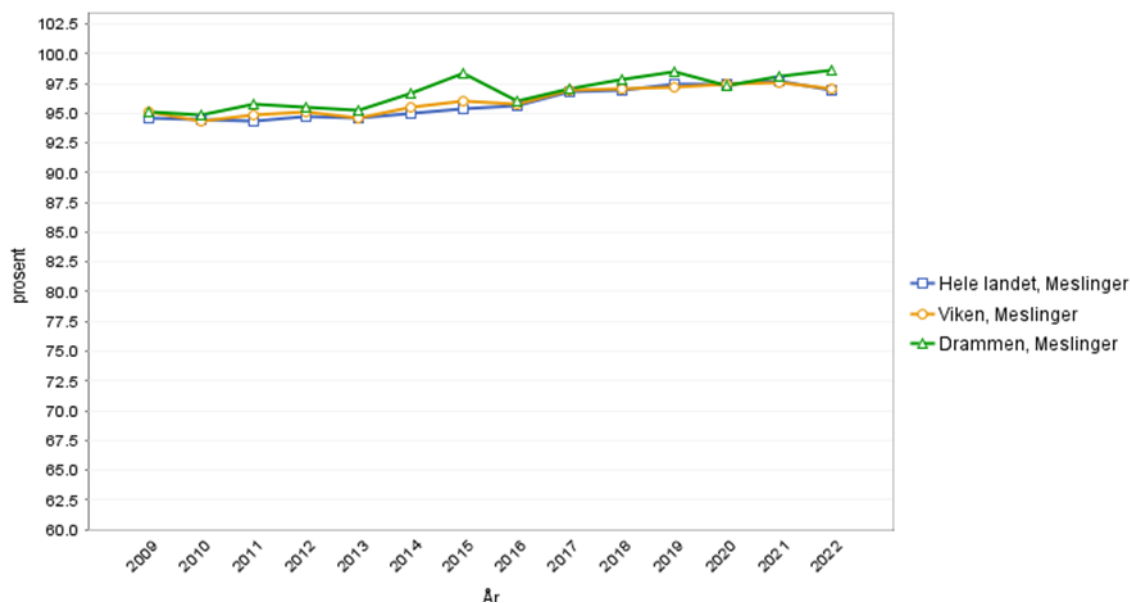
³⁵ Helsedirektoratet (2022) [Tannhelsetilstand og kariesforekomst blant 12-åringer](#)

³⁶ FHI (2021) Folkehelseundersøkelsen Viken [Tannhelse, Drammen](#)

5.7 Smittevern

BARNEVAKSINER

Barnevaksinasjonsprogrammet er sentralt for å forbygge alvorlige sykdommer og død hos barn. I Norge har barnevaksinasjonsprogrammet stor oppslutning. Vaksinedekningen for meslingegevaksine er en indikator på oppslutningen rundt barnevaksinasjonsprogrammet. Drammen ligger tradisjonelt på eller over det nasjonale gjennomsnittet for barnevaksinering. I 2022 var deknningen for meslingegevaksine hos 9-åringer i Drammen 98,6%.³⁷

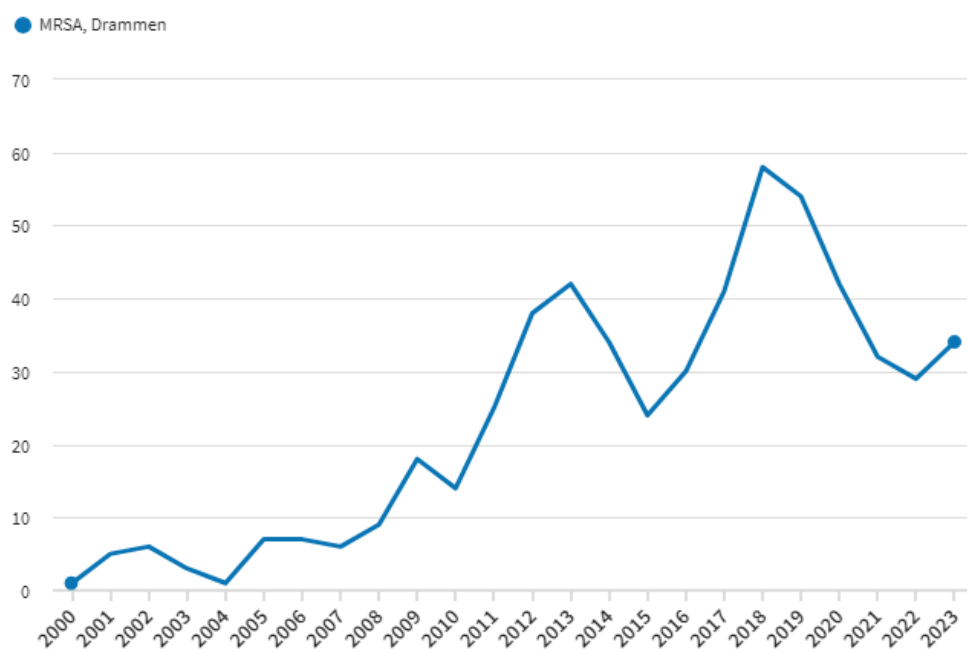

Figur 5.8 Vaksinasjonsdekning - barnevaksinasjonsprogrammet, årlige tall for store kommuner. Prosent 9-åringer. Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank

ANTIBIOTIKARESISTENS

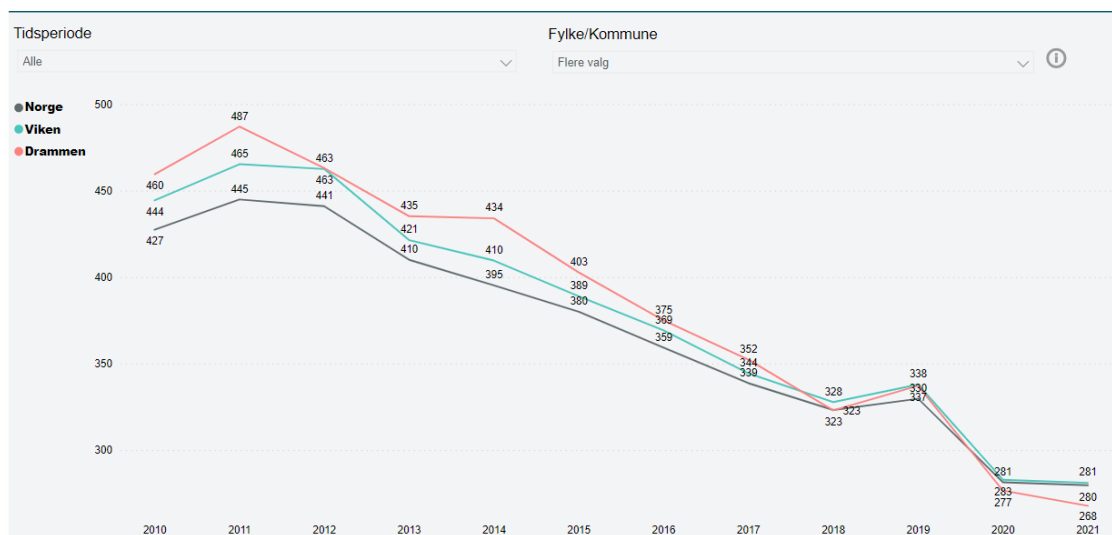
Både nasjonalt og internasjonalt er antibiotikaresistens et økende problem. Også i Drammen har det vært en økning i påviste tilfeller av antibiotikaresistente bakterier. Under vises utviklingen av en variant, Meticillinresistente gule stafylokokker (MRSA). I pandemiårene, med vesentlig mindre reise og innvandring, faller forekomsten. Men allerede per 15.9. har antall meldte tilfeller i 2023 passert antall tilfeller i hele 2022. Det er med et etterslep i registreringen, hvilket betyr at tallene for 2023 sannsynligvis vil være vesentlig høyere enn for 2022.

Tilfeller etter sykdom, 2000 - 2023

Figur 5.9. Kilde: Meldingssystem for smittsomme sykdommer.

Riktig bruk av antibiotika er det viktigste virkemidlet for å forbygge økning i antibiotikaresistens. Det har vært arbeidet systematisk med dette nasjonalt gjennom opplæringsprogram for leger siden 2012. Det har medført at forskrivningen av antibiotikaresepter har gått ned nasjonalt fra 445/1000 innbygger per år i 2011 til 280/1000 i 2021. 38 Drammen har hatt en enda større nedgang, fra å ligge over landssnittet, til godt under. Mesteparten av antibiotikaforskrivningen skjer i primærhelsetjenesten og Drammens leger har deltatt i denne type undervisning. Dette demonstrerer viktigheten av kontinuerlig kvalitetsarbeid.

Figur 5.10. Antall antibiotikaresepter som er forskrevet per 1000 innbygger per år for perioden 2010-2021. Det har vært et jevnt fall i forbruk av antibiotika igjennom perioden, og forbruket i Drammen har falt mer enn landsgjennomsnittet. Kilde: Helsedirektoratet

GONORÉ

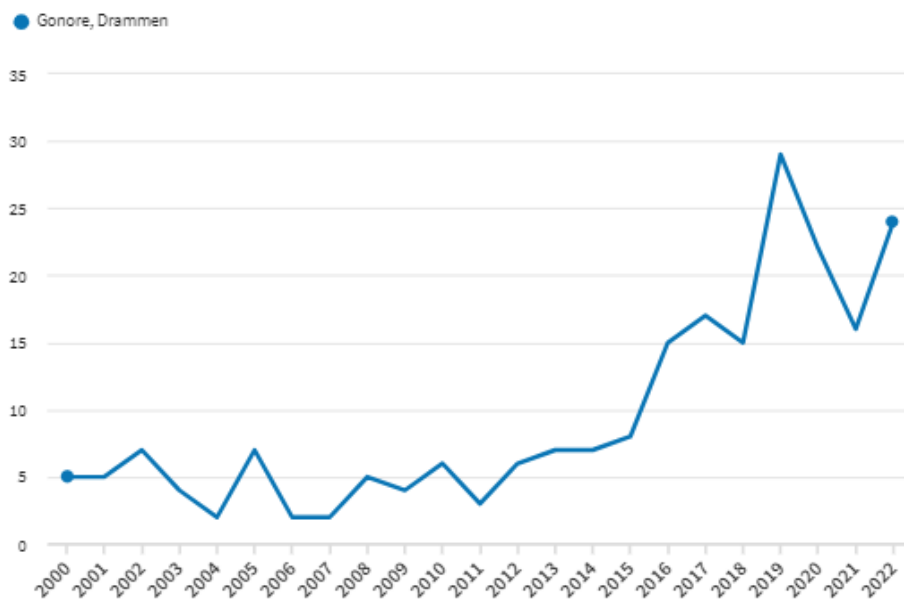
Antall tilfeller av kjønnssykdommen Gonore er på fremmarsj i Drammen som i resten av landet. Det har vært en markant økning siden 2015, kun avbrutt av pandemiåret 2021. 39 Sykdommen var utbredt i Norge

38 Helsedirektoratet [Antibiotika - forbruk av resepter](#)

39 Helsedirektoratet [Gonore tilfeller](#)

på 1970- og 80-tallet, men har i mange år hatt en veldig lav forekomst og i hovedsak sett i miljøer av menn som har sex med menn. I bølgen nå er det i mye større grad unge kvinner, dette kan bli ett folkehelseproblem da sykdommen kan gi alvorlige bekkeninfeksjoner og medføre redusert fertilitet.

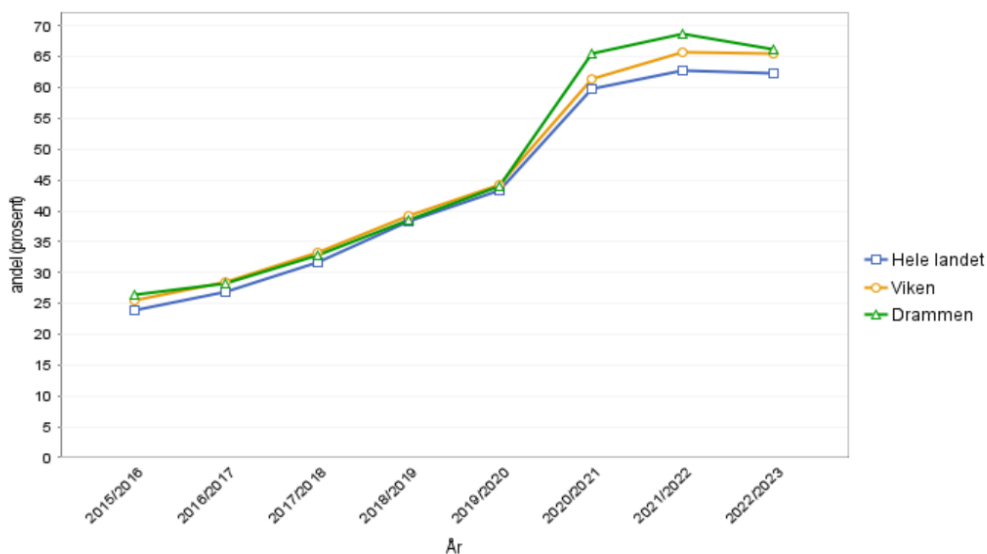
Tilfeller etter sykdom, 2000 - 2022

Figur 5.11 Tilfeller av gonoré i Drammen. Kilde: Helsedirektoratet

INFLUENSAVAKSINASJON

Luftveisinfeksjoner er den viktig årsak til sykdom og død hos eldre og andre med underliggende kroniske sykdommer. Influensavirus kan gi alt fra helt milde infeksjoner som den som er syk nesten ikke merker til dødelig utfall. Influensa kan forebygges med vaksine. WHO og FHI har ett mål om at 75% av personer over 65 år og andre i risikogrupper skal være vaksinert hver sesong. Som resten av landet har Drammen vært ganske langt fra å nå dette målet, men igjennom årene med pandemi har vaksinedekningen for influensavaksine også økt betraktelig og de siste årene har Drammen ligget over både Viken og det nasjonale gjennomsnittet.⁴⁰

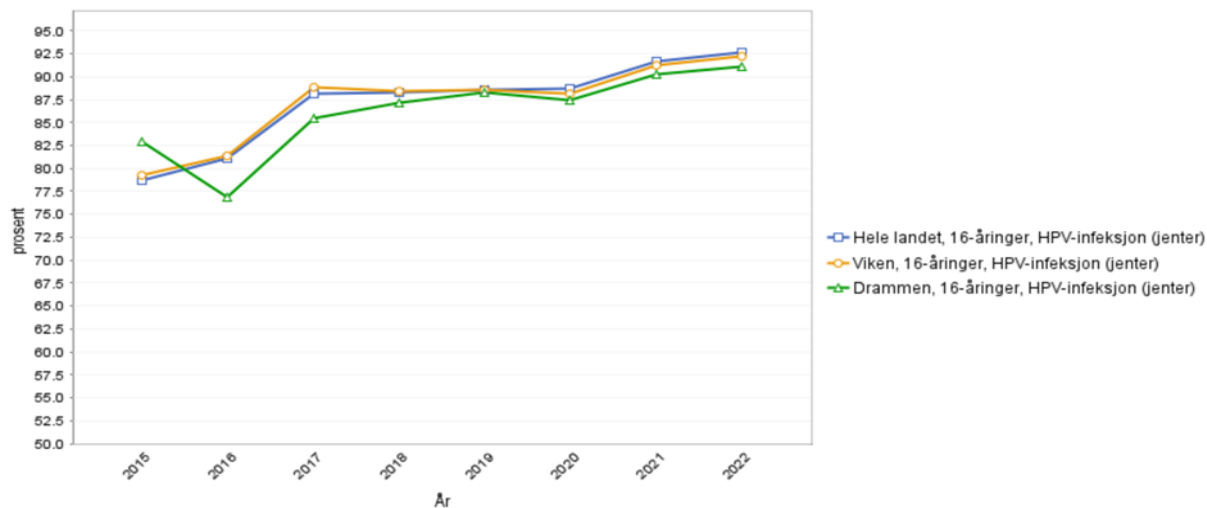

Figur 5.12. Influensavaksinerte over 65 år - andel (prosent). Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank

VAKSINASJON MOT HUMANT PAPILLOMA VIRUS (HPV)

HPV-vaksinen er den første vaksinen som ble innført i barnevaksinasjonsprogrammet som beskytter mot kreft. Fra 2015 ble bare jenter tilbudt vaksinen, men fra 2021 tilbys nå begge kjønn. Vaksinedekningen har økt jevnt etter innføringen, og vaksinedekningen i Drammen er over 90 prosent for jenter ved 16 års alder. Drammen ligger litt under landsgjennomsnittet i dekning. 41

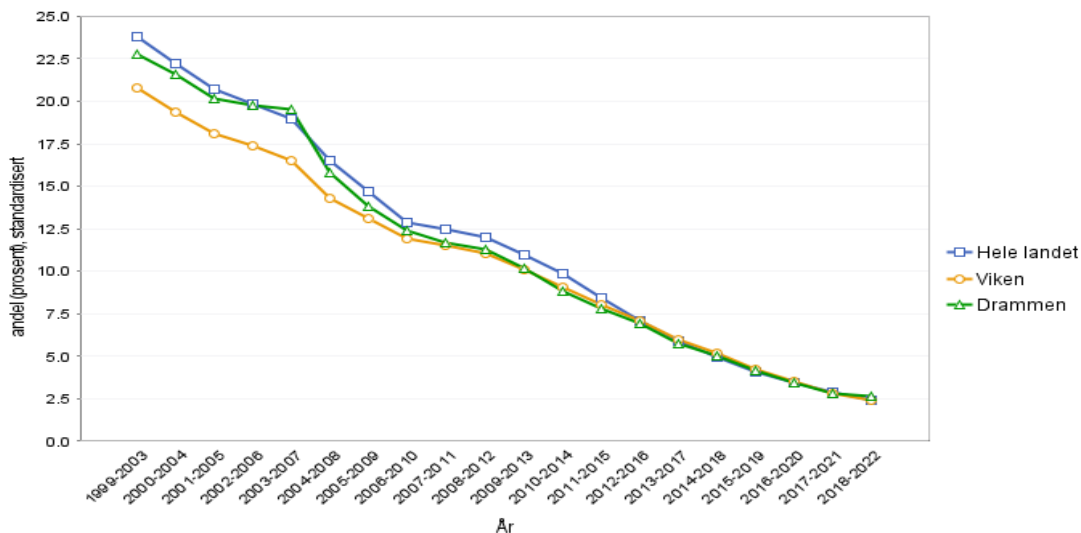
Figur 5.13. Vaksinasjonsdekning HPV-infeksjon - barnevaksinasjonsprogrammet, årlige tall for store kommuner – prosent. Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank

5.8 Levevaner

Røyking har blitt langt mindre vanlig og det har vært en kraftig nedgang i dagligrøykere siden tidlig 2000-tall, både nasjonalt og i Drammen.

I folkehelseundersøkelsen (2021) opplyser 9 prosent av Drammens voksne befolkning at de røyker daglig, mot 8 prosent i fylket som helhet.⁴² Blant ungdomsskoleelevene opplyser 2 prosent at de røyker ukentlig eller daglig, blant videregåendeelevene er andelen 4 prosent.

På kommunenivå har vi tall for antall kvinner som oppgir at de røyker ved svangerskapets begynnelse/første svangerskapskontroll/1. Trimester. Drammen skiller seg i liten grad fra fylket og landet som helhet. 43.

Figur 5.14. Røyking, kvinner - andel (prosent) standardisert. Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank

41 FHI, Kommunehelse statistikkbank [Vaksinasjonsdekning HPV](#)

42 FHI, Folkehelseundersøkelsen Viken (2021) [Tobakk og alkohol](#)

43 FHI, Kommunehelse statistikkbank [Røyking](#)

Blant den voksne befolkningen i Drammen svarer 12 prosent at snuser daglig, andelen er lik fylket som helhet. I Ungdataundersøkelsen svarer 2 prosent av ungdomsskoleelevene i Drammen at de snuser daglig, mens blant videregåendelevne svarer 9 prosent at de snuser daglig. 2 prosent snuser ukentlig, men ikke hver dag. Andelen er lavere enn landet som helhet, både blant ungdomsskole- og videregåendelever. 44

RUS

Rus blant unge inngår som del av avsnittet om problematferd og vold blant unge i kapittel 4 om skole og oppvekst. Avsnittet her omhandler derfor kun rus blant voksne.

I Folkehelseundersøkelsen (2021) oppgir 26 prosent at de drikker alkohol to ganger i uken eller oftere. Dette er noe lavere enn fylket som helhet. 16 prosent opplyser at de månedlig eller oftere drikker minst seks enheter ved samme anledning. Det er likt som fylket som helhet.

Utover selvrapporing finnes ikke data som belyser utbredelsen av ulike rusmidler på kommunenivå. I Oslo og Viken har 31 prosentbrukt cannabis noen gang, mens 8 prosent har brukt siste år, 2022, en økning på 2 prosentpoeng siden 2020.

Tabellen under viser antall personer som får legemiddelassistert rehabilitering (LAR) i Drammen og Norge med andelen av befolkningen i parentes. Det kan se ut til at det har vært en økning i antall personer i LAR behandling de siste årene og at Drammen nå ligger på landsgjennomsnittet i forhold til andel av befolkningen som mottar denne type behandling.

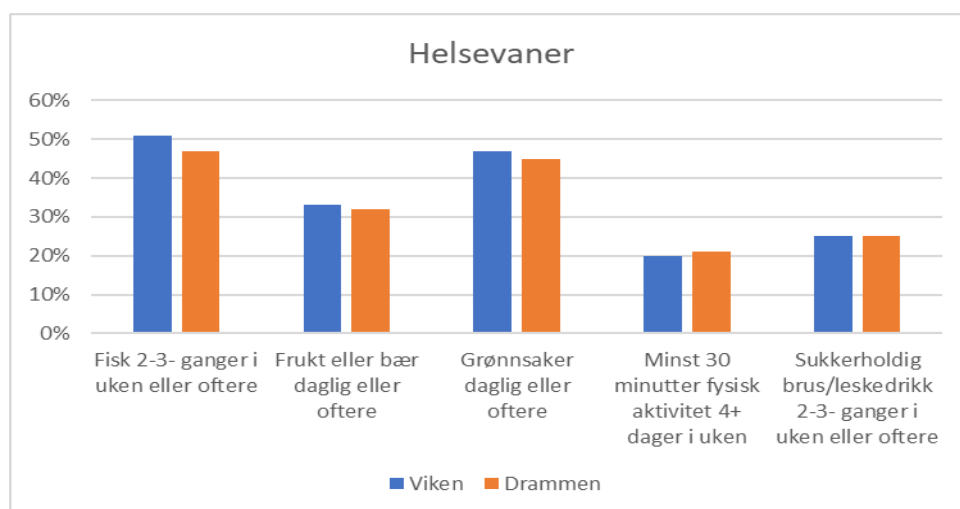
	2020	2021	2022	2023
Drammen	115 (0,11%)	130 (0,13%)	149 (0,15%)	151 (0,15%)
Norge	8099 (0,15%)	8198 (0,15%)	8315*(0,15%)	

*Estimat da tall fra Helse Midt og Helse Fonna mangler

Kilde: Nasjonale tall: UiO, SERAF Rapport 1/2023 Lokale tall: personlig meddelelse LAR Drammen/ARA poliklinikk

KOSTHILD OG FYSISK AKTIVITET

I de nasjonale kostholdsradene anbefales blant annet minst fem porsjoner grønnsaker, frukt eller bær hver dag, og fisk til middag to til tre ganger i uken. Fra Folkehelseundersøkelsen (2021) fremkommer det at godt under halvparten av befolkningen i Drammen spiser fisk i tråd med anbefalingene. Spørsmål om inntak av bær, frukt og grønnsaker er ikke basert på porsjoner om dagen, men undersøkelsen viser likevel at andelen som spiser frukt og grønt daglig er under 50 %, og noe lavere enn fylket som helhet. Bare 21 prosent er fysisk aktive minst 30 minutter fire dager i uken eller mer. 45

Figur 5.15. Kosthold og fysisk aktivitet i drammensbefolkningen 18+ Kilde: FHI, Folkehelseundersøkelsen Viken 2021

44 Ungdata (2021) [Ungdomsskolerapport Videregående](#)

45 FHI, Folkehelseundersøkelsen Viken (2021) [Helsevaner](#)

I Ungdataundersøkelsen 2021 er det spørsmål om inntak av frukt, bær og grønnsaker i løpet av skoledagen. På ungdomsskolen svarer 23 prosent at de daglig spiser frukt og grønt på skolen, og 17 prosent 3-4 ganger i uken. Blant videregåendeelevne er andelen henholdsvis 13 og 13 prosent.

Blant ungdomsskoleelevne i Drammen trener 61 prosent 3 ganger i uken eller mer. 16 prosent trener sjelden eller aldri. Blant videregåendeelevne trener 53 prosent 3 ganger i uken eller mer, mens 21 prosent trener sjelden eller aldri. Det er ikke nevneverdig forskjell mellom kjønnene.

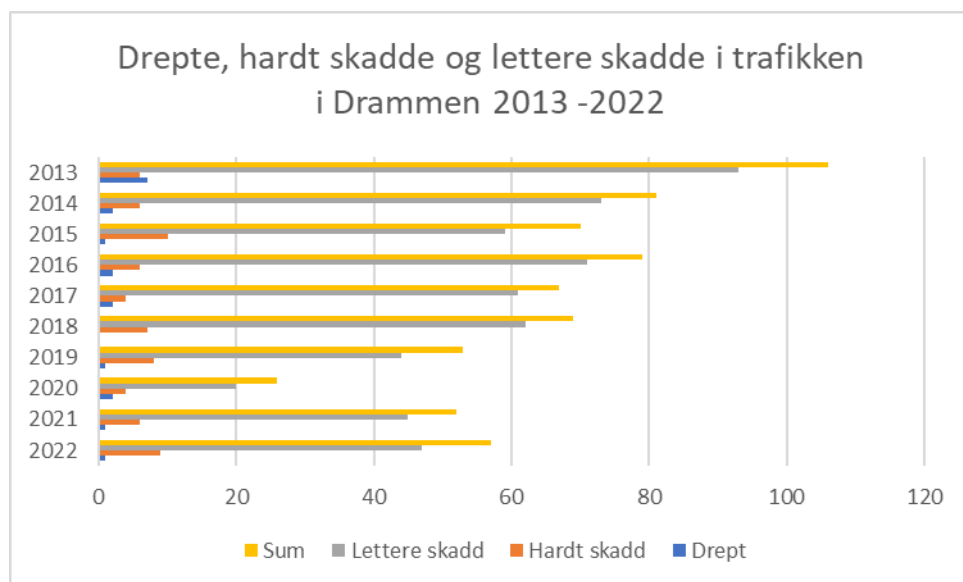
5.9 Skader, vold og ulykker

Skader er en belastning for de som skades, men også ofte for de nærmeste, helsevesenet og samfunnet. De fleste skader skjer i hjemmet eller i nærområdet, dernest i vegtrafikken og deretter i sports- og treningssammenheng.

I folkehelseundersøkelsen (2021) svarer 16 prosent av innbyggerne i Drammen at de har vært utsatt for skade som førte til lege- eller tannlegebesøk siste år.

TRAFIKKULYKKER

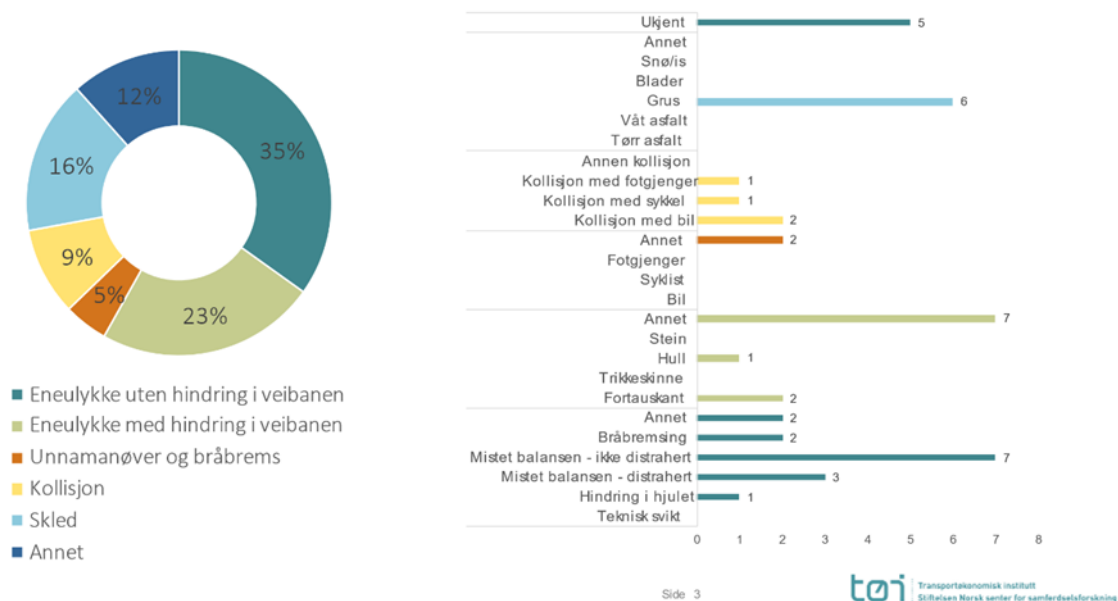
Som figur 5.16 viser har det vært en nedgang i antall skadde og drepte i trafikken siste år, nasjonalt og i Drammen. 46 Figuren viser personskade som følge av ulykke som skjedde i Drammen, ikke personskade på personer bosatt i Drammen.

Figur 5.16. Kilde: Vegvesenet, Trafikkulykkesregisteret

Drammen deltar i 2023 i ett prosjekt kalt [ReCyclist](#) i regi av Transportøkonomisk institutt. Personer som har vært involvert i ulykker på sykkel, elsparkesykkel og andre former for mikromobilitet registrer informasjon rundt hendelsen. Foreløpige tall fra Buskerudbyen avdekker at eneulykker er den viktigste type ulykker.

Ulykkestyper Buskerudbyen (N=43)

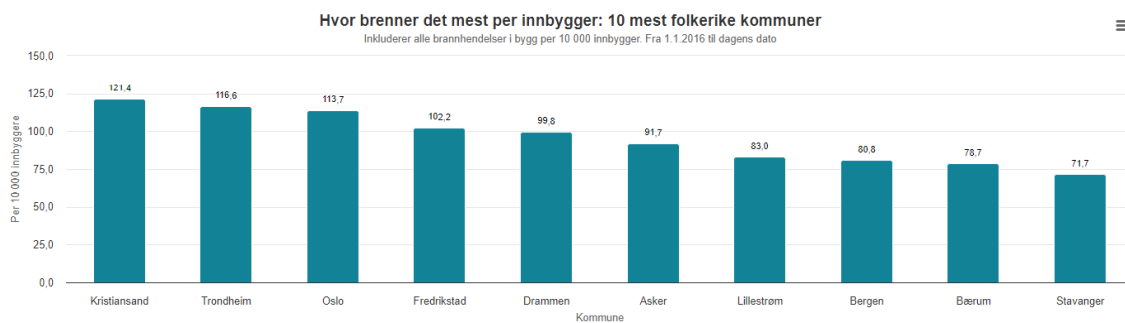

Figur 5.17. Kilde: ReCyclist

Økt sykling med dagens utforming av vegnettet, kan medføre flere ulykker. Basert på offisiell ulykkesstatistikk har Transportøkonomisk institutt beregnet at risikoen for å bli drept eller hardt skadd per km er ca. 5 ganger høyere for fotgjengere og ca. 10 ganger høyere for syklister, sammenliknet med bilførere. 47

BRANN

I en sammenligning med landets 10 mest folkerike kommuner, ligger Drammen som nummer 5 med 99,8 brannhendelser per 10 000 innbygger fra 2016 - oktober 2023. 48

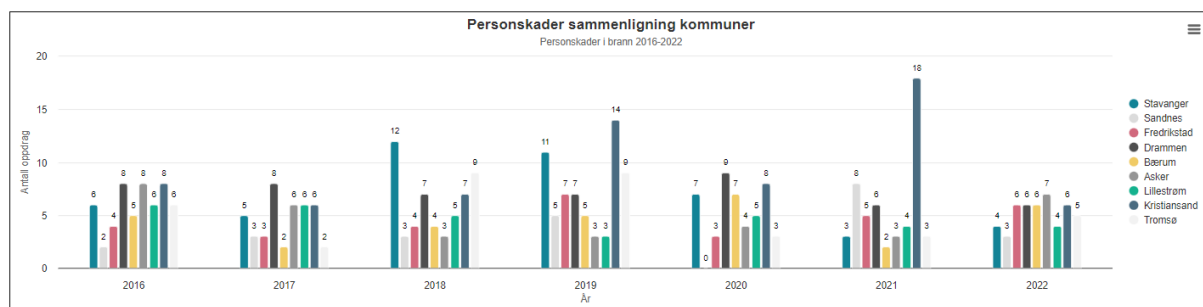
Figur 5.18. Kilde: Brannstatistikk.no

I perioden 2016 - 2023 har 4,9 per 10 000 innbygger fått personskade som følge av brann i Drammen. Dette inkluderer alle typer personskade. For fylket er tallet 4,2 per 10 000. Det er verdt å merke seg at det er usikkerhet knyttet til tallene, det er vurdering gjort av brannmannskap på stedet.

Som det fremkommer av figur 5.19 er det store variasjoner fra år til år i ulike kommuner, så det er vanskelig å si noe om utvikling over tid. Men det kan se ut til at Drammen ligger omtrent på snittet, men med mindre variasjon enn kommuner det er naturlig å sammenligne seg med.

47 Helsedirektoratet (2021) [Sektorrapport om folkehelse- skader og ulykker](#)

48 Brannstatistikk.no [Hvor brenner det mest per innbygger](#)

Figur 5.19.. Personskade som følge av brann. Kilde: Drammensregionens brannvesen IKS

På landsbasis har 18 personer omkommet i brann så langt i år (2.10.23). På samme tidspunkt i fjor var det 28 omkomne. Det har vært en tydelig trend med fallende antall brannomkomne de siste årene. I Drammensregionen (Drammen, Lier, Øvre Eiker, Krødsherad og Sigdal) har 14 mennesker mistet livet i brann i perioden 2013 - 2022. 10 av tilfellene var i perioden 2013 -2017.

Eldre og pleietrengende, personer med nedsatt funksjonsevne og rusavhengige er spesielt utsatt. Tall fra DSB viser at cirka 75 prosent av dem som omkommer i brann er i disse gruppene. Personer over 70 år har fire til fem ganger høyere risiko for å omkomme i brann sammenlignet med resten av befolkningen.⁴⁹

VOLD

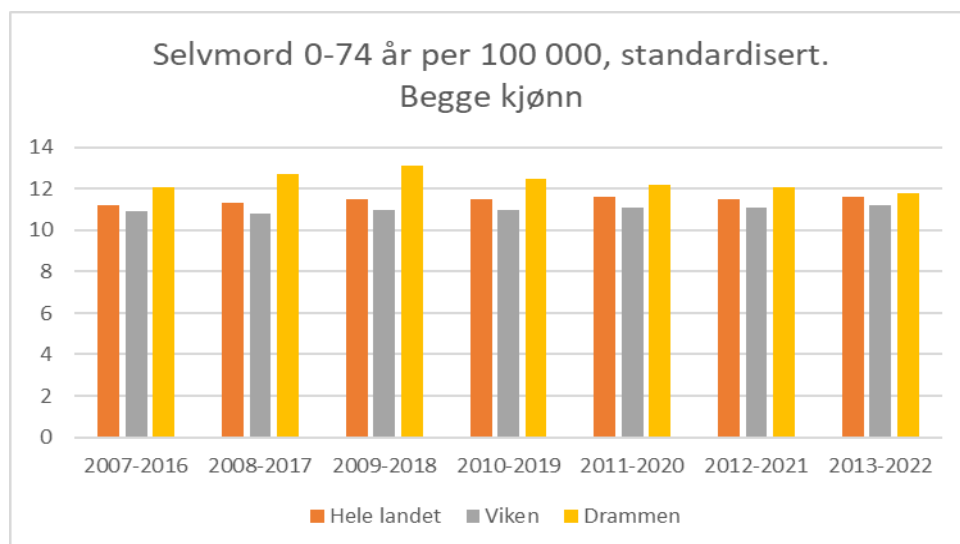
Omfanget av anmeldte voldslovbrudd har gått ned gjennom pandemiperioden 2020 og 2021.

En oversikt over anmeldt vold i Drammen politistasjonsdistrikt (Øvre Eiker, Lier og Drammen) viser en nedgang i antall anmeldelser for vold fra 2018 til 2022. Omfanget i politistasjonsdistriktet har gått ned fra 937 i 2018 til 638 i 2022. Tilsvarende gjelder for Drammen kommune som har en nedgang på 24 prosent, fra 640 anmeldte forhold av vold fra i 2018 til 486 i 2022.

Se for øvrig omtale av problematferd og vold blant ungdom i kapittel 4.5.

SELMORD

I 2022 tok 8 personer sitt eget liv i Drammen.⁵⁰ En oversikt over gjennomsnittlig antall selvmord for løpende tiårsperioder, viser at Drammen årlig har hatt 11 – 13 selvmord per 100 000 innbygger, litt over det nasjonale snittet for samme periode.

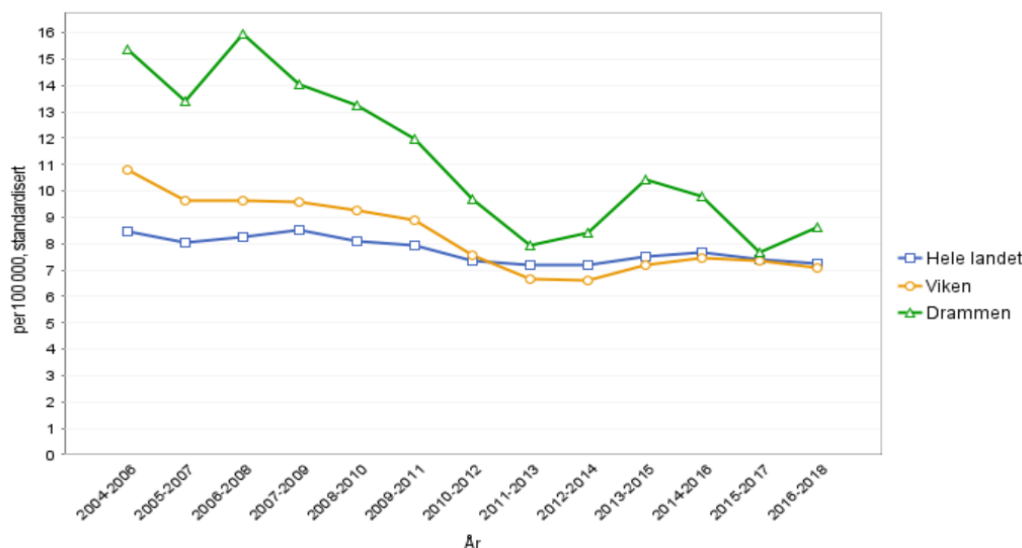
Figur 5.20.. Kilde FHI, Dødsårsaksregisteret

Det er viktig å merke seg at selv om Drammen ligger noe høyere enn landsnittet i disse periodene, er forskjellene svært små.

Det er langt flere menn enn kvinner som tar sitt eget liv, rundt to av tre er menn. 51
Det er vanlig å anta at det foretas ti ganger så mange selvmordsforsøk som selvmord.

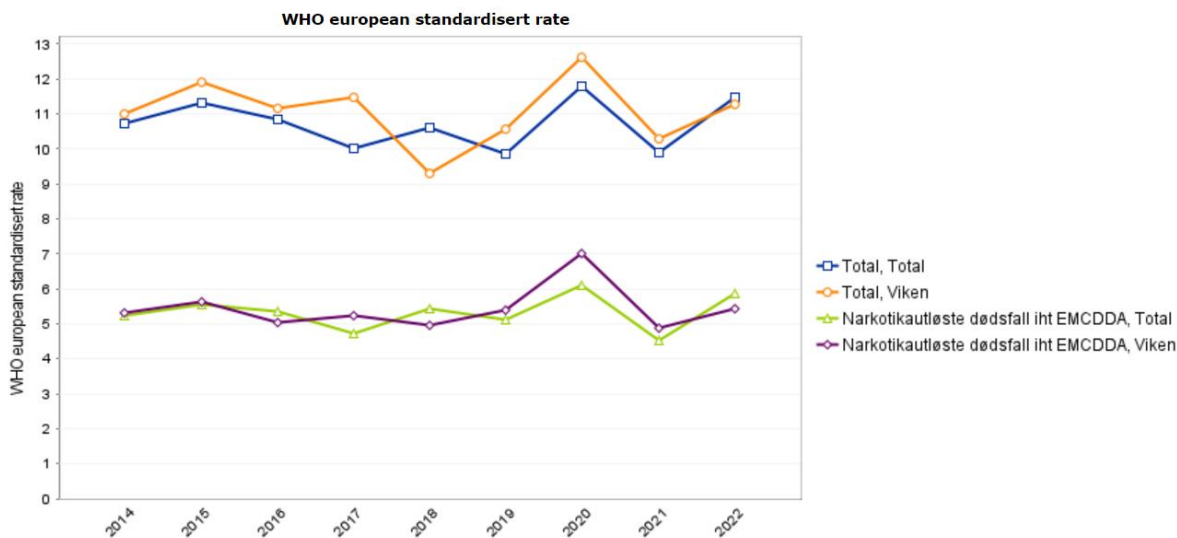
ALKOHOL- OG NARKOTIKAUTLØSTE DØDSFALL

Det har vært en nedgang i narkotikautløste dødsfall. Samtidig har Drammen over tid ligget over landsnittet i narkotikautløste dødsfall. Under sees ett gjennomsnitt, dog er det relativt små tall.⁵²

Figur 5.21. Narkotikautløste dødsfall 15-64 år, per 100 000, standardisert. Kilde FHI, Kommunehelsestatistikkbank.

I figur 5.22 vises en oversikt over forekomsten av alkohol- og narkotikarelaterte dødsfall samlet for Viken og for Norge, og narkotikarelaterte dødsfall spesifikt for samme områdene. Det er verdt å nevne at det i mange tilfeller kan være vanskelig å vite i hvilken grad alkohol er årsak til dødsfall. Forverring av andre kroniske helsetilstander og dødsfall som følge av langvarig høyt alkoholinntak vil ikke nødvendigvis fanges opp av denne statistikken.

Figur 5.22 Dødsfall som skyldes bruk av alkohol, narkotika. Kilde FHI, Dødsårsaksregisteret.

51FHI, Kommunehelsestatistikkbank [Dødsårsaksregisteret](#)

52FHI, Kommunehelsestatistikkbank [Narkotikautløste dødsfall](#)

5.10 Helse- og omsorgstjenester til befolkningen

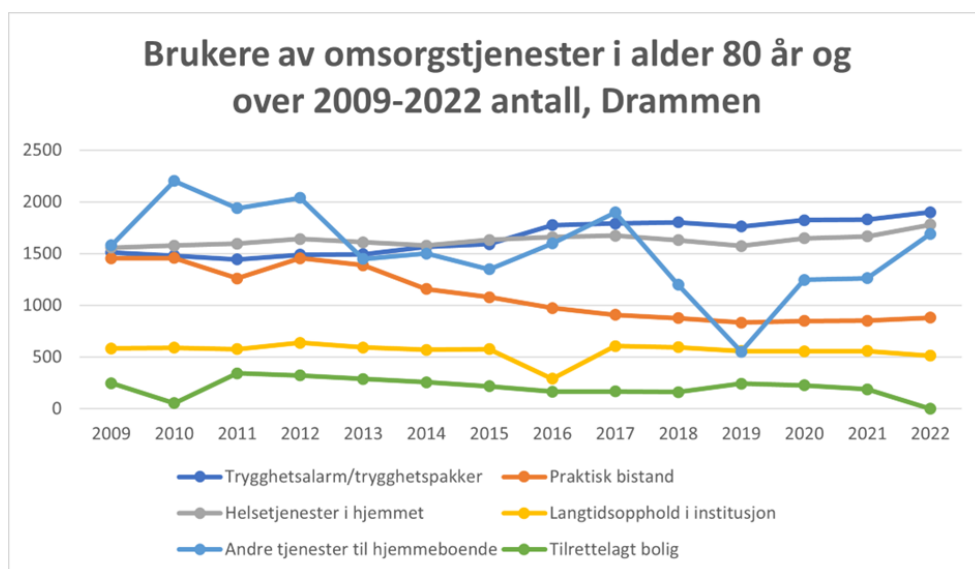
TJENESTER TIL ELDERE

Tjenester til den eldre delen av befolkningen omfatter flere tjenester både i hjemmet, i tilrettelagte boformer og på sykehjem. Selv om befolkningen blir friskere, vil et større antall eldre få behov for tjenester i de kommende årene som følge av økt levealder. Økningen i antall personer med demens forventes å utgjøre den største økningen i tjenestebehov.

Fra 2009 til 2022 har utviklingen i omsorgstjenester til innbyggere som er 80 år og eldre vært forholdsvis stabil, men med en jevn økning i helsetjenester i hjemmet og i bruk av trygghetsalarm.

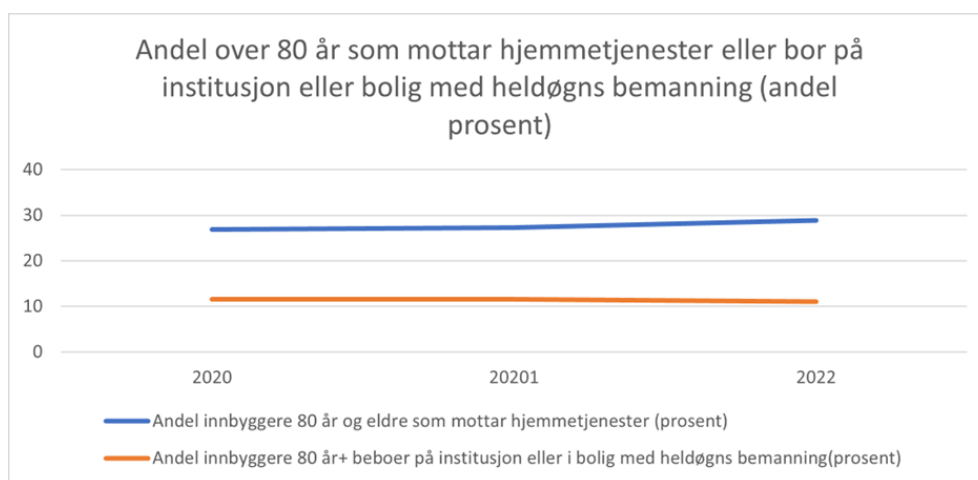
Langtidsopphold i institusjon og tilrettelagte boliger er i hovedtrekk stabilt gjennom hele perioden. Dette kan ha flere årsaker, både at eldre er friskere og klarer seg i eget hjem, eventuelt med hjemmetjenester. Det er også sannsynlig at bruken gjenspeiler antall tilgjengelige plasser og boliger. Behovet for boliger og institusjonsplasser til personer over 80 år er fremskrevet fram til 2032 og det er planlagt en samlet økning i kapasiteten på om lag 260 boliger med bemanning og heldøgns omsorg og sykehjemsplasser sammenlignet med 2022- nivå.

Det har vært en økning i helsetjenester i hjemmet i perioden 2009 til 2022, en økning som forventes å stige i takt med økningen i antall eldre som trenger tjenester. Helsetjenester i hjemmet er både det som omtales som hjemmesykepleie, men omfatter også tjenester fra fysioterapeuter og ergoterapeuter. Det kan også omfatte psykisk helsetjenester og tjenester til rusmiddelmisbrukere.

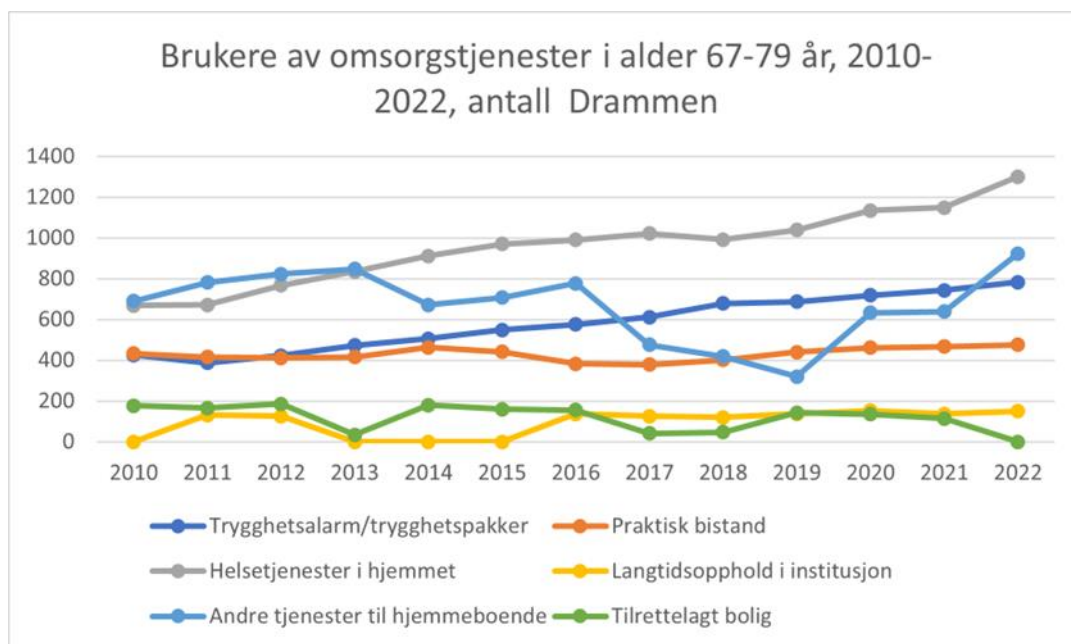
Figur 5.23. Brukere av omsorgstjenester i alder 80 år og over 2009-2022 antall. 53, Drammen. Kilde: SSB/statistikkbanken, tabell 11642 Figuren viser brukere av ulike tjenester ved utgangen av det enkelte år, og ikke kommunens kapasitet på for eksempel bolig og institusjon. For 2010 og 2022, mangler SSB data på tilrettelagte boliger i Drammen.

53 Andre tjenester til hjemmeboende er satt sammen av en rekke tjenester (dagaktivitetstilbud, omsorgsstønning, avlastning, rehabilitering, tidsbegrenset opphold, matombringning, støttekontakt samt varslings- og lokaliseringsteknologi). Variasjonene, særlig i 2019, skyldes manglende data i SSB for enkelte av tjenestene.

Figur 5.24 Andel over 80 år som mottar hjemmetjenester eller bor på institusjon eller bolig med heldøgns bemanning (andel prosent) Kilde: ASSS.no

Andelen innbyggere over 80 på som bor på institusjon eller bolig med heldøgns omsorg har falt svakt siden 2020, samtidig som andelen som mottar hjemmetjenester har steget fra 26,9 til 28,8. I Drammen kommune bor det få personer på sykehjem/bolig med heldøgns bemanning og det er mange som mottar hjemmetjenester sammenlignet med gjennomsnittet i ASSS- kommunene. Andelen av beboerne på sykehjem som har omfattende bistandsbehov har økt fra 2020 til 2022. 92,8 prosent av beboerne har omfattende bistandsbehov i 2022, noe som er nest høyest av ASSS- kommunene

Figur 5.25. Brukere av omsorgstjenester i alder 67-79 år 2010-2022 antall, Drammen. Kilde: SSB/statistikkbanken, tabell 11642 Figuren viser brukere av ulike tjenester ved utgangen av det enkelte år, og ikke kommunens kapasitet på for eksempel bolig og institusjon. For 2022, mangler SSB data på tilrettede boliger i Drammen.

TJENESTER TIL PERSONER MED PSYKISK HELSE- OG RUSUTFORDRINGER

Tjenestetilbudet til personer med psykisk helse- og rusutfordringer i Drammen kommune innebærer råd og veiledning, helsetjenester, oppfølging i bolig og øvrige tjenestetilbud som de har behov for.

Det forventes at antallet eldre innbyggere i kommunen vil øke betydelig. Dette demografiske skiftet fører med seg en økende bekymring knyttet til psykisk helse og rusproblematikk blant eldre. Derfor er det viktig å forberede seg på denne utfordringen gjennom målrettede tiltak som kan sikre at eldre innbyggere får den omsorgen og støtten de trenger for å opprettholde en god livskvalitet.

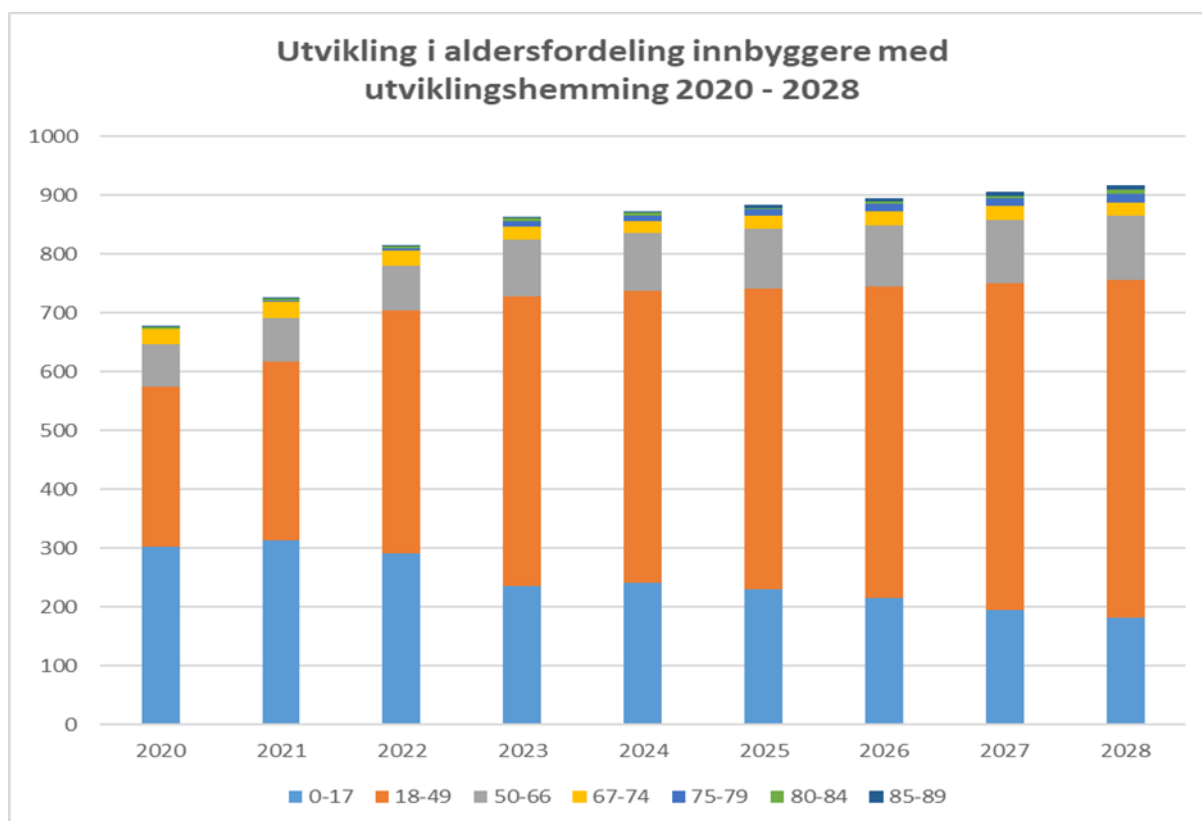
Mange med rus- og psykiske helseplager har utfordringer med å få arbeid. De mangler ofte arbeidserfaring og kvalifikasjoner. Sosial adferd kan også gi utfordringer i enkelte tilfelle. Det å stå utenfor arbeidslivet har negative konsekvenser for den enkelte. Det gir økonomiske utfordringer, mange opplever utenforskap og mangel på sosialt nettverk og mange kan ha utfordringer med å fylle dagene med meningsfull aktivitet.

TJENESTER TIL PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE

Tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne omfatter i hovedsak hjemmebasert praktisk bistand, helsehjelp, avlastning og aktivitetstilbud. I tillegg har mange brukere tilleggstjenester, som for eksempel fritidskontakt (støttekontakt) og tilrettelagt arbeid (VTA). Mange har behov for tjenester i hele livsløpet. Noen bor med foreldre og andre bor i bofellesskap med integrerte tjenester eller egen bolig, der de mottar hjemmetjenester.

Det er store forskjeller i når den enkelte flytter fra foreldrene til egen bolig. Noen ønsker å etablere seg i egen bolig ved fylte 18 år, mens mange vil flytte til egen bolig flere år senere. Når en innbygger med utviklingshemming flytter til egen bolig, medfører det store endringer i bo- og tjenestebehovet.

Det er, og vil komme, en stor økning i antall innbyggere over 18 år med utviklingshemming i perioden 2020 – 2028. Økningen er størst fra 2020 til 2024 og aldersgruppen 18 – 49 år øker mest.

Figur 5.26. Kilde: Drammen kommune, tjenestedata

Drammen har høyere forekomst av utviklingshemming i befolkningen enn gjennomsnittet i ASSS-kommunene.

Indikator	Drammen			Snitt ASSS 2022	Høyest ASSS 2022	Lavest ASSS 2022
	2020	2021	2022			
PLO Andel utviklingshemmede av befolkningen 18 år og eldre (TTU) (prosent)*	-	-	0,464	0,407	0,490	0,323

Figur 5.27. Kilde: KS.no - Tjenesteprofiler ASSS

Tjenester til mennesker med utviklingshemming i Drammen har lave kostnader per bruker, sammenlignet med ASSS-kommunene.

Indikator	Drammen			Snitt ASSS	Høyest ASSS	Lavest ASSS
	2020	2021	2022	2022	2022	2022
PLO Utgifter per utviklingshemmet (fratrukket refusjon ressurskrevende) (TTU) (kroner)*	728 058	750 959	882 336	1 202 427	1 812 680	740 346
PLO Utgifter til bolig med heldøgntjenester (inkl. private/andre) per beboer (TTU) (kroner)*	1 577 757	1 534 152	1 816 748	2 185 650	2 808 327	1 634 618

Figur 5.28 Kilde: KS.no - Tjenesteprofiler ASSS

Drammen har lavest dekningsgrad av ASSS-kommunene for bolig med heldøgns tjenester til personer med utviklingshemming. Den samtidige veksten i aldersgruppen voksne med utviklingshemming har medført en stor økning i kjøp av tjenester fra private leverandører. Kommunen vil de kommende årene etablere og utvikle flere ulike boligkonsepter, for å øke dekningsgraden i Drammen kommune og utvikle fleksibiliteten i tjenestetilbudet. Et mangfoldig bo- og tjenestetilbud gjør at personer med utviklingshemming kan få bolig og tjenester tilpasset sitt behov og større valgfrihet.

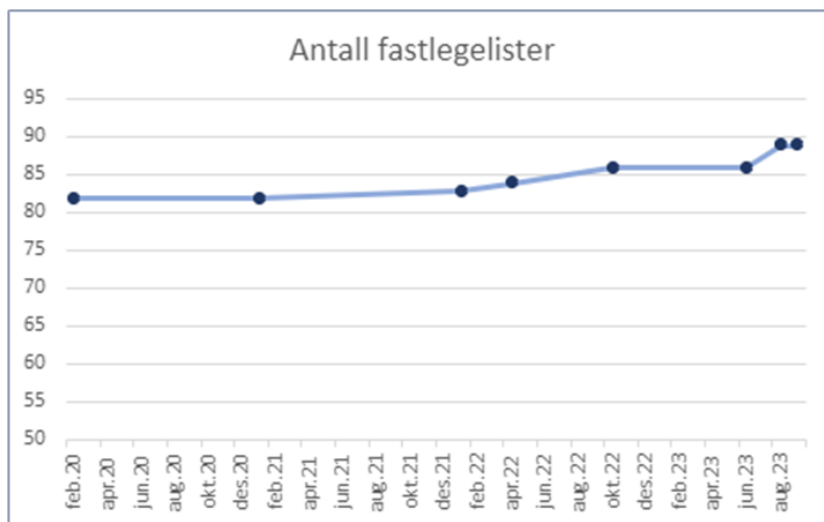
Indikator	Drammen			Snitt ASSS	Høyest ASSS	Lavest ASSS
	2020	2021	2022	2022	2022	2022
PLO Andel utviklingshemmede 18 år og eldre som bor i bolig med heldøgntjenester (TTU) (prosent)*	40,43	40,55	44,71	57,33	87,22	44,71

Figur 5.29. Kilde: KS.no - Tjenesteprofiler ASSS

FASTLEGE- OG LEGEVAKTSTJENESTER TIL BEFOLKNINGEN

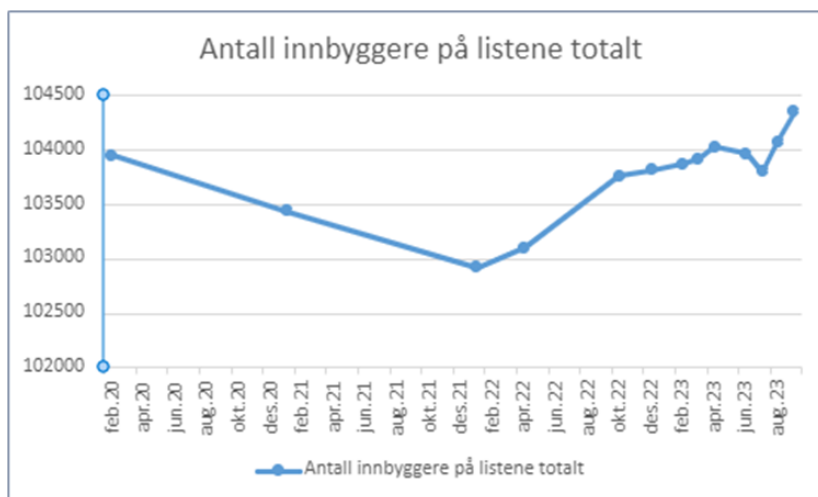
Fastlegene gir tjenester til hele befolkningen og er den første, og ofte den eneste, kontakten mange innbyggere har med primærhelsetjenesten. 90 prosent av alle legekonsultasjoner i Norge er hos fastlege/legevakt og det gjennomføres ca. 15 millioner konsultasjoner årlig hos fastleger.

Fastlegeordningen har vært under press i lang tid med stadig flere oppgaver som tillegges fastlegene. Dermed reduseres antall personer hver fastlege kan ha på sin pasientliste. Dette gir behov for flere fastleger. Fra februar 2020 til september 2023 har antall fastlegehjemler i Drammen økt fra 82 til 89. Av de 89 fastlegene er 85 selvstendig næringsdrivende og 4 kommunalt ansatt.

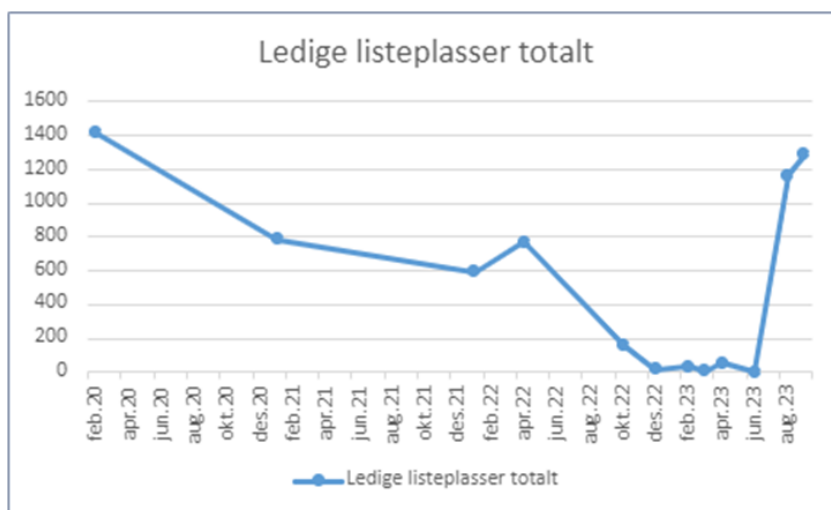
Figur 5.30. Kilde: Fastlegeadministrasjonen ved virksomhetsleder for medisinskfaglig virksomhet

Disse fastlegene betjener til sammen 104 350 innbyggere.

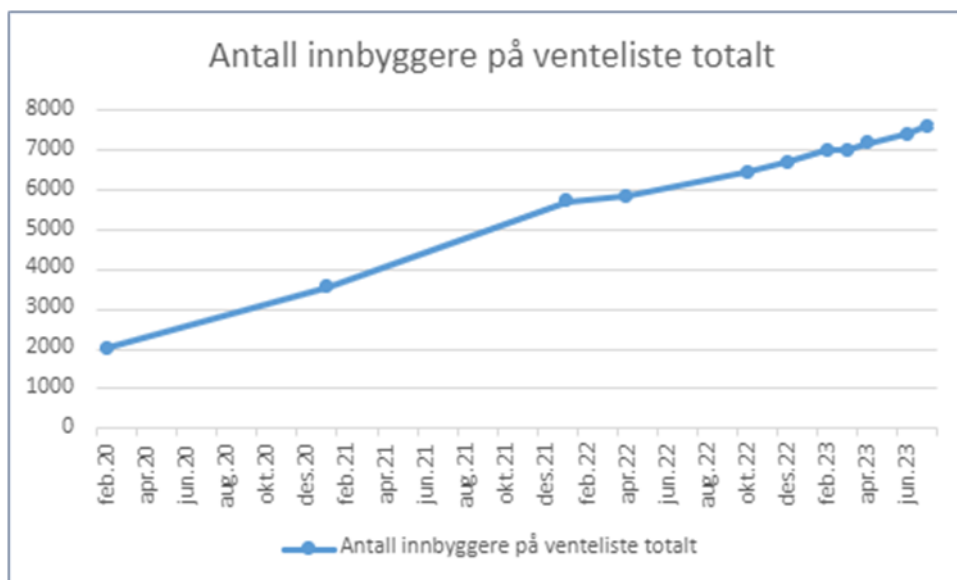
Figur 5.31. Kilde: Fastlegeadministrasjonen ved virksomhetsleder for medisinskfaglig virksomhet

I perioder har det likevel ikke vært ledige listeplasser hos kommunens fastleger.

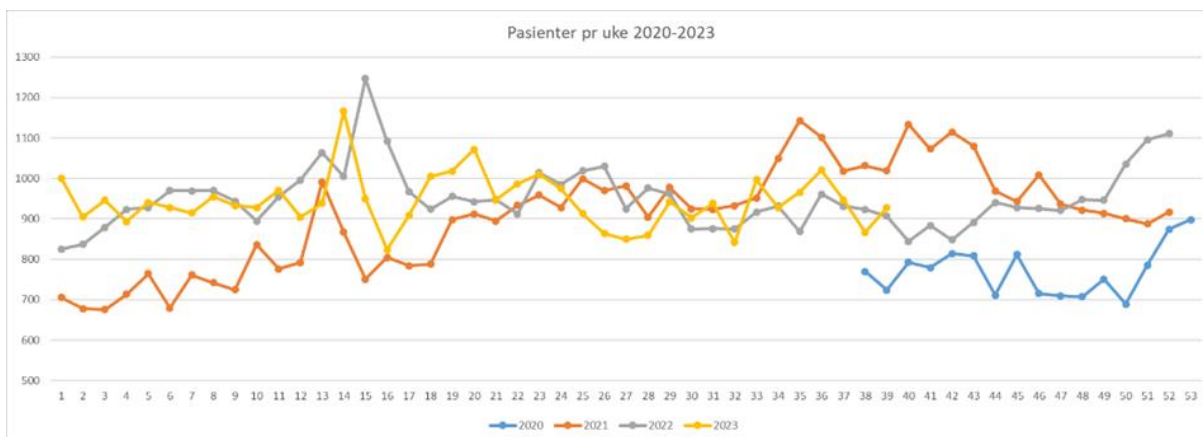
Figur 5.32. Kilde: Fastlegeadministrasjonen ved virksomhetsleder for medisinskfaglig virksomhet

Når det ikke er tilgjengelige listeplasser i kommunen stopper muligheten til å bytte fastlege opp og fører til en økning i antall innbyggere som står på venteliste for å få bytte fastlege. Flesteparten av disse innbyggerne har en fastlege, men ønsker å bytte til en annen lege. Dette forsterkes av at det er et nasjonalt problem, blant annet fordi de som flytter ut av Drammen beholder fastlegen her.

Figur 5.33. Kilde: Fastlegeadministrasjonen ved virksomhetsleder for medisinsk faglig virksomhet

Behovet for legevaktstjenester svinger en god del med sesonger og Drammen legevakten håndterer mellom 800-1200 konsultasjoner i uken. Det gjør at det er behov for å ha en viss reservekapasitet for å kunne ta unna toppene. Over år har bruken av legevaktstjenester økt, men etter kommunesammenslåingen har bruken vært relativt stabil. Unntaket er det første året med pandemi hvor legesøkningen var lavere enn normalt. Det er litt tidlig å si hvordan denne trenden nå utvikler seg etter kommunesammenslåing og pandemi. Figur 5.34 viser ukentlige konsultasjoner ved legevakten i Drammen siste 3 år.

Figur 5.34 Kilde: Fagkoordinator på legevakten i Drammen

6. BOLIG

Hovedtrender

- Fra 2000 til 2023 er det bygget i snitt 384 boliger per år i Drammen, men antallet varierer fra år til år, blant annet med økonomiske svingninger.
- Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging innebærer et skifte mot en boligbygging som er mer konsentrert i planlagte vekstområder med god kollektivtransportdekning.
- Drammen har om lag 47 000 boliger, av disse er 38 prosent eneboliger, 31 prosent andre småhus og 27 prosent blokkleiligheter.
- Målt etter antall rom er om lag halvparten av boligene i Drammen mellomstore (3-4 rom), 21 prosent små (1-2 rom) og 29 prosent store (5-6 rom eller mer).
- Boligpreferanser og flyttemotiver: 44 prosent svarer at de ønsker å bo i leilighet, mens 38 prosent ønsker seg en enebolig. Særlig personer i livsfasen «tomt rede» og seniorer ønsker seg leilighet, men også om lag en tredjedel av barnefamilier sier at de ønsker å bo i leilighet. Det er flest som ønsker å bo i leilighet i kommunedel 3 Solberg/Åssiden og 8 Bragernes. Det er flest som ønsker å bo i enebolig i kommunedel 1. Mjøndalen, 5. Konnerud og 9. Åskollen.
- 20,1 prosent i Drammen leier bolig. Andelen som leier er høyest blant husholdningene med lav inntekt.
- Drammen har 20 kommunalt disponerte boliger per tusen innbyggere, det er på nivå med landssnittet og de øvrige store bykommunene.

Dette kapittelet tar for seg boligbyggingen i Drammen fra 2000 til (og med) 2022. Kapittelet starter med en presentasjon av den årlige boligproduksjonen og beskriver hvilke mønstre og trender vi finner her. I 6.2 beskrives vedtatt utviklingsmønster og målsettingen om å drive samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging. Med vedtatt refereres det her til de gjeldende Kommuneplanens arealdeler fra de tre tidligere kommunene fra 2015 og kommuneplanens samfunnsdel med overordnet arealpolitiske strategier og prinsipper, vedtatt 2021. (ny felles kommuneplanens arealdel er ikke nevnt her fordi den ikke er vedtatt ennå). I kapittel 6.3 sammenliknes boligutviklingen i Drammen med utviklingen i andre østlandskommuner som er en del av bo- og arbeidsmarkedsregionen Stor-Oslo. Kapittel 6.4 viser hvordan Drammens boligmasse er sammensatt i dag. Ved å kartlegge regulerte boliger som ennå ikke er realisert, ser vi kapittel 6.5 hvor det er sannsynlig at det kommer nye boliger i de neste årene. Videre ser vi på bo- og flyttemotiver i Drammen og Buskerudbyen i kapittel 6.6. I kapittel 6.7 ser vi på utviklingen i boligpriser i Drammen, og i 6.8 på boforhold: trangbodddhet, vanskeligstilte på boligmarkedet, eie/leie og kommunale boliger. I kapittel 6.9 vises statistikk over ulike typer bostøtte som må ses i sammenheng med andre former for offentlige økonomiske støtteordninger beskrevet i kapittel 3.3.

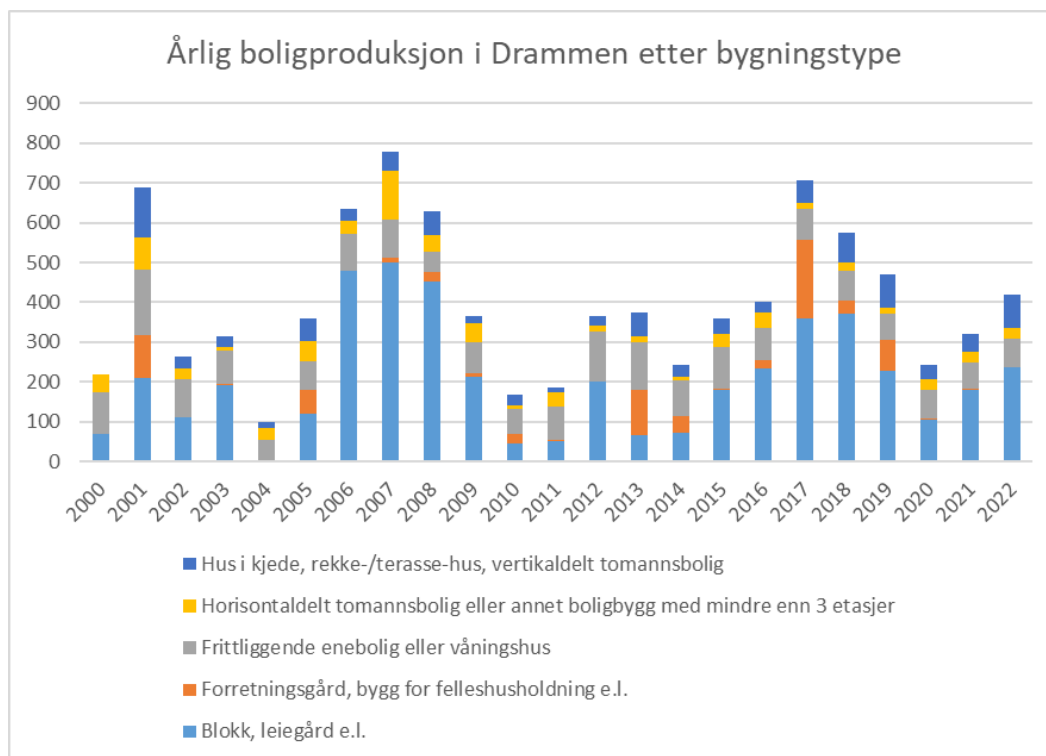
6.1 Overordnet utviklingsmønster 2000-2023

Fra 2000 til utgangen av 2022 ble det bygget i snitt 384 boliger per år i Drammen. Det er tydelige svingninger i antall nye boliger fra år til år. I 2004 ble det kun ferdigstilt 100 nye boliger, mens toppåret 2007 ga 777 nye boliger. En forklaring på nedgangen fra 2008 er finanskrisen i 2008. Siden boligbygging er langsiktige prosjekter, kommer konsekvensen av økonomisk nedgang i de etterfølgende årene. I 2010 ble det kun bygget 168 nye boliger.

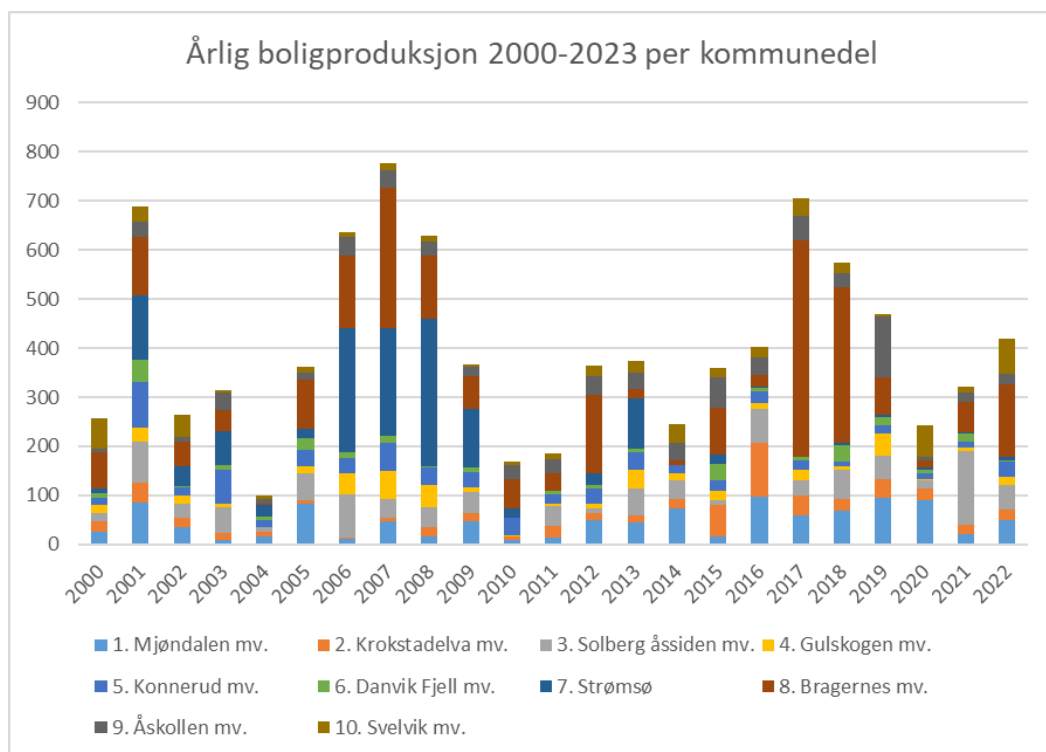
Figur 6.1 under viser boligproduksjonen år for år, med hvert bygg med nye boenheter kategorisert etter bygningstype: Enebolig, tomannsboliger og rekkehus, og boligblokker. Kategorien forretningsgård og bygg for felleshusholdning inneholder boliger i bygårder eller kombinasjonsbygg som ikke har bolig som hovedformål, samt student- og omsorgsboliger. Figur 6.2 viser den samme utviklingen år for år, men her er den årlige produksjonen av boenheter fordelt på kommunedeler. Boligbyggingen er størst i sentrale byområder (Strømsø og Bragernes) og i senterområder (Mjøndalen, Krokstadelva og Svelvik) i perioder med stor boligproduksjon. Dette er områder som er mer preget av blokkbebyggelse, mens det er større variasjon i de ytre områdene.

I tillegg kan man se at utbyggingen av eneboliger, tomannsboliger og andre typer småhus holder seg mer stabil gjennom hele perioden. Det bygges flest nye boliger i blokkbebyggelse. Det er variasjonen i disse prosjektene som gir de store utslagene i totalt antall nye boliger per år. Slike prosjekter er kapitalintensive og medfører større risiko for utbygger. Derfor varierer antallet nye boliger i slike prosjekter mer med svingninger i økonomien.

Figur 6.1. Kilde SSB/KOMPAS

Figur 6.2. Kilde: SSB/KOMPAS

6.2 Samordnet areal- og transportplanlegging

God planlegging av kompakte byer og tettsteder reduserer transportbehov og gjør at innbyggerne kan gå, sykle og bruke kollektivtransport på de fleste av sine reiser. Kommunen baserer sin utvikling på samordnet areal- og transportplanlegging.

De overordnede arealpolitiske prinsippene og strategiene i kommuneplanen er:

- Øke utnyttelsen av eksisterende og planlagt infrastruktur ved lokalisering av næring og bolig.
- Tilrettelegge for økt bruk av miljøvennlige transportformer som sykkel, gange og kollektivtransport.
- Hensynta bruk av nødvendige transportformer for å sikre fremkommelighet i sentrumsområdene. Dette inkluderer å sikre god fremkommelighet for personer med funksjonsnedsettelse.
- Legge til rette for bærekraftig bolig-, nærings- og transportutvikling som bidrar til reduksjon av klimagassutslippene.

AREAL OG TRANSPORT

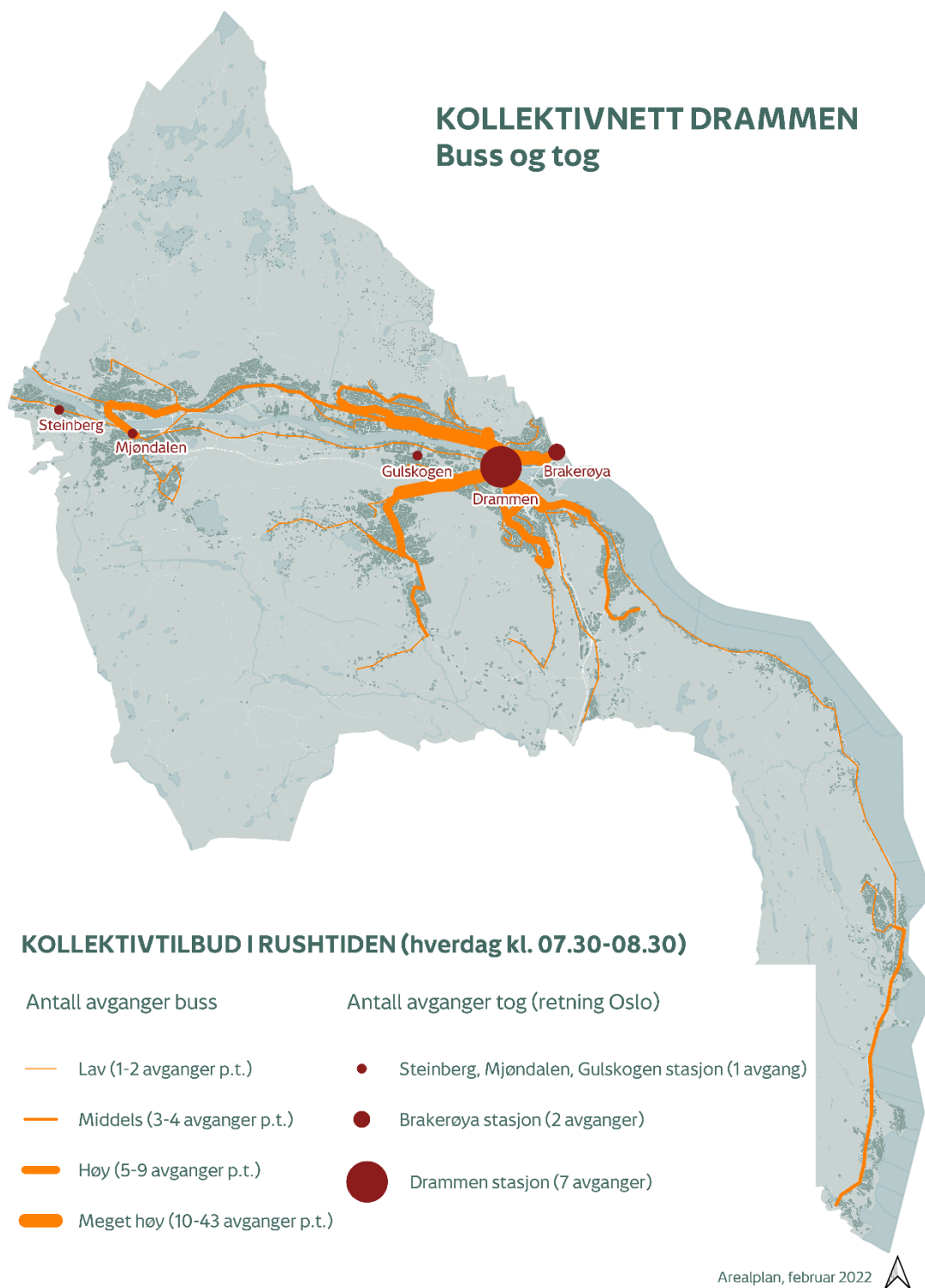
Drammen kommune prioriterer vekst og utvikling i bysentre, tettsteder, nærsentre og langs kollektivakser. Gjennom samarbeidet i Buskerudbyen har kommunen sluttet seg til nullvekstmålet i personbiltransport. Dette vil si at veksten i persontransport knyttet til bolig- og befolkningsvekst skal tas med gange, sykkel og kollektivtransport, ikke med privatbil. Utbygging i og nær Drammen sentrum legger til rette for at mange daglige reiser kan gjøres til fots og med sykkel. Som kartet med kollektivtilbud nedenfor illustrerer, er det flere akser inn mot Drammen sentrum med god kollektivdekning. Særlig gjelder dette mellom sentrum og områdene Åssiden, Brakerøya, Tangen/Merket, Fjell og Konnerud. Vest i kommunen utmerker Mjøndalen seg som et viktig målpunkt og kollektivknutepunkt. Mjøndalen stasjon har bare ett tog i timen, men bussforbindelsen mot Drammen er god. Det er også god bussforbindelse mellom Mjøndalen og Krokstadelva. Mjøndalens bredde i næringsliv gjør at det også er målpunktet for mange arbeidsreiser. Svelvik er et viktig målpunkt for den sydlige delen av kommunen. Det går busser til og fra Svelvik og Drammen og Svelvik er også koblet til Asker gjennom elektrisk bilferge.

BYGGE I OG NÆRT SENTRUM, NÆRT KOLLEKTIVKNUTEPUNKT OG LANGS KOLLEKTIVTRASEER

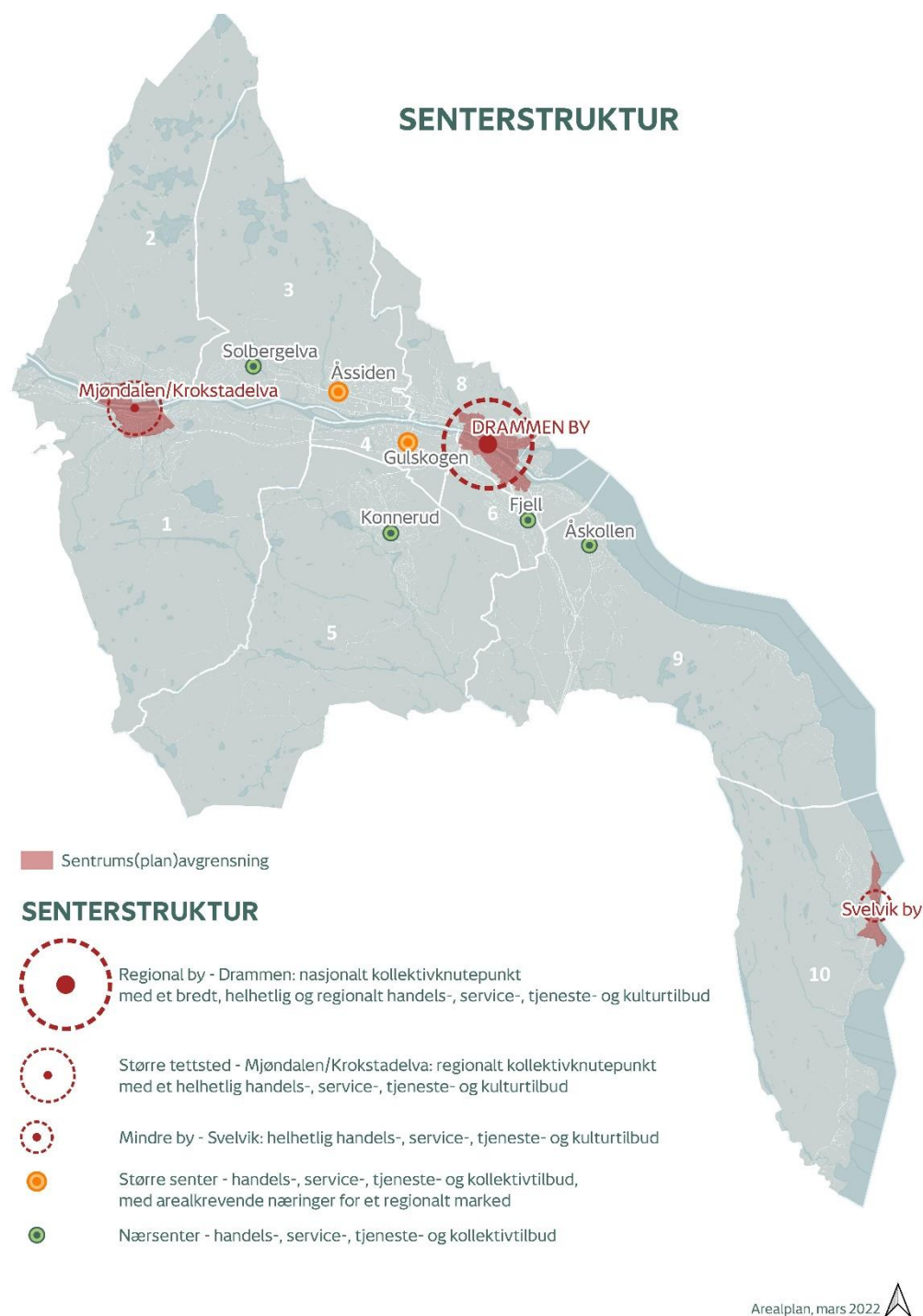
Kommunens senterstruktur ble fastsatt i formannskapet 15.mars 2022. Kommuneplanens samfunnsdel legger opp til et utbyggingsmønster etter prinsippet om fortetting av eksisterende tettsteder og kollektivakser framfor å bygge ut ubebygde områder. De ulike sentrenes egenart skal tas vare på, og utvikles videre med både boliger, næring og viktige møteplasser, som både tiltrekker seg nye innbyggere og beholder og sikrer et rikt næringsliv. Det er en forutsetning å utnytte eksisterende og planlagt infrastruktur samt tilrettelegge for økt bruk av miljøvennlige transportformer som gange, sykkel og kollektivtransport.

KOMMUNEDELER OG SENTERSTRUKTUR

Kommunen er inndelt i 10 kommunedeler, på tvers av de gamle kommunegrensene. Kommunens byer og tettsteder er ulike med ulik historie, ulik bebyggelse, ulik demografi, ulike kulturlandskap og særpregede landskapsrom. Drammen er hovedsentrum i kommunen. Mjøndalen og Krokstadelva er større tettsted. Svelvik har bystatus og Gulskogen og Åssiden er etablerte større handelssentre. Kommunens sentrumsområder avgrenses naturlig av planens arealformål. I tillegg er Solbergelva, Konnerud, Fjell og Åskollen definert som nærsentre.

Figur 6.3

Figur 6.4

Drammen by er i regional plan for areal og transport for Buskerud definert som et nasjonalt kollektivknutepunkt med statlige og regionale offentlige funksjoner (bl.a. høyskole, sykehus, rettsvesen, større kulturarenaer), samt handels- og servicefunksjoner for en større region. Detaljerte føringer for kvalitet i byen ligger i vedtatt sentrumsplan for Drammen.

Mjøndalen/Krokstadelva er definert som et regionalt kollektivknutepunkt med jernbanestasjon, og har et helhetlig handels-, service- og tjenestetilbud for deler av kommunen samt nabokommuner. Detaljerte føringer for kvalitet i byen ligger i sentrumsplan for Mjøndalen.

Svelvik sentrum har bystatus og er definert som mindre by med et helhetlig handels-, service-, tjeneste- og kulturtilbud for deler av kommunen. Svelvik er småbyen ved fjorden, attraktiv med sin sentrumskjerne av tett småhusbebyggelse, et homogent historisk bygningsmiljø og en kulturdestinasjon for andre kommuner. Det er vedtatt en egen sentrumsplan for Svelvik, men denne er noe utdatert i forhold til nye føringer i kommunen. Det er behov for å vurdere utviklingsgrep for Svelvik sentrum og vurdere egnet planverktøy for å sikre kvaliteten bedre.

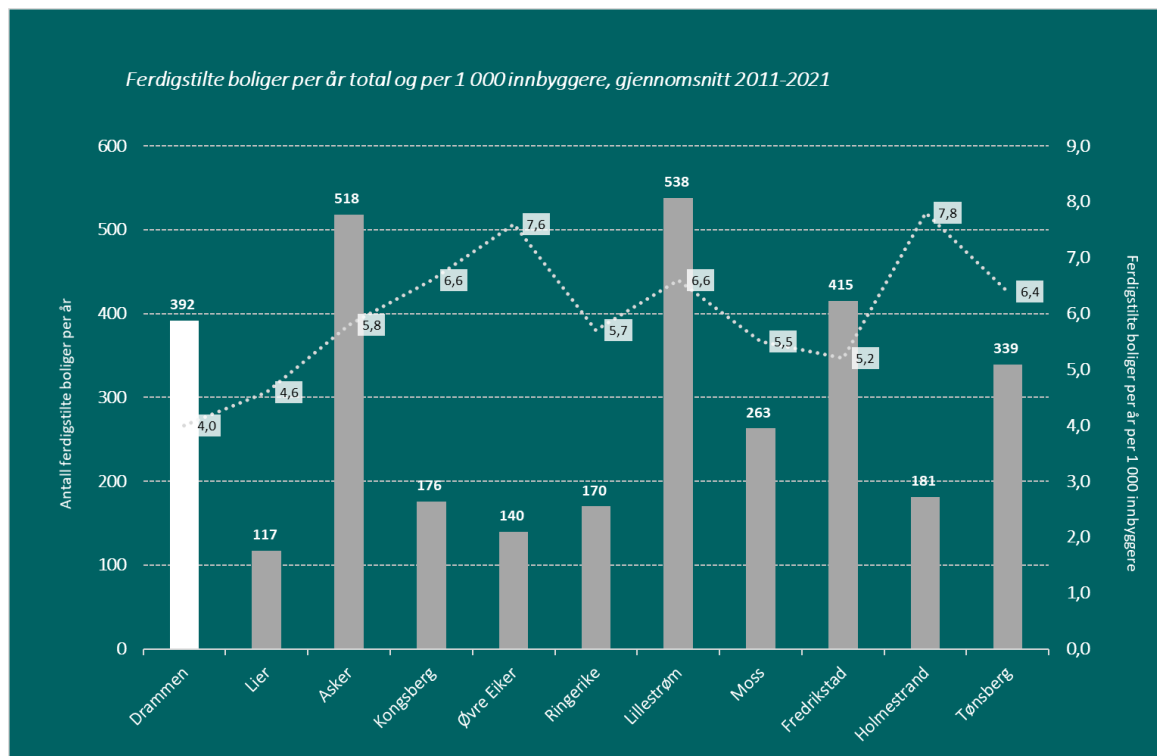
Gulskogen og Åssiden er definert som større senter med et servicetilbud rettet mot en mer regional kundegruppe. Sentrene har typisk innslag av arealkrevende varer (møbler, biler, hvitevarer o.l.) og/eller større kjøpesenter med en regional kundekrets. Det regionalt rettede tilbudet og typen varer medfører større biltrafikk enn til et nærsenter, selv om kollektivtilbudet er godt. Langs sidene av elvedalen er det store og veletablerte boligområder med variert bebyggelse, både småhus og blokkbebyggelse. Områdene er veletablerte nabolag og har viktige kvaliteter med nær kontakt til marka, et rikt aktivitets- og foreningsliv, idrettsarenaer og god dekning av hverdagens behov for service og tjenester.

Nærsentre: Solbergelva, Konnerud, Fjell og Åskollen er definert som nærsentra med god kollektivdekning og et servicetilbud hovedsakelig for lokalområdet. Nærsentrene er servicesentre og møteplasser hvor innbyggerne i nærområdet får dekket sine daglige handels- og servicebehov som dagligvareforretning, frisør og legekontor.

6.3 Regionalt perspektiv

I dette avsnittet ser vi på utvalgte boligindikatorer i sammenligning med andre Østlandskommuner som er en del av bo- og arbeidsmarkedsregionen Stor-Oslo. De andre kommunene er valgt ut som sammenlignbare med Drammen fordi de er enten direkte nabokommuner, har tilsvarende størrelse, er som Drammen såkalte «satellitt-byer» rundt Oslo og/eller danner også egne bo- og arbeidsmarkedsregioner innenfor regionen Stor-Oslo: Asker, Lier, Kongsberg, Øvre Eiker, Holmestrand, Lillestrøm, Fredrikstad, Moss, Tønsberg og Ringerike.

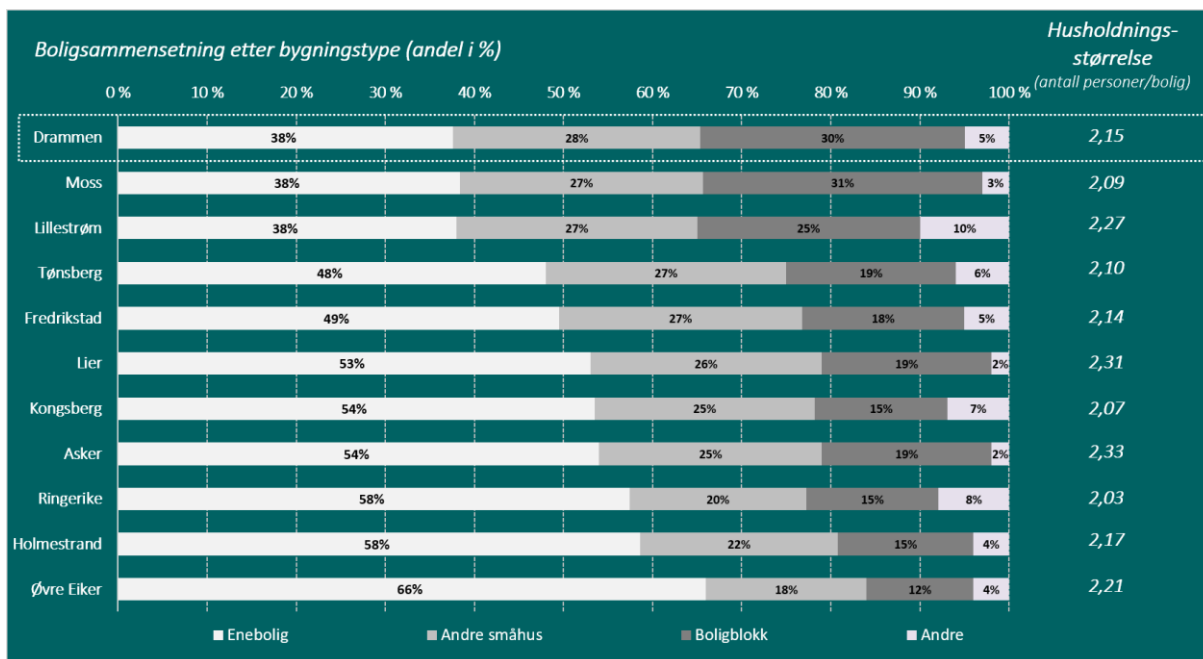
I Drammen ble det i snitt bygget rundt 400 boliger per år de siste 10 årene. I forhold til innbyggertallet er det færre boliger per innbygger enn i andre østlandskommuner med tilsvarende størrelse (Asker, Lillestrøm, Fredrikstad).

Figur 6.5 Datakilde: SSB, data per 2011-2020

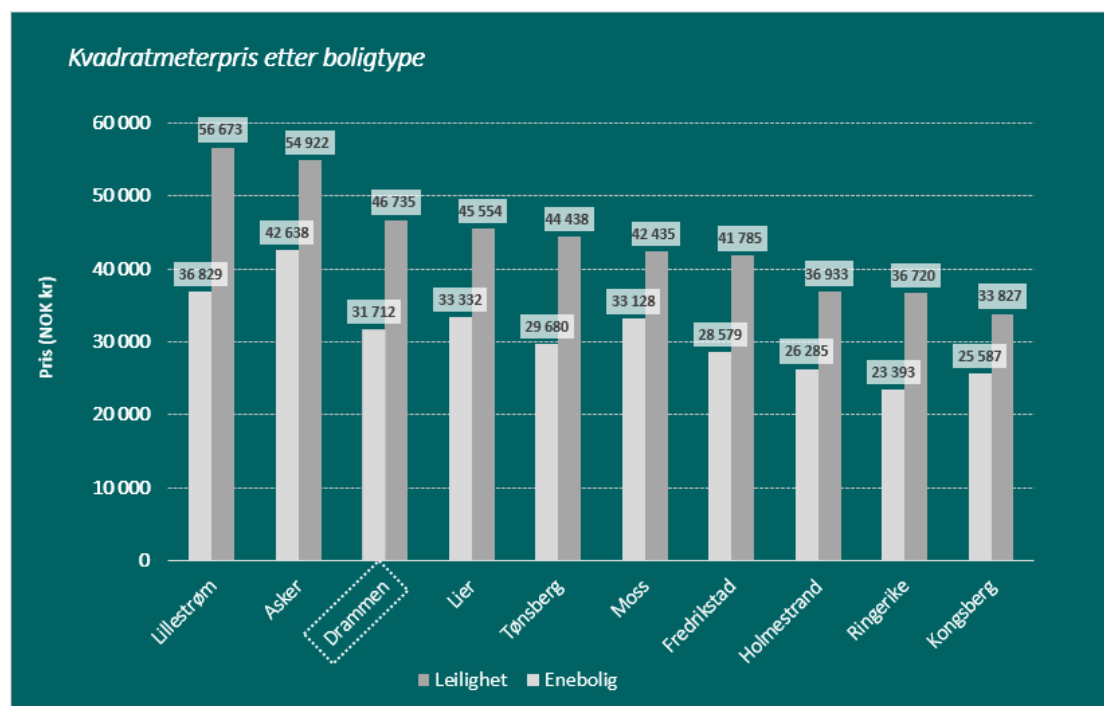
Illustrasjonen under viser boligsammensetningen etter bygningstype i andre regionkommuner. I Drammen er rundt to tredjedeler av boligmassen enebolig og andre småhus, og én tredjedel leiligheter i blokk. Moss og Lillestrøm har tilsvarende fordeling av andel boligtyper, i de fleste andre regionkommuner er andel leiligheter betydelig lavere med kun ca. 15-19%.

I Drammen bor det i gjennomsnitt 2,15 personer per bolig. Asker, Lier og Lillestrøm har alle noe større gjennomsnittshusholdninger enn Drammen, der bor det rundt 2,3 personer per bolig.

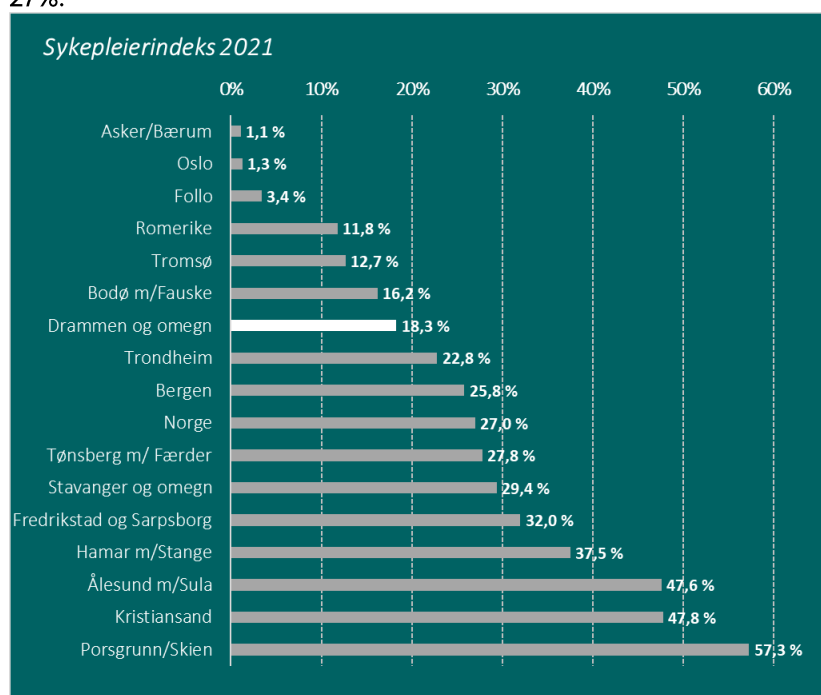
Figur 6.6. Datakilde: SSB, data per 2021

Drammen har hatt den største boligprisveksten i de siste ti årene, sammenlignet med andre regionkommuner, men del av en trend med prisvekst i hele Oslo-regionen. Kvadratmeterprisen for en enebolig i Drammen er forholdsvis lav, mens kvadratmeterprisen for leiligheter er forholdsvis høy. Det er kun dyrere å kjøpe leilighet i Lillestrøm eller Asker, som ligger nærmere Oslo.

Figur 6.7. Datakilde: Eiendom Norge, FINN og Eiendomsverdi AS, data per 2020

«Sykepleierindeksen» måler hvor stor andel av de omsatte boligene en enslig sykepleier får finansiering til å kjøpe. Dersom sykepleieren kan kjøpe en høy andel av boligene i en by, er boligprisene i byen lave. Dersom sykepleieren ikke kan kjøpe noen av boligene i en by, er det problematisk dyrt. Andelen i Drammen (og omegn) ligger på rundt 18% og har det siste året gått ned med 9%; i 2020 lå andelen på 27%.

Figur 6.8.

6.4 Boligsammensetning

ETTER BOLIGTYPE

Det finnes rundt 47.000 boliger i Drammen. Kartet under viser hvordan disse fordeler seg i kommunedelene. Den totale boligmengden i kommunedelene tilsvarer folketallet; i de befolkningsrike kommunedelene (3 og 8) finnes det også flest boliger. 38% av alle boliger i Drammen er eneboliger. På landsbasis er denne andelen 48%.

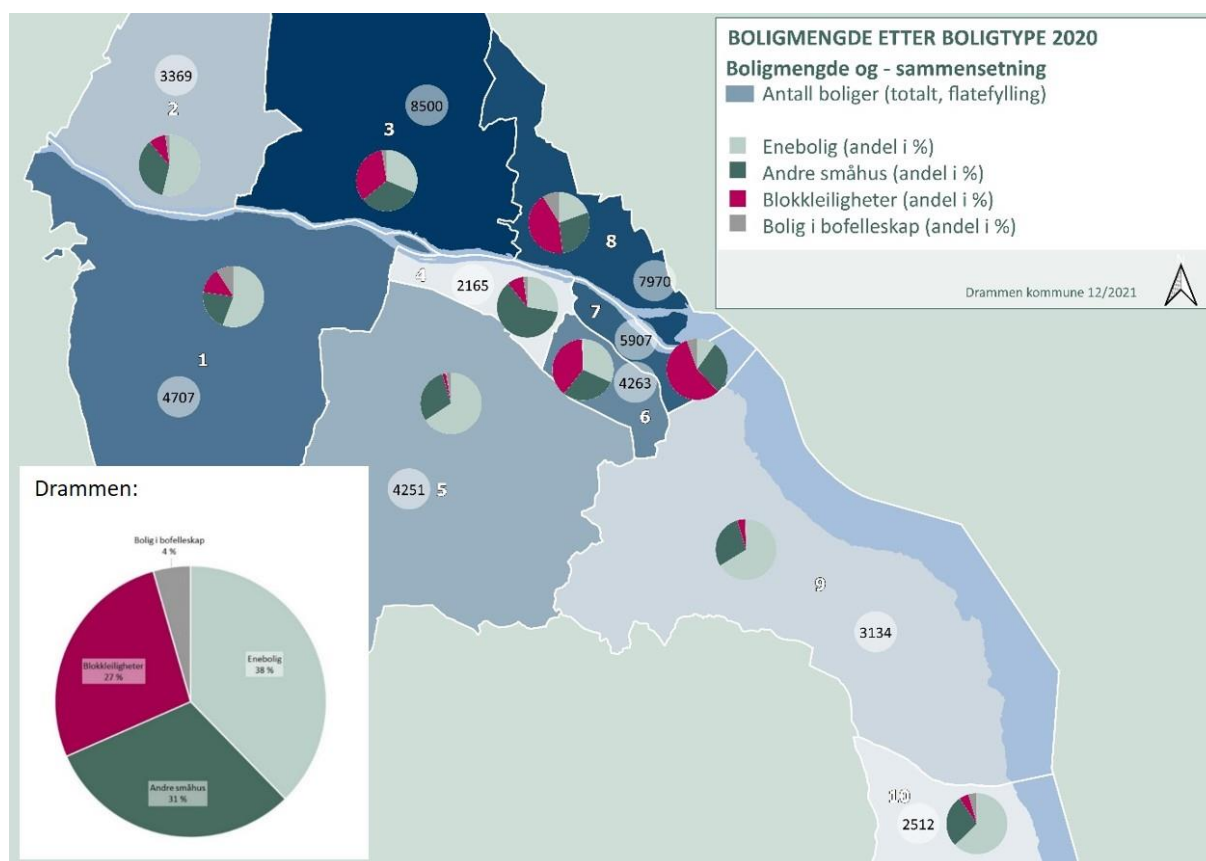
Rundt én tredjedel eller 31 prosent av boligene er andre småhus (herunder tomannsboliger, rekkehus mfl.), leiligheter utgjør rundt én fjerdedel (27%) av boligmassen.

Det er store forskjeller i fordelingen av boligtyper i de ulike kommunedelene. Andelen av blokkleiligheter er med 56% høyest i kommunedel 7. Strømsø, og i den andre sentrumsnære kommunedelen 8. Bragernes, med 43%.

Andelen eneboliger er over gjennomsnittlig høy i kommunedel 9. Åskollen og 5. Konnerud (66%), samt 10: Svelvik (63%), 1. Mjøndalen (56%) og 2. Krokstadelva (54%).

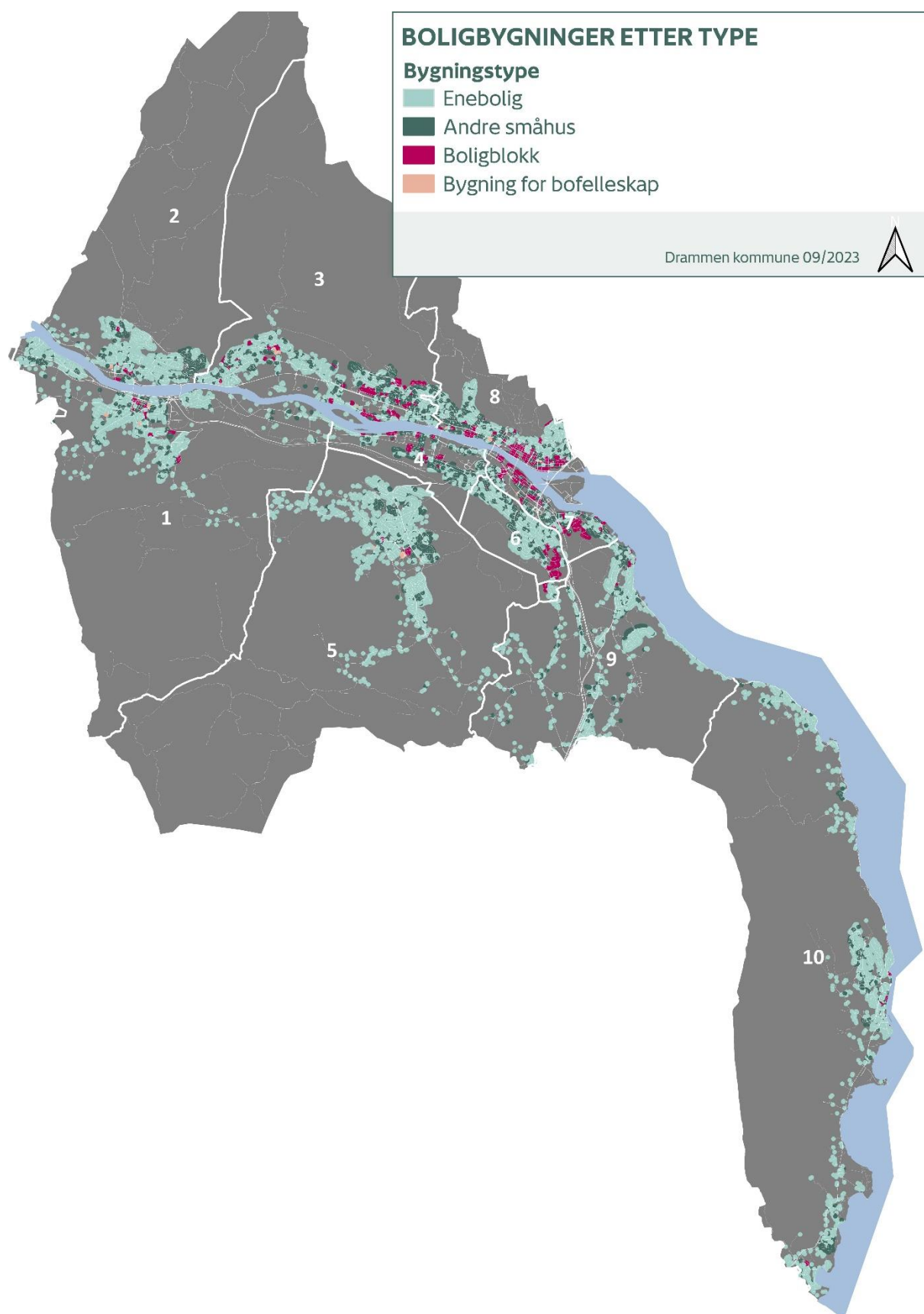
Kommunedel 3. Solberg, Åssiden og 6. Danvik, Fjell viser en forholdsvis lik fordeling mellom eneboliger, andre småhus og leiligheter. Gulskogen skiller seg ut med en stor andel av andre småhus (62%), få leiligheter (9%) og få eneboliger (28%).

Figur 6.9. Datakilde SSB (KOMPAS) *kommunedel 9 og 10 inndelt som før 09/2022: Nesbygda er her vist som del av kommunedel 9 fordi oversikten ble utarbeidet før Nesbygda ble vedtatt lagt til kommunedel 10.

Kartet under viser alle enkeltbygninger (til bolig) i kommunen etter boligtype. Oversikten gjenspeiler at eneboliger utgjør den største andelen av boligmassen. Klynger av andre småhus med en mer konsentrert bebyggelse finnes på Konnerud, Solbergelva, Åssiden, Rødskog, Gulsbogen, Danvik, Austad, Åskollen og Berger. De fleste boligblokker ligger i sentrumsområdene, på Åssiden, Fjell og St. Hansberget.

Figur 6.10. Datakilde: Drammen kommune (matrikkelen) *kommunedel 9 og 10 inndelt som før 09/2022: Nesbygda er her vist som del av kommunedel 9 fordi oversikten ble utarbeidet før Nesbygda ble vedtatt lagt til kommunedel 10.

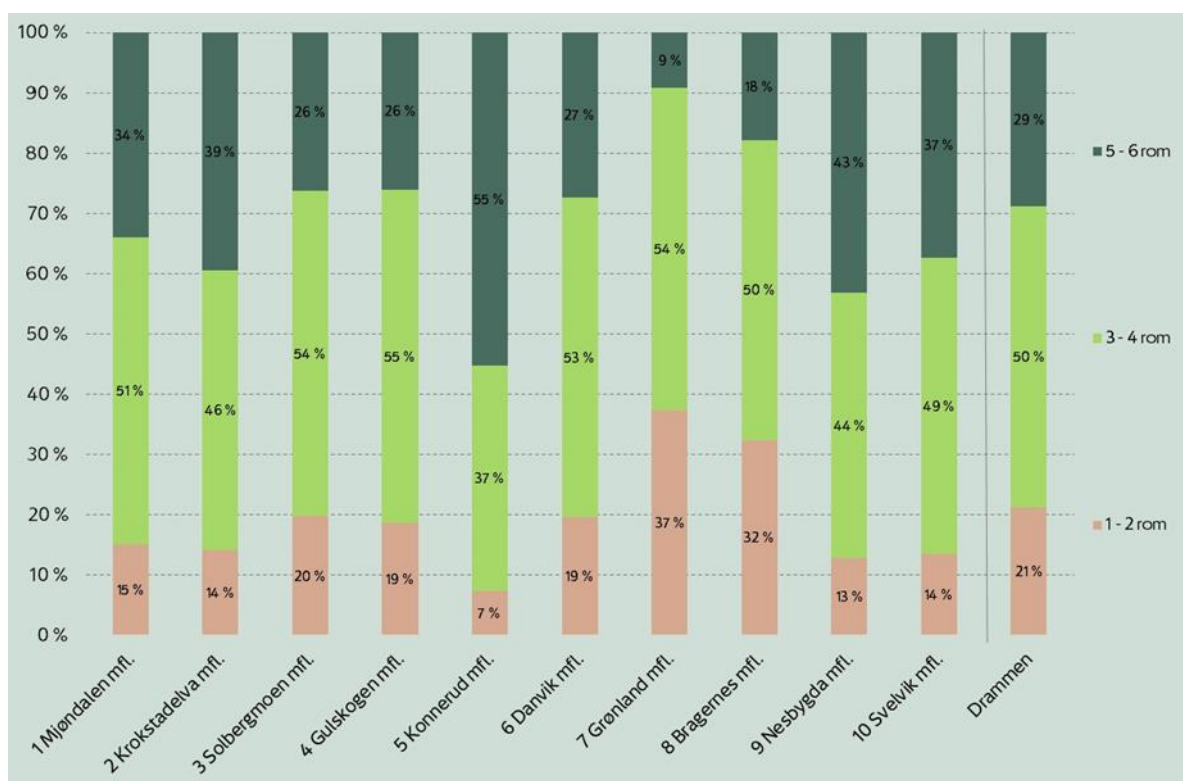
ETTER BOLIGSTØRRELSE

Figuren under viser boligsammensetningen i kommunedelene etter boligstørrelse målt i antall rom. Middelsstore, 3- til 4-roms boliger utgjør halvparten av alle boliger i Drammen. Øvrige 50% fordeler seg mellom små og store boliger; små (1- til 2-roms) boliger utgjør 21%, store (5-til 6-roms) boliger utgjør 29% av alle boliger i Drammen.

Andelen middelsstore boliger varierer mellom 37% (i kommunedel 5. Konnerud) og 55% (i kommunedel 4. Gulskogen). Kommunedel 5. Konnerud er den eneste med høyest andel store boliger (5- 6 roms eller større). I kommunedel 9. Åskollen mfl. er andelen store og middelsstore nesten lik.

I de sentrumsnære kommunedelene 7 og 8 er andelen av små boliger med henholdsvis 37% og 32% forholdsvis høy, samtidig som andelen store boliger er med henholdsvis 9% og 18% er lavest i disse kommunedelene.

Kommunedel 5 (Konnerud mfl.) har med 55% den høyeste andelen store boliger, samtidig som kommunedelen har lavest andel små boliger (kun 7%). Andre kommunedeler med høy andel store boliger er 9. Åskollen mfl. (43%), 2. Krokstadelva (39%), 10. Svelvik (37%) og 1. Mjøndalen (34%). I disse kommunedelene er andelen små boliger forholdsvis lav (rundt 14%).

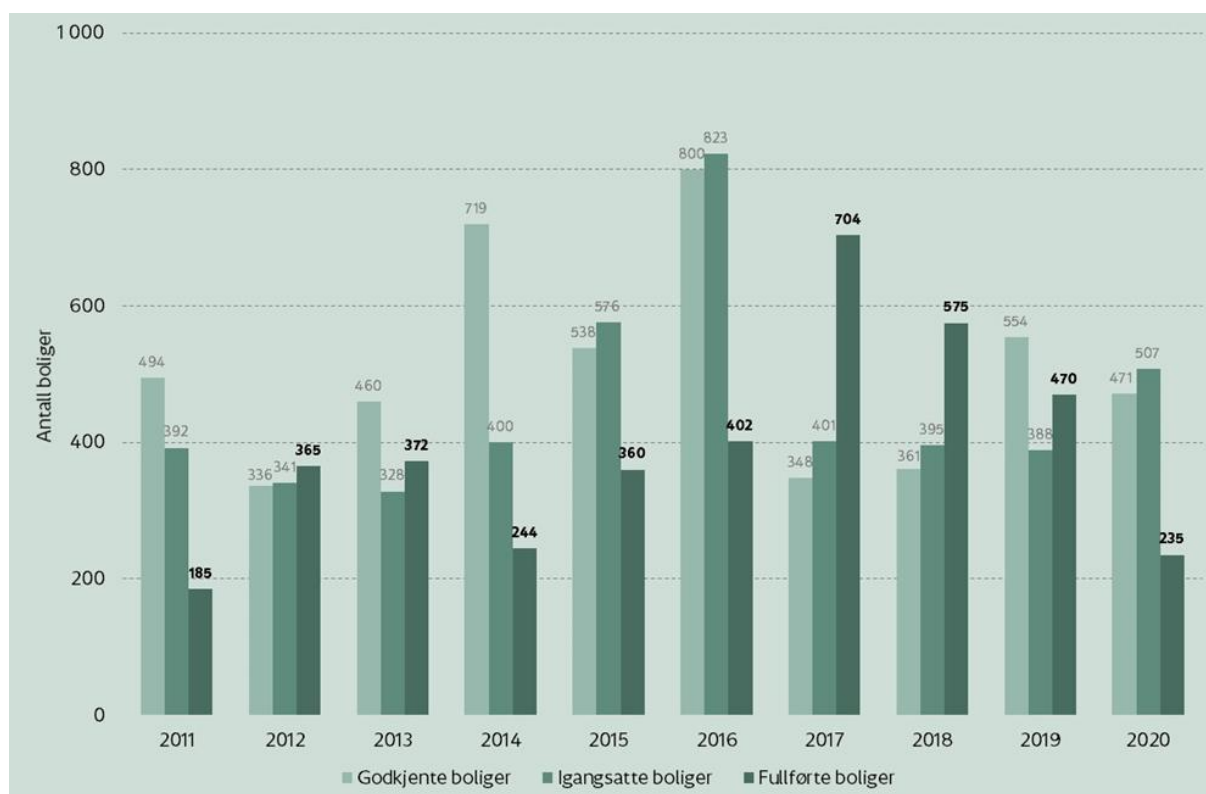
Figur 6.10. Datakilde SSB (kompas), data per 2020 *kommunedel 9 og 10 inndelt som før 09/2022: Nesbygda tilhører i denne oversikten kommunedel 9 fordi oversikten ble utarbeidet før Nesbygda ble vedtatt lagt til kommunedel 10.

6.5 Mer om boligproduksjonen i Drammen siste ti år - og om planreserven for framtidig boligutvikling

NÆRMERE OM BOLIGPRODUKSJONEN I DRAMMEN SISTE TI ÅR

I Drammen ble det i snitt bygget rundt 400 boliger per år i de siste ti årene, men antall ferdigstilte boliger varierer mye fra år til år. I 2017 ble rundt 700 boliger ferdigstilt, i årene 2011, 2014 og 2020 rundt 200 boliger.

Figuren under viser også godkjente boliger, det vil si antall boliger som har fått byggetillatelse, og igangsatte boliger. Mønsteret viser at det alltid er et visst etterslep i antall ferdigstillinger etter år der mange boliger ble godkjent eller igangsatt.

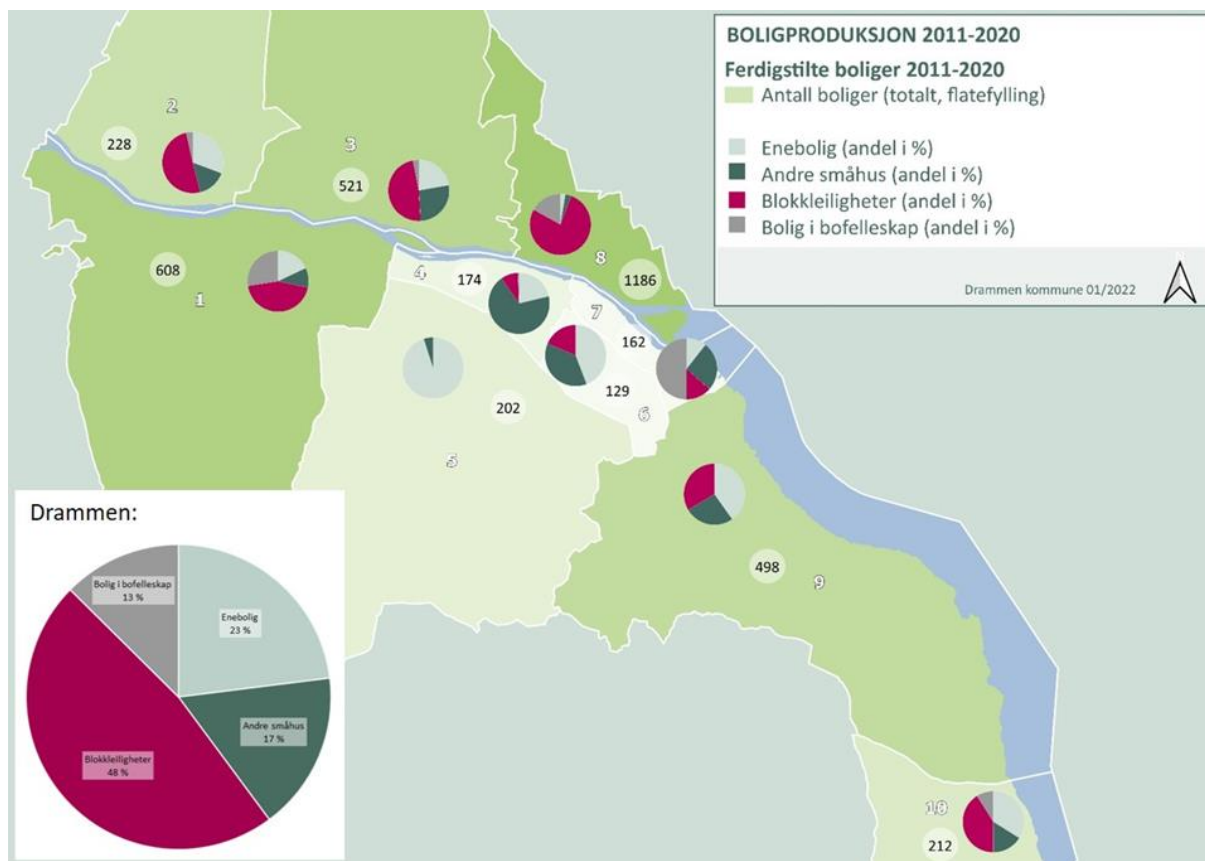

Figur 6.11. Datakilde: SSB (KOMPAS), data per 2020

Kartet under viser antall ferdigstilte boliger i kommunedelene i de siste ti årene sammenlagt, samt fordelingen av nybygg etter boligtype.

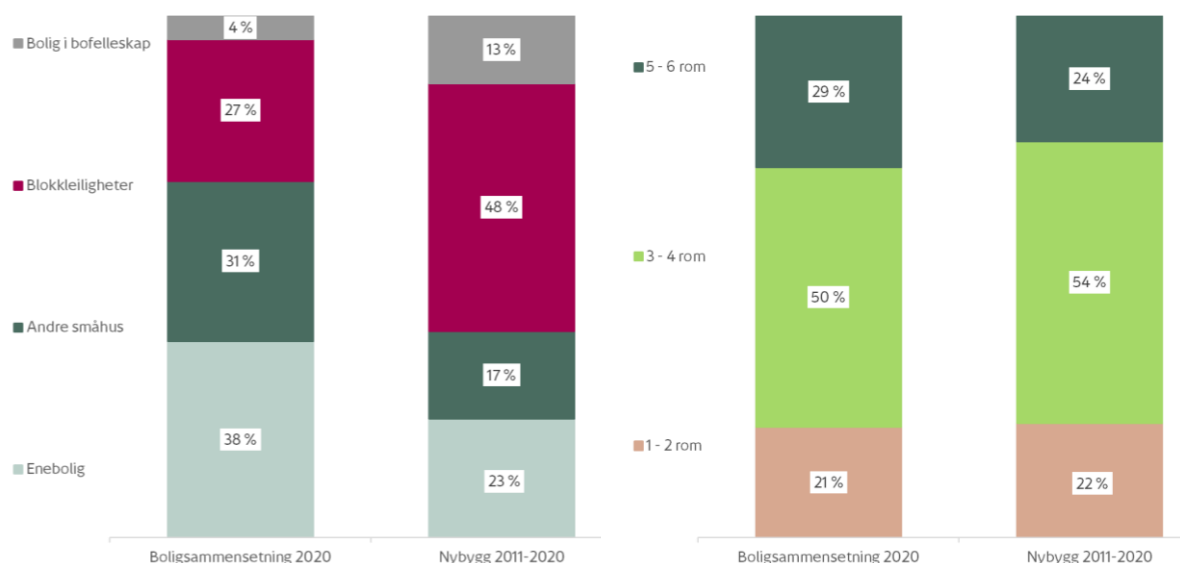
Sammenlagt er det bygget litt i underkant av 4.000 boliger i de siste ti årene. Hovedvekten av boligbyggingen, med rundt 1.200 boliger, har skjedd i kommunedel 8. Bragernes. Andre kommunedeler der boligveksten var over gjennomsnittet er kommunedel 1. Mjøndalen (608 boliger), 9. Åskollen mfl. (498 boliger) og 3. Solberg, Åssiden (521 boliger). I disse kommunedelene har også befolkningsveksten vært over gjennomsnittlig stor.

Kakediagrammer på kartet under viser fordelingen av typer boliger som ble bygget i de ulike kommunedelene. Totalt i Drammen var rundt halvparten av boligene som ble bygget leiligheter i blokk. Rundt én fjerdedel var eneboliger, øvrige typer er andre småhus (17%) og en forholdsvis stor andel av boliger i kombinasjonsbygg og bofellesskap (13%, herunder studentboliger og omsorgsboliger). I de kommunedelene der det har vært stor boligvekst ble det bygget flest leiligheter. I kommunedel 8. Bragernes utgjorde leilighetsbygg rundt 80% av alle boliger som ble bygget. I kommunedelene 4. Gulskogen og 6. Danvik, Fjell, ble det bygget forholdsvis mange småhus (tomannsboliger, rekkehus m.fl.). I kommunedel 7. Strømsø, 1. Mjøndalen og 8. Bragernes er andelen ferdigstilte boliger i bofellesskap/kombinasjonsbygg forholdsvis høy. I kommunedel 5. Konnerud ble det nesten utelukkende bygget eneboliger.

Figur 6.12. Datakilde: SSB (Kompas) *kommunedel 9 og 10 inndelt som før 09/2022: Nesbygda tilhører derfor i akkurat denne oversikten kommunedel 9 fordi oversikten ble utarbeidet før Nesbygda ble vedtatt lagt til kommunedel 10.

Figurene under viser dagens boligsammensetning (søyle til venstre) og nybygg i de siste ti år (søyle til høyre) i sammenheng, både etter boligtyper og boligstørrelser. Dette gir et bilde av om den eksisterende boligmassen ble supplert med boligtyper og -størrelser som det fantes færre eller flere av fra før. I de siste 10 år har Drammen særlig fått et tilskudd av type bolig i blokkleiligheter. Når det gjelder boligstørrelser etter antall rom ble det bygget flest middelsstore boliger (3-4 rom), mens tilskuddet av store boliger var lavere sammenlignet med dagens sammensetning.

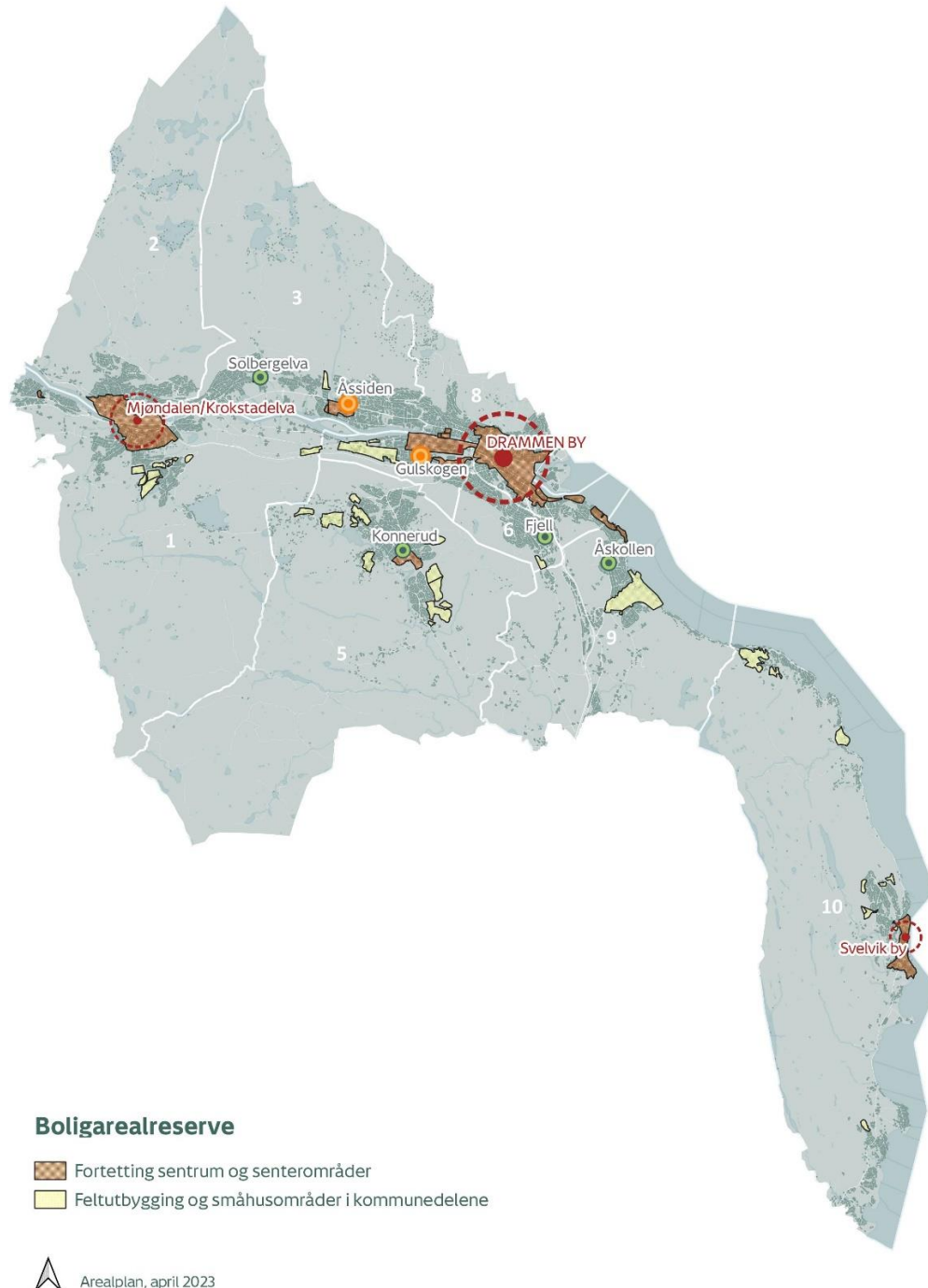

Figur 6.13 Boligsammensetning 2020 og nye boliger 2011-2020 etter bygningstype (til venstre) og antall rom (til høyre).

AREAL- OG PLANRESERVE FOR FRAMTIDIG BOLIGUTVIKLING

Boligarealreserven er arealer som er avsatt til formål boligbebyggelse, kombinert bebyggelse (bolig/næring mm.) eller sentrumsformål i kommuneplanens arealdel. Kartet under viser beliggenhet av den totale boligarealreserven i kommunen. Det vises både fortettingsområder rundt sentrene samt områder som er avsatt til formål som tillater boligbygging i gjeldende arealdel(er). Den totale boligarealreserven er på litt i underkant av 20.000 boliger i gjeldende kommuneplan. Derav er det et potensiale for ca. 13.500 boliger innenfor fortettings-/sentrumsnære områder, og for ca. 6.200 boliger i feltutbyggings-/småhusområder i kommunedelene.

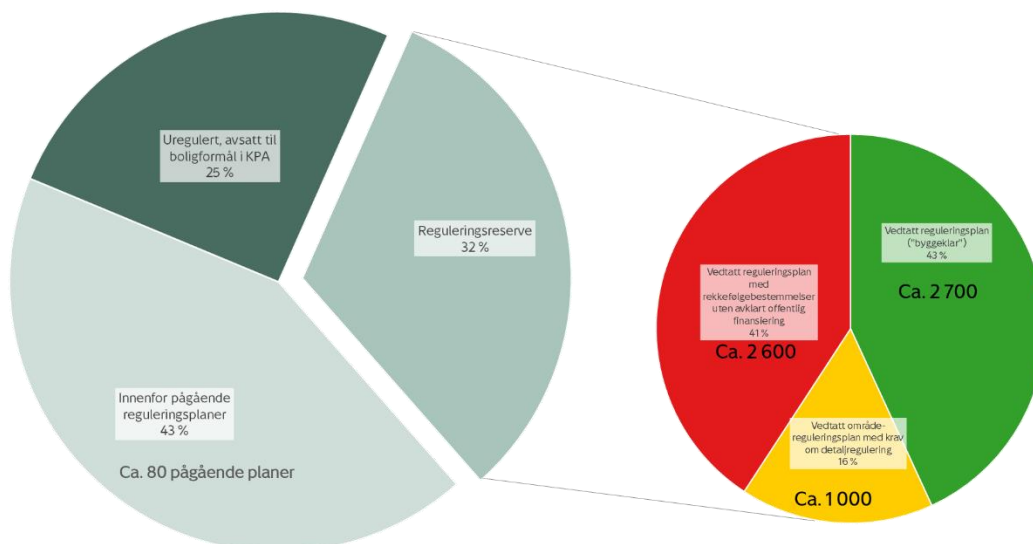
Figur 6.14

Boligene i boligarealreserven har ulik planstatus:

- Uregulert, avsatt til boligformål i KPA
- Pågående reguleringsplanarbeid
- Ferdig regulert, men ikke utbygd (=reguleringsreserve)

Illustrasjonen under viser den prosentvise fordelingen av arealer med ulik planstatus: ca. én fjerdedel av arealreserven er «uberørt» og kun avsatt til boligformål (ca. 5.000 boliger), for ca. 40% av reserven er det pågående reguleringsplanarbeid (ca. 8.500 boliger) og ca. én tredjedel av boligarealreserven er ferdig regulert. Denne såkalte reguleringsreserven er på ca. 6.300 boliger og kan igjen splittes opp etter utbyggingsmodenhet:

- Ca. 2.700 boliger er byggeklare, dvs. kan gå «rett på byggesak»,
- Ca. 1.000 boliger er regulert in områdereguleringsplan med krav om videre detaljregulering, og
- Ca. 2.600 boliger er ferdig regulert, men har rekkefølgekrav uten avklart offentlig finansiering (i hovedsak knyttet til store infrastrukturtiltak av regional karakter, der offentlig finansiering ikke er avklart. Så lenge finansieringen forblir uavklart, vil disse områdene bli liggende som ubrukt utbyggingsreserve)

Figur 6.15

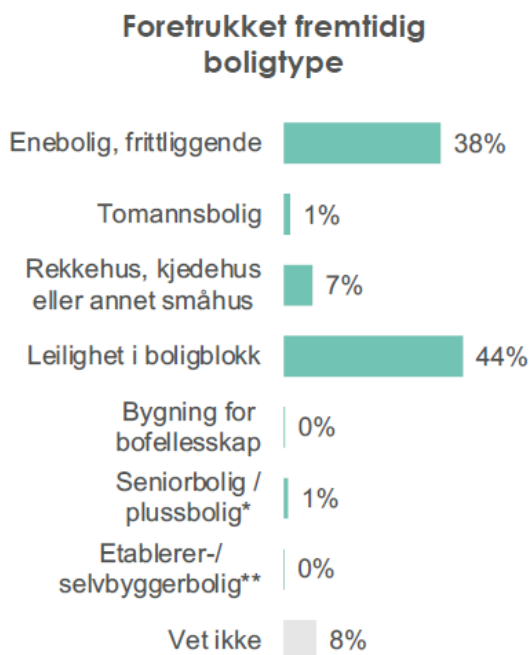
6.6 Boligpreferanser og flyttemotiver

På oppdrag fra Buskerudbyen har Opinion gjennomført en boligpreferansestudie i Buskerudbykommuner i 2021. Studien består av en hovedrapport og del rapporter for hver kommune. Her oppsummeres funn i rapporten for Drammen:

BOLIGTYPEPREFERANSER

Når det gjelder ambisjoner for fremtidig bolig så er leiligheter og eneboliger den foretrukne boligtypen i Drammen: nesten halvparten (44%) av respondentene svarer at de ønsker å bo i leilighet når de skal kjøpe/leie en ny bolig, 38% ønsker seg en enebolig.

Figur 6.16. Datakilde: Boligpreferanser i Buskerudbyen, Delrapport Drammen (2021)

Ser vi nærmere på enkelte grupper og forskjeller i kommunedelene:

Særlig personer i livsfase «tomt rede» og seniorer ønsker seg leilighet (60-70%), men også litt i underkant av én tredjedel av barnefamilier sier at de ønsker å bo i leilighet

Ønske etter å bo i leilighet er over gjennomsnittlig høy i kommunedel: 3 Solberg, Åssiden og 8. Bragernes. Ønske etter å bo i enebolig er særlig høy (over 47%) i: 1. Mjøndalen, 5. Konnerud og 9. Åskollen

FLYTTEMOTIVER

To av tre innbyggerne oppgir at de mest sannsynlig vil bli boende i kommunen. Blant de 74 550 personene i alderen 20-80 som er bosatt i Drammen kommune, oppgir 23 prosent at dersom de av ulike årsaker bestemmer seg for å flytte, vil de sannsynligvis flytte ut av kommunen. Dette tilsvarer ca. 17 100 personer. De som har svart 'vet ikke' er trukket ut fra beregningen.

Majoriteten av de som oppgir at de sannsynligvis vil flytte ut av kommunen, vil sannsynligvis flytte til en kommune utenfor Buskerudbyen. Fem prosent oppgir at de sannsynligvis vil flytte til Lier. Blant de som oppgir at de sannsynligvis vil flytte til en kommune utenfor regionen, er det en del som oppgir Oslo, Asker, Bærum, Horten og Holmestrand. Det er også noen som oppgir andre steder i landet, som for eksempel Vestlandet eller Midt-Norge.

Rundt en av tre innbyggere har flyttet i løpet av de siste fem årene, og omtrent en av fem oppgir at de planlegger å flytte i løpet av de kommende fem årene. To av tre planlegger ikke å flytte, men ser for seg å bli boende på nåværende bopel i overskuelig fremtid.

De som har flyttet i løpet av siste fem år oppgir at andre forhold har vært viktige sammenlignet med de som planlegger å flytte. Motiver som vektlegges i større grad hos de som har flyttet er:

- større bolig (mer plass)
- mer barnevennlig (endret livssituasjon)
- mindre innsyn

Mens de som planlegger å flytte i større grad legger vekt på:

- bedre solforhold
- mindre vedlikehold
- mindre/mer lettstelt bolig

Forhold som større bolig / mer plass, egen hage og mer barnevennlig er alle forhold som er typiske for gruppen 30-39 år, som i stor grad består av barnefamilier. I gruppen 50 år og eldre er ønsket om en mer lettstelt bolig og boliger med felles vaktmesterordning og (utvendig) vedlikehold dominerende.

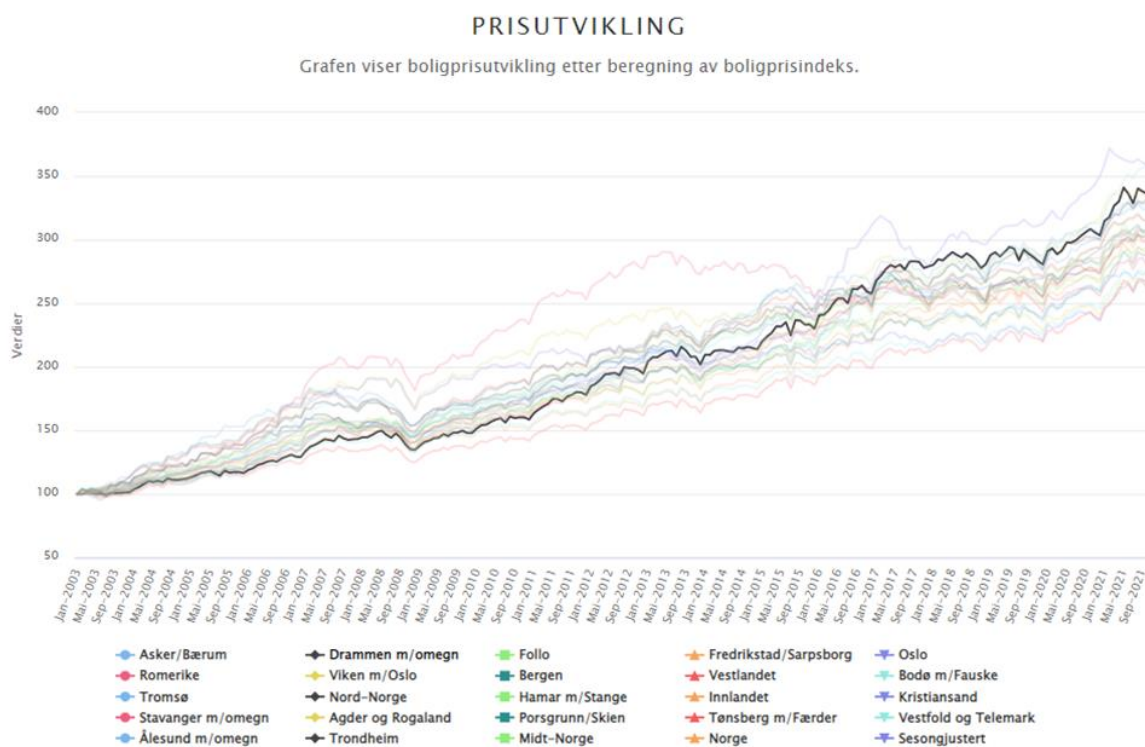
Enkelte motiv varierer altså kraftig med livsfase/alder, men vi finner også enkelte variasjoner mellom kommunene innad i Buskerudbyen. For eksempel er det å bo nært sentrum med ulike servicetilbud

mindre viktig for befolkningen i Lier, men mye viktigere for befolkningen i Drammen, og motsatt når det gjelder å bo på et barnevennlig område lite viktig i Drammen, svært viktig i Lier. Trivsel og tilfredshet med bolig og boområde er viktigste motiver for å fortsette å bo i dagens bolig, og som vi har sett tidligere er trivselsgraden svært høy i Buskerudbyen. Ønsket om å bli boende så lenge man kan/klarer, er viktigere for seniorer, mens hensynet til stabil skole- og/eller barnehagesituasjon er dominerende for barneforeldre. For en del yngre vil det at man nettopp har flyttet eller økonomi være et hinder for mobilitet.

6.7 Boligpriser

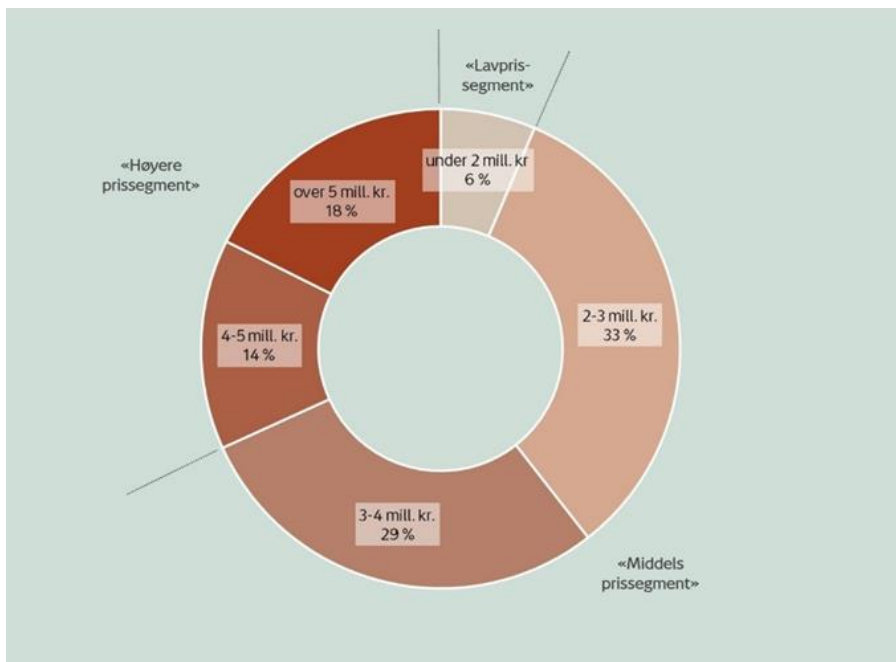
Drammen kommune har hatt stor vekst i boligprisene i de siste årene. Figuren under viser boligprisutviklingen etter beregning av boligprisindeks i Drammensregionen sammenlignet med andre regioner i hele landet. Av disse regionene er det kun Oslo og Bodø som har en høyere prisindeks enn Drammensregionen.

I Drammen kommune har prisindeksen hatt en vekst på rundt 95% i de siste ti år, dette er den høyeste veksten blant andre nabo- og østlandkommuner (herunder blant andre Lier, Asker, Lillestrøm, Fredrikstad).

Figur 6.17. Datakilde: Eiendom Norge, Finn og Eiendomsverdi AS, data per sep. 2021

Figuren under viser sammenlagte boligsalg fra 2019 til 2021 og hvordan de fordeler seg på ulike prissegmenter i Drammen. I denne perioden ble rundt 5.500 boliger omsatt. Det finnes et smalt lavprissegment med bolig under 2 mill. kroner, et stort middelsprissegment med boliger mellom 2 og 4 mill. kr. og rundt én tredjedel av de omsatte boliger var i prissegmentet 4 mill. kr. og over.

Figur 6.18. Datakilde: Eiendom Norge, FINN og Eiendomsverdi AS, data per 2019 - 2 K 2021

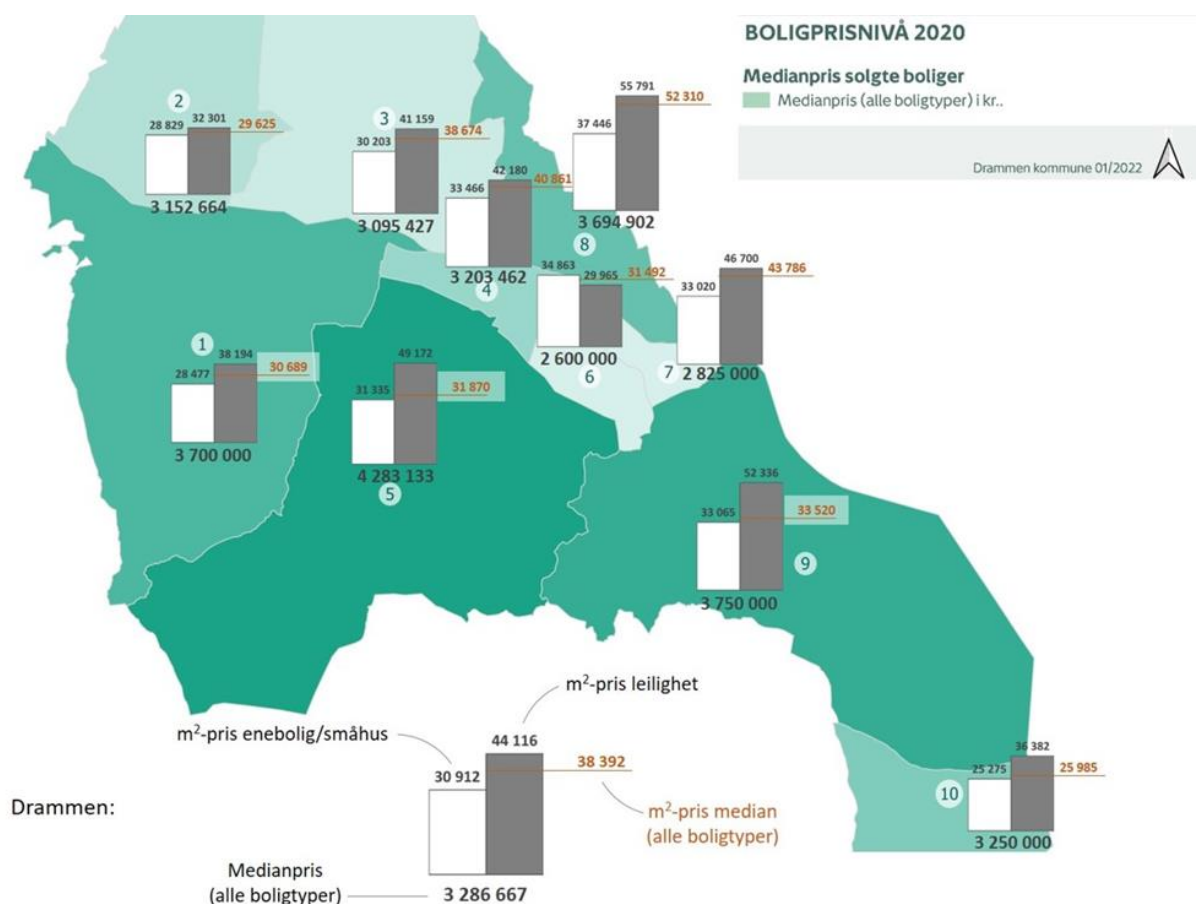
MEDIAN BOLIGSALGSPRIS OG MEDIAN KVADRATMETERPRIS

Medianpris for en omsatt bolig i Drammen i perioden 2019-2021 er cirka 3,2 mill. kroner. Det vil si at om alle boliger omsatt i perioden 2019-2021 var plassert etter hverandre på en liste fra høyest til lavest salgpris, ble boligen som havnet midt på listen mellom boliger solgt for høyere og lavere pris, solgt for 3,2 millioner kroner. Denne listen tar ikke hensyn til om boligene er nye eller brukt, store eller små, (eller hvor mye husleie som kommer i tillegg til salgpris). Flatefyllingen i kartet under viser forskjeller i nivå på median boligpris i de ulike kommunedelene.

Prisnivået er høyest i kommunedel 5. Konnerud med rundt 4,3 mill. kr., det vil si over 1 million over nivået for hele kommunen. Det er også den eneste kommunedelen der medianprisnivået er over 4 millioner kroner. Som beskrevet i kapittel 6.3 Boligsammensetning, er kommunedel 5. Konnerud kommunedelen som peker seg ut med klart størst andel store boliger og flest eneboliger.

Prisnivået er lavest i kommunedel 6. Danvik, Fjell med 2,6 mill. kr. I kommunedel 7. Strømsø var medianprisen rundt 2,8 mill. kr. Det kan virke lavt, sett i forhold til sentralitet, men som vist i kapittel 6.3 har også kommunedel 7. Strømsø høyere andel små boliger enn noen annen kommunedel. Søylene viser de gjennomsnittlige prisene per m² for både eneboliger og leiligheter samt den gjennomsnittlige m²-prisen for alle boligtyper sammenlagt. I de fleste kommunedelene er prisnivået per m² høyere for leiligheter enn for eneboliger, med unntak av kommunedel 6. Danvik, Fjell der eneboliger koster rundt 5.000 kroner mer per m² enn leiligheter.

Prisnivået er med over 50.000 kr. per m² er høyest i kommunedel 8. Bragernes. Dette kan ses i sammenheng med at det finnes mange nye leiligheter i denne kommunedelen. Prisen per m² for leiligheter er også høy i kommunedel 9 (Nesbygda m.fl.) og kommunedel 7 (Grønland m.fl.) der det ble bygget mange nye og/eller allerede finnes små leiligheter.

Figur 6.19. Datakilde Eiendom Norge, Finn og Eiendomsverdi AS, data per 2020

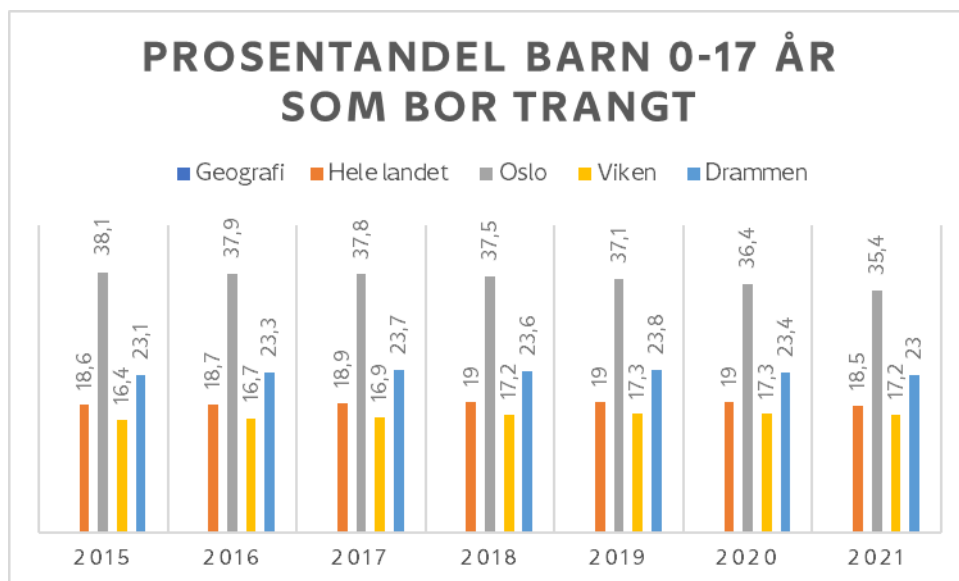
6.8 Boforhold

VANSKELIGSTILTE PÅ BOLIGMARKEDET, BOSTEDSLØSE OG TRANGBODDHET

Vanskeligstilte på boligmarkedet er i Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024)⁵⁴ et begrep som brukes om personer og familier som sliter med å få dekket boligbehovene sine. Der defineres vanskeligstilte på boligmarkedet som dem som ikke selv er i stand til å skaffe seg eller beholde en egnet bolig, og som befinner seg i en eller flere av følgende situasjoner: er uten bolig, står i fare for å miste boligen sin, eller bor i uegnet bolig eller bomiljø. SSB anslår at 179 000 personer var vanskeligstilt på boligmarkedet i 2019, det utgjorde 3,5 prosent av befolkningen. Av disse var 44 prosent barn og unge. De som bor i leid bolig, har lavinntekt og bor trangt er særlig utsatt.

Et prioritert innsatsområde i Regjeringens nasjonale strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024) er at ingen skal være bostedsløse. Målet for den sosiale boligpolitikken er at alle skal kunne skaffe og beholde en egnet bolig. De som ikke klarer dette selv, skal få den hjelpen de trenger fra kommunen. Å være vanskeligstilt på boligmarkedet henger tett sammen med lavinntekt og boligpriser. Boligprisutviklingen er beskrevet i kapittel 6.7 og inntekt i kapittel 3.4.

54 [Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken \(2021-2024\)](#)

Figur 6.20. Kilde: kommunehelse statistikkbank fhi.no

I følge den offisielle, nasjonale definisjonen av trangboddhet⁵⁵ bodde 23 prosent av barna i Drammen trangt, i Oslo var andelen 35 prosent i 2022. Det kan diskuteres hvor passende definisjonen er for byer som Oslo og Drammen, der befolkningen nødvendigvis bor tettere enn i resten av landet. Som figuren over viser, er det en større andel barn som bor trangt i Drammen enn i Viken (17 prosent) og Norge samlet (18 prosent), men likevel på langt nær så stor andel som i Oslo. Mange har selv valgt å bo trangere for å kunne bo mer sentralt, og verdsetter andre bokvaliteter høyere. Det kan derfor være nyttig å se på ulike mål for utsatthet på boligmarkedet i sammenheng, som beskrevet ovenfor (lavinntekt, trangboddhet, leier bolig). Forskning⁵⁶ viser negativ sammenheng mellom trangboddhet og barns skoleresultater. Barn som bor trangt har dårligere resultater på nasjonale prøver, spesielt gjelder dette de eldste barna.

Bostedsløse oppholder seg i, og hører hjemme i alle typer kommuner, men majoriteten oppholder seg i byene. Mange av de bostedsløse har vedvarende og sammensatte problemer, og sliter særlig med rusavhengighet og psykiske lidelser. I 2020 var det registrert 58 bostedsløse som ikke disponerte egen eid eller leid bolig i Drammen kommune, det var en nedgang fra 94 i 2016. De siste fem årene har i gjennomsnitt 10 husholdninger i året fått og benyttet et midlertidig botilbud i mer enn tre måneder i Drammen kommune: 10 i 2018, 6 i 2019, 9 i 2020, 7 i 2021 og 15 i 2022. Blant disse var det ingen barnefamilier i 2020, hvert av de andre årene mindre enn 5 barnefamilier (eksakt antall oppgis ikke av personvernenssyn). Kilde: boligsosial-monitor.husbanken.no.

LEIE AV BOLIG

«Eierlinja» for boliger står sterkt i Norge, og 81,8 prosent av befolkningen i Norge bodde i 2022 i en bolig som noen i husholdningen eide. Andelen som eier egen bolig i Drammen er litt lavere, men også her eier 79,5 prosent boligen, mens 20,5 prosent leier. Kilde: SSB tabell 11038.

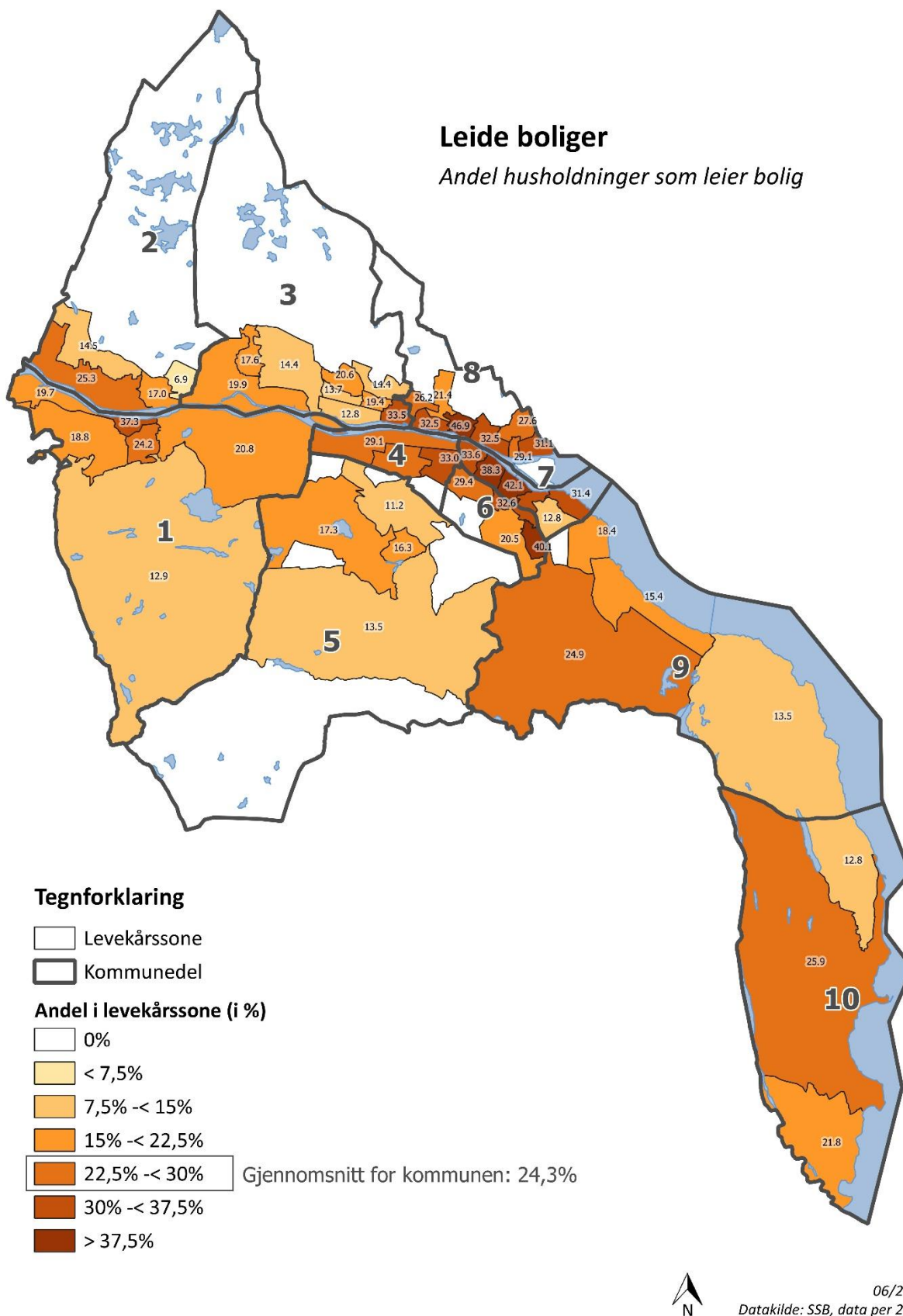
Andelen som leier er høyest blant husholdningene med lavest inntekt. Andelen som leier i den fjerdedelen av Drammens husholdninger som har lavest inntekt er 56 prosent, mens andelen som leier i den fjerdedelen av Drammens husholdninger som har høyest inntekt er 8 prosent. Kilde: SSB tabell 11346. Innvandrere leier i større grad enn den øvrige befolkningen. I 2022 leide 41 prosent av innvandrere fra EU/ EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand, mens 37 prosent av innvandrere fra andre land leide. Andelen var 15,5 prosent i den øvrige befolkningen (Kilde SSB tabell 11036).

Kartet på neste side viser andel husholdninger som leide bolig i drammen i 2020, fordelt på 52 soner. Kartet viser at det er størst andel som leier sentralt på Bragernes (46,9 prosent ved Børresen Øvre Sund) og Strømsø (43 prosent på Bangeløkka), i Mjøndalen sentrum (37,3 prosent) og på Fjell (40,1 prosent).

⁵⁵ Husholdninger regnes som trangbodd dersom: 1. Antall rom i boligen er mindre enn antall personer eller én person bor på ett rom, og 2. Antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvm per person. I tilfeller hvor det mangler opplysninger om antall rom eller p-areal, vil husholdninger regnes som trangbodd dersom en av de to betingelsene er oppfylt (SSB)

⁵⁶ [Institute for Social Research - Open Archive: Boforhold og velferd \(unit.no\)](https://www.unit.no)

Figur 6.21.

KOMMUNALT DISPONERTE BOLIGER

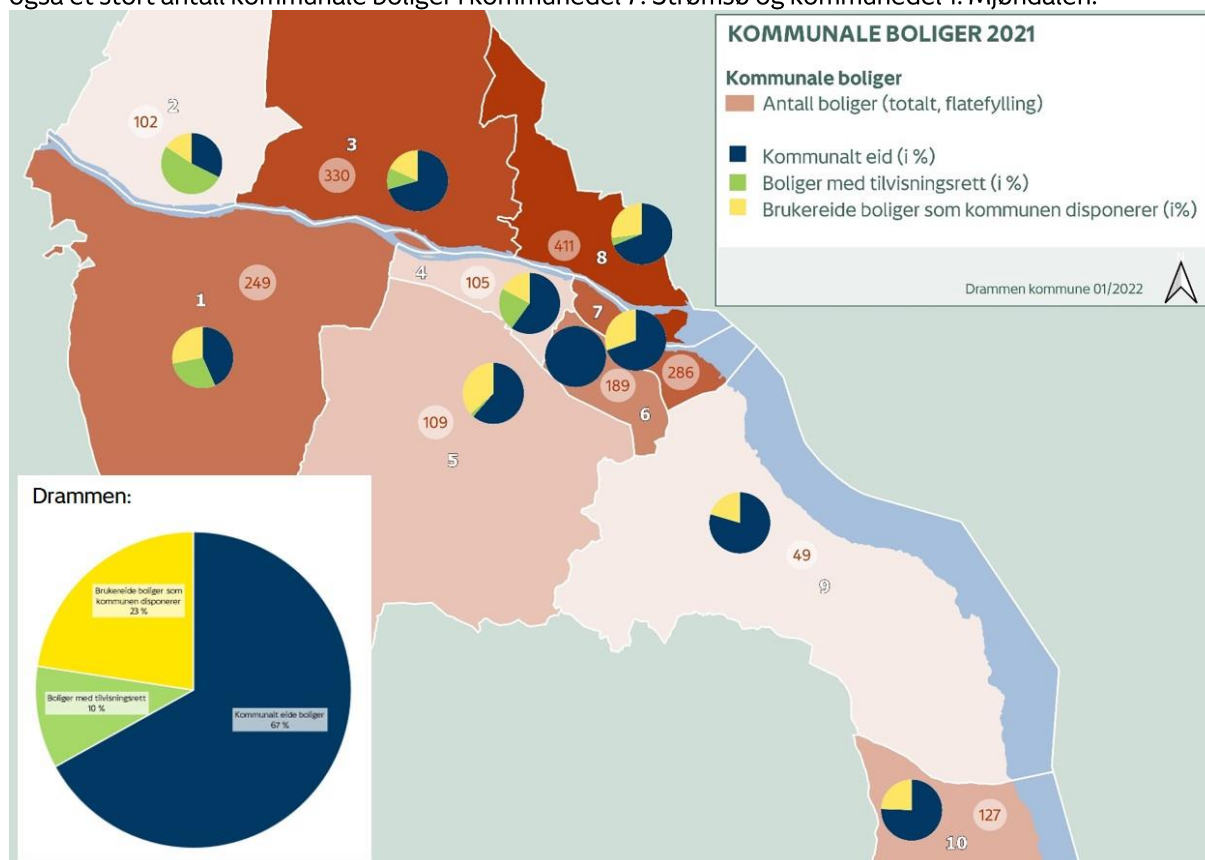
Majoriteten av Drammens husstander bor i boliger framskaffet via markedet, enten egne eide boliger eller leide boliger i det ordinære leiemarkedet. Men noen husstander trenger hjelp til å skaffe seg et sted å bo, enten grunnet svak økonomi eller behov for spesiell tilpasning grunnet alder, bevegelses- eller utviklingshemning. For disse kan eneste mulighet være å leie en bolig som er eid eller disponert av kommunen. Tildeling av slike boliger er strengt behovsprøvd.

Tabellen under viser at Drammen kommune i 2022 totalt disponerte 2029 boliger. Det tilsvarer 20 kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere, som er det samme som i hele landet sett under ett. Av disse eide kommunen 1262 boliger, det vil si 62 prosent, mens de øvrige var innleid. 48 prosent av de kommunalt disponerte boligene var tilgjengelige for rullestolbrukere.

Kommunalt disponerte boliger, Drammen, 2020-2022	2020	2021	2022
Totalt antall kommunalt disponerte boliger (antall)	1950	2013	2029
Kommunalt eide boliger (antall)	1206	1270	1262
Innleide boliger (antall)	214	204	228
Privat eide boliger med kommunal disposisjonsrett (antall)	530	539	539
Brukereide boliger med kommunal disposisjonsrett (antall)	442	450	450

Tabell/figur 6.22. Kilde: SSB, tabell 12008

Det er flest kommunale boliger i kommunedel 8. Bragernes og kommunedel 3. Solberg Åssiden. Det er også et stort antall kommunale boliger i kommunedel 7. Strømsø og kommunedel 1. Mjøndalen.

Figur 6.23

På kommunedelnivå er det store forskjeller i antallet kommunale boliger per tusen innbyggere. Bragernes og Strømsø har det høyeste nivået med 28 og 27 kommunale boliger per tusen innbygger, mens Åskollen, Krokstadelva og Konnerud har det laveste nivået med 7, 8 og 9 kommunale boliger per tusen innbyggere. Flertallet av de kommunalt disponerte boligene er kommunalt eide. I kommunedel 6, Danvik Fjell er alle de kommunalt disponerte boligene kommunalt eid.

6.9 Bostøtte og hjelp til bolig

Husbankens virkemidler er låne- og støtteordninger. Dette er virkemidler som både skal stimulere til variert boligbygging og sikre vanskeligstilte en egnet bolig via personrettede låneordninger. Husbankens virkemidler gjelder både brukte boliger og nye boliger, samt leieboliger og selveierboliger.

STARTLÅN

Husbanken gir startlån til kommuner for videre utlån til enkeltpersoner. Startlån skal bidra til at personer med langvarige boligfinansieringsproblemer kan skaffe seg en egnet bolig og beholde den.

Tabellen under viser data knyttet til bruk av startlån i Drammen kommune (Kilde: Husbanken).

	2020	2021	2022
Antall husstander med utbetalt startlån dette år	176	163	358
Andel barnefamilier av disse	67,60 %	79,8%	65,6%
Totalt utbetalt startlån dette år	367,7 mill	372,3 mill	955,9 mill
Gjennomsnittlig startlån per husstand	2,1 mill	2,3 mill	2,7 mill
Gjennomsnittlig kjøpesum	2,1 mill	2,4 mill	2,7 mill
Andel startlån av kjøpesum	97,90 %	95,7%	100,2%

Drammen kommune har i løpet av 2022 formidlet 955,9 millioner kroner i startlån til i alt 358 innbyggere som er vanskeligstilt på boligmarkedet. 65,6 prosent av husstandene var barnefamilier. Det betyr at mange familier som ikke har mulighet til å få lån gjennom privatbank, ved hjelp av startlån har fått en forutsigbar og trygg bosituasjon. Gjennomsnittlig utbetaling per husstand økte fra 2,3 til 2,7 millioner kroner. I 2022 søkte 93 husstander som bodde i kommunal bolig om startlån. Av disse var 48,4 prosent barnefamilier. 40 husstander som bodde i kommunal bolig, fikk utbetalt startlån og har kjøpt bolig i 2022.

STATLIG BOSTØTTE

Statlig bostøtte er en rettighetsfestet ordning som utbetales til husstander med lave inntekter. Bostøtten beregnes med hensyn til et tak på boutgiftene. Støtten beregnes opp til dette taket. Tabellen under viser data knyttet til den statlige bostøtteordningen (Kilde: Husbanken).

	2020	2021	2022
Antall husstander med bostøtte	2618	2387	2752
Andel barnefamilier av disse	33,9%	33,9%	35,9%
Andel med bostøtte over tak	79,1%	91,9%	92,2%
Gjennomsnittlig månedlig inntekt	12 388	12819	16550
Gjennomsnittlig månedlig boutgift	9025	9306	9683
Gjennomsnittlig bostøtte	3075	2670	2660
Samlet utbetalt bostøtte	65,4 mill	51,1 mill	59,3 mill

I 2020 ble det gjort en midlertidig endring av reglene for bostøtteordningen, som et kompenserende tiltak knyttet til pandemien. Dette førte blant annet til at flere kom under taket for boutgifter. Flere fikk tilgang til ordningen, og stønaden økte for den enkelte. I 2022 økte satsene til bostøtten og ekstra utbetalinger til høye strømgifter ble gitt.

7. NÆRINGSUTVIKLING

Hovedtrender:

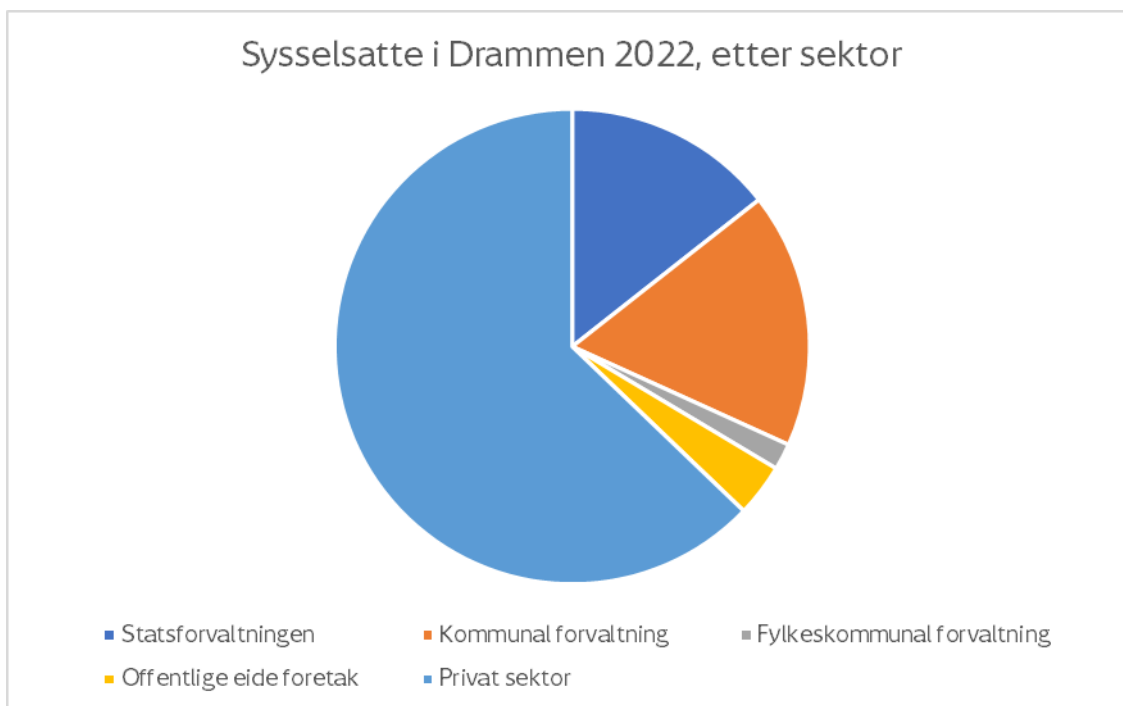
- Drammen kommune har en robust næringsstruktur som i stor grad speiler næringsstrukturen i Norge.
- Den største verdiskapingen skjer innen bygg- og anleggssektoren samt handelssektoren, som samlet sett står for 45% av den private sysselsettingen.
- Sentral beliggenhet gjør at tilgang på kompetanse er god, men Drammen har høy netto utpendling mot Oslo og Akershus.
- Tilgang på kompetent arbeidskraft er en av de største utfordringene i helsesektoren og den største barrieren mot videre vekst i flere bransjer i privat næringsliv. Det har vært en sterk vekst i antall sysselsatte med høyere utdanning de siste 20 årene, men det er til dels stor mangel på kvalifisert personell innen yrkesfag.
- Drammen har hatt en negativ næringsattraktivitet i den siste tiårsperioden. Ut fra nasjonal utvikling var forventet vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet 6,6 prosent, mens den faktiske veksten kun ble 0,7 prosent. Dette har sammenheng med at det har vært en netto utflytting av arbeidsplasser i næringslivet.
- Offentlig sektor vokser raskere i Drammen enn privat sektor, og utgjør p.t. ca. en tredjedel av det totale arbeidsmarkedet på ca. 47.000 arbeidsplasser.
- Samlet utviklet antall arbeidsplasser i Drammen seg bedre enn i landet fra 2000 til 2018, men de siste tre årene har utviklingen i Drammen vært svakere enn i landet sett under ett.
- Målt i produktivitet scorer næringslivet Drammensregionen høyt, noe som kan tyde på en god innovasjonstakt. Høye investeringer per ansatt underbygger dette.

I dette kapittelet presenteres status og utviklingstrekk for næringslivet i Drammen. 7.1 presenterer kjennetegn ved næringsstrukturen i Drammen og utvikling i forholdet mellom privat og offentlig sektor. 7.2 viser vekst og nedgang i ulike bransjer av det private næringslivet siste ti år, og tilfang av nye virksomheter. 7.3 viser endringer i arbeidskraftens utdanningsnivå siste 20 år og berører dagens utfordring med mangel på arbeidskraft. 7.4 viser nærings- og arbeidsplasslokalisering i Drammen i dag.

7.1 Næringsstruktur og vekst

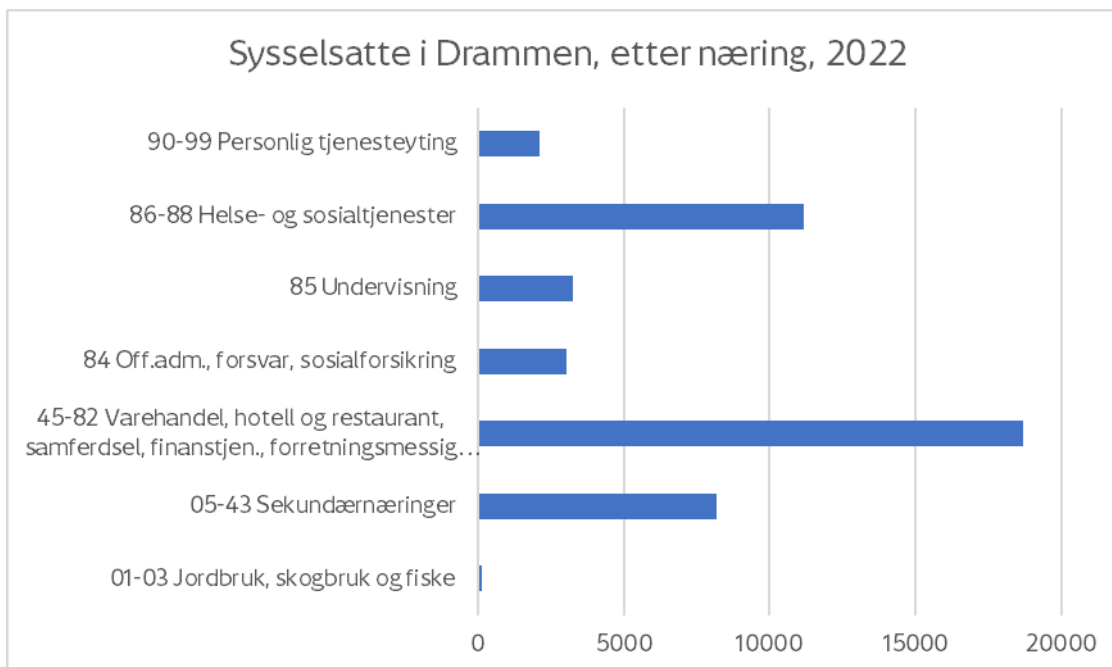
Kapittel 3 presenterte antall og andel sysselsatte bosatt i Drammen. Per 4. kvartal 2022 var totalt 51573 personer bosatt i Drammen sysselsatt. Samtidig var 46 827 personer sysselsatt i arbeidssteder i Drammen. Det at det er et større antall personer som bor i Drammen og har jobb enn det er personer som har jobb i Drammen, innebærer at Drammen har netto utpendling. Drammen inngår i et regionalt konkurranseutsatt bolig- og arbeidsmarked. Det at Drammen har netto utpendling er et uttrykk for at Drammen i dag konkurrerer bedre som, eller regionalt er viktigere som boligkommune enn som arbeidskommune.

Ser vi på antall sysselsatte i Drammen fordelt på sektor (figur 7.1), er 2 av 3 arbeidsplasser (67 prosent) i kategorien privat sektor og offentlige foretak. Den resterende tredjedel (33 prosent) er innen offentlig forvaltning, og fordeler seg på statlig forvaltning (14 prosent), kommunal forvaltning (17 prosent) og fylkeskommunal forvaltning (2 prosent).

Figur 7.1 Sysselsatte med arbeidssted i Drammen i 2022 fordelt etter sektor. Kilde: SSB tabell 13472

Ser vi på fordelingen av sysselsatte etter næringer ser vi at næringsstrukturen i Drammen er dominert av privat og offentlig tjenesteyting. Kun 141 personer, under 1 prosent, er sysselsatt i primærnæringer (jordbruk, skogbruk), 18 prosent er sysselsatt i sekundærnæringer (industri, produksjon av varer, vann og kraftverk, bygg og anlegg), de resterende 81 prosent er sysselsatt i privat og offentlig tjenesteyting. Landbruksnæringsen i Drammen er nærmere beskrevet i kapittel 9.7.

Figur 7.2 Sysselsatte med arbeidssted i Drammen i 2022 fordelt etter sektor. Kilde: SSB tabell 13472

Helse- og sosialtjenester er en stor næringsgruppe i Drammen. Andelen er noe høyere enn i Norge totalt, men på nivå med de fleste av de sammenliknbare byene rundt Oslofjorden, med unntak av Sarpsborg og Tønsberg, som begge har en høyere andel enn Drammen, og som i likhet med Drammen også har store sykehusfunksjoner.

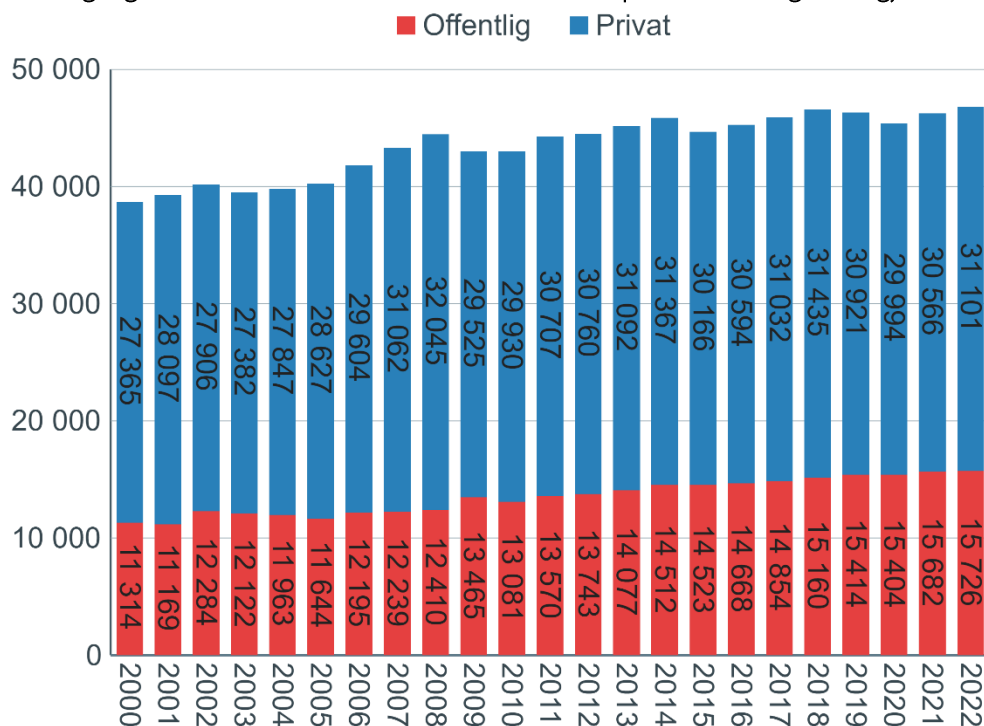
Varehandel er en annen stor næringsgruppe. Også her ligger andelen noe over landsgjennomsnittet, men på nivå med byene rundt Oslofjorden. Det tyder på at Drammen, og de sammenliknbare byene, har en regionfunksjon når det gjelder handel.

Innenfor andre bransjer er det kun små forskjeller mellom andelen i Drammen og landsgjennomsnittet. Det er noe lavere andel ansatte i næringer som industri og lager/logistikk sammenliknet med landsgjennomsnittet. Og klart lavere andel ansatte innenfor fiskeri, havbruk og olje/gass.

Nasjonalt går veksten i antall arbeidsplasser i bølger. Det er utviklingen i næringslivet som har skapt bølgene siden 2000. Det var nedgang i arbeidsplasser i 2003 (dotcom-krise), 2009 (finanskrise), 2015 (oljekrise) og 2020 (covid). Utviklingen i antall arbeidsplasser i offentlig sektor har vært jevn og sterk i hele perioden etter 2000. Siden 2000 har antall arbeidsplasser i det offentlige økt med 31,6 prosent, mens antall arbeidsplasser i næringslivet har økt med 21,7 prosent.

Arbeidsplassveksten har vært ujevnt fordelt mellom ulike regioner i landet. Ni av de ti regionene i landet med sterkest samlet arbeidsplassvekst siden 2000 er området rundt Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim, Kristiansand eller Tromsø. Unntaket er Hitra/Frøya som har hatt nest sterkest arbeidsplassvekst (over 49 prosent – særlig knyttet til vekst innenfor fiskeri og havbruk). Noen regioner har hatt nedgang i antall arbeidsplasser. De er alle distriktsregioner. I perioden 2000 til i dag kom Drammensregionen på 12. plass med 27,6 prosent vekst i antall arbeidsplasser 2001-2022. I 2022 var det også regionene rundt de største byene som fikk den sterkeste arbeidsplassveksten. Drammensregionen kom på 11. plass med 2,1 prosent arbeidsplassvekst i 2022.

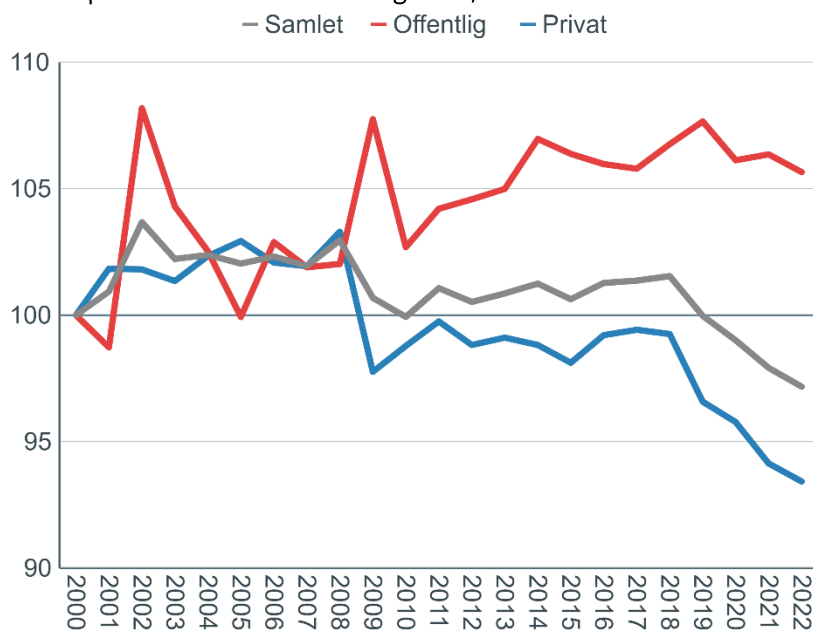
Figuren under viser antall arbeidsplasser i Drammen, fordelt på offentlig og privat sektor i årene fra 2000 til 2021. Det har vært små endringer i samlet antall arbeidsplasser siden 2014. Det var 31 101 arbeidsplasser i næringslivet i Drammen i 2022, mens det var 15 726 arbeidsplasser i offentlig sektor. Etter en nedgang fra 2017 har det vært vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet igjen de to siste årene.

Figur 7.3. Kilde: SSB, sammenstilt av Telemarksforskning; regionanalyse.no

Hvordan har den årlige utviklingen i antall arbeidsplasser vært i Drammen sammenliknet med utviklingen i Norge? I figuren under er prosentvis årlig utvikling i arbeidsplasser i Drammen (offentlig sektor, privat sektor og samlet) sammenliknet med Norge. Skalaen er indeksert slik at en indeksverdi på 100 betyr samme utvikling som i landet. Figuren viser at samlet antall arbeidsplasser i Drammen utviklet seg bedre enn landet fra 2000 til 2018, men at det har vært en svakere utvikling enn landet siste tre år. Antall offentlige arbeidsplasser har økt vesentlig mer enn landsgjennomsnittet, mens antall arbeidsplasser i

privat næringsliv har hatt en svakere utvikling enn landet, særlig siste fire år. Det var vekst i antall arbeidsplasser i Drammen i 2021 og 2022, men veksten var svakere enn for landet sett under ett.

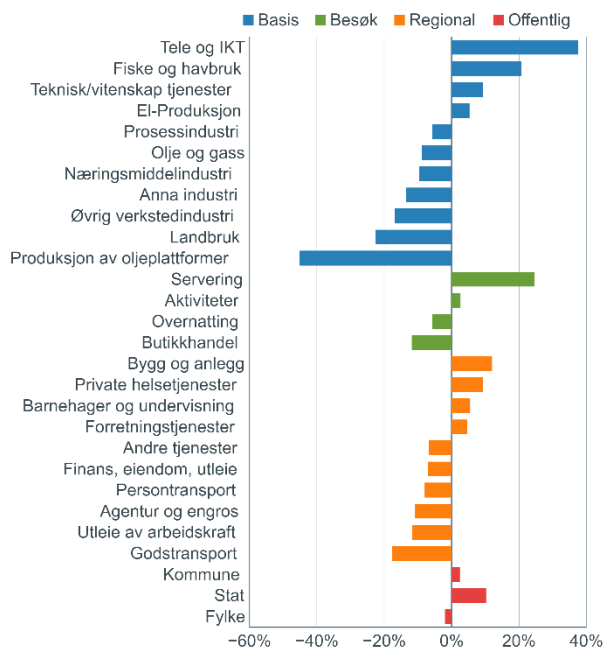

Figur 7.4. Kilde: SSB, sammenstilt av Telemarksforskning: regionanalyse.no

Næringsstrukturen på et sted kan bety mye for arbeidsplassveksten. Hvis stedet har en stor andel arbeidsplasser i bransjer som har vokst, vil dette normalt gjøre at veksten blir større enn landsgjennomsnittet. Omvendt vil steder med konsentrasjon av arbeidsplasser i bransjer med nedgang eller lav vekst få lavere arbeidsplassvekst. Hvilke bransjer som har høy eller lav vekst, varierer over tid.

I figuren til høyre kan vi se utviklingen i antall ansatte i bransjer og sektorer i Norge den siste tiårsperioden. De blå søylene viser utviklingen i bransjer i basinnæringene, det vil si de meste konkurranseintensive bransjene. Tele og IKT, fiske og havbruk og teknisk/vitenskapelige tjenester har vokst mest. De grønne er besøksnæringene. Butikkhandel og overnatting har hatt en nedgang i denne perioden. De gule er regionale næringer, hvor bygg og anlegg og private helsetjenester har hatt sterk vekst, mens godstransport har hatt nedgang. De røde er offentlig sektor.

Figur 7.5. Kilde: SSB, sammenstilt av Telemarksforskning: regionanalyse.no

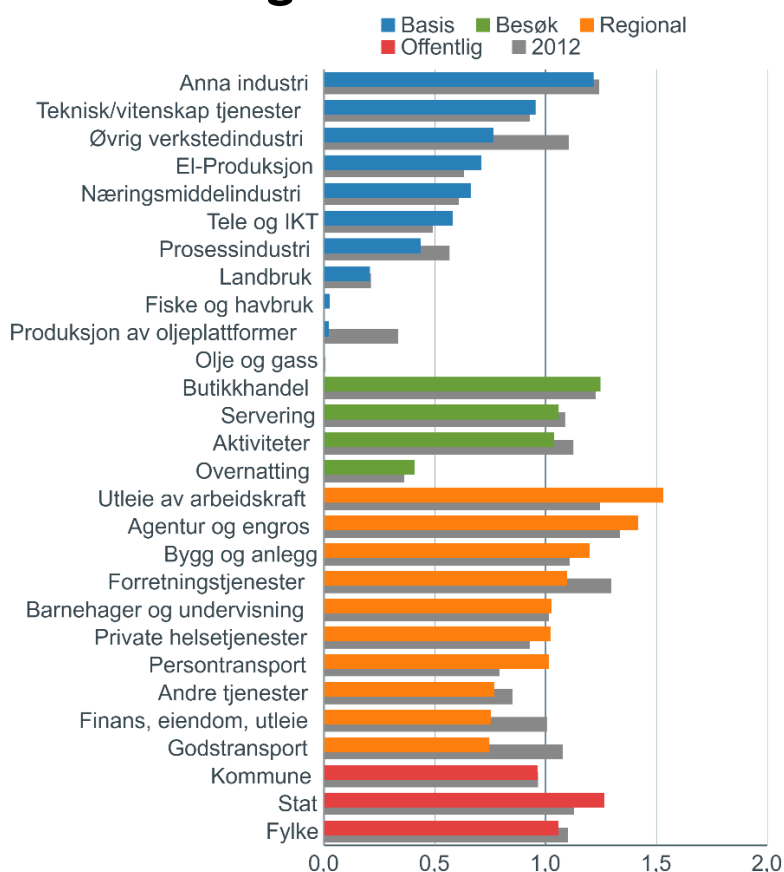
7.2 Utvikling i Drammens næringsstruktur 2012 - 2022

Figuren til høyre viser «lokaliseringskvotientene» til de ulike bransjene i næringslivet i Drammen i 2022.

Bransjer med lokaliseringskvotient over 1 er bransjer som Drammen har relativt mye av. Vi kan også se hvilken lokaliseringskvotient bransjen hadde i 2012 i de grå søylene.

På den måten kan vi se hvilke bransjer som har økt eller redusert sin andel i løpet av de siste ti årene.

Drammen har en ganske jevn næringsstruktur uten noen dominerende bransjer. Det er svært få arbeidsplasser i fiske og havbruk og olje og gass, men ellers er alle bransjer representert.

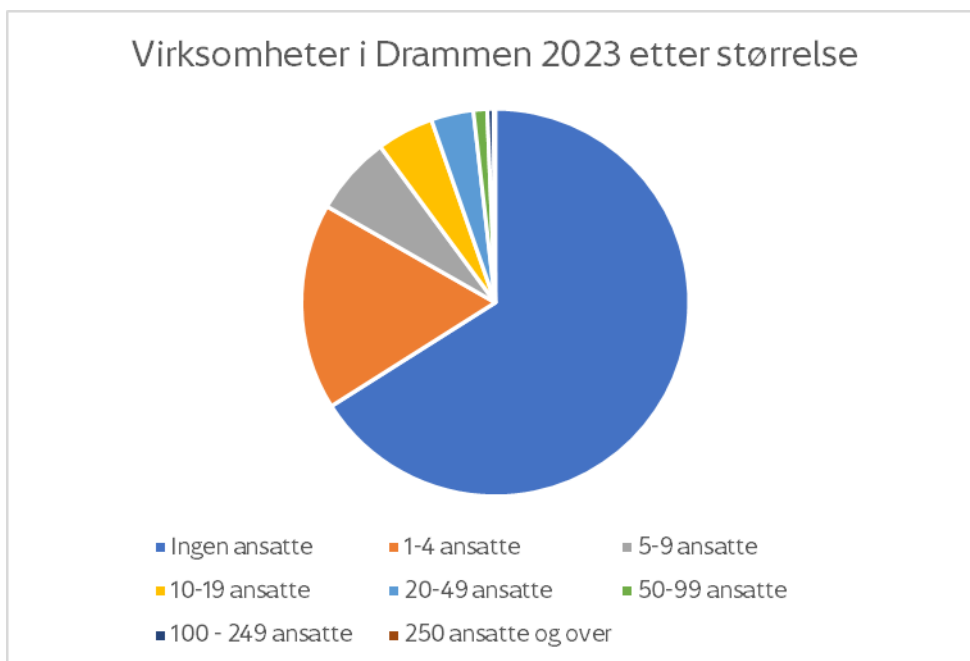

Figur 7.6 Bransjefordeling /lokaliseringskvotient, i Drammen i 2012 og 2022 sammenliknet med landet samlet.

TILFANG AV NYE VIRKSOMHETER

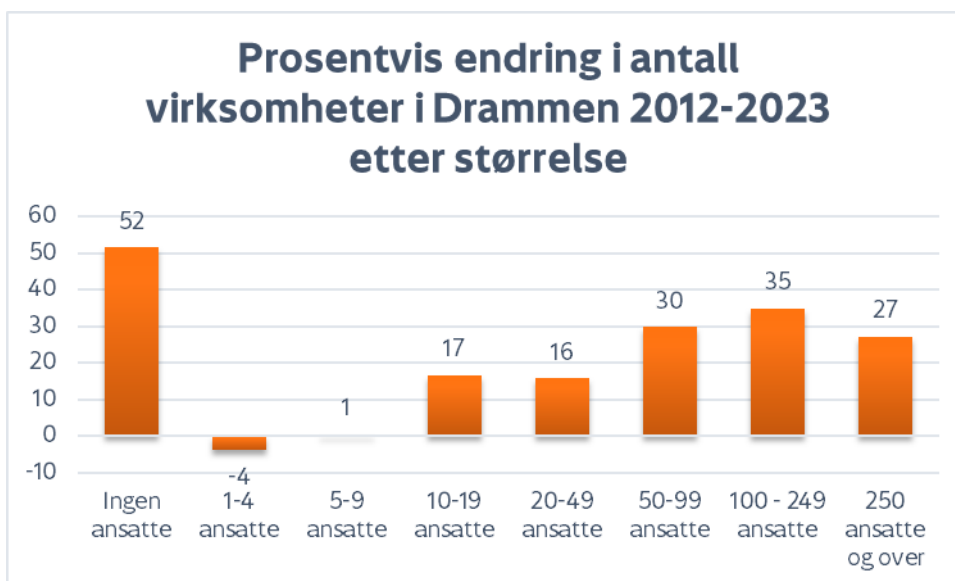
Tilgang av nye foretak illustrerer dynamikken i næringslivet. Ved at eksisterende bedrifter legges ned og nye oppstår skjer det en omstrukturering av næringslivet. Ved inngangen til 2023 var det totalt 646 884 virksomheter i Norge, og 10 921 virksomheter i Drammen. De aller fleste bedriftene er små. 66 prosent av virksomhetene i Drammen har ingen ansatte, 17 prosent har 1-4 ansatte, 7 prosent har 5-9 ansatte, 5 prosent 10-19 ansatte, 4 prosent 20-49 ansatte og 1 prosent 50-59 ansatte. Kun 1 prosent har 100-249 ansatte, og under 1 prosent har over 250 ansatte. (Kilde SSB, tabell 07091). Dette er vist i sirkeldiagrammet under:

Figur 7.7. Kilde SSB, tabell 07091.

I løpet av tiåret 2012-2023 har det vært en vekst i antall virksomheter i Drammen på 31 prosent. Det var størst vekst i antall virksomheter uten ansatte (52 prosent). Det har også vært vekst gruppene 250 ansatte og over (27 prosent), 100-249 ansatte (35 prosent), 50-99 ansatte (30 prosent), 20-49 ansatte (16 prosent) og 10-19 ansatte (17 prosent). I virksomheter med 1-4 ansatte har det vært 4 prosent nedgang. (Kilde SSB, tabell 07091). Dette er illustrert i stolpediagrammet under:

Figur 7.8. Kilde: SSB, tabell 07091.

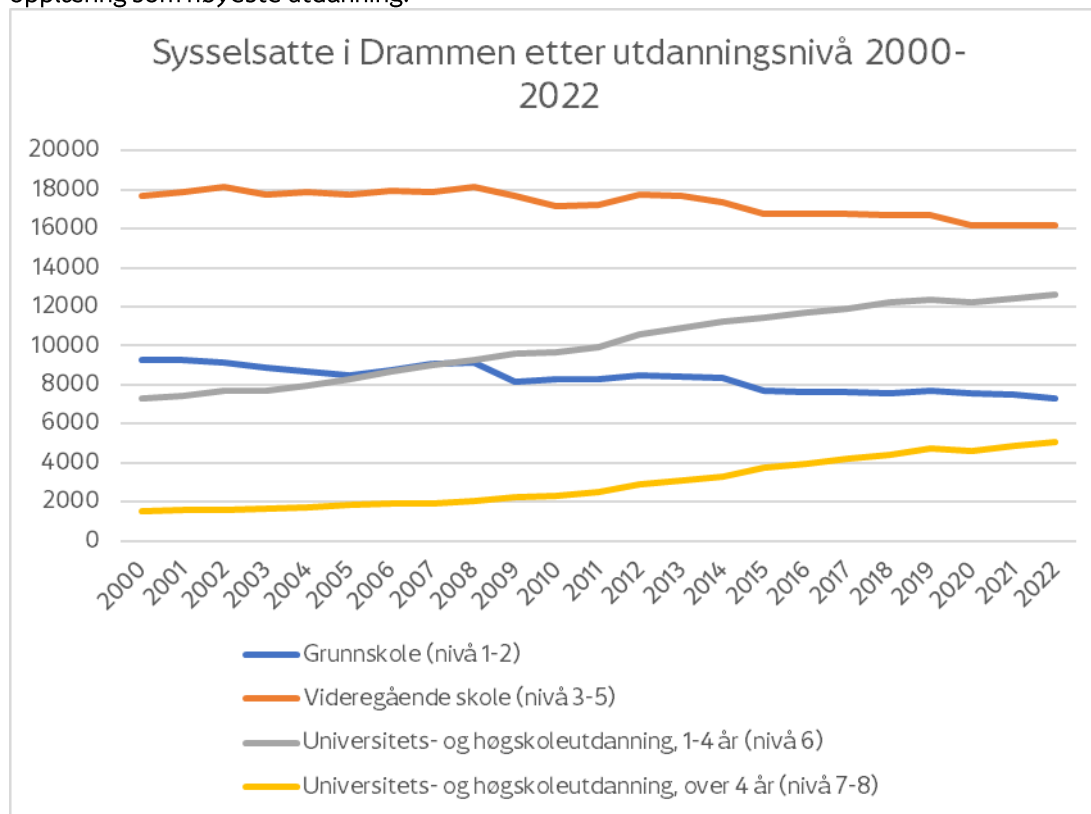
7.3 Næringsliv og kompetanse

De menneskelige ressursene er den viktigste forutsetningen for næringsutvikling i kunnskapsøkonomien. God tilgang på riktig og kompetent arbeidskraft er avgjørende for innovasjon og verdiskapning i både næringslivet og offentlig sektor.

ARBEIDSKRAFTENS UTDANNINGSNIVÅ

I 2022 hadde 41 prosent av de totalt 46 827 sysselsatte i Drammen høyere utdanning (kort eller lang universitets- eller høyskoleutdanning). 38 prosent hadde videregående opplæring eller fagskole. Det har

vært en sterk vekst i antall sysselsatte med høyere utdanning (både kort og lang) i løpet av disse to tiårene, samtidig som det har vært en nedgang i antall sysselsatte med grunnskole og videregående opplæring som høyeste utdanning.

Figur 7.9. Kilde: SSB tabell 11615.

Veksten i sysselsatte med høy utdanning henger sammen med at utdanningsnivået i befolkningen har økt, samtidig som det er etablert studiemuligheter i Drammen. Campus Drammen er en del av Universitetet i Sørøst-Norge (USN) og har per 2023 3490 studenter og 85 studietilbud. Utdanningsinstitusjoner er viktige leverandører av kandidater til det regionale arbeidsmarkedet.

ARBEIDSLEDIGHET OG MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT

Ved utgangen av august 2023 var 2,4 prosent av arbeidsstyrken i Drammen, totalt 1258 personer registrert som helt arbeidsledige hos NAV. Det var en nedgang sammenliknet med august 2021 (3,5 prosent). Arbeidsmarkedet i Drammen går godt med ledighet på historisk lavt nivå. Se kapittel 3.2 for nærmere beskrivelse av arbeidsledighet i Drammen.

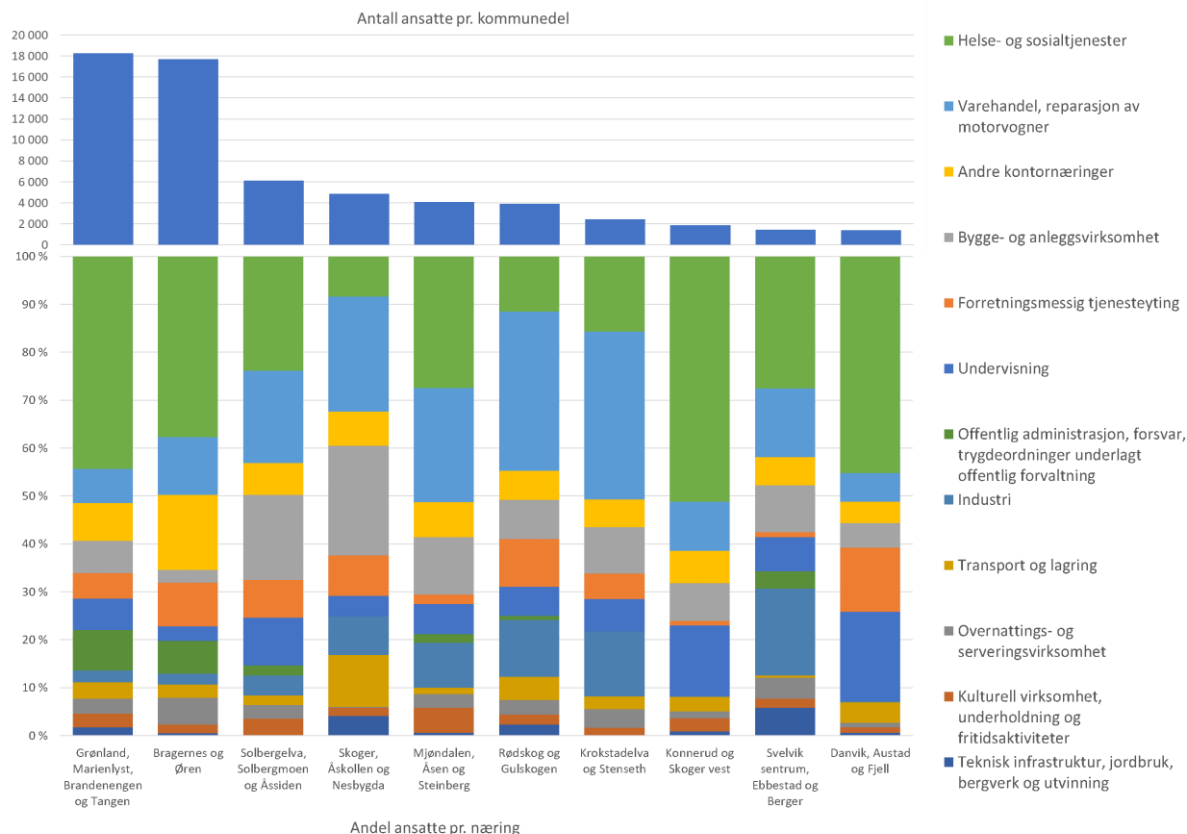
Det vil alltid være en viss andel av arbeidsstyrken som er arbeidsledig, fordi det alltid være noen som kommer ut på arbeidsmarkedet, eller som skal bytte jobb. Vi kan ikke forvente at den registrerte arbeidsledigheten kommer til å bli så mye lavere enn den er nå. Ifølge NAV Vest-Viken vil ikke utfordringen i tiden framover bli høy ledighet, men mangel på arbeidskraft innen visse næringer. Samtidig som Drammen har en viss arbeidsledighet, rapporterer flere bedrifter enn tidligere om at de fortsatt har rekrutteringsproblemer og mangel på arbeidskraft, selv om situasjonen er noe bedret siden rekordåret 2022⁵⁷. Den estimerte mangelen på arbeidskraft i Vest-Viken i 2023 er estimert til 4 050 personer. Mangelen er størst innenfor helse- og sosialfag (1050), men også innenfor bygge- og anleggsvirksomhet (700), varehandel og motorvognreparasjoner (400), overnattings- og serveringsvirksomhet (400), eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting (400), industrien (250) og undervisning (250) er det mangel på arbeidskraft. Noe av kompetansebehovet i næringslivet har blitt dekket gjennom arbeidsinnvandring. I løpet av 2022 økte antallet arbeidsinnvandrere i Drammen fra 4505 til 4680 personer.

57 Kilde: NAVs Bedriftsundersøkelse 2023.

7.4 Nærings- og arbeidsplasslokalisering i Drammen

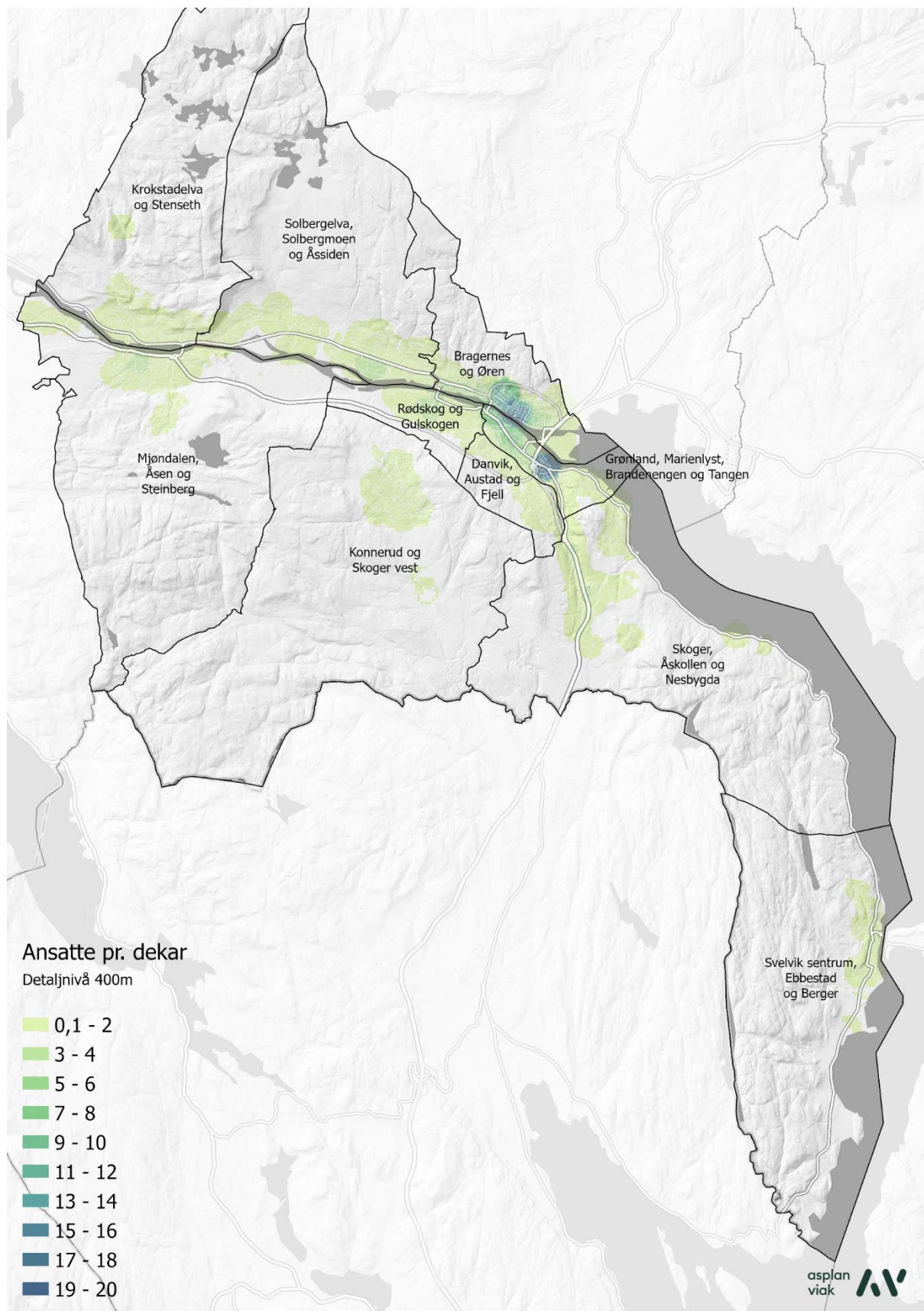
Som grunnlag for arbeidet med kommuneplanens arealdel er det gjennomført en kartlegging av nærings- og arbeidsplasslokalisering i Drammen kommune. Arbeidet rettet særlig oppmerksomhet på om rett virksomhet er lokalisert på rett sted, etter målsettinger om å begrense transportbehovet og legge til rette for gange, sykkel og kollektivtransport. Rapporten konkluderer med at en stor andel av dagens arbeidsplasser er lokalisert på rett sted, og foreslår prinsipper for framtidig utvikling.

Drammen sentrum har kollektivdekning som gir et særlig godt potensial for arbeidsplasser som har et regionalt markedsområde, og mange av arbeidsplassene som ligger her har det. Diagrammet under viser antall ansatte per kommunedel og prosentvis bransjefordeling innenfor hver kommunedel. Diagrammet viser at Drammen sentrum (kommunedel 7 og 8) med om lag 18000 arbeidsplasser hver, har tre ganger så mange arbeidsplasser som nestemann på listen, kommunedel 3 med om lag 6000.

Figur 7.10. Kilde: Brønnøysundregisteret, sammenstilt av Asplan Viak AS i rapporten «Nærings- og arbeidsplasslokalisering i Drammen».

Kartet på neste side viser antall ansatte i Drammen etter ansatte pr dekar, mål på et detaljert geografisk nivå. Kartet viser, som også diagrammet med næringsprofilen for kommunedelene viser, at Drammen sentrum, i kommunedelene 7 og 8, har den høyeste konsentrasjonen av arbeidsplasser i kommunen.

Figur 7.11. Kilde: Brønnøysundregisteret, sammenstilt av Asplan Viak AS i rapporten «Nærings- og arbeidsplasslokalisering i Drammen».

8. PERSONTRANSPORT OG MOBILITET

Hovedtrender

- Sammenliknet med resten av landet og særlig sammenliknet med andre storbyregioner skiller Drammen og Buskerudbyen seg ut med høy bilbruk og høyt bilhold.
- Siden 2016 har antall registrerte biler i Drammen økt mer enn dobbelt så mye som i resten av landet.
- I 2022 ble, ifølge den nasjonale reisevaneundersøkelsen, 61 prosent av reiser gjennomført med bil, 22 prosent til fots, 10 prosent med kollektiv, 5 prosent med sykkel, og 1 prosent med andre transportmidler.
- Fordelingen mellom ulike transportmidler var tilnærmet lik i 2022 som i 2013/2014, men transportmiddelfordelingen endret seg mye under pandemien, det er dermed vanskelig å peke på noen tydelige trender.
- Antall kollektivreiser økte med omtrent 34 prosent fra 2013 til 2019. Under pandemien gikk antall kollektivreiser kraftig ned, og i 2022 er antall kollektivreiser omtrent 17 prosent høyere enn i 2013.
- Buskerudbyområdet er det byområdet hvor størst andel innbyggere over 18 år oppga at de enten disponerer eller eier bil i 2022.
- Det er flere som pendler ut fra Drammen (23 015 personer) enn inn til Drammen (18 248 personer), tall for 2022. Det er et uttrykk for at Drammen har en viktigere posisjon som bostedskommune enn som arbeidsplasskommune i det konkurranseutsatte regionale bolig- og arbeidsmarkedet.

Drammen og Buskerudbyen skiller seg ut med høy bilbruk og høyt bilhold sammenliknet med resten av landet og andre storbyregioner. Siden 2016 har antall registrerte biler i Drammen økt mer enn dobbelt så mye som i resten av landet. Trender i bruk av ulike transportmidler er det vanskelig å konkludere om på grunn av store og brå endringer som følge av pandemien. Tallene som er tilgjengelige så langt peker på en stor økning i bruk av kollektivtransport samtidig som bilbruk er tilnærmet uendret over tid. Mange av tallene og diagrammene i denne tabellen er hentet fra de nasjonale reisevaneundersøkelsene (RVU), og tilleggssrapporter som følger av RVU.

Buskerudbyen

Buskerudbysamarbeidet er et samarbeid mellom kommunene Drammen, Lier, Øvre Eiker og Kongsberg, Viken fylkeskommune, Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. Partene jobber sammen for å løse felles utfordringer innen transport, miljø og arealutvikling. Samarbeidet ble inngått i januar 2010. Til sammen har partnerne ansvaret for all offentlig utvikling innen transport, miljø og arealutvikling i området Buskerudbyen dekker. Felleskapet planlegger og koordinerer tiltak for hvordan befolknings- og trafikkveksten kan møtes på best mulig måte. Buskerudbyen jobber for å få en byvekstavtale og har avtale om belønningsmidler fra staten. Gjeldende avtale om belønningsmidler går fram til 2025. Buskerudbyen får 340 millioner kroner i belønningsmidler, og 85,2 millioner kroner øremerket billigere kollektivbilletter. Samarbeidet har forpliktet seg til å arbeide for nullvekst i personbiltrafikken i avtaleperioden. Handlingsprogrammet for bruken av belønningsmidlene 2023-2025 ble vedtatt av den politiske styringsgruppen i februar 2023. Totalt får Buskerudbyen 425 millioner kroner i denne perioden for å gjøre det mer attraktivt å gå, sykle og kjøre kollektivt. Belønningsmidler er blant annet brukt til:

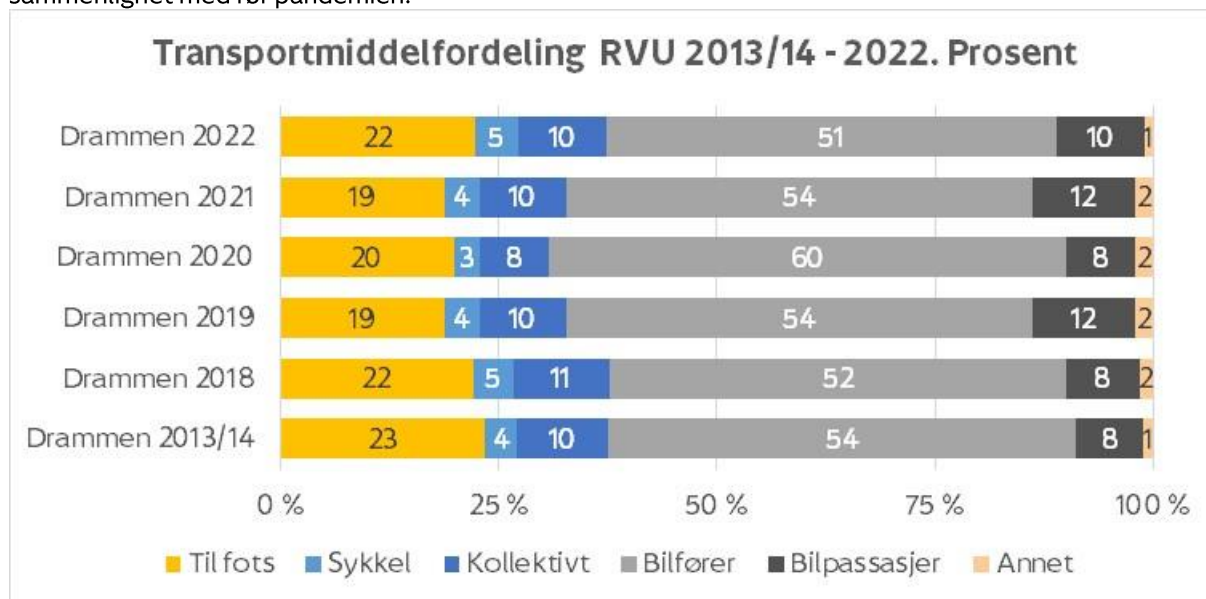
- Sykkelhotell ved Brakerøya, Drammen, Gulsbogen og Mjøndalen stasjon
- Grønn jobbvei – et prosjekt for å oppmuntre til gange, sykkel og kollektiv i samarbeid med lokalt næringsliv
- Sterkt reduserte priser på bussbilletter
- Å tette "hull" i sykkelveinettet for å få sammenhengende transportårer

8.1 Transportmiddelfordeling

Tabellene i dette kapitlet er basert på tall som er hentet inn gjennom Buskerudbysamarbeidet. Tidligere Svelvik kommune var ikke en del av samarbeidet, og er ikke inkludert i tallene for Drammen før 2020. Tall for tidligere Drammen og tidligere Nedre Eiker er her slått sammen i årene før 2020. Dette gjelder figur 8.1 og 8.3.

Transportmiddelfordeling i Drammen

Fordelingen mellom ulike transportmidler i Drammen i dag er tilnærmet lik hva den var i 2013/2014. Andelen som reiste med bil, var høyere i årene 2019-2021. Totalt antall reiser gikk betydelig ned i 2020. Fram mot 2022 har bruken av kollektivtrafikk gått opp igjen mot nivået som var i 2019 mens bruken av bil fortsatt er noe lavere enn før pandemien. Totalt sett er antall reiser per person 16 prosent lavere i 2022 sammenlignet med før pandemien.

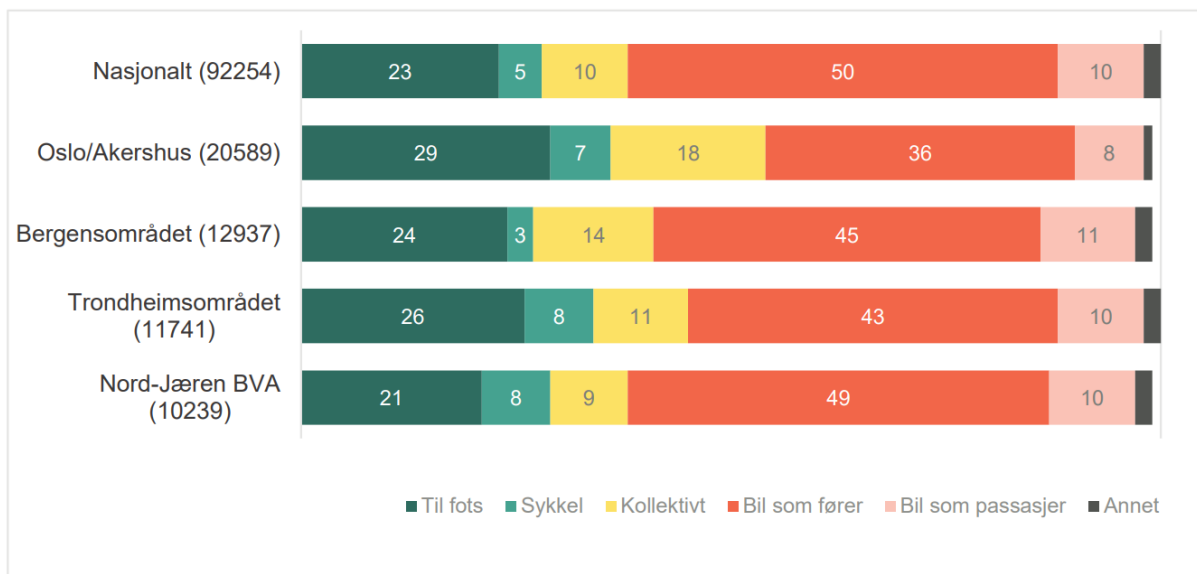

Figur 8.1 Kilde: Buskerudbyen

Transportmiddelfordeling i andre områder

Tabellen under viser tilsvarende tall for landet som helhet (nasjonalt), og for de fire byvekstavtaleområdene. Byvekstavtaleområdet Oslo/Akershus omfatter 20 kommuner. Byvekstavtaleområdet for Bergensområdet omfatter fem kommuner, og de to øvrige omfatter fire kommuner hver. Tallene viser at Drammen har tilnærmet lik transportmiddelfordeling som landet som helhet. Oslo/Akershus skiller seg ut som eneste byvekstområde hvor mindre enn 50 prosent av reiser gjennomføres med bil. I øvrige byvekstavtaleområder er bilbruken noe lavere enn i landet som helhet, med ulik fordeling av andre transportmidler.

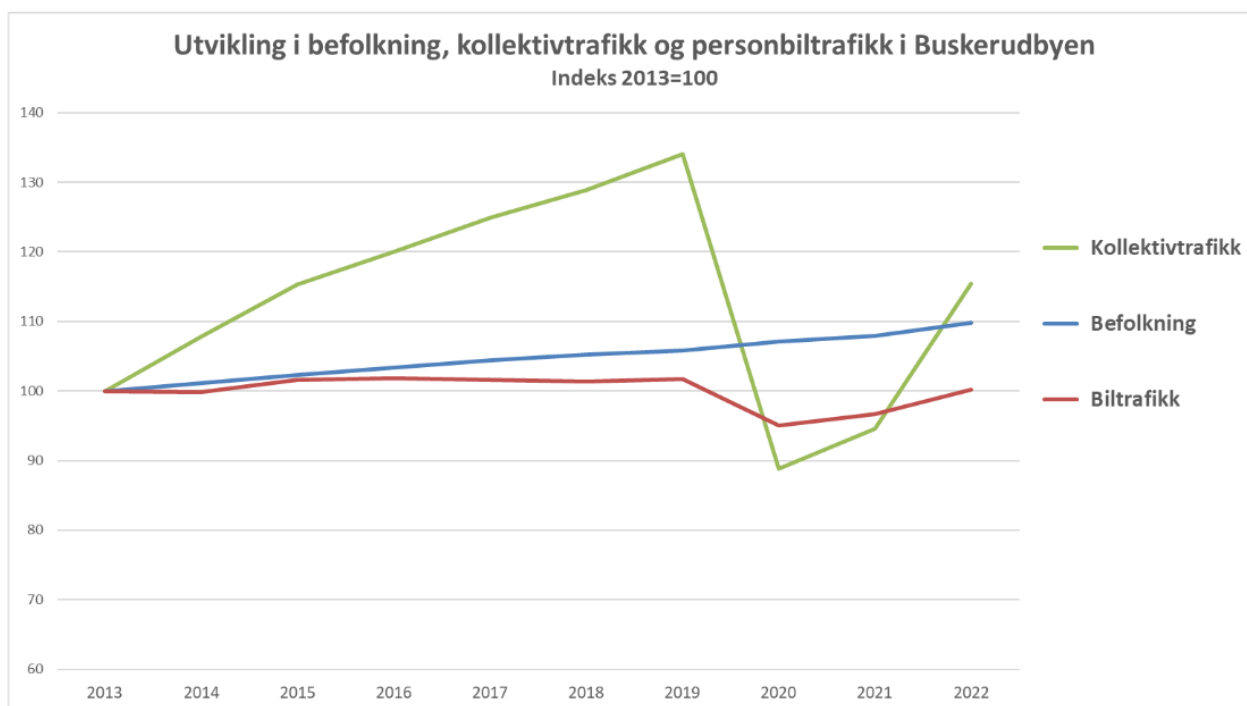

Figur 8.2 Kilde: Opinion. Reisevaner i de 7 største byregionene med tilleggsutvalg 2022.

Transportmiddelbruk og befolkningsutvikling

Bil er det mest benyttede transportmiddelet i Drammen og benyttes til noe under to tredeler av alle reiser. For Buskerudbyen som helhet er det omtrent like mange bilreiser i 2022 som i 2013. Samtidig har befolkningen økt med omtrent ti prosent. I samme periode har antall kollektivreiser økt kraftig. Fra 2013 til 2019 økte antall kollektivreiser med omtrent 34 prosent. Under pandemien gikk antall kollektivreiser kraftig ned, og i 2022 er antall kollektivreiser omtrent 17 prosent høyere enn i 2013.

Figur 8.3 Kilde: Buskerudbyen

8.2 Kollektivtransport

Samlet utvikling av kollektivreiser

Den positive utviklingen mht. passasjertall for kollektivtrafikken i Buskerudbyen fra 2013 til 2019, endret

seg dramatisk i 2020 som følge av koronapandemien og tiltakene mot den. Redusert belegg var et av de viktigste virkemidlene for å redusere smittespredning. Trafikken tok seg noe opp igjen i 2021, men også store deler av 2021 ble preget av pandemien og tiltak for å begrense smitte. I 2022 har trafikken tatt seg ytterligere opp og nærmer seg nivået før pandemien. Samlet utvikling for buss og tog vises grafisk i linjediagrammet i figur 8.3.

Busstrafikk

Tabellen under viser påstigende busspassasjerer i Lier, Drammen, Øvre Eiker og Kongsberg kommuner. Fra 1.1.2020 ble også Svelvik en del av Drammen kommune, og dermed en del av Brakars trafikkområde. For Svelvik er tall fra 2019, vist i egen rad i tabellen. Tall for 2019 er hentet fra Vestfold kollektivtrafikk. Etter et kraftig fall i antall busspassasjerer i 2020 som følge av pandemien og smitteverntiltakene, har det vært en liten innhenting i 2021. I 2022 økte antall reisende kraftig og er nesten tilbake til nivået før pandemien.

Antall påstigende busspassasjerer i Buskerudbyen per år i hele 1 000. **OBS: Tallene i disse to tabellene skal endres til tall i millioner i stedet for tall i tusen.**

Antall påstigende Buskerudbyen. Tall i 1000	201	201	201	201	201	201	2019	202	202	202
	3	4	5	6	7	8		0	1	2
Buskerudbyen	8	8	8	8	9	9	9 868	6	7	8
	104	028	416	689	109	470		798	282	549
Svelvik							388	278	308	373
SUM	8	8	8	8	9	9	10 256	7	7	8
	104	028	416	689	109	470		076	590	922
Årlig endring (ekskl. Svelvik)		-1%	5%	3%	5%	4%	4%	-31%	7%	17%

Kilde Brakar. Tall for Svelvik i 2019 er hentet fra Vestfold kollektivtrafikk.

Togtrafikk

Tabellen under viser togpassasjerer på stasjonene på strekningen Kongsberg-Lier. Tallene inneholder sum på- og avstigninger for lokaltog samt InterCity, regiontog og flytoget der disse stopper.

Antall på- og avstigninger på togstasjoner i Buskerudbyen, alle togselskap. Tall i hele 1 000.

Av- og påstigende togpassasjerer. Tall i 1000	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sum alle togselskap	6 156	6 193	6 406	3 729	3 889	5 423
Årlig endring	2%	0,6%	3%	-42%	4%	39%

Kilde: NSB/VY, GoAhead og Flytoget.

Bruken av tog gikk kraftig ned i pandemiåret 2020. Sammenlignet med året før, var nedgangen på 42 prosent. Med 4,3 prosent økning i 2021 og 39,4 prosent i 2022, ble mye av nedgangen hentet inn.

8.3 Biltrafikk og bilhold

Bilholdet i Drammen har økt med 23,4 prosent mellom 2016 og 2022. Det er en betydelig økning sett opp mot befolkningsveksten i samme periode som er på 4,4 prosent. Tallene for eierskapsform går kun tilbake til 2020, men viser at økningen i leasede biler siden 2020 har vært vesentlig større enn økningen i privateide biler. Ettersom Drammen har mange bilbutikker er det grunn til å tro at mange av de leasede bilene brukes av personer som ikke er bosatt i Drammen. Det medfører at tallene for registrerte kjøretøy i Drammen sannsynligvis viser en større økning enn det reelle bilholdet for Drammens innbyggere. Til sammenlikning økte personbilholdet nasjonalt med 9,2 prosent mellom 2016 og 2022.

Registrerte kjøretøy i Drammen etter kjøretøyklasse

Registrerte kjøretøy i Drammen	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Personbiler	60 365	62 336	65 402	67 873	68 879	72 370	74 479
Ambulanser	28	19	16	10	14	17	14
Busser	160	142	121	114	76	79	70
Varebiler	9 676	10 230	11 031	11 538	12 377	14 601	15 475
Kombinerte biler	272	217	185	165	136	124	109
Lastebiler	662	653	606	616	642	631	578
Mopedar	2 904	2 710	2 619	2 511	2 538	2 429	2 263
Lette motorsykler	382	429	424	433	480	513	440
Tunge motorsykler	2 532	2 673	2 646	2 638	2 646	2 668	2 282
Snøscooter	170	174	182	191	201	220	221
Traktorer	1 044	1 089	1 105	1 136	1 118	1 192	1 224
Motorredskaper	82	75	77	77	76	68	59

Kilde: SSBs statistikkbank. Tabell 11823

Eierskapsform for personbiler

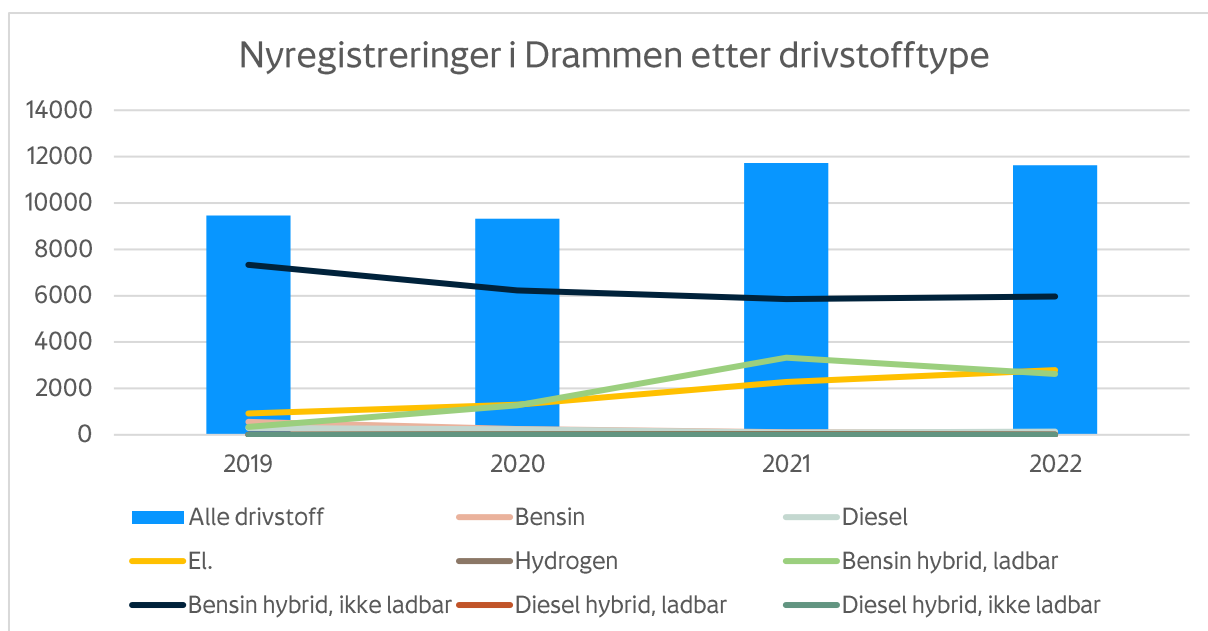
Eierskapsform personbiler	2020	2021	2022
Privateid	46 564	47 529	48 069
Leasing- og utleieselskap	20 555	22 949	24 309
Andre foretak	1 760	1 892	2 101

Kilde: SSBs statistikkbank. Tabell 13370

Nybilregistreringer

Det er bare Oslo og Bærum som har flere bybilregistreringer enn Drammen. Tabellen under viser utviklingen i salget av nye personbiler etter hvilken drivstofftype de bruker. Ikke-ladbare bensinhybridbiler har vært den mest solgte biltypen i Drammen i flere år. Fra 2019 til 2022 har salg av elbiler og ladbare bensinhybridbiler økt vesentlig.

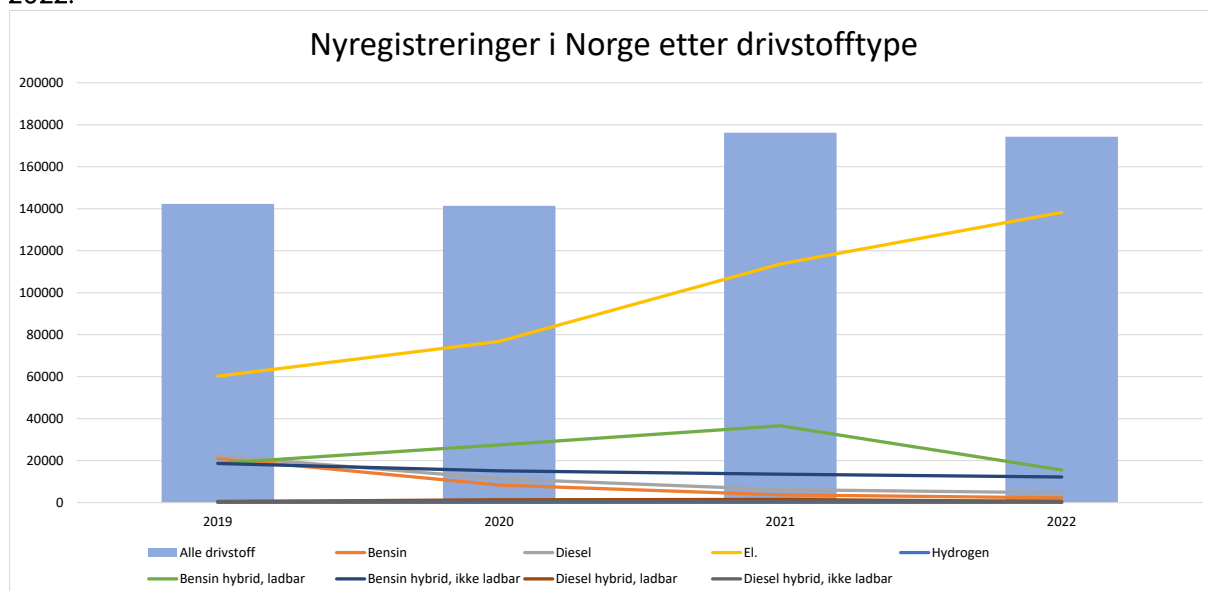
Tabellen under viser antall nyregistreringer i Drammen etter drivstofftype i perioden 2019-2022.

Figur 8.4 Kilde: SSBs statistikkbank. Tabell 12906

Nybilregistreringer i Drammen skiller seg vesentlig fra resten av landet. I landet som helhet hadde elbil en markedsandel på 80 prosent i 2022. Salg av biler med alle andre drivstofftyper har gått ned fra 2019 til 2022. Samtidig er nyregistrering av elbil mer enn doblet i samme periode. Totalt ble det registrert 174 291 nye biler i 2022 sammenlignet med 142 262 biler i 2019. Selv om Drammen skiller seg fra resten av landet, så er det også i Drammen en klar trend med økning i salg elektrifiserte personbiler.

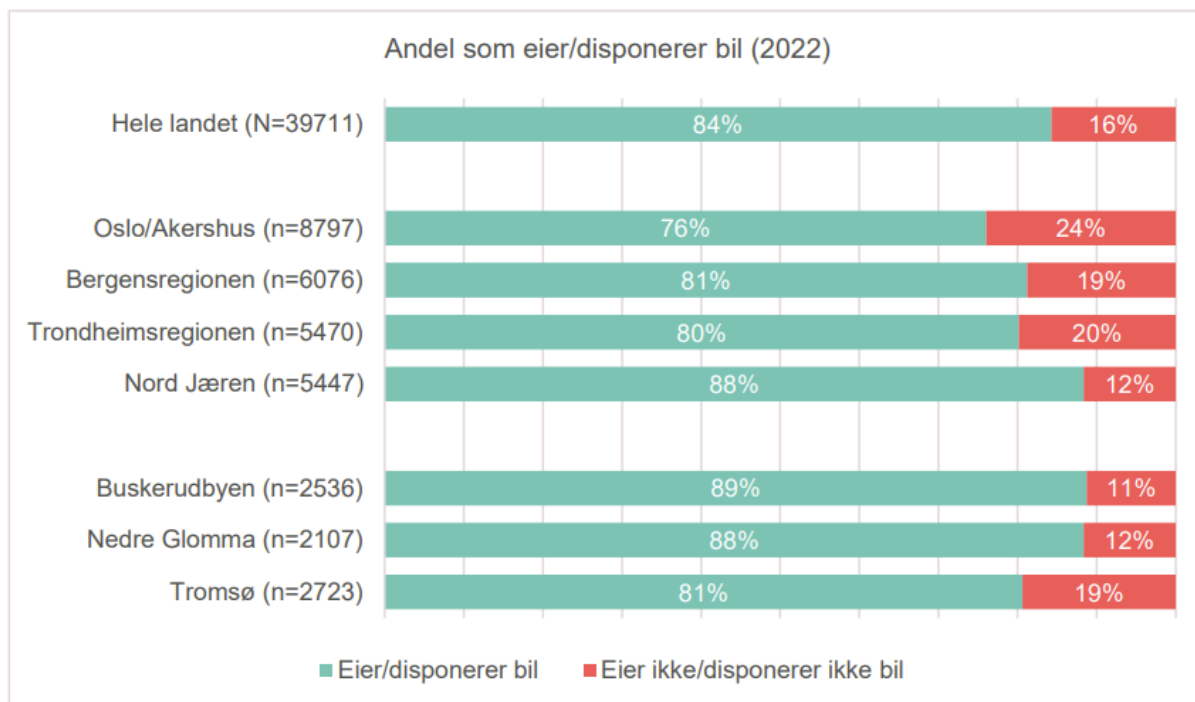
Diagrammet under viser utviklingen i salg av nyregistrerte biler i Drammen etter drivstofftype fra 2019 til 2022.

Figur 8.5 Kilde: SSBs statistikkbank. Tabell 12906

Andel som eier/disponerer bil

Buskerudbyen er byområdet hvor flest myndige oppga at de enten disponerer eller eier bil i 2022.

Figur 8.6 Kilde: Opinion. Reisevaner i de 7 største byregionene med tilleggsutvalg 2022.

Kjørelengder

Tabellen under viser kjørelengder for personbiler ut fra hvilken kommune de er registrert i. Utvalget viser kommunene som totalt sett har flest kjørte kilometer i tillegg til Øvre Eiker og Lier. Per registrerte personbil er Drammen på gjennomsnittet for landet. Kjørelengder per innbygger er beregnet ved å dele totalt kjørte kilometer for registrerte biler med innbyggertallet. Drammen og Bærum skiller seg ut ved høyt antall kilometer per innbygger sammenlignet med landet ellers.

Kjørelengder i kilometer 2022

Kommune	Per bil	Per innbygger
Drammen	11 072	8 739
Oslo	11 400	5 343
Stavanger	10 239	5 098
Fredrikstad	11 170	6 220
Bærum	11 344	9 513
Asker	11 773	6 648
Lillestrøm	11 855	6 436
Kristiansand	11 737	6 106
Bergen	10 413	4 826
Trondheim	10 615	4 973
Øvre Eiker	11 343	7 543
Lier	11 947	7 218
Landet	11 097	6 508

Kilde: SSBs statistikkbank. Tabell 12579 for kjørelengder og tabell 07459 for folketall.

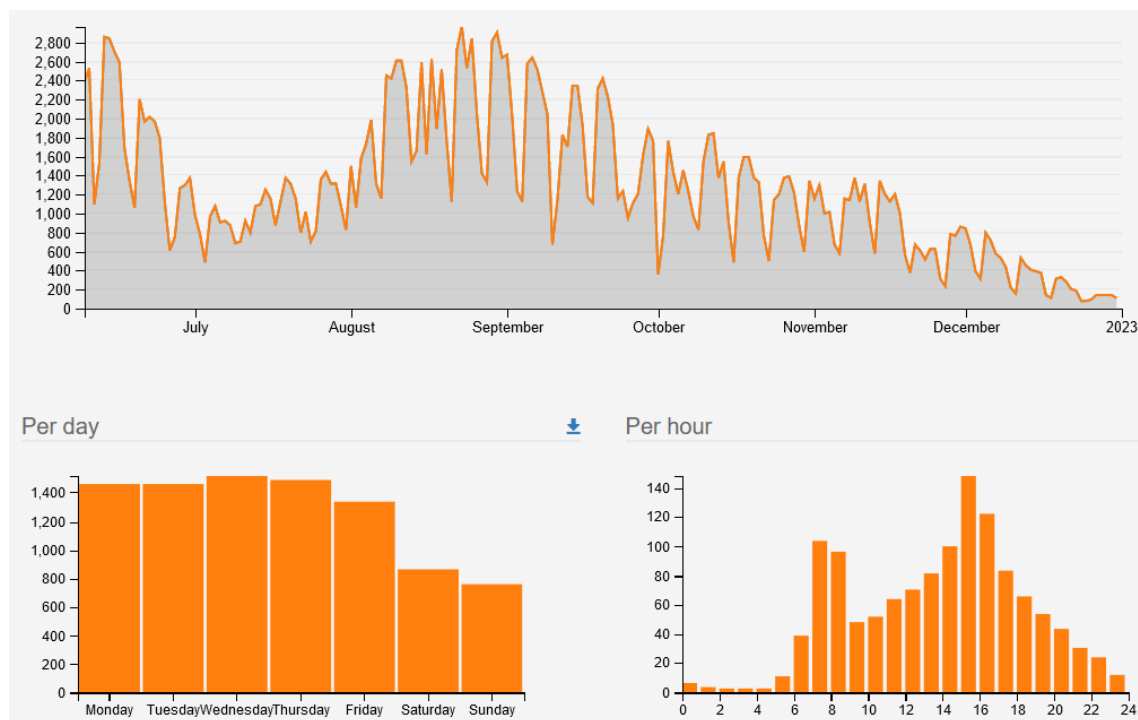
8.4 Sykkel og gange

Drammen har en sykkelplan med en tidshorison på 10 år. Formålet med planen er å angi mål og satsingsområder ut fra visjonen om at Drammen skal bli Norges beste sykkelkommune. Som del av planen er det definert et sykkelnett for hele kommunen, uavhengig av vegeier. I dette kartet er det definert hovedruter, lokalruter, grønne ruter og sykkelruter som må avklares i kommende planarbeid. Ifølge reisevaneundersøkelsen (RVU) som ble gjennomført i 2022 ligger sykkelandelen i Drammen i dag på fem prosent.

Buskerudbyen har jobbet med å få bedre telledata for området vårt. Ved utgangen av 2022 var det 17 tellepunkt som registrer sykkeltrafikk i Buskerudbyområdet. Tre av disse er i Lier, ni i Drammen, ett i Øvre Eiker og fem på Kongsberg Øvre Eiker.

Figuren under viser hvordan sykkeltrafikken over bruene Øvre Sund, Ypsilon og Strømsøløpet i Drammen har vært i perioden 9.6.2022 til 21.12.2022. I alt ble det registrert 261 391 passeringer i denne perioden. Øverste diagram viser data per dag i perioden, mens de to nederste figurene viser fordeling pr ukedag og per time.

Det er relativt jevnt med sykling på hverdager, men noe lavere på fredager. Nivået i helgene ligger betydelig lavere. Det er tydelige trafikktopper om morgnen mellom kl. 0700 og 0900, og ettermiddager mellom kl. 1500 og 1700. Det er imidlertid også en del sykkeltrafikk midt på dagen og om kvelden. Sykkeltellingene er nylig innført, og det er foreløpig ikke mulig å si noe om utvikling/trender.

Figur 8.7 Kilde: Viscando, hentet fra Buskerudbyens årsrapport 2022

Gangandelen i Drammen var på 22 prosent i 2022 som vist i figur 8.1. Gående registreres også på bruene i Drammen sentrum. Tabellen under viser en beregning av hvor mange som krysser bruene til fots og på sykkel i snitt per dag (årsdøgntrafikk). Tellingene for syklende på den midlertidige gangbrua startet november 2022, og er ikke med i tallgrunnlaget..

Beregnet årsdøgntrafikk for gående og syklende	Gående	Syklende
Strømsøbrua	295	283
Midlertidig gangbrua ved bybrua	8106	

Ypsilon	3023	605
Øvre Sund bru	1662	732

Kilde: Viscando, hentet fra Buskerudbyens årsrapport 2022

8.5 Pendling inn og ut av Drammen

Pendling

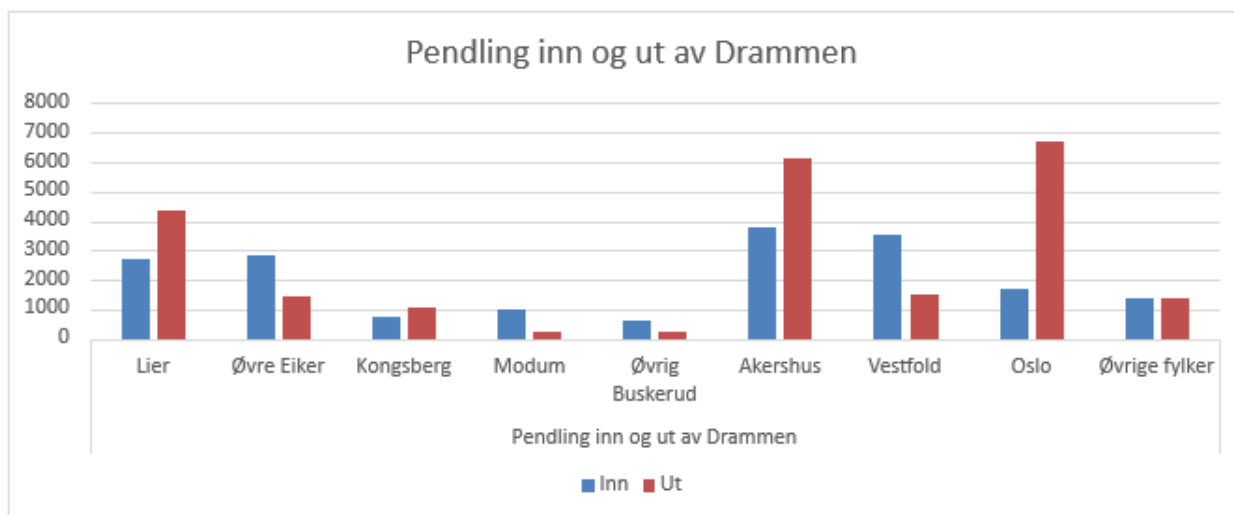
SSB definerer en pendler som en "person som arbeider i en annen kommune enn der de er registrert bosatt". Tallene som benyttes her er SSBs registerdata for sysselsetting med informasjon om arbeidskommune og bostedskommune. Dette er dermed ikke tall på daglig observerte reiser over kommunegrensen. Tallene inkluderer blant annet sesongarbeidere, studenter, og andre som i praksis ikke bor i den registrerte bostedskommunen sin mye av året.

Totalt var det i 2022 18 248 personer som pendlet til Drammen fra andre kommuner. Det utgjør 39 prosent av sysselsatte i Drammen. 23 015 personer pendlet ut fra Drammen. Det utgjør 44,7 prosent av sysselsatte som er bosatt i Drammen.

Nabokommunene Lier, Øvre Eiker, Asker og Holmestrand utgjør til sammen 55,5 prosent av innpendlerstrømmen og 42 prosent av utpendlerstrømmen. Det utgjør henholdsvis 10 124 og 9 659 personer. Oslo skiller seg ut som kommunen med størst antall pendlere fra Drammen. I 2022 var det 6718 sysselsatte i Oslo med bostedsadresse i Drammen. Pendling til Oslo alene utgjør hele 29 prosent av all utpendling.

Andre kommuner som skiller seg ut i statistikken er Bærum, Kongsberg, Modum. Til sammen er det 2 487 personer som pendler til Drammen fra disse kommunene og 3 492 som pendler fra Drammen til disse tre. Videre er det en klar sammenheng mellom avstand/reisevei og antall pendlere.

De store byene skiller seg ut fra mønsteret om at nærliggende kommuner er de med flest pendlere. Det antas at en stor andel av sysselsatte i de større byene med bostedsadresse i Drammen er studenter. Pendlerbalansen viser at det er flere som pendler til Drammen enn ut av Drammen i Buskerud og Vestfold. Pendlerbalansen for Akershus og Oslo viser det motsatte. For pendling til øvrige fylker/kommuner er det omtrent like mange som pendler inn og ut.

Figur 8.8 Kilde: SSBs statistikkbank. Tabell 11616

9. MILJØ OG KLIMA

Hovedtrender

- Drammen er rik på natur, og har store bynære skogs-, friluft- og landbruksarealer. Det er kartlagt 228 utvalgte naturtyper og 412 arter på norsk rødliste i kommunen. Den viktigste årsaken til tap av natur er endret arealbruk.
- En tredjedel av vannforekomstene i Drammen når ikke målet om god økologisk tilstand. 22,5 kvadratkilometer av sjøbunnen i indre Drammensfjorden er oksygenfri og dermed død. Den største utfordringen for vannforekomstene og fjorden er kloakk på avveie fra avløpsnett, intensivt jordbruk og utslipp av forurenset overvann fra bebygde områder ved mye nedbør.
- Om lag 50 prosent av vannledningsnett og 40 prosent av avløpsnett har fornyelsesbehov. Andelen fremmedvann (knyttet til nedbør) i avløpsnett, utgjør cirka 70 prosent av avløpsmengden som behandles i renseanleggene. Høy fremmedvannsandel og lekkasjer fra avløpsnett skader det lokale vannmiljøet. Lekkasjer fra drikkevannsnett reduseres med virka 1 prosentpoeng per år. I 2022 var lekkasjeandelen cirka 40 prosent.
- Luftkvaliteten i Drammen har over tid bedret seg når det gjelder NO₂ (fra eksos mv.), men det er fortsatt store utfordringer med å holde svevestøvnivået (fra vegtrafikk og til dels fra vedfyring) lavere enn helsemyndighetenes anbefalinger og forurensingsforskriftens grenseverdier.
- Støybelastning (i hovedsak fra veitrafikk) er en utfordring i store deler av de tettbygde områdene av Drammen. Det forventes at flere personer i Drammen vil bli støyutsatt i fremtiden.
- Klimaendringene vil gi Drammen temperaturstigning, hetebølger og tørke, og hyppigere og mer intenst styrtregn fram mot 2100. Det gjør kommunen spesielt utsatt for utfordringer knyttet til overvann, flom og skred, samt tørke, fukt- og insektskader.
- Mengden avfall per innbygger er de siste sju årene redusert med cirka 25 prosent fra 531 kg per innbygger i 2015 til 438 kg per innbygger i 2022. Det er økt oppmerksomhet om lokal fornybar energiproduksjon, energieffektivisering og energifleksibilitet.
- Det samlede klimafotavtrykket fra Drammen kommunes virksomhet (summen av direkte og indirekte klimagassutslipp) har økt, særlig fra tidsrommet 2003-2008 og fram til i dag.
- De direkte klimagassutslippene innenfor Drammen kommunes geografiske grenser er redusert med 19 prosent i løpet av perioden 2009-2021.

Med miljø menes i dette kapitlet *biologiske og fysiske* systemer i våre omgivelser som har grunnleggende betydning for dagens og fremtidige innbyggers helse og livsbetingelser (ikke sosialt miljø osv.). På den ene siden handler det om behov for å beskytte fysiske og biologiske systemer (sikre bærekraft), på den andre siden handler det om folkehelse, om å gi dagens og fremtidens innbyggere tilgang til helsefremmende omgivelser og beskytte mot helseskadelig miljøpåvirkning.

Klima er et sentralt, men smalere undertema i dette. Klima handler her om at klimagassutslipp forsterker drivhuseffekten, som igjen fører til global oppvarming og klimaendringer med mer ekstremvær (med konsekvenser for liv, helse og samfunnsmessig bærekraft).

Dette kapitlet presenterer status og utviklingstrekk for temaer som griper inn i hverandre:

Det første delkapitlet *9.1 Bymiljø og grønnstruktur* handler om blågrønnstrukturen i Drammen sin betydning for folkehelse og rekreasjon, naturmangfold, matproduksjon og landbruksnæring. (Beskrivelser av blågrønnstrukturens betydning for karbonopptak og karbonbinding, fordrøying av overvann, lokalklima og luftkvalitet inngår i andre delkapitler og har derfor ikke fått egne avsnitt). *9.2 Vann miljø, vann og avløp* presenterer status og utfordringer i vannforvaltning og vannmiljøet i Drammen (vann og vassdrag); drikkevannsforsyning og avløpshåndtering. *9.3 Luftforurensing, støy og radon* handler om fysiske

miljøfaktorer som gir fare for helseskade. 9.4 *Klimaendring og klimatilpasning* handler om hvordan klimaendringene påvirker Drammenssamfunnet, Drammenlandskapet klimasårbarhet, og arbeid med klimatilpasning i Drammen. De neste delkapitlene handler om lokal status og utvikling i arbeidet med å redusere press på naturressurser: 9.5 *Sirkulær økonomi, forbruk, avfall og gjenvinning*, og kapittel 9.6 *Energiproduksjon og energiforbruk*. Det siste delkapittelet 9.7 *Klimagassutslipp* handler om status og utvikling i arbeidet med å redusere klima/klimagassutslipp i/fra Drammen i tråd med nasjonale mål.

9.1 Bymiljø og grønnstruktur

Grønnstruktur er et bredt planfaglig begrep som omfatter små og store grønne og naturpregede områder i byggesonen inkludert «blå» elementer som vann, dammer, elv og bekker. Blågrønnstrukturen danner godt grunnlag for folkehelse, bomiljø, nærrekreasjon, karbonopptak og karbonbinding, ferdsel for myke trafikanter, lek og rekreasjon. Blågrønnstrukturen gir naturbaserte løsninger for fordrøyning av overvann, og er samtidig av stor betydning for lokalklima og luftkvalitet.

Drammen er rik på natur, og har store skogs-, friluft- og landbruksarealer. Vern og restaurering av natur og grønnstruktur er en forutsetning for bærekraftig utvikling, da ivaretagelse av slike områder bl.a. gir økt opptak og lagring av karbon, større biologisk mangfold og tilbyr naturlig klimatilpasning gjennom overvannshåndtering og temperaturregulering. Nedbygging av slike områder kan imidlertid medføre utslipp, tapt karbonlagringsevne, mulig endring i overvanns- og flommønster, tap av naturmangfold og økt sannsynlighet for ytterligere naturfarer. NIBIO har på oppdrag fra kommunen utviklet en rekke temakart som viser hvilke verdier som ligger i kommunens grøntområder. Formålet med klimakartene er å synliggjøre grøntområders betydning for klima og natur, styrke grøntområders posisjon i arealbruksvurderinger og på den måten hindre nedbygging. Temakartene med tilhørende kunnskapsgrunnlag finnes i kommunens kartportal.

NATURBASERTE OG TILRETTELAGTE ANLEGG FOR BYNÆRT FRILUFTSLIV OG NÆRREKREASJON

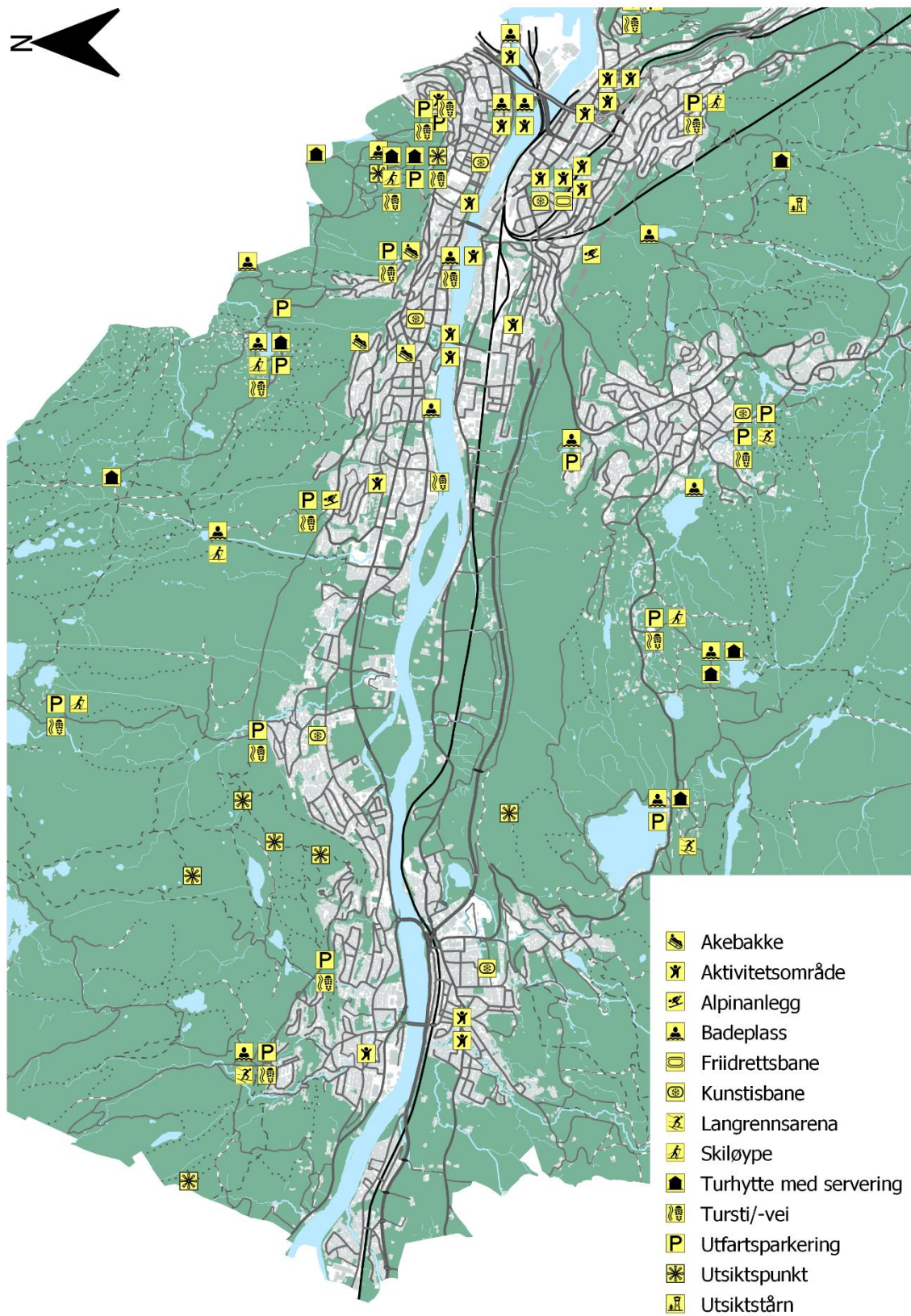
I dette avsnittet beskrives status, som har gitt grunnlag for videreutvikling i Temaplan idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv (2023).

Det er ikke nødvendig å reise langt for å oppleve flott natur i Drammen. Kort avstand til både marka, elv eller fjord er en kvalitet og et kjennetegn ved både boligområder, by- og tettstedsområder i Drammen. Parkene, grønnstrukturen og markaområdene på begge sider av elva er mye brukt, og er viktige områder for friluftsliv. Disse naturområdene er det største anlegget for friluftsliv i kommunen, og er områder som innbyggerne fritt kan benytte i tråd med allemannsretten. Men tilgjengeligheten til, og tilretteleggingen for, at friluftslivsmulighetene skal oppleves og brukes av alle innbyggere, og i hverdagen, varierer. Kommunen samarbeider med Drammen Friluftforum og DNT Drammen og Omegn, som via tilskudd og øremerkede prosjekter jobber for et variert friluftslivstilbud i kommunen.

Stien gir tilgang til den enkleste friluftslivsaktiviteten - turgåing - som favner alt fra turer i nærområdet til turer over flere dager. Skilting og merking gjøres i stor grad av friluftsansjoner, med først og fremst DNT Drammen og omegn i spissen. Frivilligheten er en stor bidragsyter til at kommunens innbyggere kan ferdes på merkede stier i skog og mark. Konsentrasjonen av merkede stier varierer med friluftstilbudet i det enkelte område. Det er mindre merkede stier lenger unna bebyggelse og utfartsparkeringer.

Utvikling av stier og traseer med utgangspunkt i nærmiljøet der folk bor tilrettelegger for økt bruk. Fysisk tilrettelegging av tilgang til friluftslivsområdene gjennom byggesonen, med godt opparbeidet skilting og merking mot turmål i marka, gir mulighet til å være fysisk aktive og oppleve naturen, også i hverdagen. Turmål kan være serveringssteder, utsiktstårn, utsiktspunkt, gapahuker, dagsturhytter, overnattingshytter, severdigheter med mer.

Figur 9.1. Kartet viser anlegg og infrastruktur for fysisk aktivitet og friluftsliv langs elva og bynære deler av marka både nord og syd for elva. NB: Kartet er vridd for å utnytte formatet på arket.

Det er opparbeidet, skiltet og merket enkelte stier fra bysentrum, elvepark og boligområder til attraktive turmål i marka. Syd for elva er det færre sammenhengende stier og turveier som er merket og satt sammen fra boligområdene til attraktive turmål i marka, på rundturer og turer på tvers gjennom marka til for eksempel buss-stopp på andre siden.

Drammen har flotte markaområder både nord og syd for elva. Drammensmarka Nord er del av Finnemarka. Her er det sammenhengende nett av merkede stier fra Drammen over til Lier, Øvre Eiker og Modum. I områdene syd for elva er det noe mindre utviklet stinett enn nord for elva. Den mer sammensatte eierstrukturen her har tradisjonelt gjort det mer komplisert å utvikle stinettet her. Det er noe ulik status med hensyn til merking, skilting og vedlikehold av stier i de tre tidligere kommunene.

Det arbeides for å binde sammen stisystemer på tvers av gamle kommunegrenser bedre - både fysisk, gjennom mer enhetlig/gjennomgående skilting og merking, og på kart.

På vinterstid er flere av kommunens stier og turveier omgjort til skiløyper. Det finnes ca. 280 km med skiløyper, spredt utover hele kommunen. Det kjøres spor både for klassisk og skøyting, og i løypenettet på Konnerud finner man løyper med world-cup standard. På vinterstid er labbeløyper et annet etterspurt lavterskeltilbud. Lappeløyper er turløyper i marka som blir preparert eller tråkket opp på vinteren slik at man kan gå tur til fots. Labbeløyper bringer flere folk ut i marka, og muliggjør en helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet. Det er etablerte labbeløyper fra Landfalltjern og Årbogen. Labbeløypene vedlikeholdes i stor grad av frivilligheten.

Tilrettelegging for sosiale møter mellom ulike brukergrupper i forbindelse med fysisk aktivitet er en kvalitet i lokalsamfunnsutvikling. Eksempelvis kan turveirunder med hvilebenker ved nærmiljøanlegg bidra til at de som er ute med barnevogn kan velge å slå seg ned og følge med på barn som vil bli en stund på lekeplassen, de som er ute med rullator kan hvile med underholdning, de som bruker tufteparken får publikum, andre kan oppleve lekeplassen/nærmiljøanlegget som et tryggere sted med en ukomplisert eller urban form for sosial kontroll, og det kan oppstå potensielt verdifull småprat mellom ulike brukergrupper.

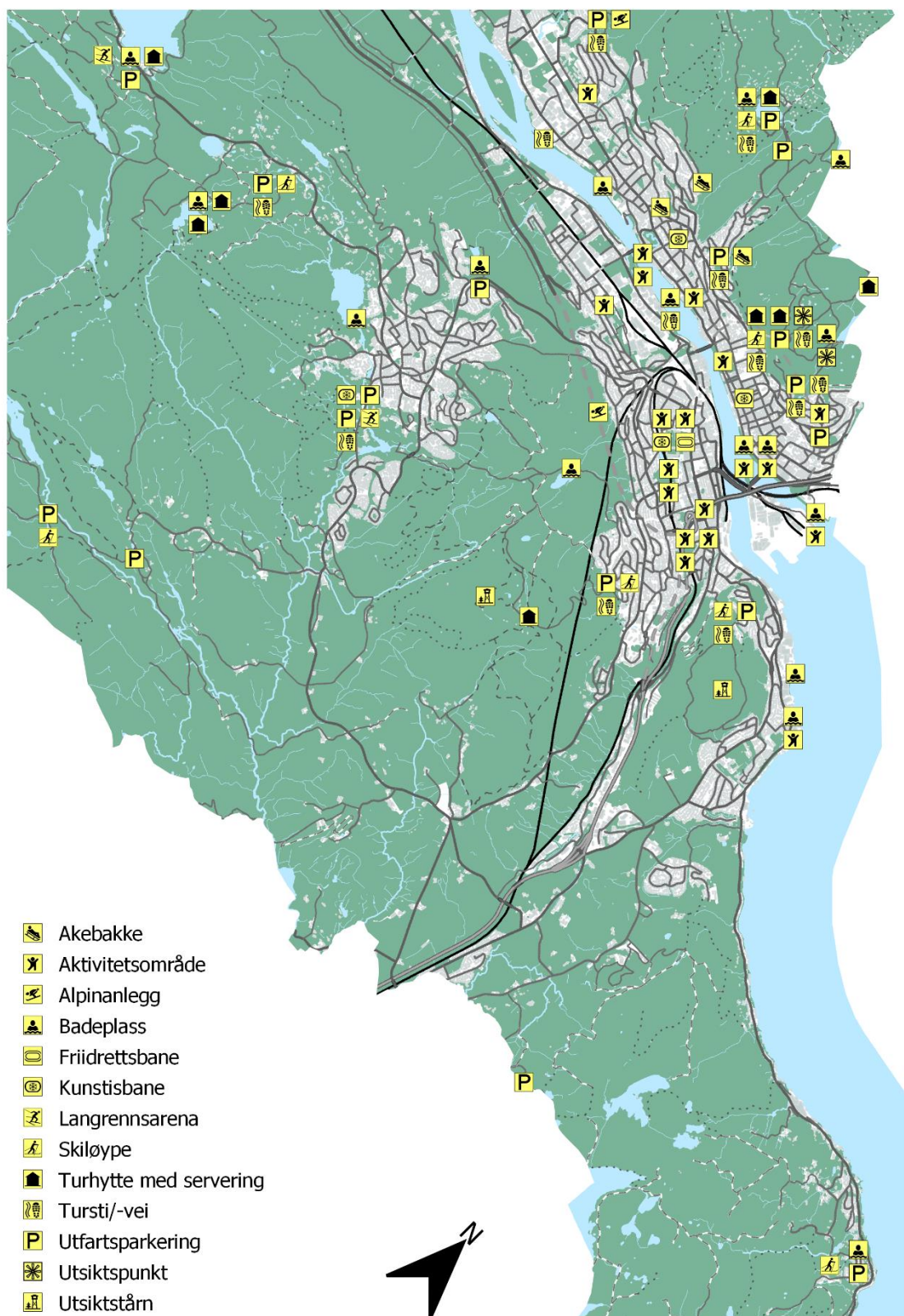
Tilgjengelighet for alle gjennom universell utforming er et sentralt prinsipp for å nå viktige grupper, som kommuner skal tilstrebe der det er mulig og ikke til skade for naturverdier og/eller opplevelseskvaliteter. Universell utforming av friluftslivsområder, løyper og turveier må ses i sammenheng med atkomst til områdene, for å skape gode, helhetlige løsninger. Et styrket kollektivtilbud til områdene øker også tilgjengeligheten for innbyggerne. Ytterligere tilrettelegging for folk med nedsatt funksjonsevne og den eldre delen av kommunens befolkning gjennom utplassering av flere benker i nærområdene forsterker deres mulighet for deltagelse i friluftslivet. I dag er mange av benkene konsentrert i et mindre område i Drammen Nordmark.

Turveier som er tilrettelagt for rullestol, barnevogn og rullator er nødvendig for at alle innbyggere skal kunne ha tilgang på turmuligheter i hverdagen i nærmiljøet. Mulighet for å gå rundturer er mer attraktivt enn å gå fram og tilbake, og øker aktiviteten. Tilgangen til rundtur-muligheter for rullestol, barnevogn og rullator er ulik i kommunedelene/tettstedene i kommunen.

Høydeforskjellen, og det ofte bratte terrenget mellom by- og boligområdene langs elv og fjord og de slakere platåene innover marka er en barriere for mange.

Det finnes flere store utfartsparkeringer i kommunen, på begge sider av elva. Enkelte av parkeringsplassene er betalingsplasser, noen krever passering av bom, mens andre er plasser der man kan sette fra seg bilen vederlagsfritt. Flere av utfartsparkeringene har stort belegg, og deler av året kan det være utfordringer med tilstrekkelig parkeringskapasitet for alle som ønsker seg ut i marka. Det er påpekt behov for ytterligere tilrettelegging av utfartsparkeringer i kommunen.

Figur 9.2. Kartet viser anlegg og infrastruktur for fysisk aktivitet og friluftsliv mellom elv/fjord og bynære deler av marka syd for elva. NB: Kartet er vridt for å utnytte formatet på arket.

Utvikling av utfartsparkeringer til friluftsporarter gir et mer lavterskel friluftslivstilbud som er lett tilgjengelig uansett alder, funksjonsevne og kulturell bakgrunn. Friluftsporarter er tilrettelagt for naturopplevelse, friluftsliv, lek, trening og sosialt samvær, og skal gi informasjon om naturkvaliteter og friluftsmuligheter på stedet og i omkringliggende områder. Informasjonstavler med oversiktskart over stier og turmål (serveringssteder, utsiktstårn, utsiktspunkt, gapahuker, dagsturhytter, overnattingshytter, severdigheter med mer) skal sikre at flere tar i bruk naturområder som en naturlig del av hverdagen. I Drammen har vi Spiralen som den største utfartsparkeringen av denne typen.

Det finnes også mindre utfartsparkeringer ved SIF-hytta, MIF-hytta, på Årbogen og Landfalltjern og på Ebbestad i Svelvik. På enkelte utfartsparkeringer finner man informasjonstavler med oversiktskart og varierende grad av informasjon om nærturområdet. I enkelte nærturområder (på Åskollen og i Bragernesåsen) er det etablert en serie med informasjonstavler om tresorter eller dyreliv i forbindelse med natursti i området. Dette er et populært tilbud.

I Drammen finner man flere badeplasser, både i ferskvann, elv og fjord. Det er tilrettelagt for bading både i sentrum, langs kysten og i skogsvann med enkel atkomst, blant annet i tilknytning til damanlegg. Denne typen badeplasser finner vi flere steder i kommunen og tilbudet er populært. Vedlikehold og oppgradering av badeplassene øker motivasjonen for å ta dem i bruk. Enkel atkomst, skilting, toalettanlegg og parkeringsmuligheter er viktige elementer i tilrettelegging for denne delen av friluftslivet. Det er varierende grad av tilrettelegging og tilbud på kommunens badeplasser. Det arbeides for bedre tilrettelegging i flere av kommunedelene.

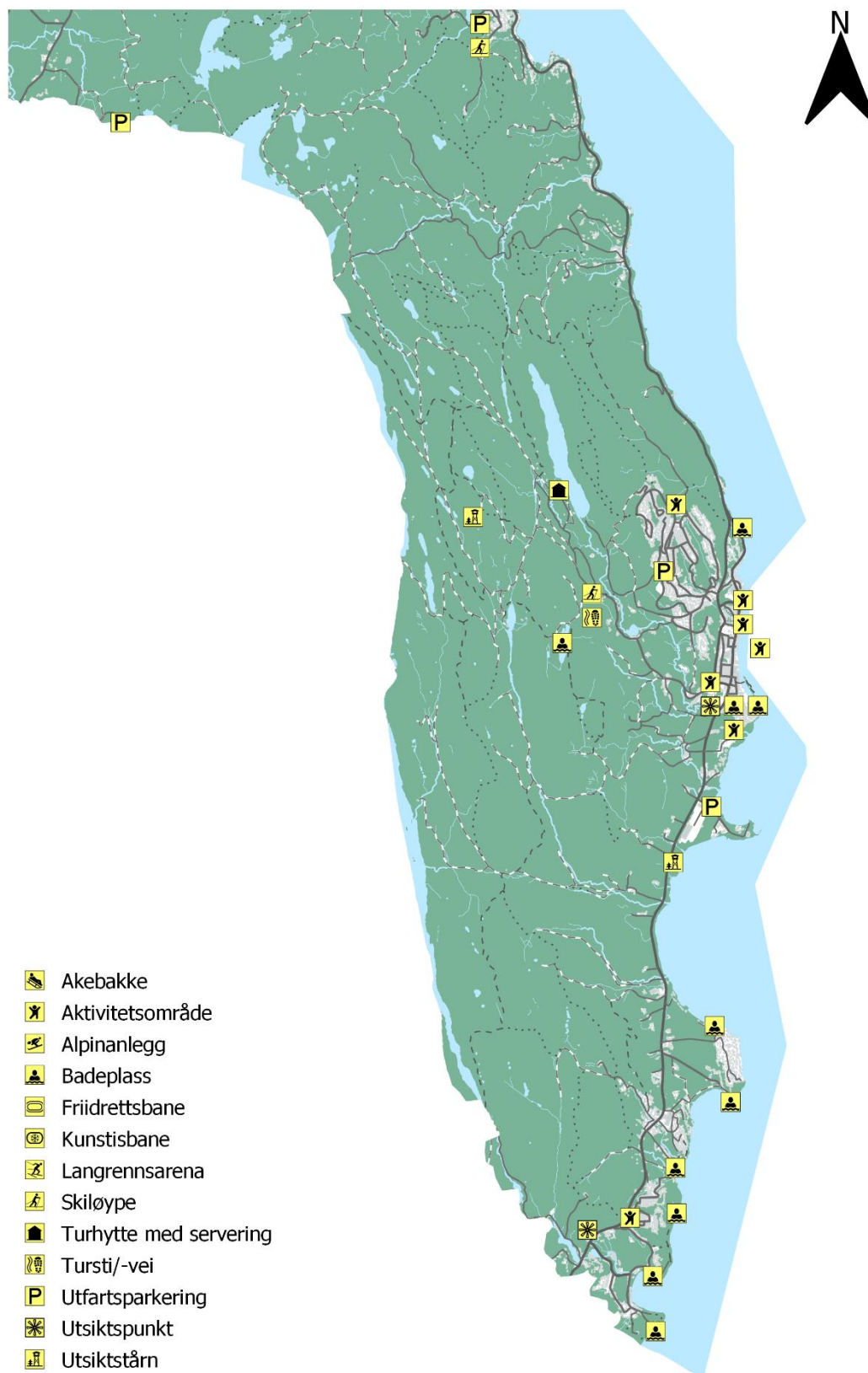
Det er muligheter for fiske i Drammen både ved kysten, i elva og i innlandsvann. Det er også muligheter for krepsering på Landfalltjern, i Blekkertjern og i Hagatjern når bestanden tillater det. Kommunen har blant annet hatt samarbeid med Drammen og omegn fiskeadministrasjon (DOFA), Drammen Sportsfiskere og Mjøndalen Jeger og fiskeforening med tanke på utsetting av fisk og måling av krepsebestand.

Det er opparbeidet elvepark langs Drammenselva og kyststi i Svelvik som går i variert terreng i by og skog, både langs strender og bryggelangs.

Det er muligheter for båtliv i Drammen. Det finnes tilrettelagte gjestebrygger i Drammen sentrum og i Svelvik.

Det er flere klatrefelt med klatreruter i varierende vanskelighetsgrad i og rundt Drammen, blant annet på Bera og Berger.

Dette avsnittet har beskrevet status for tilbudet av mer eller mindre fysisk tilrettelagte eller naturbaserte muligheter for mer eller mindre bynær friluftaktivitet i Drammen i dag. Status for mer organisert tilbud og aktiviteter i regi av friluftorganisasjoner er nærmere beskrevet i kapittel 10.4.

Figur 9.3. Kartet viser anlegg og infrastruktur for fysisk aktivitet og friluftsliv fra fjorden inn i marka i den sydligste delen av kommunen.

NATURMANGFOLD

Drammen har et svært rikt naturmangfold på grunn av sine store kalkrike skogsområder med flere rødlistede orkidéer og kystområder med indre og ytre Drammensfjord. Drammen har 24 registrerte arter av ville orkidéer, og dette er høyeste antall registreringer i én kommune i Norge. Indre Drammensfjord med Drammenselva og deltaområdet regnes som svært viktig for biologisk mangfold, da Drammenselvas utløp er et av de mest artsrike fiskeområdene i Norge. Det er registrert 42 fiskearter i Drammenselva og Drammensfjorden. Ytre Drammensfjord har nasjonalt viktige bløtbunnsområder og ålegrassenger som har stort biologisk mangfold, og er viktig oppvekst- og næringsområde for mange fiskearter, samt beiteområder for sjøfugl. Drammens by- og boligområder er preget av grønne områder hvor grevling og rådyr kan ses. Det etablert et grønt belte langs Drammenselva, hvor bever og forskjellige sjøfugl har sine leveområder.

I Drammen kommune er det kartlagt 228 utvalgte naturtyper. Disse er hule eiker (199), slåttemark (17), slåttemyr (5) og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone (7). Utvalgte naturtyper er et virkemiddel for å gi sårbare naturtyper et ekstra vern, slik at disse ikke bygges ned eller forringes.

Det er registrert 8489 forskjellige arter i Drammen kommune og av disse så er 412 på norsk rødliste. Den viktigste årsaken til tapet av naturmangfold er at artenes leveområder blir forringet eller går tapt som følge av endret arealbruk. Klimaendringer, forurensning, høsting og påvirkning fra andre arter (norske og fremmede) gir også tap av naturmangfold. I Drammen er det et sterkt utbyggingspress, noe som truer verdifulle naturområder. Et virkemiddel for å ta vare på verdifulle naturområder er å gi spesielt verdifulle områder et vern. Drammen har i dag 13 verneområder som tilsvarer 4,3 prosent av kommunens arealer.

LANDBRUK

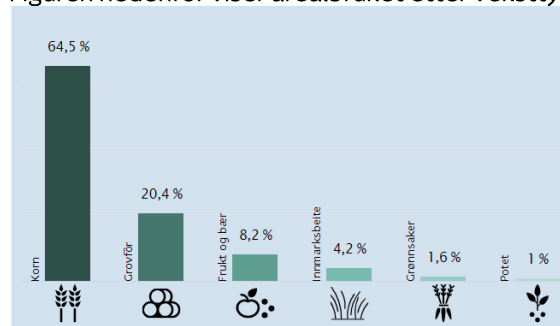
Jordbruk:

Drammen kommune er en relativt stor landbrukskommune, med variert produksjon både innenfor korn, grønnsaker, kjøtt, frukt og bær, dette utgjør store verdier. Det er ca. 24 500 daa dyrka mark, hvilket utgjør ca. 8 prosent av totalarealet i kommunen, tilsvarende 3 400 fotballbaner. Drammen har gode klimatiske forhold og matjord er særs godt egnet til matproduksjon. For 2022 var det 84 foretak som søkte om produksjonstilskudd. Tabellen nedenfor gir en oversikt over hvilke veksttyper ble det søkt om produksjonstilskudd for i 2022.

Veksttype	Dekar	%
Innmarksbeite	853	4,2
Grovfôr	4 116	20,4
Korn	13 002	64,5
Potet	200	1
Grønnsaker	326	1,6
Frukt og bær	1 659	8,2
Sum	20 156	100

Figur 9.4. Kilde: Produksjonstilskudd 2022, Landbruksdirektoratet

Figuren nedenfor viser arealbruket etter veksttyper i Drammen kommune for 2022.

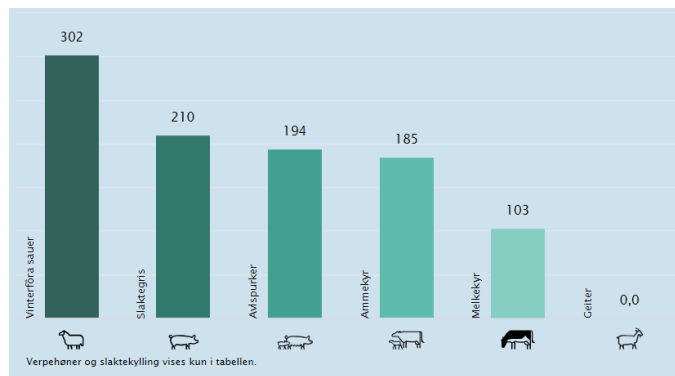
Figur 9.5. Kilde: Arealbarometeret.no, 2022, NIBIO/Landbruksdirektoratet

Tradisjonelt er det satset mye på frukt- og bærsektoren. Drammen var i 2021 landets tredje største produsent av frukt etter Ullensvang og Midt-Telemark kommuner, målt i volum. Eksempelvis ligger

epleproduksjonen på over 1.6 millioner kg. Samlet førstehåndsverdi av husdyr- og planteproduksjon for Drammen kommune i 2021 er på 78 millioner kroner.

I Drammen kommune er det en relativt stabil produksjon av melk, kjøttfe, sau og svin. I tillegg har vi et foretak som driver med hjorteoppdrett, samt flere hesteforetak (hovedsakelig hobbyforetak).

Figuren nedenfor viser antall produksjonsdyr i Drammen kommune basert på tall fra Landbruksdirektoratet for 2022.

Figur 9.6. Kilde: Produksjonstilskudd 2022, Landbruksdirektoratet

Skogbruk:

En stor del av kommunen består av skog, i tall er det ca. 226 472 daa, hvorav 202 321 daa produktiv skog. Dette utgjør over 63 prosent av kommunens totale areal. Det blir avvirket ca. 30 000 kubikk i året i kommunen, i 2023 tilsvarer det en brutto tømmerverdi på ca. 15 millioner. Det er gran som utgjør den klart største andelen av avvirket volum. (jf. SSB, tabell 03795 og tabell 03794). Ringvirkninger av tømmerhogsten ligger på ca. 10 ganger tømmerverdien.

9.2 Vanmiljø, vann og avløp

VANNFORVALTNING I DRAMMEN

EUs vanddirektiv og Norsk forskrift for vannforvaltning (vannforskriften) gir rammer for vannforvaltningen i Norge. I Norge har kommunene et stort ansvar for vanmiljøet, som myndighet for bl.a. areal-, avløps- og landbruksforvaltningen. Vannforvaltningen er nedbørsfeltbasert, og deler landet opp i vannregioner og vannområder - på tvers av administrative grenser. Drammen har arealer i fire vannområder, størst i Vannområde Drammenselva. Drammen er vertskommune for det interkommunale samarbeidet med 7 andre kommuner og øvrige myndigheter. Samarbeidet ble konstituert i 2022, og jobber med kunnskapsgrunnlaget og gjennomfører overvåking av utsatte bekker som er i risiko for å ikke nå miljømålet. Vannområde Drammenselva ledes av en styringsgruppe bestående av ordførerne fra de 8 kommunene.

Miljømål for vannforekomster i Drammen er fastsatt i Regional vannforvaltningsplan for vannregion Innlandet og Viken (2022-2027). For de fleste vannforekomstene er miljømålet å nå god økologisk tilstand og god kjemisk tilstand innen utgangen av 2027. Drammen jobber med å beskytte vannforekomstene mot forringelse, forbedre og gjenopprette miljøtilstanden til vannforekomster for å nå miljømålene. Det er ikke tillatt å gjøre tiltak som permanent forringer miljøtilstanden til en vannforekomst, slik at den står i fare for å ikke nå miljømålene om minst god økologisk og kjemisk tilstand.

VANNET I DRAMMEN

I Drammen er det 112 vannforekomster. En vannforekomst kan være en innsjø, bekk, en samling bekker, eller et kystområde. 66 prosent av vannforekomstene har god eller svært god økologisk tilstand, og når dermed tilsynelatende miljømålet. Men presisjonen for målingene er lav, kun 28 prosent av VF er registrert med høy presisjon. Det skyldes at det ved innføringen av vannforskriften ble gjort en grovkarakterisering som i stor grad var basert på antakelser og faglige vurderinger heller enn reelle undersøkelser. Hensikten var å følge opp den første karakteriseringen med data, men Drammen kom sent

i gang med vannforskriftsarbeidet. Det jobbes nå kontinuerlig og systematisk med å forbedre kunnskapsgrunnlaget i bekker og innsjøer.

Drammenselva er godt kartlagt gjennom blant annet Miljødirektoratets elveovervåkningsprogram og diverse resipientovervåkninger, og Drammensfjorden følges opp av myndighetspålagt resipientovervåkning i forbindelse med utslipp fra renseanleggene. I tillegg følger det interkommunale samarbeidet mellom Drammen og Lier «Ren Drammensfjord» opp miljøgifter i sedimentene i Drammensfjorden, som kommer av gammel industri i og langs vassdragene. Drammenselva har i dag svært dårlig økologisk tilstand. Drammensfjorden er delt i indre og ytre fjord, der indre er i dårlig og ytre er i moderat økologisk tilstand.

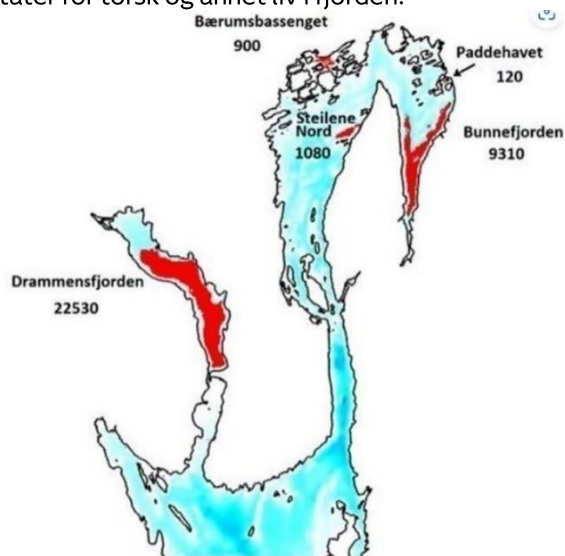
OVERVÅKNING AV VANN

I vannforekomster som er i risiko for å ikke nå miljømålet, må tilstanden undersøkes. Det skal tas vannprøver seks ganger per år, og biologiske prøver hvert tredje år. Det testes for innhold av næringssalter og bakterier, og det undersøkes hvordan det står til med livet i vannet. I Drammen har det ikke blitt gjennomført en systematisk overvåkning av bekker før i 2023, men etter årets sesong har vi opparbeidet oss et bedre datasett, som vil gi grunnlag for saksbehandling og videre vurdering av tiltak.

HOVEDUTFORDRINGER FOR VANNET

Vassdragene våre starter som rene og naturlige bekker gjennom skogen, før de renner ned åssidene og gjennom bebyggelsen. I sentrum er samtlige av de naturlige bekkene lagt i rør, og fungerer til dels som resipient for overvann fra by og vei, og som resipient for lekkasjer og overløp fra avløpssystemet. Bekkelukkinger er utbredt over hele kommunen, og annen urban utvikling har ført til kraftige inngrep i vassdragene. Der bekkene renner åpent i terrenget er de påvirket av overvann og utslipp fra utdaterte eller mangelfulle private avløp. Dessuten påvirker jordbruksdrift med gjødsling og jordbearbeiding, samt utslipp fra industri, en rekke av vannforekomstene i Drammen. I Drammenselva er den økologiske tilstanden sterkt påvirket av lakseparasitten gyrodactilus salaris.

Drammensfjorden er en del av Ytre Oslofjord og overvåkes gjennom resipientovervåkning i regi av de fem renseanleggene med utslipp til fjorden, og Fagrådet for Ytre Oslofjord. Drammenselva og Lierelva bringer med seg store tilførsler av næringssalter som hoper seg opp i fjorden. I tillegg har tidligere tiders industri ført til forurensning og utslipp av store mengder organisk materiale i fjorden. Det gjør forholdene gode for algevekst, men dårlige for økosystemet, som er tilpasset naturlig næringsfattig og oksygenrikt vann. Ifølge NIVA er 22 530 dekar (22,53 kvadratkilometer) av sjøbunnen i indre Drammensfjord oksygenfritt og død. Kartillustrasjonen under viser hvilke områder, og hvor store arealer dette gjelder. Oslofjorden har de siste årene utviklet seg i negativ retning, med algevekst som kveler de blå skogene, som igjen reduserer habitater for torsk og annet liv i fjorden.

De røde områdene viser deler av Oslofjorden der vannet på bunnen er uten oksygen. Tallene viser hvor mange mål av sjøbunnen som er uten oksygen.
FOTO: NIVA

Figur 9.7

TILTAK

Et viktig tiltak som Drammen er i gang med å gjennomføre, er utbedringen av avløpsrenseanlegg, med ledningsnett og infrastruktur knyttet til dette. Det nye regionale renseanlegget som prosjekteres med nitrogenrensing i Nordbykollen vil få positive virkninger hele fjordsystemet. Tilsynskontoret for små avløp jobber kontinuerlig med å stimulere private avløpseiere til å oppgradere små anlegg eller å knytte seg til det offentlige nettet.

Et annet viktig tiltak i Drammen er gjennomføringen av miljøtiltak i landbruket. Det er store utslipp knyttet til tradisjonelt landbruk, særlig der man driver med korn- og grønnsaksproduksjon og man har tradisjon for, eller er avhengig av, å pløye jorda – fortrinnsvis om høsten. Ved å legge om til et mer miljøvennlig landbruk, vil belastningen på bekkene og fjordene våre minke. Statsforvalteren jobber i disse dager med å utarbeide regional forskrift om miljøkrav i landbruket som vil være et sett med regler for landbruket. Ytterligere tiltak som er viktig for å ivareta vannforekomstene i Drammen er å bevare bekkene i byutvikling ved å unngå bekkelukkinger, ivareta og forbedre eksisterende kantvegetasjon, unngå unødige inngrep i vassdragene, eller gjennomføre inngrep på en skånsom måte. Overvannshåndtering må sørge for å holde regnvannet unna avløpssystemet, men det må ikke slippes til bekkene før det er rensert for forurensning fra overflaten.

Til slutt er det viktig å ivareta prinsippet om nedbørsfeltbasert forvaltning, og fortsette å legge til rette for samarbeid og felles innsats på tvers av kommune- og fylkesgrenser gjennom hele vassdraget.

Vann- og avløpstjenesten i Drammen kommune

Vann og avløpstjenester er en lovpålagt oppgave som har som hovedoppgave å dekke innbyggernes og næringslivets behov for helsemessig trygt drikkevann, og håndtere avløpsvannet til minst mulig ulempe for befolkningen og naturmiljøet. Drikkevannsforskriften regulerer innsamling, produksjon, distribusjon av og informasjon om drikkevann. Forurensningsforskriften regulerer transport, rensing og utslipp av avløpsvann og krav om utslippstillatelse.

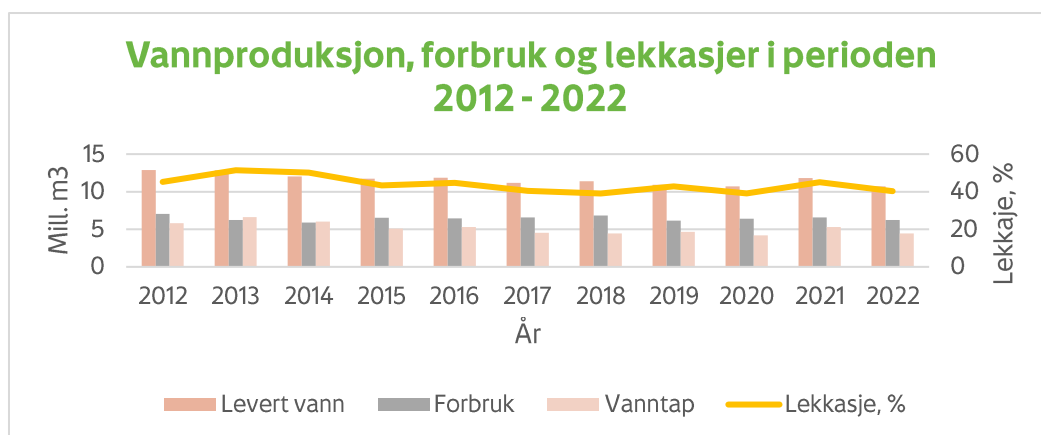
VANNFORSYNING

Drikkevannet i Drammen kommune produseres av Glitrevannverket IKS og Blindevannverket IKS. Glitrevannverket eies av kommunene Asker, Drammen og Lier mens Blindevannverket eies av Drammen og Holmestrand kommuner. Glitrevannverket er Drammen kommunes hovedleverandør av drikkevann og forsyner 95 % av kommunens innbyggere.

I 2022 ble det til sammen levert 10,7 millioner m³ drikkevann fra vannverkene via 532 km vannledningsnett til forbrukere i Drammen kommune. Forbruket utgjorde 6,25 millioner m³. Forbruket måles gjennom høy tetthet av vannmålere. I snitt bruker hver innbygger i Drammen ca. 135 l drikkevann i døgnet. Vannforbruket i kommunen har holdt seg på et stabilt nivå de siste 10 årene, mens andelen lekkasjer viser en jevn nedgang fra 2012-2022 (se figur 9.30). I 2022 ble lekkasjeandelen beregnet til 40,2%. Lekkasjeandelen utgjør differansen når forbruket er trukket fra levert vann. Drikkevannskvaliteten i Drammen er generelt god, men om lag 50% av vannledningsnettet har utbedringsbehov. Intensivering av lekkasjesøk og fornyelse av ledningsnett er avgjørende for å redusere lekkasjene ytterligere og redusere risiko for svikt i vannforsyningen og vannbåren sykdom. Fornyelsestakten har de siste årene ligget under 1% og var i 2022 0,8%.

Store deler syd i kommunen har i dag uakseptabel risiko ved en eventuell langvarig svikt i vannforsyningen. Området fra Nesbygda til Berger mangler reserve i kilde og vannbehandling hvis Blindevann og/eller Blindevannverket settes ut av drift. Området Åskollen/Knive vil miste vanntilførselen hvis den eneste tilførselsledningen til området settes ut av drift.

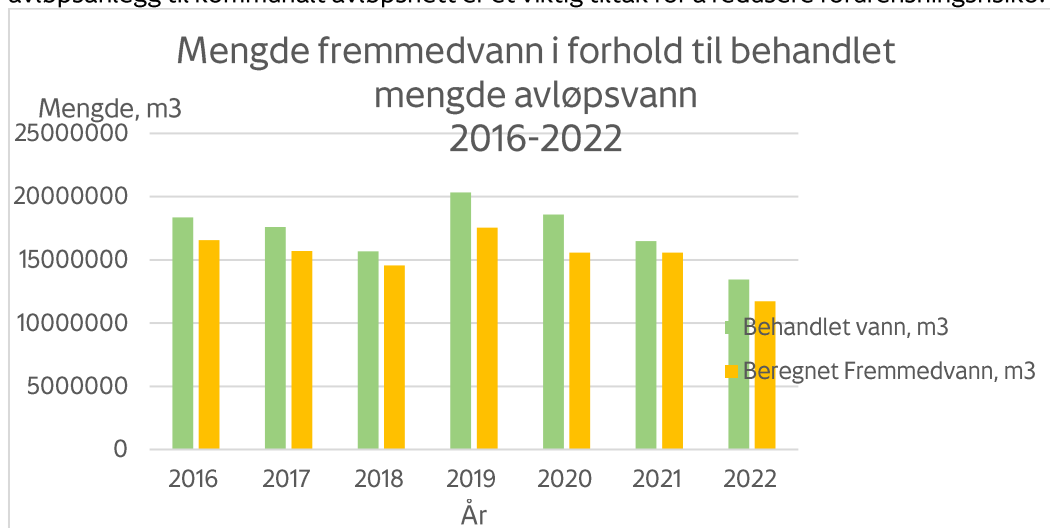

Figur 9.8. Figuren viser forholdet mellom levert vann, målt vannforbruk og beregnet andel lekkasjer fra utett ledningsnett for perioden 2012-2022

AVLØPSHÅNDTERING

God avløpshåndtering er viktig for folkehelsen og for plante- og dyrelivet i vannforekomstene. Avløpsvannet transporteres fra innbyggere og næringsliv i 879 km avløpsledninger til de fire rensesanleggene Mjøndalen, Muusøya, Solumstrand og Bokerøya. Rensekapasiteten er under sterkt press ved alle rensesanleggene med unntak av Solumstrand. Ingen av rensesanleggene har i dag trinn for å rense nitrogen og to anlegg mangler rensetrinn for organisk stoff (sekundær rensing). Historisk og fremtidig befolkningsutvikling og nye og strengere krav betyr at renskapasiteten må bygges ut. Regionalt samarbeid om økt renskapasitet er viktig for at kommunene i Drammensregionen sammen kan bidra til bedre levekår for vannlevende organismer i Drammensfjorden og Oslofjorden. Ny regional renseløsning er under planlegging og vil ha stor betydning for evnen til å oppnå god tilstand i fjorden. I 2022 ble 13,44 millioner m³ avløpsvann behandlet i rensesanleggene. 11,7 millioner m³ av dette er beregnet å være fremmedvann (ca. 70%, se figur), og ca. 2,5 millioner m³ avløpsvann er beregnet at har lekket ut gjennom utette avløpsledninger. Mengde fremmedvann er sterkt påvirket av nedbør og den høye fremmedvannsandelen i Drammen henger sammen med at overvann og bekker tilføres avløpsnett via tilkoblinger og innlekking i utett ledningsnett. Ca. 40 % av avløpsnettet er beregnet å ha behov for fornyelse. Fornyelsestakten på avløpsledninger har de siste årene ligget rundt 1% og var i 2022 1,2%. Å fjerne fremmedvann og redusere lekkasjer fra transportsystemet gjennom fornyelse, inkludert å separere ut overvann og bekker, er en løpende og viktig oppgave for å redusere fremmedvannsandelen og utlekking av urensset avløpsvann slik at avløpsvannet ikke fører til dårlige levekår i vassdrag og fjord.

Ved utgangen av 2021 var det registrert 901 private avløpsanlegg i Drammen. Kun 3% av disse overholder utslippskravene. De resterende 97% utgjør en forurensningsrisiko for miljøet. Tilknytning av flere private avløpsanlegg til kommunalt avløpsnett er et viktig tiltak for å redusere forurensningsrisiko.

Figur 9.9. Figuren viser hvor mye avløpsvann som er behandlet i rensanlegg i perioden 2016-2022 og hvor stor del av avløpsvannet som er fremmedvann

9.3 Luftforurensing, støy og radon

I henhold til forskrift om miljørettet helsevern skal kommunen blant annet arbeide for å fremme folkehelse og bidra til å sikre befolkningen mot faktorer i miljøet som kan ha negativ innvirkning på helsen. Luftforurensing, støy og radon er viktige lokale forurensningskilder som kan påvirke innbyggernes helse negativt.

LUFTFORURENSING

Målinger og beregninger viser at de stoffene som bidrar mest til lokal luftforurensing i Drammen i dag er svevestøv (PM10 og PM2,5) og nitrogendioksid (NO2). Både kort- og langtidseksponering for nitrogendioksid og svevestøv forverrer allerede eksisterende sykdom. Studier viser i tillegg en sammenheng mellom langtidseksponering for luftforurensing og utvikling av sykdom. I Drammen kommune måles luftkvaliteten i dag på tre målestasjoner. Dette er gatestasjonene Vårveien (ved Rosenkrantzgata, Åssiden kirke) og Bangeløkka (ved Bjørnstjerne Bjørnsonsgate RV282). I tillegg er det etablert en bybakgrunnsstasjon i Backeparken (Drammen helsehus). Løpende informasjon om luftkvaliteten formidles på: <https://luftkvalitet.miljodirektoratet.no/varsling/Viken/Drammen>

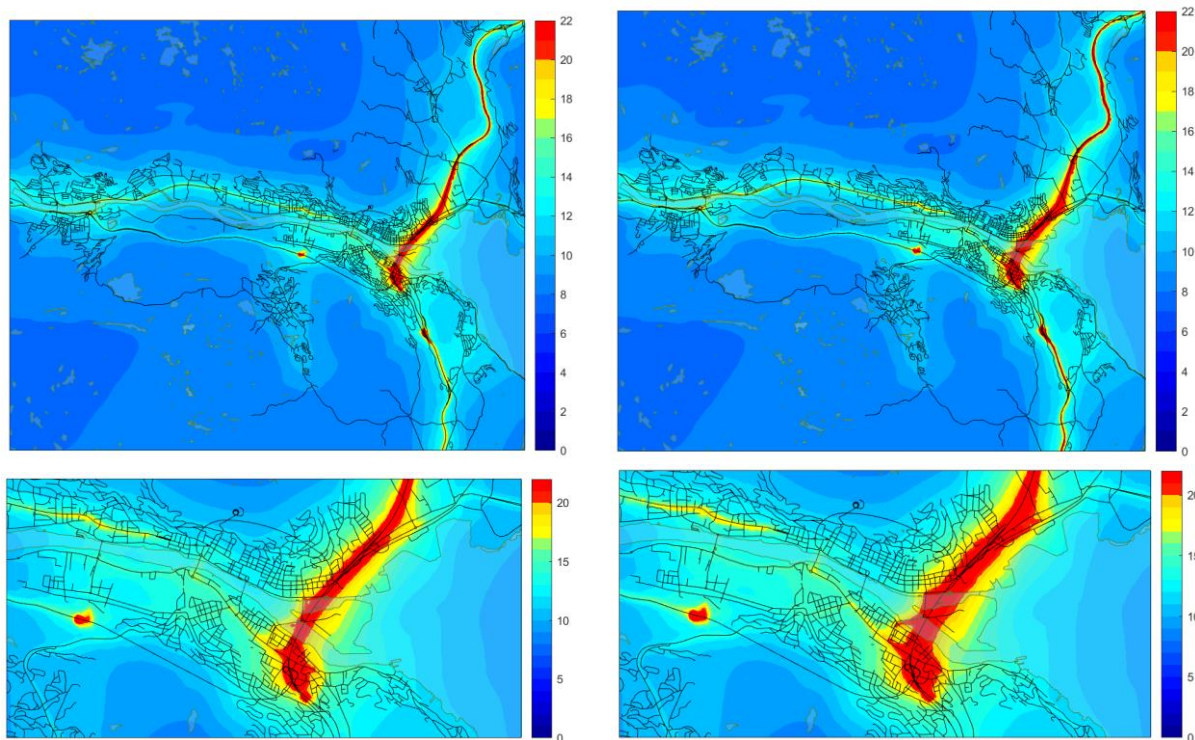
Luftkvaliteten i Drammen har over tid bedret seg når det gjelder NO2, men det er fortsatt utfordringer med å holde svevestøvnivåene lavere enn nasjonalt mål på målestasjonene. Nedgangen i NO2 skyldes særlig at det er stadig færre eldre dieselbiler på veiene, grunnet overgang til el kjøretøy og bensin, og bedre renseteknologi på nyere dieselmotorer.

Svevestøv er partikler som er så små at de oppfører seg som gass og blandes og transporteres med lufta. Svevestøv deles inn i to størrelsesfraksjoner: PM2,5 er de minste partiklene og kommer i hovedsak fra forbrenning (bileksos og vedfyring), mens de større partiklene PM10 i hovedsak kommer fra oppvirling av veistøv og dekkslitasje. Eksponering for svevestøv kan sette i gang betennelsesreaksjoner som kan medføre utvikling og forverring av lungesykdommer og hjerte-kar sykdommer. Det er også vist sammenheng mellom svevestøveksponering og effekter på fosterutvikling, nervesystem og stoffskifte. De viktigste helseeffektene av NO2 er nedsatt lungefunksjon og forverring av luftveissykdommer som astma og bronkitt.

Beregninger viser at det er svevestøv, og særlig PM10 som er hovedutfordringen for Drammen kommune, og at det er sannsynlig at grenseverdiene for årsmiddel og døgnmiddel vil overskrides. Drammen kommune har derfor etter pålegg fra Miljødirektoratet fått utarbeidet en tiltaksutredning⁵⁸ for lokal luftkvalitet i Drammen, og vedtatt en handlingsplan med tiltak som Drammen kommune, Viken fylkeskommune og Statens vegvesen må iverksette for å holde svevestøvnivåene innenfor gjeldende grenseverdier i forurensingsforskriften..

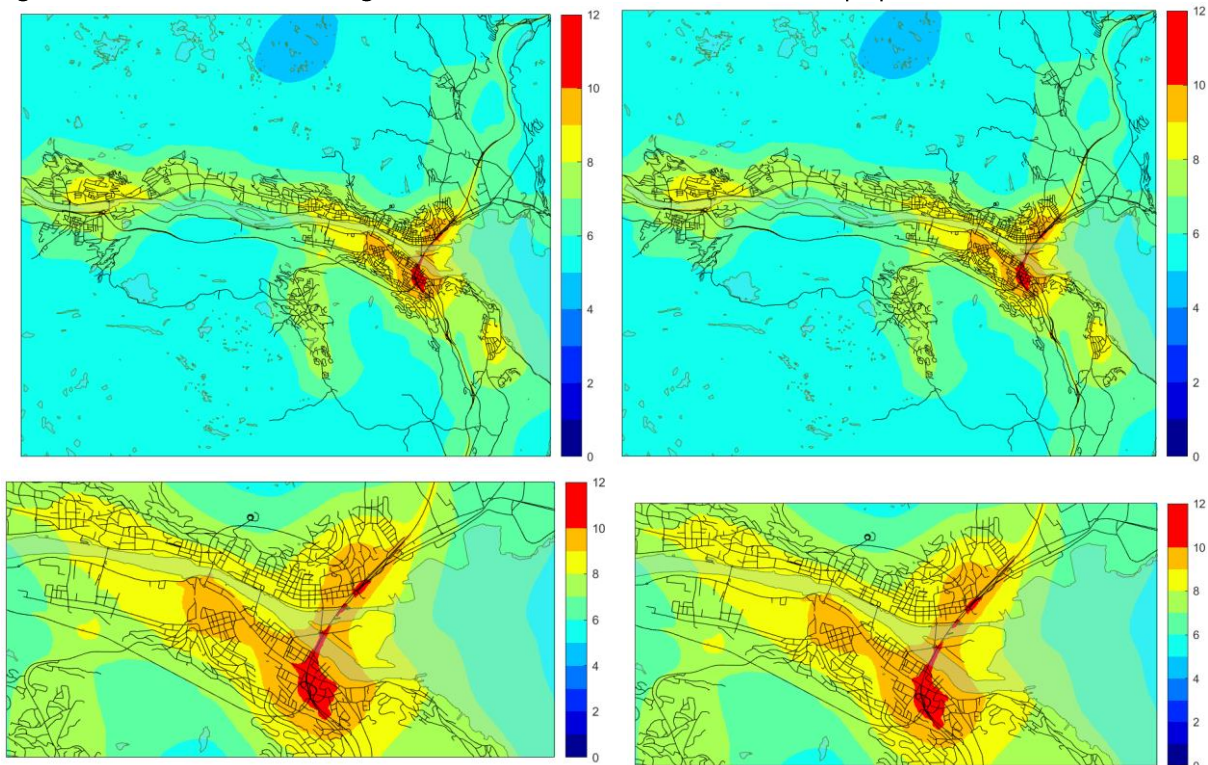
Figurene øverst under er hentet fra NILUs tiltaksutredning og viser kart med beregnede årsmiddelverdier av PM10 for 2021 (dagens situasjon til venstre) og 2030 (framskrevet referansesituasjon til høyre) i Drammen. Grenseverdien for årsmiddelkonsentrasjon er på 20 µg/m³ og markert som overgangen til rødt, mens overgangen til gult er 17 µg/m³ og markerer øvre vurderingssterskel etter forskrift. Beregningene viser at de høyeste konsentrasjonene er i området Bangeløkkakrysset og langs E18. Det er også forhøyede konsentrasjoner rundt munningene til Strømsåstunnelen og tunnelene på E18 som er uten ventilasjon/avtrekk. Figurene nederst under viser de samme kartene innzoomet på problemområdene.

⁵⁸ NILU rapport 9/2023: Revidert tiltaksutredning for lokal luftkvalitet i Drammen, utarbeidet på oppdrag for Drammen kommune, Statens vegvesen og Viken fylkeskommune, etter pålegg fra Miljødirektoratet. <https://www.nilu.no/publikasjon/2152567/>.

Figur 9.10-9.13

Figurene under viser tilsvarende beregning av årsmiddelverdier for fint svevestøv, PM_{2,5} i 2021 til venstre og framskrevet i 2030 øverst, og utsnitt av de samme kartene innzoomet på problemområdene nederst.

Figur 9.14-9.17.

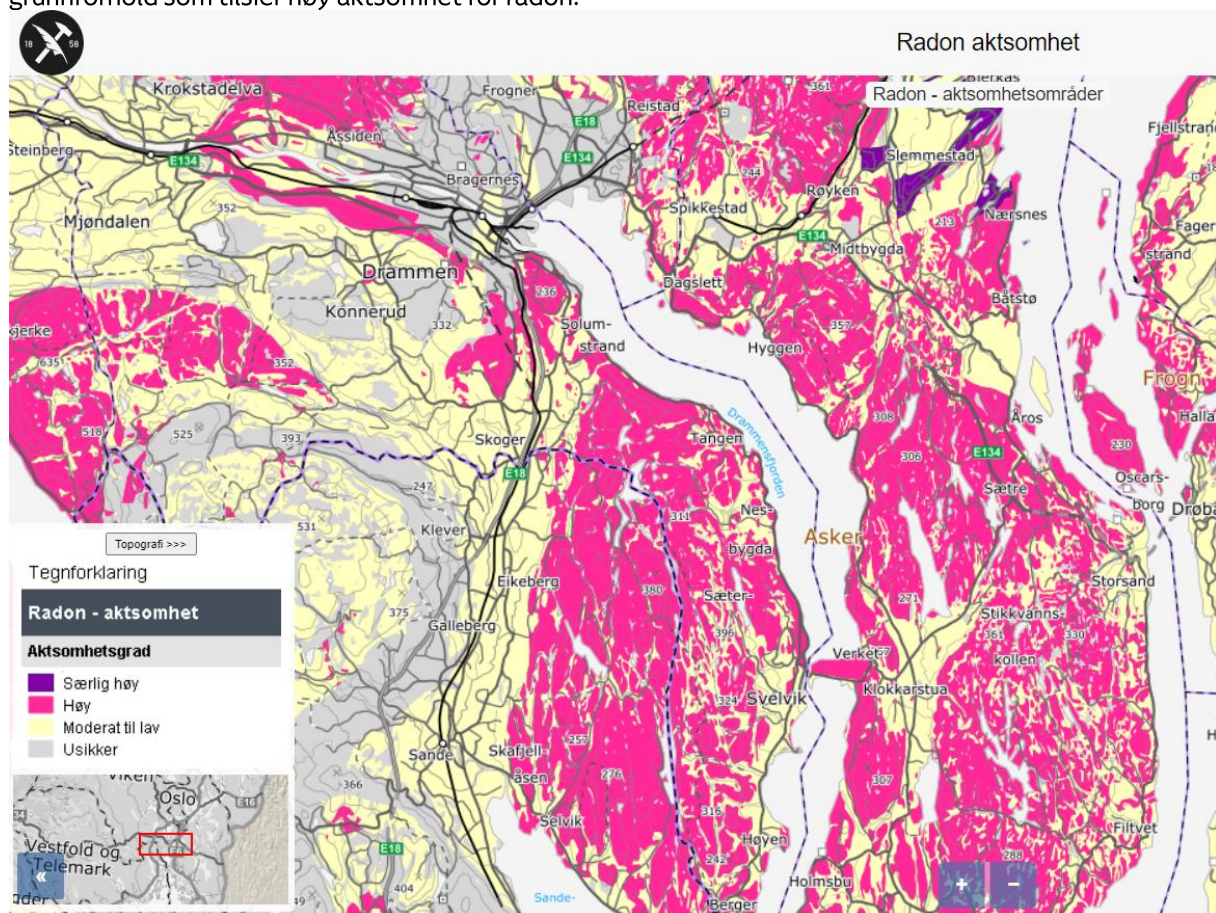
RADON

Radon er en usynlig og luktfri radioaktiv gass, som dannes i berggrunnen. Radon kan frigjøres fra grunnen og komme inn i hus og bygninger gjennom sprekker og utettheter. Radon dannes kontinuerlig i grunnen der hvor det er uranrike bergarter (eksempelvis granitt og alunskifer) eller løsmasser.

Utendørs er konsentrasjonen av radon vanligvis lav, men radon i luften innendørs øker risikoen for lungekreft. Ifølge Kreftforeningen dør 300 personer i Norge hvert år som følge av eksponering for radon. Norges geologiske undersøkelse (NGU) og direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) har laget et aktsomhetskart som viser hva som er målt av radon i Norge i større skala. Det kan brukes for å se om boliger ligger på et sted med mye radon og om det bør vurderes å ta en radonmåling.

Radonmåling bør gjennomføres i vinterhalvåret, mellom midten av oktober og midten av april, fordi det er da konsentrasjonen av radon er sterkst. Radonmåling skal foregå over et tidsrom på minst to måneder. Leiligheter i boligblokker som ligger fra og med tredje etasje over bakkenivå, trenger vanligvis ikke måles.

Nedenfor vises et utsnitt av aktsomhetskartet der det framgår at store deler av Drammen kommune har grunnforhold som tilsier høy aktsomhet for radon.

Figur 9.18 Kilde: Norges geologiske undersøkelse, ngu.no

STØY

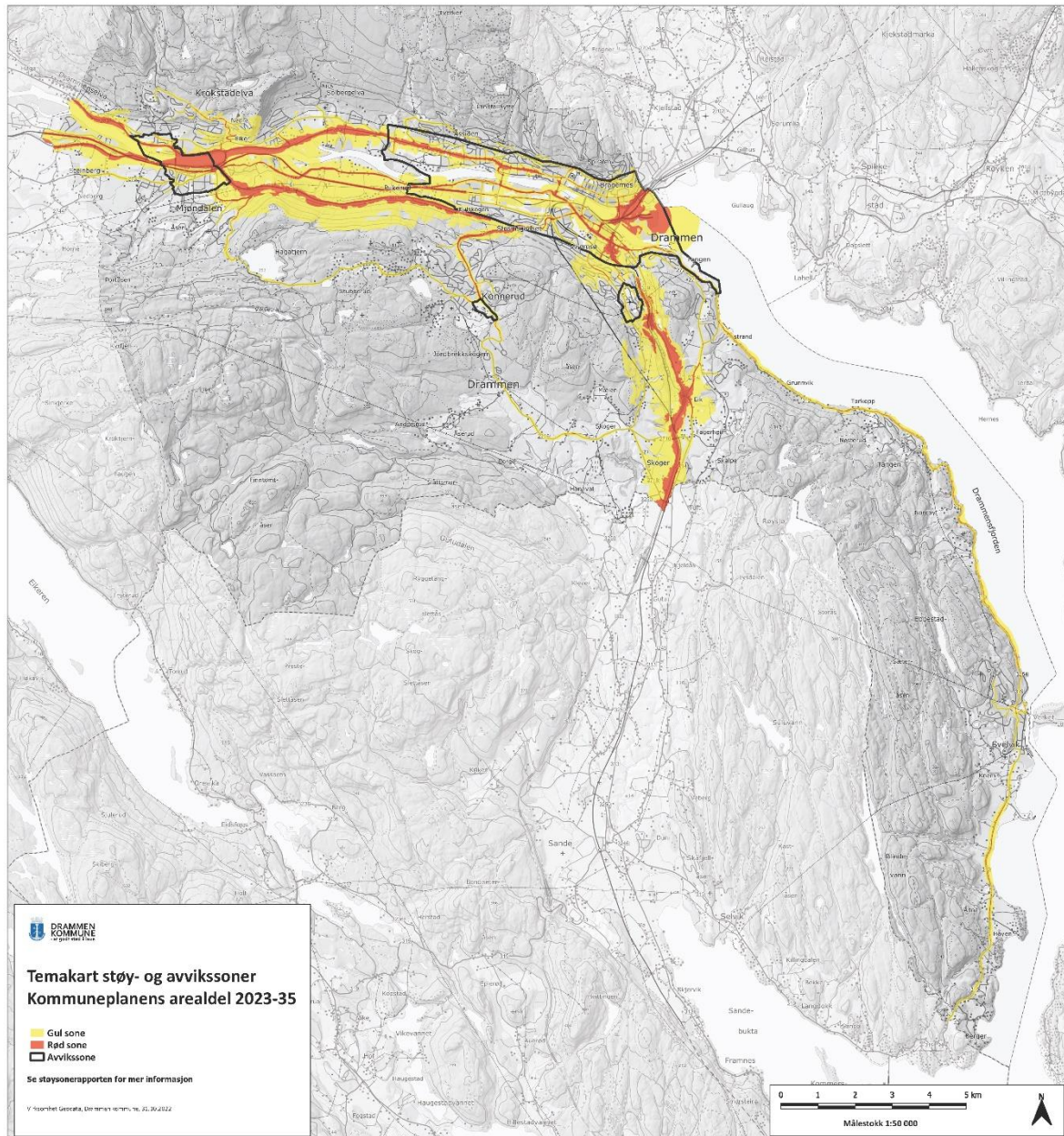
Støy er i dag en av de miljøbetingede helseproblemene som flest mennesker er plaget av, og som ifølge verdens helseorganisasjon (WHO) bidrar til mest helsetap i befolkningen. Støy kan gi helseplager og redusert livskvalitet. Støy i lokalmiljøet kan føre til økt stress i hverdagen og søvnforstyrrelser. Dette kan igjen føre til stressrelaterte smerter, hjerte- og karsykdommer. Støy defineres gjerne som uønsket lyd eller lyd som kan være helseskadelig. Lyd eller støy fra trafikk, industri og annen næringsvirksomheter i boområder når ikke opp i nivåer som er direkte skadelig for hørselen, men kan gi stressrelaterte helseplager og sykdom.

Støybelastning er en utfordring som er typisk for byer. Den største støykilden i Drammen er veitrafikken. De fleste støytiltakene i byen retter seg derfor inn mot å skjerme beboere mot trafikkstøy. Jernbane,

bygg og anleggsvirksomhet, havneaktivitet med mer kan også være støykilder. Store deler av bybåndet langs elva regnes som støyutsatt og det er her det er høyest tetthet av støyutsatte innbyggere. Det forventes at flere personer vil bli støyutsatt i framtiden på grunn av fortetting og utbygging i støyutsatte områder. I tillegg medfører blanding av næring og boligformål på konsentrert areal økt risiko fra utesteder, varemottak, vifter og lignende i tillegg til nabostøy.

Det er utarbeidet et støysonekart med gule og røde soner for særlig støyutsatte områder i Drammen (se under). I tillegg er det fastsatt avvikssone på støysonekartet der støy kan håndteres mer lempelig av hensyn til føringer om samordnet areal og transportplanlegging. Avvikssonen i Drammen er begrunnet med at Drammen er regionhovedstad, og tar utgangspunkt i sentrumsområder og eksisterende og fremtidig knutepunkt for kollektivtrafikk.

Figur 9.19

9.4 Klimaendringer og klimatilpasning

Jordens klima er i endring som følge av menneskelige aktiviteter. Ifølge FNs klimapanelts siste rapport om klimaendringer har global gjennomsnittstemperatur allerede økt med 1,1 grader. Verden vil sannsynligvis passere 1,5 grader før 2040. Ekstremvær som hegebølger og ekstremnedbør blir vanligere, og netto null CO₂-utslipp er nødvendig for å bremse oppvarmingen. Klimaendringer fører allerede til ødeleggelser for mennesker og natur, og utgjør en trussel mot livsgrunnlaget vårt og planetens tilstand. Det haster mer enn tidligere antatt å legge om til en klimarobust utvikling. Vern, restaurering og målrettet klimatilpasning reduserer hvor sårbar naturen er i møte med klimaendringene. Dette er både med tanke på truslene klimaendringer utgjør for dem og deres evne til å begrense klimaendringene.

KONSEKVENSER AV KLIMAENDRINGENE FOR DRAMMEN

At Drammen skal bli klimarobust innebærer at vi må bygge motstandskraft mot de uønskede konsekvensene klimaendringene vil bringe. Dette innebærer først og fremst at samfunnet tåler konsekvensene av klimaendringer. Videre innebærer det at samfunnet evner å tilpasse seg endringene, utvikle nye løsninger og forebygge fremtidige konsekvenser av klimaendringer.

Norsk klimaservicesenter har ut fra rapporten «Klima i Norge 2100- Kunnskapsgrunnlag for klimatilpasning», utarbeidet fylkesvise klimaprofiler som gir et kortfattet sammendrag av dagens klima, forventede klimaendringer og klimautfordringer. Det arbeides med en oppdatert versjon av disse som forventes ferdigstilt i 2025. Inntil videre er det Klimaprofil for Buskerud fra 2015 som er det mest oppdaterte kunnskapsgrunnlaget.

Klimaprofil for Buskerud

Gitt fortsatt høye klimautslipp (RCP8.5) viser klimaprofilen at det er økt sannsynlighet for at Drammen kommune vil få utfordringer som følge av kraftig nedbør, regnflom, jord-, flom- og sørpeskred og stormflo i fremtiden. Utfordringene kommunen vil møte er spesielt knyttet til temperaturstigning og økte nedbørmengder i form av hyppigere og mer intenst styrtregn.

Gjennomsnittstemperaturen i Buskerud vil øke med 4 grader mot 2100. Dette vil gi klimautfordringer som for eksempel hegebølger og utvikling av varmeøyer, tørkeperioder, havnivåstigning og stormflo, fukt og råte. Konsekvenser av dette kan blant annet være redusert luftkvalitet, økt skogbrannfare, redusert vanntilgang og vannkvalitet, etablering av fremmede arter og skade på bygninger og infrastruktur.

Nedbøren i Buskerud vil øke med 15 prosent mot 2100 i form av hyppigere og mer intenst styrtregn. Dette vil medføre klimautfordringer knyttet til overvann og urban flom, flere og større regnflommer, elveflommer, jord-, flom- og sørpeskred, og kvikkleireskred. Mulige konsekvenser av dette kan blant annet være fysiske skader på bygninger og infrastruktur, fare for liv og helse, redusert fremkommelighet, og forurensede vannkilder.

KLIMAFREMSKRIVNINGER I DRAMMEN - KLIMAKART OVER BLÅ OG GRØNNE VERDIER

Kommunen har nylig ved hjelp av NIBIO fått utarbeidet en rekke temakart som beskriver arealdekkets rolle i klimatilpasning, naturpåvirkning og klimagassutslipp fra arealbruk og arealbruksendringer. Temakart og rapporter er i dag tilgjengelig i kommunens kartportal og har gradvis fått en rolle i kommunens egen arealplanlegging og i innledende overordnede vurderinger av innkomne plan- og byggesaker.

Kommunens hensikt med å utvikle temakartene har vært å vise at alle grønne arealer har en verdi. Ved å synliggjøre sammenhenger mellom klimagassutslipp, klimatilpasning og naturmangfold er målet å styrke grøntarealenes posisjon i arealbruksvurderinger, og dermed bidra til å hindre nedbygging.

Som del av klimakartprosjektet har NIBIO fremskrevet klima i Drammen til perioden 2040-2070. Kartene gir indikasjoner på hvilke deler av kommunen som vil bli mer eksponert for tørke, fuktighet og ødeleggende angrep fra barkbiller. Kartene indikerer også hvilke typer skog og jordbruksareal som er mest utsatt for tørke, fuktighet og/eller angrep fra barkbiller og hvor disse befinner seg i kommunen. Overordnet viser rapporten at Drammen vil bli mer sårbar både ovenfor tørke- og fuktskade. Til tross for at nedbøren forventes å øke, kan det bli tørrere forhold for vegetasjonen i vekstsesongen. Dette må sees i sammenheng med temperaturens effekt på fordampning. Temperaturen øker mest om våren med 1.5°C mens sommermånedene blir omtrent 1°C varmere enn i dag. Dette medfører med stor sannsynlighet lengre vekstsesong, men også en generell økning i fordampning og dermed vegetasjonens vannbehov. Under følger en oversikt over hvilke konsekvenser dette kan få for kommunens dyrka mark og skogsarealer.

Dyrka mark utsatt for tørke og fuktighet

Rundt 8 % av landarealet i Drammen er dyrka mark i form av fulldyrket og overflatedyrket jord (Arealbarometer 2023). Dagens sterkt mekaniserte jordbruk gjør det enklere å forebygge tørkeskader og fuktighetsskader. Men vanlige tiltak som f.eks. grøfting og drenering for å redusere vanntrykk og overflatevann, samt å etablere vanningssystemer krever store investeringer, driftsmidler og arbeidsinnsats. Med økt nedbør og mangelfulle dreneringssystemer kan dyrka mark komme under vann. Kortsiktige skader i form av avlingssvikt er en utfordring. Mer langsiktige trykkskader i jordlagene som følge av å kjøre med tunge anleggsmaskiner på vannmettet eller sterkt fuktig jord for å begrense skadeomfanget er en annen. En tredje utfordring er erosjon til vassdrag og oversvømmelser av tilliggende bebygde arealer.

Skog utsatt for tørke, fuktighet og insektangrep

I Drammen er hele 74 % av landarealet dekket av skog og 89 % av skogen er produktiv. Skogen er altså en svært viktig ressurs i kommunen, ikke bare som næringsvei og inntektskilde, men også som viktige naturtyper og levested for mange verdifulle arter. Skogen er også en kilde til rekreasjon og friluftsliv samtidig som den bidrar til betydelige opptak av klimagasser. Tørkesommeren 2018 og flomsommeren 2023 var kraftige vekkerer på hvor sårbar norsk natur kan være for store og raske klimaendringer. Skogbruket preges av store tørkeskader. Det preges også av mye vindfall som følge av vind som forårsaker større ødeleggelser enn tidligere, bl.a. grunnet mye nedbør som gjør jorda løsere og gir store og eksponerte trær mindre forankring om høsten. Mye nedbør, og særlig store nedbørsmengder på kort tid, kan gi veldig høy vannmetning i jorda. Dette kan føre til redusert produktivitet i skogbruket. Granbarkbillen har gjort betydelig skade i europeisk granskog de siste årene. Klimaendringene vil på sikt åpne for yngling av to generasjoner barkbiller i løpet av en vekstsesong. Granbarkbillen angriper helst eldre, hogstmoden skog som vokser i områder der det er mye granskog på landskapsnivå. Den andre ynglingen er ventet å skje midt på sommeren da granskogen er som mest presset og stresset av høye temperaturer og lavt vanninnhold i jorda. Dette kan medføre store tap for skogbruket, og kartene som viser risiko for insektskade kan være et viktig hjelpemiddel i valg av tresorter for planting og i øvrig skogforvaltning for å hindre angrep.

KLIMASÅRBARHET

Kommunen fikk i 2023 utarbeidet en klimasårbarhetsanalyse for temaene overvann, flom og skred (erosjon). Analysen, utarbeidet av Multiconsult, inneholder forslag til generell metode for å identifisere klimarisiko, forslag til hvordan kategorisere klimasårbarhet, metodeforslag for produksjon av aktsomhetskart og en metodekatalog over kartdata.

Klimasårbarheten spenner fra plutselige og kortvarige enkeltpåkjenninger, som ekstremværet Frida 2012 eller Hans i 2023, til komplekse følgesårbarheter som på sikt kan påvirke kommunens politiske og økonomiske handlingsrom. For å gjøre denne kompleksiteten mer håndgripelig foreslår analysen en kategorisering av sårbarheten i tre nivåer, som vist i tabellen under.

Tidshorisont	Påkjenninger		
	Primære (<i>natursårbarhet</i>)	Sekundære (<i>beredskapssårbarhet</i>)	Tertiære (<i>institusjonell sårbarhet</i>)
Plutselig	Vassdragsflom Styrtregnflom Stormflo Skred Vindkast Hete Frost	Tap av liv Tap av helse Skade og tap av bygninger og kulturminner Tap av eiendom Tap av infrastruktur Tap av tjenesteproduksjon	Midlertidig tap av fysisk valgfrihet Midlertidig tap av økonomisk valgfrihet Fører ofte til endret beslutningspraksis i kommunen
Permanent	Forsumping Senket grunnvannstand Hevet havnivå Bresmelting Langvarig tørke Langvarig frost	Ustabil byggegrunn Hyppige flommer og skred Råteskader Endrede økosystemer Usikker drikkevannsforsyning Usikker energiforsyning Usikker matforsyning Nye sykdommer Heteslag i aldrende befolkning Klimaimmigrasjon	Psykososialt: Avmakt og redsel i befolkningen, forslumming av boligområder, mistillit til myndigheter Sosioøkonomisk: Investeringsvikt, kostbar tjenesteproduksjon, ujevn fordeling av goder som forsikring og sikringstiltak

Tabell: Forslag til kategorisering av klimasårbarhet (Multiconsult, 2023).

I oversikten gjøres det et skille mellom plutselige og permanente påkjenninger. Det skilles også mellom direkte og indirekte virkninger. Med natursårbarhet menes den direkte sårbarheten som oppstår fra naturpåkjenninger. Når påkjenningen inntreffer, aktiveres et beredskapsbehov i kommunen. Natursårbarheten kan være av plutselig eller langsiktig art. Om hendelsene ikke er for store og/eller inntreffer for ofte, vil store kommuner som Drammen som regel ha tilgang til ressurser som holder beredskapssårbarheten på et moderat nivå. For naturpåkjenninger som utvikler seg uavhengig av eventuelle utslippsreduksjoner, som f.eks. hevet havnivå, vil sårbarheten fortsette å øke hvis ikke kommunen innarbeider den forventede vannstandsøkningen i sin arealpolitikk og -disponering. På et eller annet tidspunkt vil beredskapssårbarheten kunne gå over til institusjonell sårbarhet. Denne kan strekke seg fra helt kortvarige til permanente omdisponeringer av ressurser og budsjetter. Det er ifølge analysen tre veier til institusjonell klimasårbarhet:

- Kommunen disponerer sine arealer og økosystemer på en slik måte at naturpåkjenningene fortsetter å øke.
- Naturpåkjenningene når et nivå hvor kommunens beredskapstjenester begynner å spise ressurser fra andre lovpålagte tjenestetilbud.
- De tiltakene kommunen iverksetter for å redusere natursårbarheten oppleves som dårlig begrunnet, urettferdige eller uakseptabelt begrensende for befolkningen. De langsiktige konsekvensene vet vi lite om. I ytterste konsekvens kan institusjonell sårbarhet føre til økonomisk og sosial uro.

Plutselige, primære påkjenninger kan være for eksempel et skred eller en styrtregnflom. Slike hendelser inntreffer ikke så ofte, og samfunnet har gode mekanismer for å reparere skadene i ettertid. Plutselige påkjenninger er fysisk og økonomisk reparerbare så lenge de ikke opptrer for ofte. For en kommune vil slike hendelser føre til tjenesteforstyrrelser, og den økonomiske belastningen kan bli stor. I mange tilfeller vil likevel kommunen kunne redusere sannsynligheten for tilsvarende hendelser uten varig tap av økonomisk eller operasjonell handlefrihet. I motsatt ende av skalaen har vi de varige, tertiære

klimapåkjenninger. Ikke bare er slike indirekte påkjenninger vanskelige å identifisere analytisk. De kan også oppstå gradvis over tid, ha lav reparerbarhet, eller til og med være irreversible. Slike påkjenninger kan i betydelig grad redusere kommunens fremtidige økonomiske og operative handlemuligheter.

KLIMATILPASNING I DRAMMEN

Drammen skal styrke evnen til å tåle klimaendringer. Det kreves tiltak både for å forebygge og tilpasse seg til klimaendringene, og for å redusere konsekvensene av endringene. Dette gjøres gjennom å prioritere arbeid med sikring mot flom, ras/kvikkleire i utsatte områder, åpne bekkeløp og utnytte de bynære grøntområdene gjennom økt beplantning, bevare myr og andre områder som tåler å ta imot vann og fukt, og sikre rent vann, nok vann og tilstrekkelig kapasitet til håndtering av overvann og rensing av avløpsvann. Ved gjennomføring av klimatilpasningstiltak må bruk av naturbaserte løsninger vurderes, for å sikre at løsningene også er til gode for vannmiljø og naturmangfold.

Klimatilpasning innebærer planlegging og gjennomføring av tiltak både for å håndtere naturfare (flom, ras, stormflo, havstigning, mm) og andre utfordringer som klimaendringer gir (endringer av biologisk mangfold, redusert drikkevannskvalitet, råteskader mv).

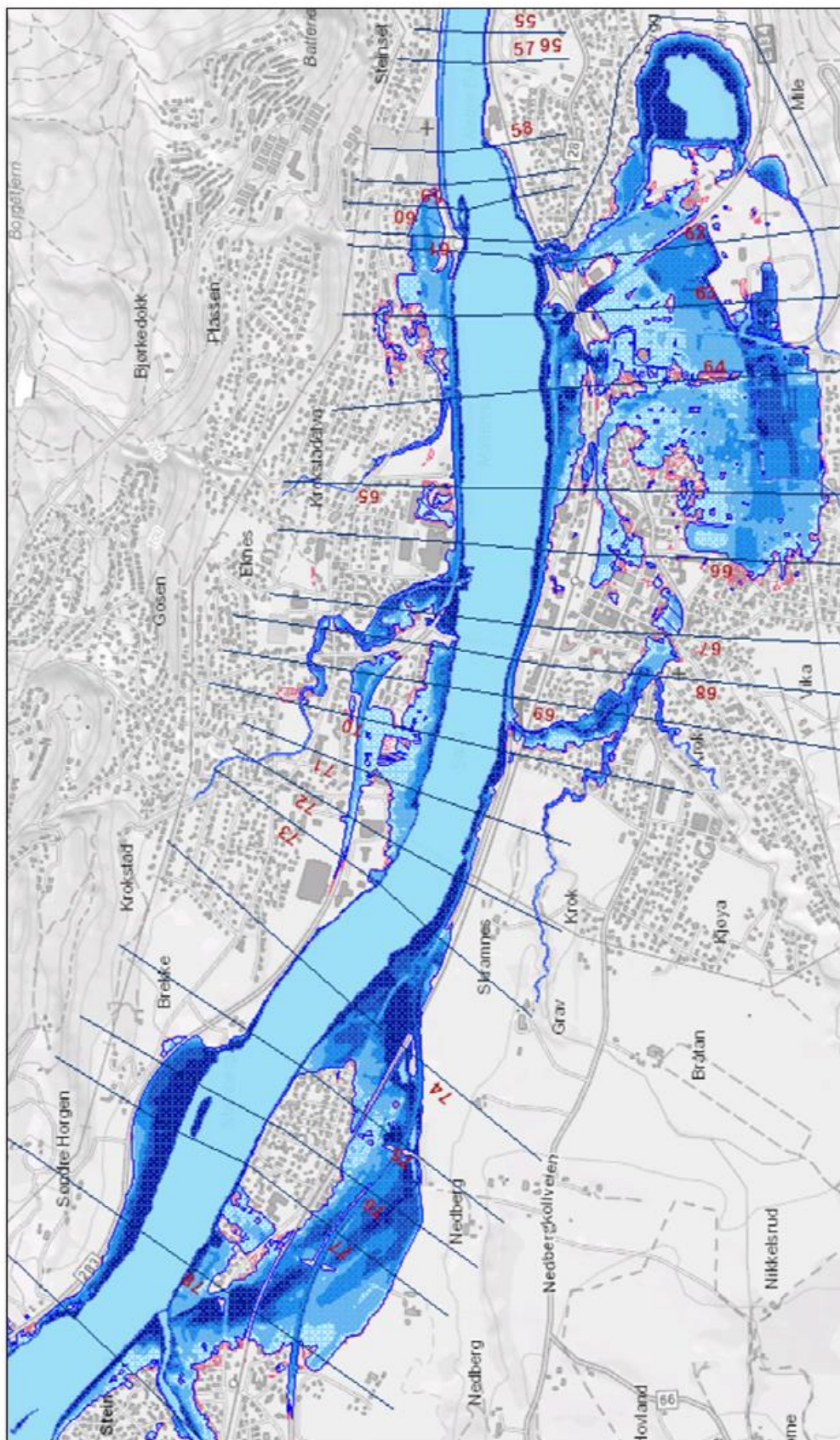
Håndtering av overvann og flom

Overvann og urban flom skyldes i hovedsak intense nedbørsepisoder. I byområder med stor andel tette flater vil avrenningen i all hovedsak foregå på overflaten og gjennom dreneringsnettene. Dersom nedbørmengden overstiger kapasiteten i dreneringsnettene eller tilgangen til dette er begrenset, for eksempel på grunn av tette sluk, vil det kunne bli oversvømmelser.

Faresone for flomveier og erosjon ligger i kommuneplankartet med bestemmelser. Faresonene følger dreneringslinjer. Dreneringslinjer er en matematisk beregning av hvordan vannet vil dreneres ut fra terrengform og helning. Det er ikke tatt hensyn til vannmengder, tette overflater, vegetasjon, kummer, rør og andre viktige faktorer. Erfaring fra episoder med kraftig nedbør viser at vannet i all hovedsak søker mot, og følger, dreneringslinjene. Dreneringslinjer er veldig følsomme for små forskjeller mellom terrengmodeller, og resultatet kan derfor variere noe på enkelte strekninger. Faresonene utelukker ikke flomfare i andre områder og kan derfor kun brukes som et utgangspunkt for videre undersøkelser. Det fritar ikke tiltakshavere for plikten til å gi all nødvendig dokumentasjon i henhold til gjeldende krav også utenfor faresonen.

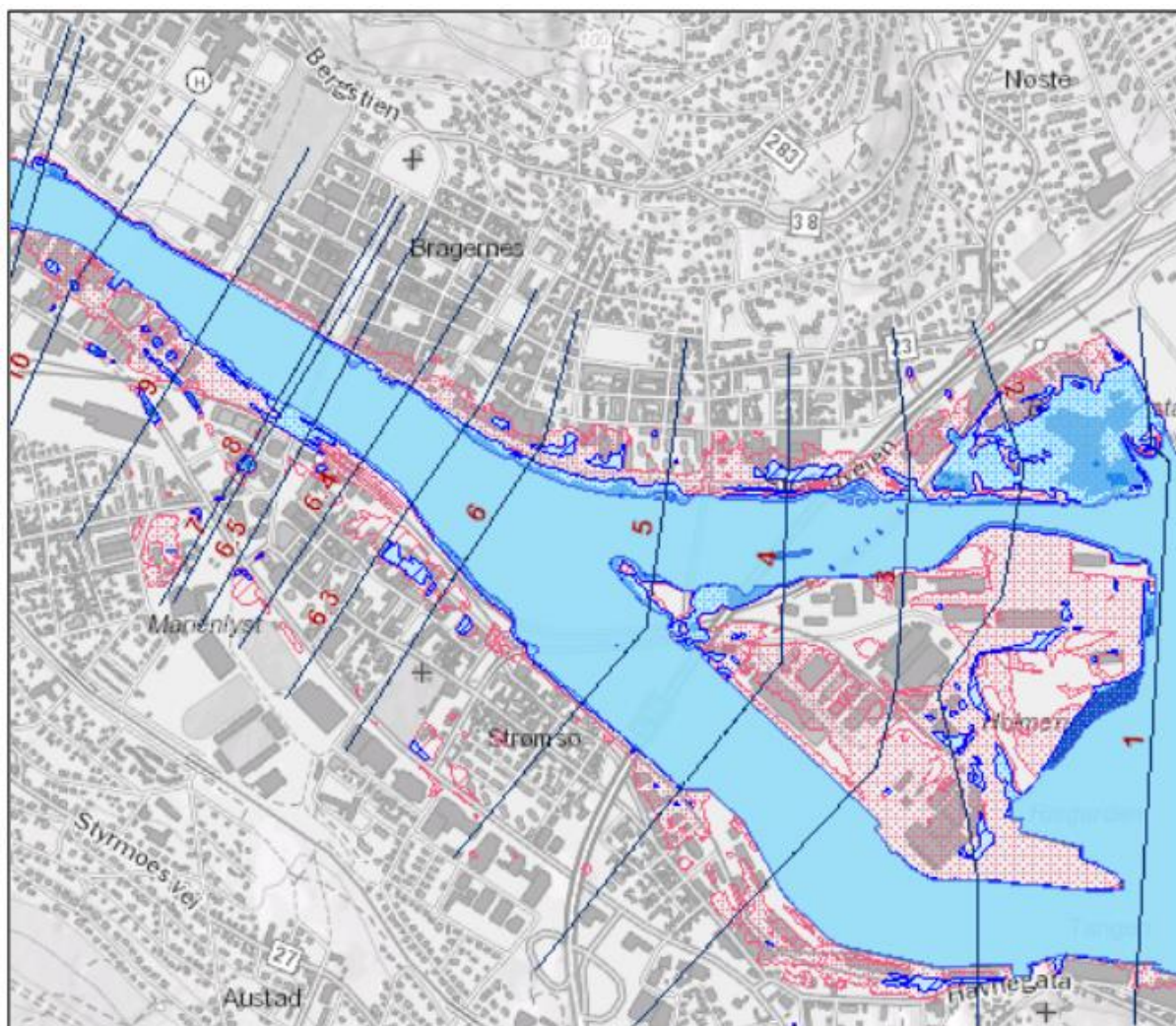
Aktsomhetssoner for flom kommer frem av DOK-data som er knyttet til arealdelens bestemmelser. Bestemmelser er utarbeidet for å sikre at naturlige flomveier bevares og tørrbekker holdes åpne. Overvann er vann som renner av på overflaten som følge av regn og smeltevann. Kombinasjonen av kraftig regn og fortetting er en utfordring, fordi stor og hurtig avrenning kan skade bygninger, infrastruktur, helse og miljø. Overvann kan også medføre forurensning i lokale bekker og innsjøer. Økte nedbørmengder og regn med høy intensitet forventes å skje oftere som følge av klimaendringer. Aktsomhetskartene for flom viser beregnede flomsoner for en 200-årsflom ved dagens klima, og flomsonene ved et framskrevet klima til 2100. I tillegg vises «lavpunkt» som innebærer at områdene ligger lavere enn beregnet flomvannstand, men uten direkte forbindelse til elva. Disse områdene har en annen sannsynlighet for oversvømmelse og vil blant annet være spesielt utsatt ved styrtregn, flom i sidebekker eller ved gientetting av kulverter.

Figur 9.20. Utsnitt av flomsonekartet for en 200-årsflom på strekningen Mjøndalen sentrum og Steinberg. Flomutsatte områder ved dagens klima er markert med blå farger og lavpunkt er markert med blå stripete skravur. Flomsone ved et endret klima i år 2100 er markert med rosa farge.

Figur 9.21. Utsnitt av flomsonekartet for en 200-årsflom ved elvas utløp i Drammen. Flomutsatte områder ved dagens klima er markert med blå farger og lavpunkt er markert med blå stripete skravur. Flomsone ved et endret klima i år 2100 er markert med rosa farge.

Å planlegge med åpen og lokal overvannshåndtering er nødvendig for å redusere skader og ulemper som følge av endret nedbørmønster og fortetting, og for å skape en klimarobust kommune. Bestemmelser om blågrønn faktor og dokumentasjonskrav skal sikre at det settes av nok arealer til overvannshåndteringen. Åpen og lokal overvannshåndtering innebærer å disponere overvann lokalt på egen eiendom, legge til rette for trygg bortledning, oppsamling, fordrøying og eventuelt behandle forurenset overvann.

Kompleks utfordring som krever koordinert innsats

Klimatilpasning er en kompleks utfordring, og krever samarbeid på tvers av fagfelt og organisasjonsnivåer i kommunen. Ansvar for klimatilpasningsarbeidet er fordelt mellom mange ulike virksomheter, avhengig av tematikk og ansvarsområde. Kommunen mangler imidlertid en overordnet koordinator for klimatilpasningsarbeidet, og en overordnet plan for hvordan mål for klimarobusthet og klimatilpasning i kommuneplanen skal følges opp. Gitt kunnskapsgrunnlaget fremskaffet i overstående kapitler vil dette være helt avgjørende for å sikre en fremtidig klimarobust planlegging som hensyntar klimasårbarhet og klimarisiko i tilstrekkelig grad.

9.5 Sirkulær økonomi, forbruk, avfall og gjenvinning

Verdens naturressurser er under økt press. Det er derfor avgjørende for klimaet, naturen og miljøet at ressursene brukes langt mer effektivt, slik at vi reduserer behovet for å ta ut nye ressurser.

Sirkulærøkonomi handler om å utnytte ressursene bedre og mer effektivt for å redusere behovet for å ta ut nye ressurser. I en sirkulær økonomi må produktene vare så lenge som mulig, repareres, oppgraderes

og i større grad brukes om igjen. Når produktene ikke kan brukes om igjen, kan avfallet materialgjenvinnes og brukes som råvarer i ny produksjon. Samtidig innebærer sirkulærøkonomi at vi må bruke de naturressursene vi har best mulig slik at vi ikke bruker mer enn nødvendig – både fornybare som vann- og skogressurser og ikke fornybare som metall og mineraler.

Rapporten *Circularity Gap Report Norway*⁵⁹ (2020) gjennomført på initiativ fra Skift, Virke og Circular Norway, viser at norsk økonomi kun er 2,4 prosent sirkulær, det vil si at 97,6 prosent av materialene som brukes i Norge ikke blir ført tilbake til kretsløpet.

HUSHOLDNINGER

I 2020 var norske husholdningers samlede konsum på 1 417 482 millioner kroner. Dette er en økning på 59 prosent sammenlignet med 2000, eller hele 282 prosent hvis vi sammenligner med 1970/60. Norske husholdningers konsum er høyt selv i en europeisk målestokk. Den europeiske kjøpekraftsundersøkelsen viser at nordmenn forbruker nest mest i Europa, kun slått av Luxemburg⁶¹. Det at vi har blitt så mye rikere, gjør også at forbruket vårt har fått en dreining fra basisforbruk, som mat og nødvendige klær, til luksusforbruk. I 2018 kjøpte vi for eksempel tre ganger mer kosmetikk og hårpleieprodukter enn i 1989/62.

Avfallsreduksjon og ombruk

Renovasjon i Drammen er organisert gjennom Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD). RfD eies av kommunene Drammen, Lier, Modum, Sigdal og Øvre Eiker. RfD betjener totalt cirka 75 000 husstander og 8 000 fritidsboliger. Selskapet sørger for innsamling og gjenvinning av husholdningsavfall i regionen. I tillegg til avfallshenting hjemme driver RfD seks gjenvinningsstasjoner hvordan tre ligger i Drammen kommune. De siste årene har RfD jobbet aktivt med informasjon og tilrettelegging av ulike tiltak for å redusere avfallsmengden

Drammens husholdninger genererte 45 460 tonn husholdningsavfall i 2022 mot 52 640 tonn i 2015⁶³. Mengden avfall per innbygger de siste sju årene er dermed redusert med cirka 24 prosent. Dette tilsvarer 438 kg per innbygger i 2022 mot 531 i 2015. Til sammenligning var gjennomsnittlig mengde husholdningsavfall per innbygger 387 kg i landet som helhet.

Mengden husholdningsavfall har gått jevnt nedover siden 2015. I 2022 sto restavfall for 31 prosent av avfallet. Treavfall og hageavfall til sammen sto for 22 prosent. Matavfall, papp og plast sto for henholdsvis 12 prosent, 9 prosent og 2 prosent av den totale avfallsmengden. Siden 2015 har det vært nedgang i de fleste avfallstyper. Dette kan indikere en positiv utvikling i forbruksvaner, og økt bevissthet hos innbyggerne.

Ombruk er et av RfDs store satsningsområder. Innen 2025 er målet at 2,5 prosent av alt avfall som leveres inn til RfDs gjenvinningsstasjoner går til ombruk. I 2022 ble målet oppnådd, men RfD vil fortsette satsingen for fullt.

Det er levert ut ca. 480 tonn ombruksvarer fra alle RfDs ombrukstilbud til innbyggere i 2022:

- 212 tonn interiør (nips, servise, glass, bilder osv)
- tonn DVD/spill/CD
- 51 tonn bøker og blader
- 30 tonn el-artikler
- 50 tonn møbler
- 8 tonn leker
- 117 tonn trevirke og byggevarer

I tillegg har RfD samlet inn 154 tonn produkter som distribueres til eksterne mottakere.

⁵⁹Circular Norway: [Circularity gap report Norway 2020](#)

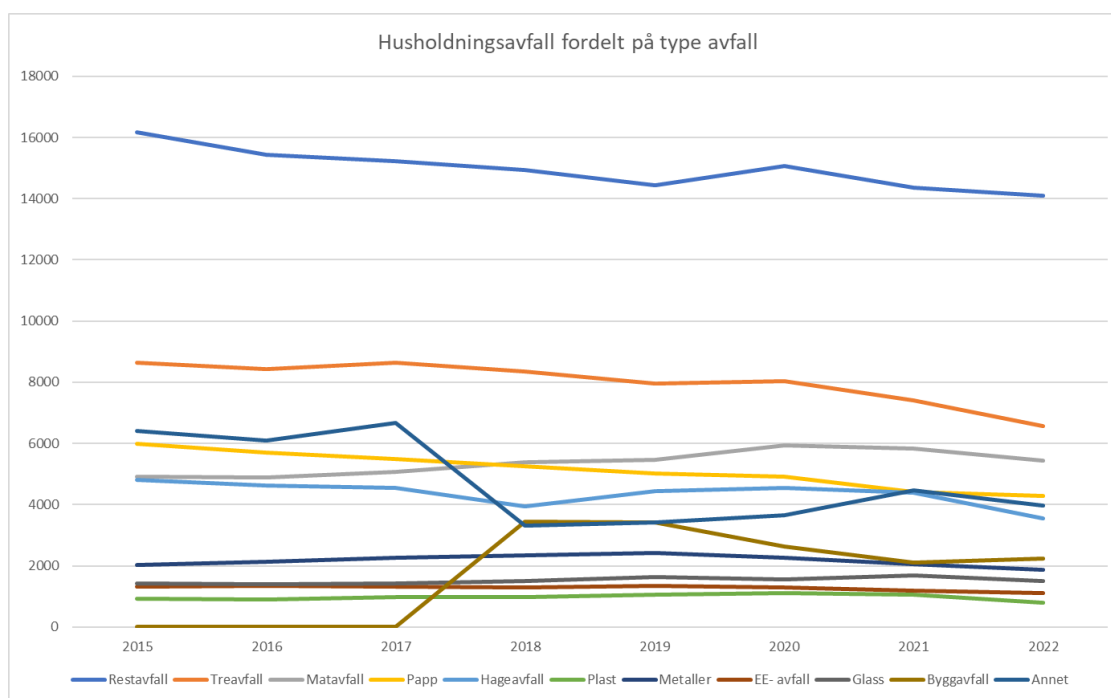
⁶⁰ Statistisk sentralbyrå: [Nasjonalregnskap](#) Tallene er justert etter kroneverdi fra 2015, men det er ikke tatt hensyn til befolkningsvekst eller inflasjon som utgjør ca. 50 prosent siste 20 år.

⁶¹ Statistisk sentralbyrå: [Sammenlikning av prisnivå i Europa](#)

⁶² Thoring L. (2019): [Forbruket flater ut – men er langt fra bærekraftig](#)

⁶³ SSB, tabell: 13136: Avfall fra husholda, etter materiale, behandling og nedstrømsløsning (K) 2015 - 2022

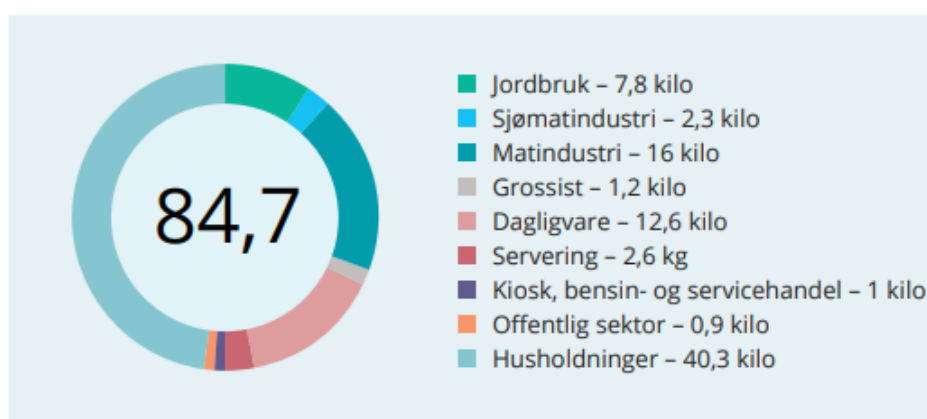

Figur 9.22. Kilde: SSB tabell 13136

Mat

Maten vi spiser fører til store klimagassutslipp fra jord til bord. I global målestokk står maten for nærmere en tredjedel av alle klimagassutslipp (gjennom produksjon, transport, emballasje m.m.). I tillegg har matproduksjonen enorme konsekvenser for økosystemene. I Drammen utgjør jordbruket bare om lag 2 prosent av de direkte klimagassutslippene, men maten som spises her har en mye større klimapåvirkning. Matforbruket per innbygger i Drammen står for 1,4 tonn CO₂-ekvivalenter i året viser beregninger utført av Ducky/AsplanViak til Drammen kommunes klimastrategi.

Matsvinn - det er husholdningene som kaster mest mat (48 prosent), etterfulgt av matindustrien (19 prosent), dagligvarehandelen (15 prosent) og servering (3 prosent)⁶⁴. I Norge bruker vi rundt 22 milliarder kroner på mat vi ikke spiser. Å halvere matsvinnet per innbygger innen 2030 er et av delmålene under FNs bærekraftsmål 12 om bærekraftig forbruk og innovasjon.

Figur 9.23 Total mengde matsvinn i 2020, vist i kilo per innbygger, fordelt per sektor, Hovedrapport 2020 – bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn.

⁶⁴ Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Barne- og familiedepartementet, Dagligvarehandelens Miljøforum, Dagligvareleverandørenes forening, NHO Mat og Drikke, NHO Reiseliv, NHO Service og Handel, NHO, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Sjømatbedriftene, Norges Fiskarlag, Sjømat Norge og Virke (2020): [Hovedrapport 2020- bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn](#)

RfD utfører plukkanalyser for avfallet de henter inn fra husholdningene i Drammen, Lier, Modum og Øvre Eiker. I 2022 ble det levert inn 58,5 kg matavfall pr innbygger. I analysen fra 2021 viser de til at det er mindre feilsortering i matavfallet, noe som gjør at de får renere råvarer til å produsere blant annet biogass og biogjødsel. Samtidig kastes altfor mye mat som kunne vært spist. Litt over halvparten av matavfallet er nyttbar mat⁶⁵.

NÆRINGSLIV - Status for næringsliv og initiativ innen sirkulærøkonomi

I forbindelse med arbeidet med klimastrategien ble det utarbeidet i 2022 et kunnskapsgrunnlag om sirkulær økonomi⁶⁶. Gjennomgangen synliggjør at det er en del initiativer på gang når det gjelder sirkulærøkonomi i Drammenssamfunnet. Drammen har en relativt omfattende andel bruktbuikker og lignende for privatmarkedet, og forprosjektet for det nye kompetansesenteret til kommunen kan ha et potensial for å styrke privat ombruk, gjenbruk og reparasjon. For næringslivet ellers er det enkelte «lokomotiv», som Lindum, som er godt i gang med en sirkulær tankegang og har potensial for å bidra i utviklingen av lokale sirkulære verdikjeder.

I dag er deler av sirkulærøkonomien i Drammen kjennetegnet av at ulike aktører spesialisere seg på ulike fraksjoner. En del av de sirkulære verdikjedene som finnes er internasjonale, med eksport til øvrige land i Europa. I et klima- og næringsutviklingsperspektiv vil det være interessant å utforske potensiale for mer lokale verdikjeder. Her er det utfordringer knyttet til lønnsomhet, som også fordrer nasjonale tiltak på avgiftsregimer.

Produksjonsnæringslivet kan ha en viktig rolle å spille i overgangen til en sirkulærøkonomi. Over de senere årene har Drammens næringsstruktur endret seg, hvor industriens relative posisjon har falt. Dette er knyttet til tyngre globale trender, men også understøttet av en kommunal arealpolitikk med henblikk på å transformere sentrale områder fra industri til områder med blandede byformål.

Produksjonsnæringsliv og grønn industri kan ha en betydelig rolle i sirkulærøkonomi. Når dette er noe begrenset i Drammen i dag, kan det også sees i lys av disse strukturelle endringene.

Samlet sett er Drammens næringsliv i startgroppen med tanke på overgangen til en sirkulærøkonomi. Det er en økende bevissthet om sirkulærøkonomi, bl.a. som følge av økende krav fra både offentlige og private kunder. Skal potensialet utløses, er det behov for kompetanseheving og utforskning av nye forretningsmuligheter. Dette fordrer også økt samarbeid for å kunne identifisere muligheter, potensielle sirkulære strømmer mellom bedrifter og felles markeds plasser. Fra kartleggingen vet vi at det foregår initiativ om å se på mulige varestrømmer og biprodukter mellom aktører, men at dette erfarer som krevende.

9.6 Energiproduksjon og energiforbruk

Utslipp fra produksjon og bruk av energi er en helt sentral driver for klimagassutslipp, og en reduksjon i utslipp fra energisektoren, både ved redusert energibruk og bruk av mer miljøvennlig energi, er derfor avgjørende for å nå de internasjonale klimamålene. All energiproduksjon og energioverføring påvirker miljøet. Det viktigste er å bruke energi så effektivt som mulig slik at vi kan unngå eller utsette utbygging av mer kraft og mer nett. Energiomstillingen krever at kommuner reduserer energibruken og optimaliserer effektbehovet ved å videreutvikle energisystemet. Blant annet må den lokale energiproduksjonen økes og fleksible energiløsninger sikres. Kommunen skal sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i hele kommunen. Kommunen skal videre ha informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiresurser. Framskrivning av forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon skal kommunen ha oversikt over. Kommunen bør videre ha ambisiøse mål for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunal bygningsmasse og i kommunen for øvrig. (ref SPR). Det mangler nasjonale verktøy for overordnet helhetlig energiplanlegging og gode data og statistikk for energiproduksjon, energibruk, kraft/effekt (flaskehals) og muligheter for lokal energiproduksjon på kommunalt nivå.

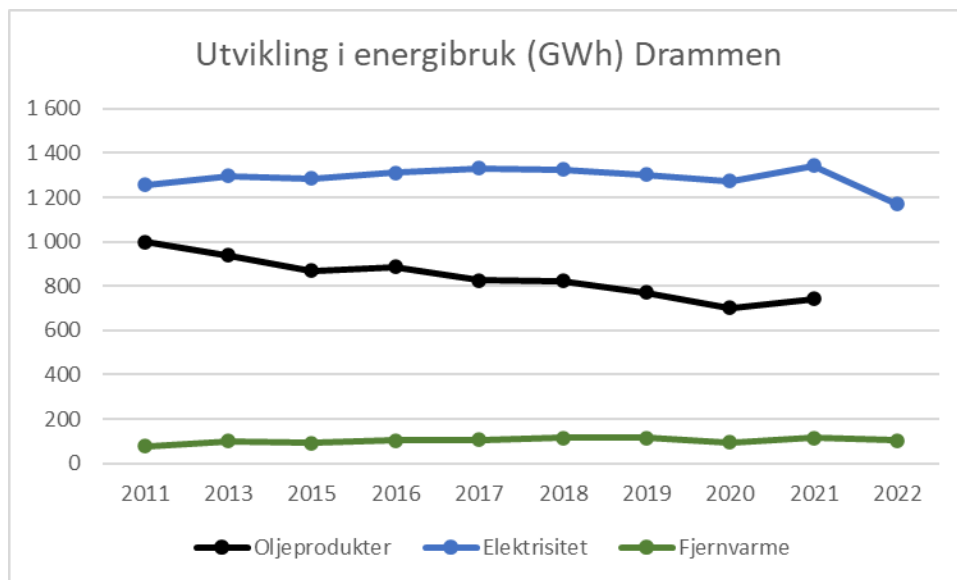
Det er økt oppmerksomhet om lokal fornybar energiproduksjon, energieffektivisering og energifleksibilitet i Norge særlig pga høye energipriser og flaskehals i kraftnettet. Det er derfor et stort

⁶⁵ Renovasjonsselskapet for Drammensregionen (RfD) (2023): [Miljørapport 2022](#)

⁶⁶ Rambøll (2022)– kunnskapsgrunnlag for sirkulær økonomi Drammen kommune

behov for at kommunen tar et større ansvar for overordnet energiplanlegging i samarbeid med aktørene i bransjen.

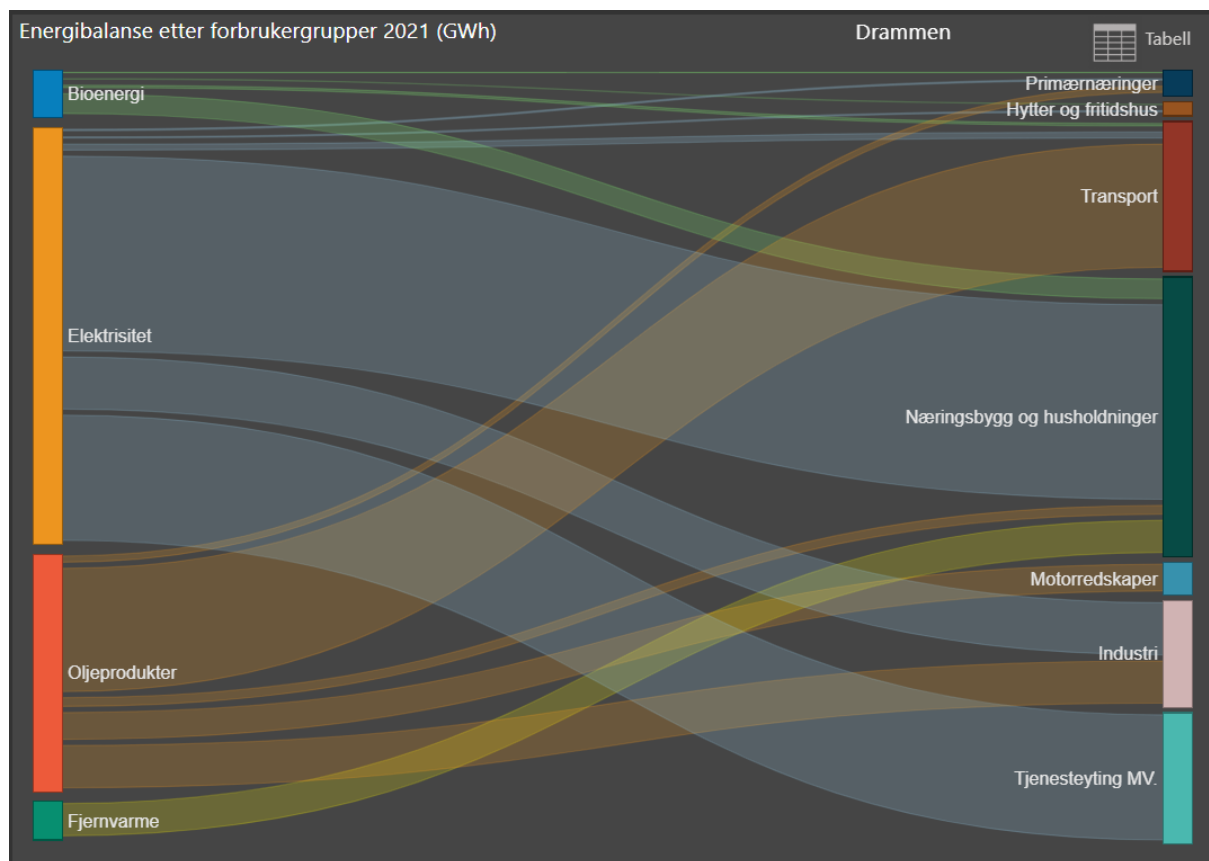
For å hjelpe kommunene og fylket med å få tilgang til energidata i energi- og klimaarbeidet, har Viken fylkeskommune utarbeidet et midlertidig energidashboard som gir informasjon om energibalanse, utvikling av energiforbruk fra 2011 til 2021⁶⁷, samt annen detaljert informasjon og indikatorer. Rådata til verktøyet kommer fra Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå, Norges vassdrags- og energidirektorat, Elhub, Innovasjon Norge (Biovarme Norge) og Norsk Fjernvarme (fjernkontrollen).

Figur 9.24. Utvikling energiforbruk Drammen kommune fra 2011-2021, Viken fylkeskommunes energidashboard.

Ser man på utviklingen i energiforbruk fra energibærerne elektrisitet og oljeprodukter i perioden 2012 til 2022 har oljeprodukter hatt en nedgang, mens elektrisitet lenge har ligget stabilt og har hatt en kraftig nedgang fra 2021 til 2022. Dette skyldes trolig høye energipriser i 2022. Hovedårsaken til nedgangen i oljeprodukter er forbud mot fossil energibruk til oppvarmingsformål, samt overgang til elektriske kjøretøy. Det arbeides med å få en fullstendig oversikt over historisk energiforbruk fra alle energibærere til alle sektorer. I oversikten mangler vedfyring, bioenergi og biodrivstoff.

Diagrammet under viser energiforbruket i kommunen i 2021, det siste året med tilgjengelige tall for alle energitypene, samt forbruksgruppene for hver av energikildene. Basert på forbruksgruppe, stod næringsbygg og husholdninger for det største energiforbruket i kommunen i 2021. Mulighetsrommet for effektiviseringstiltak er med andre ord størst her. Figuren viser også at innen transportsektoren dominerer fortsatt oljeprodukter.

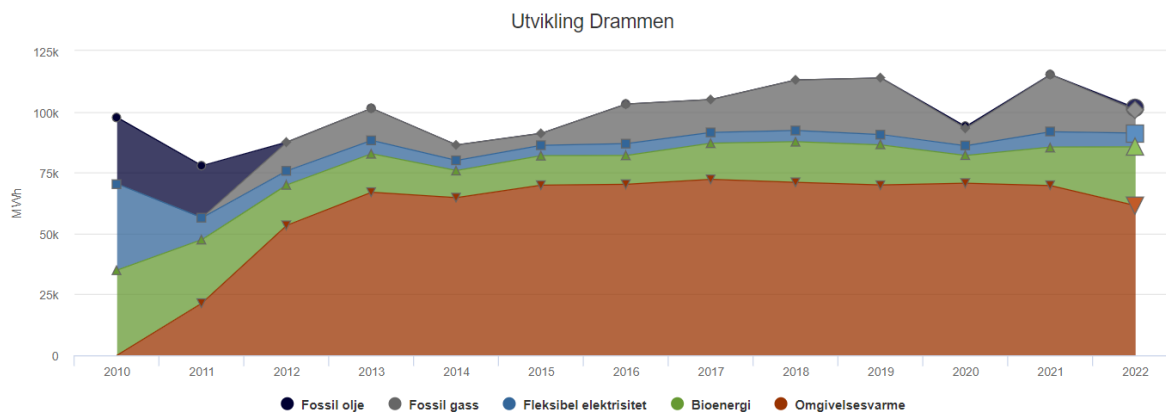
Figur 9.25 Energiforbruk i Drammen kommune for 2021. Kilde [Viken fylkeskommunes energidashboard](#). Det totale energiforbruket i kommunen var i 2021 på 2,3 TWh. Elektrisitet og oljeprodukter stod for nærmere 90% av dette. For mer informasjon og interaktiv bruk av energidashboardet gå inn [her](#).

Biogass

Biogassanlegget hos Lindum i Drammen behandler avløpslam og organisk næringsavfall kommersielt. Anlegget produserte 1,5 mill. m³ biodrivstoff i 2022, noe som er 9 % mer enn i 2021. Biogassen selges til gassdistributør. Biogassen brukes i kjøretøy, hovedsakelig på det sentrale østlandsområdet. Dette er i hovedsak renovasjonskjøretøy, busser og tyngre kjøretøy. I 2022 tok biogassanlegget imot og behandlet ca. 40.000 tonn slam, fett og flytende våtorganisk avfall. 24 800 tonn av total mengde var avvannet avløpslam fra kommunale renseanlegg.

Fjernvarme

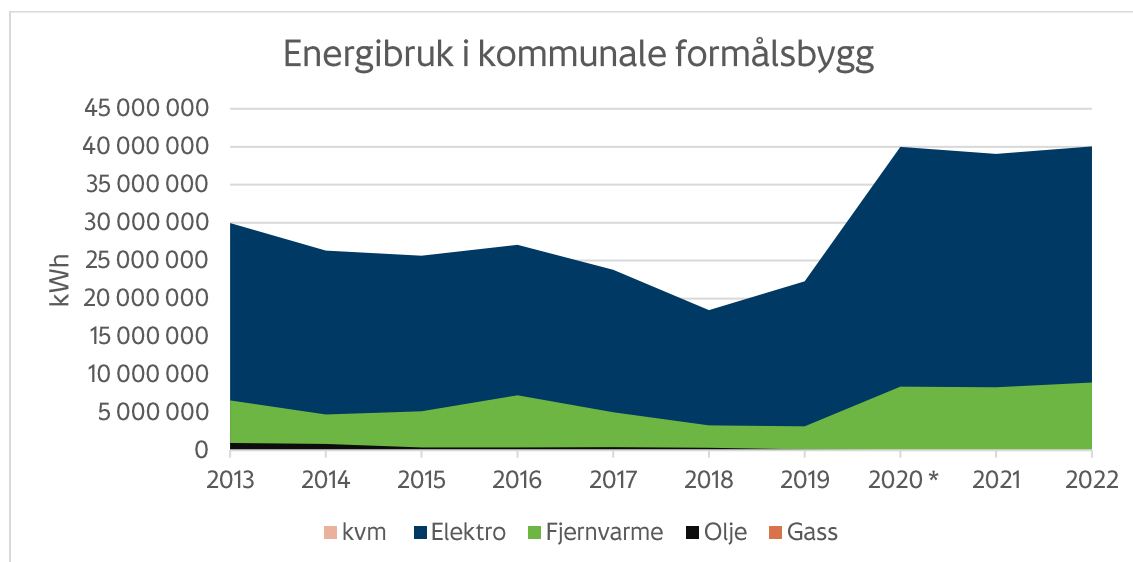
Drammen Fjernvarme har konsesjon i sentrale områder i tidligere Drammen kommune. Drammen Fjernvarme har ca 30 kilometer med fjernvarmenett i rør i grøfter i og rundt Drammen sentrum. Hovedenergikilden som brukes er Drammensfjorden - og [verdens største miljøvennlige høytemperatur varmpumpe](#) sørger for å hente ut varme til byen. Grafen under viser energiproduksjon fordelt på energibærere. Årlig energiproduksjonen svinger basert på utetemperatur. Drammen Fjernvarme bygger nå en ny sjøvarmepumpe og fra 2025 skal selskapets energiproduksjon være utslippsfri.

Figur 9.26. Kilde: [Fjernvarmekontrollen](#)

I Mjøndalen er det et fjernvarmeanlegg som eies av Norsk Bioenergi. Fjernvarmeproduksjonen er basert på flis. Anlegget har en årlig produksjon på 12 GWh.

Energibruk i kommunale bygg

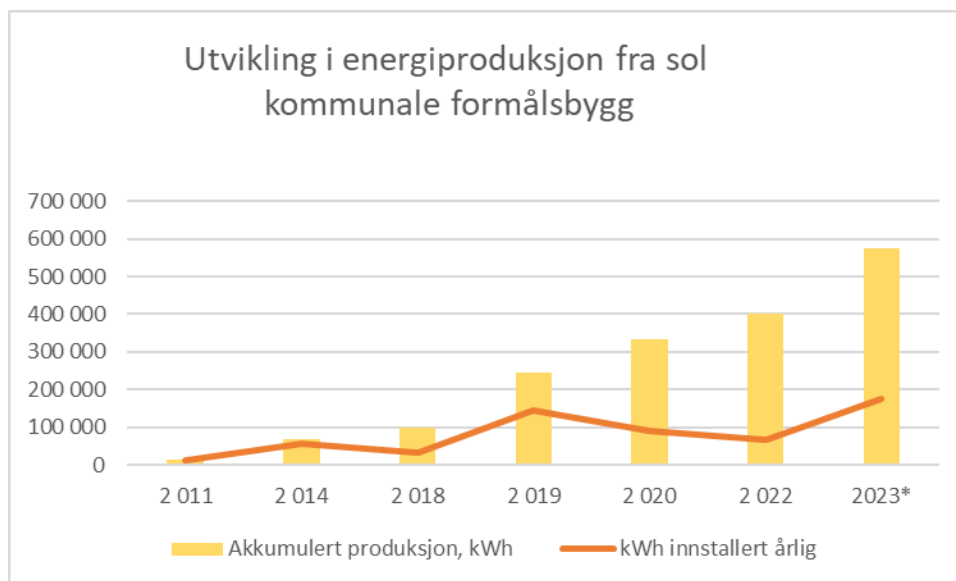
Figur 9.27. KOSTRA-tall energibruk pr energibærer formålsbygg Drammen kommune

Figuren over viser historisk energibruk i kommunens formålsbygg. Statistikken viser energiforbruk for tidligere Drammen kommune frem til 2019 og fra 2020 vises energiforbruk for nye Drammen som inkluderer formålsbygg i Svelvik og Mjøndalen.

Antall kvadratmeter for formålsbygg har økt fra ca 200 000 m² til ca 360 000 m².

I tillegg har kommunen energiforbruk knyttet til vann og avløp, utendørs idrettsanlegg, Drammensbadet, gatevarme og belysning. Det arbeides med å skaffe en fullstendig oversikt over kommunens totale energiforbruk.

Figur 9.28 viser utvikling i energiproduksjon fra solceller og solfangere fra Drammen Eiendom KF

Drammen kommune begynte allerede i 2011 med bruk av sol som energikilde til kommunale formålsbygg. Grafen over viser akkumulert energiproduksjon fra kommunens bygg med solceller og solfangere. * Ved utgangen av 2023 er det installert solenergiproduksjon på totalt 13 bygg med en samlet årlig forventet energiproduksjon fra 2024 på 575 000 kWh.

9.7 Klimagassutslipp

Drammen kommune har satt seg mål om å redusere klimagassutslippene innenfor Drammens geografiske grenser med 55 prosent innen 2030 i forhold til 2009, og å bli en foregangskommune på sirkulærøkonomi innen 2030. For å nå klimamålene for drammensamfunnet må alle bidra. Kommunen skal gå foran å vise vei, men det er også avgjørende at næringsliv, akademia, innbyggere og frivillighet spiller på lag og gjennomfører klimatiltak.

DIREKTE KLIMAGASSUTSLIPP

Drammenssamfunnets direkte klimagassutslipp er klimagassutslippene som fysisk slippes ut innenfor kommunens geografiske område.

INNENFOR KOMMUNEGRENSEN

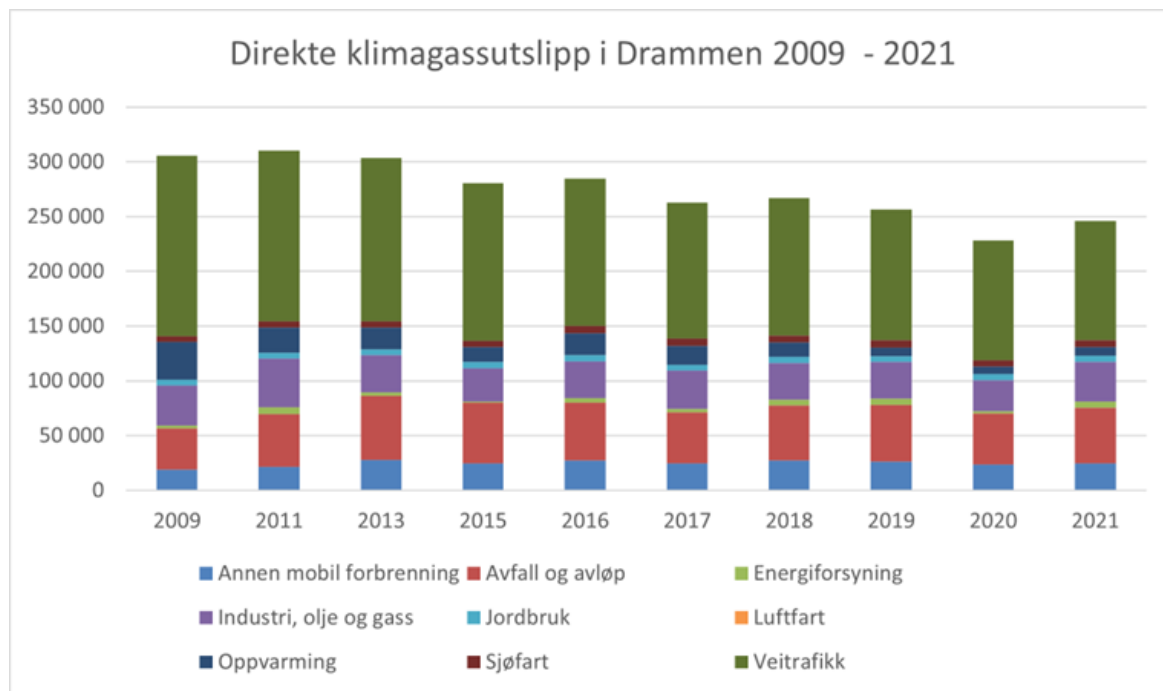
Figur 9.29. Opprinnelsen til direkte utslipp av klimagasser, Klimaoslo.no

Miljødirektoratet publiserer statistikk over direkte klimagassutslipp for alle kommuner med oppstartsår 2009, basert på klimagassene CO₂, metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Dette oppgis under fellesbetegnelsen CO₂-ekvivalenter.

I 2021 var det totale klimagassutslippet i Drammen 246 000 tonn CO₂-ekvivalenter. I perioden 2009 til

2021 er utslippene redusert med 19 prosent. Nedgangen i utslipp skyldes i hovedsak reduserte utslipp fra oppvarming og veitrafikk.

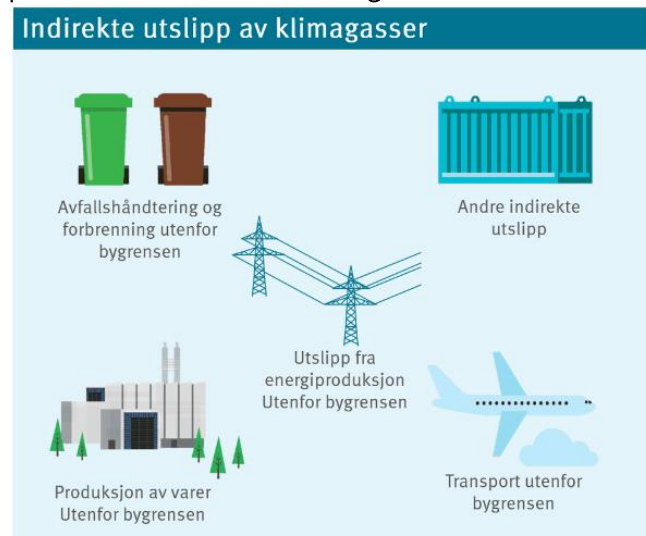
Som vist i figuren under er den største utslippskilden veitrafikk, som står for rundt 43 prosent av utslippene i 2021. Utslipp fra avfall og avløp står for 20 prosent av utslippene. Industri, olje og gass står for 15 prosent av utslippene. Annen mobil forbrenning, som omfatter utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel og bensin til ikke-veigående kjøretøy og motorredskaper, står for 10 prosent av utslippene. Resterende utslipp fordeler seg på oppvarming, sjøfart, jordbruk og energiforsyning.

Figur 9.30. Historiske direkte utslipp i Drammen kommune per år etter sektor, i tonn CO₂-ekvivalenter (Kilde Miljødirektoratet, 2023)

INDIREKTE KLIMAGASSUTSLIPP

Drammenssamfunnet bidrar også indirekte til utslipp av klimagasser gjennom at vi forbruker energi som produseres utenfor kommunens grenser, eller ved at vi importerer varer og tjenester som er produsert utenfor kommunens grenser.

Figur 9.31 Opprinnelsen til indirekte utslipp av klimagasser, Klimaoslo.no

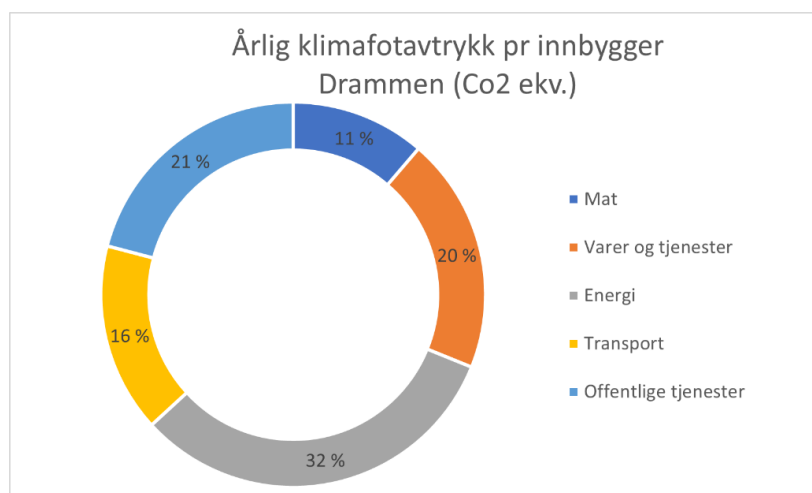
Indirekte utslipp regnes ikke med i de de offisielle utslippstallene. Kortreist kvalitet-rapporten⁶⁸ fra 2018 peker på at det er helt nødvendig at kommunene i større grad også retter fokuset mot de indirekte utslippene. Dette handler for det første om å unngå karbonlekkasje, som innebærer at en reduksjon i direkte utslipp lokalt medfølger en økning i de samlede utslippene globalt. I tillegg vil økt oppmerksomhet om de indirekte utslippene kunne utvide handlingsrommet til kommunen, der det for eksempel blir like viktig å tilrettelegge for ombruk som å tilrettelegge for sykkelveier.

De indirekte utslippene kan alle gjøre noe med ved å redusere forbruk, avfall og energibruk, spise mer klimasmart, redusere bilbruk og flyreiser, samt å ta klima- og miljøriktige valg som forbrukere.

Digitalisering, delingsøkonomi og overgang til et mer tjenestebasert forbruk kan bidra positivt til å redusere de indirekte utslippene.

Det finnes ingen offisiell statistikk over indirekte klimagassutslipp fra drammenssamfunnet, men disse anslås å være betydelig høyere enn de direkte utslippene. Oslo kommune viser til studier som anslår at kommunens indirekte utslipp er 6–13 ganger større enn de direkte. Dette størrelsesforholdet mellom direkte og indirekte utslipp er mest sannsynlig også beskrivende for Drammens utslipp. Summen av de direkte og indirekte utslippene omtales ofte som et klimafotavtrykk.

Konsulentselskapene Ducky og Asplan Viak samarbeider med kommuner og fylkeskommuner om å fremskaffe tall for klimafotavtrykket (direkte og indirekte utslipp til sammen) per innbygger i en kommune. Ifølge deres tall er det årlige klimafotavtrykket for en gjennomsnittlig innbygger i Drammen på 11,9 tonn CO₂ ekvivalenter. Oversikt over hvilke kategorier som bidrar til dette er vist i figuren under.

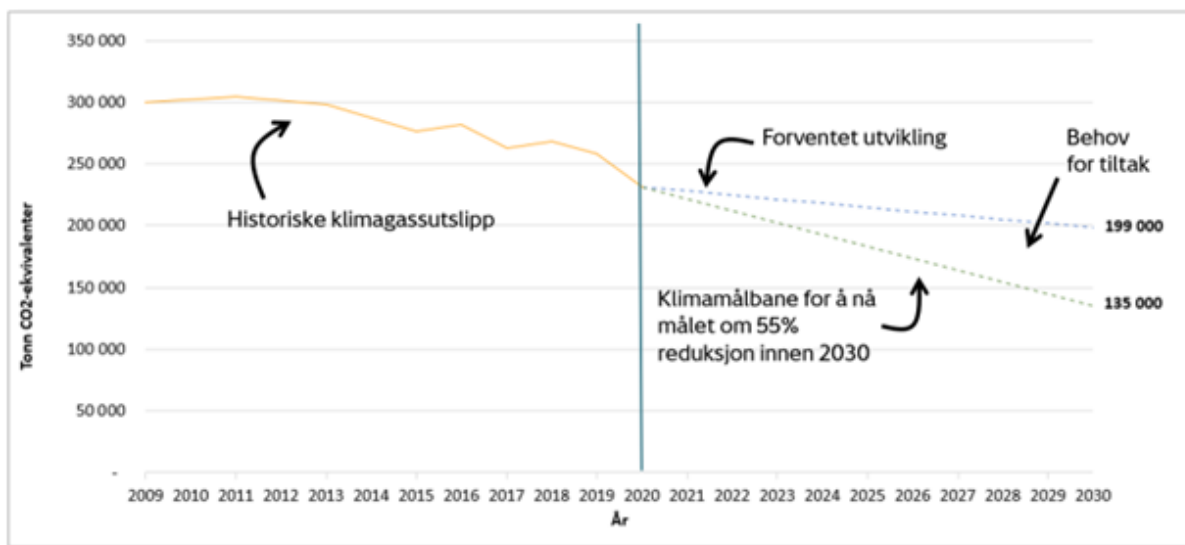
Figur 9.32 Årlig klimafotavtrykk for en gjennomsnittlig innbygger i Drammen 2023 (kilde Ducky 2023)

Aggregeres årlig fotavtrykk opp med Drammens 103 696 innbyggere (per andre kvartal 2023, kilde SSB), blir samlet klimafotavtrykk for drammenssamfunne på rundt 1 233 000 tonn CO₂-ekvivalenter årlig. For å måle effekten av tiltak og følge utviklingen over tid er det viktig å få bedre statistikk for indirekte utslipp.

FREMSKREVET UTVIKLING

For å illustrere hvordan utslippene i Drammen kommune vil kunne utvikle seg, er det utarbeidet framskrivninger av klimagassutslipp til 2030.

68 Insam AS, Cicero, Civitas AS, KS (2018): [Kortreist kvalitet - hva betyr omstilling til et lavutslippssamfunn for kommunesektoren?](#)

Figur 9.33. Historiske utslipp i 2020, og fremskrevne utslipp frem mot 2030 for Drammen kommune, oppgitt i tonn CO₂-ekvivalenter.

Forklaring til figuren: Historiske klimagassutslipp – oransje heltrukken linje:

Den oransje heltrukne linjen viser historiske utslippstall hentet fra Miljødirektoratets utslippsregnskap for kommunen. Tidsserien starter i 2009.

Forenklet klimamålbane – grønn stiplet linje:

Klimamålbanen tar utgangspunkt i vedtatt mål om at klimagassutslippene innenfor Drammen kommunes geografiske grenser skal reduseres med 55 prosent innen 2030, sammenlignet med 2009. Med et utslipp på 300 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2009 tilsier dette at utslippene skal reduseres til 135 000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2030.

Forventet utvikling – blå stiplet linje:

Framskrivningen er et estimat for hvordan klimagassutslippene forventes å utvikle seg i Drammen basert på vedtatt nasjonal politikk. Framskrivningen er basert på nasjonale utslippsframskrivninger som bygger på en rekke forutsetninger, blant annet befolkningsframskrivninger, økonomiske utsikter og videreføring av dagens iverksatte nasjonale klimapolitikk. Framskrivningen representerer med andre ord ikke Norges klimamål.

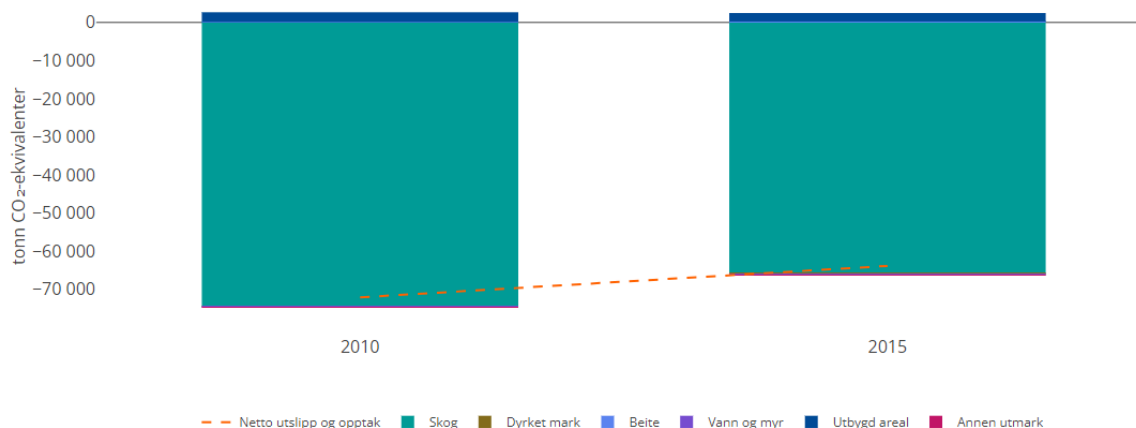
Framskrivningen er ment å gi et grovt bilde over fremtidige utslipp og det er betydelig usikkerhet knyttet til denne. Det forutsettes en forenklet lineær utvikling. Framskrivningen viser at forventet direkte klimagassutslipp i 2030 uten lokale tiltak vil være 199 000 tonn CO₂-ekvivalenter.

Oppsummert viser dette bildet at det er behov for betydelig lokal innsats fra hele drammenssamfunnet for å nå klimamålet.

UTVIKLING SKOG OG ANNEN AREALBRUK

Forenklet kan man si at opptak av klimagasser fra atmosfæren skjer når levende vekster gjennom fotosyntesen tar opp og lagrer karbon i jord, røtter, stamme og bladverk. Ved å bevare de grønne områdene kan kommunen bidra til å opprettholde opptak av klimagasser fra atmosfæren.

Miljødirektoratet utarbeider i samarbeid med NIBIO oversikt over utslipp og opptak fra sektoren «skog og annen arealbruk» for alle kommuner. Oversikten for Drammen kommune er vist i figuren under.

Kilde: Miljødirektoratet/Nibio

Figur 9.34 Oversikt over utslipp og opptak fra sektoren «skog og annen arealbruk» i Drammen, Miljødirektoratet 2015.

Negative tall betyr opptak av klimagasser, mens positive tall betyr utslipp. Den stiplede linjen viser netto utslipp eller opptak. 2010 er startåret. I denne søylen vises utslippet eller opptaket som hver kategori har hatt dette året. For eksempel kan en skog ha vokst seg større og tatt opp karbon, mens bearbeiding av jord eller forråtnelsesprosesser av biomasse kan ha ført til utslipp.

I løpet av perioden fra 2010 til 2015 kan det ha vært bruksendringer på noe areal. For eksempel kan noe skog ha blitt ryddet for å bygge hus. Tallene for 2015 inkluderer derfor både data for arealene slik de foreligger dette året, samt utslipp og opptak som finner sted i forbindelse med overgangen fra en arealbrukskategori til en annen (arealbruksendringer). For Drammen er opptaket i skog noe redusert fra 2010 og 2015.

Klimagassene karbondioksid (CO₂), metan (CH₄) og lystgass (N₂O) er inkludert i regnskapet. For å gjøre utslippene sammenlignbare, regnes utslipp fra andre gasser enn CO₂ om til CO₂-ekvivalenter. Drammen har ambisiøse klimamål, som følger opp globale og nasjonale målsettinger. En viktig erkjennelse knyttet til målsettingene er at det ikke holder å kutte utslipp for å nå dem – vi må også lagre karbon. Det er dermed essensielt å bevare naturområder og grønne arealer på en god måte, både for å forhindre utslipp, samt sikre at karbonlagringskapasitet ikke går til spille. Kommunen har, ved hjelp fra NIBIO, fått utviklet en rekke temakart med oversikt over kommunens grøntområder både innenfor og utenfor byggesonen, og i hvilken grad nedbygging av slike arealer vil påvirke utslipp/opptak. Kartene ligger under «klima» i kommunens kartportal.

DIREKTE OG INDIREKTE UTSLIPP AV KLIMAGASSER FRA DRAMMEN KOMMUNES VIRKSOMHET

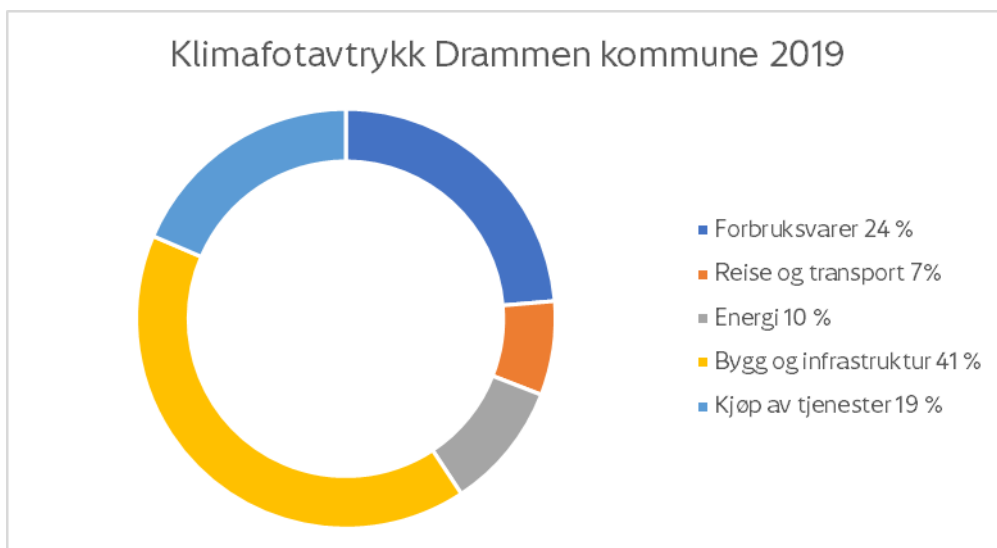
I 2019 var det totale klimafotavtrykket (direkte og indirekte klimagassutslipp) til Drammen kommune sin virksomhet på drøyt 95,1 kilotonn CO₂-ekvivalenter (CO₂e). Tabell 1 viser fordelingen av klimagassutslipp i kilotonn CO₂-ekvivalenter fordelt mellom hovedkategorier og kommunale tjenesteområder hentet fra KOSTRA-systemet for 2019.

Tabell 1 viser klimafotavtrykket til Drammen kommunes virksomhet for 2019 fordelt på hovedkategorier og tjenesteområder, Asplan Viak

Hovedgrupper	Admini- strasjon	Barnehage	Grunnskole	Helse & sosial	VAR	Annet	SUM
Forbruksvarer	2 793	4 178	4 629	7 632	733	2 528	22 493
Reise og transport	341	164	1 758	3 552	117	964	6 897
Energi	194	405	2 056	68	1 360	5 250	9 333
Bygg og infrastruktur	2 985	3 196	4 752	6 550	8 031	13 207	38 721
Kjøp av tjenester	2 287	2 980	3 746	5 022	1 330	2 278	17 643
SUM	8 600	10 923	16 940	22 825	11 571	24 227	95 086

Kakediagrammet illustrerer fordelingen mellom de ulike hovedkategoriene i prosent.

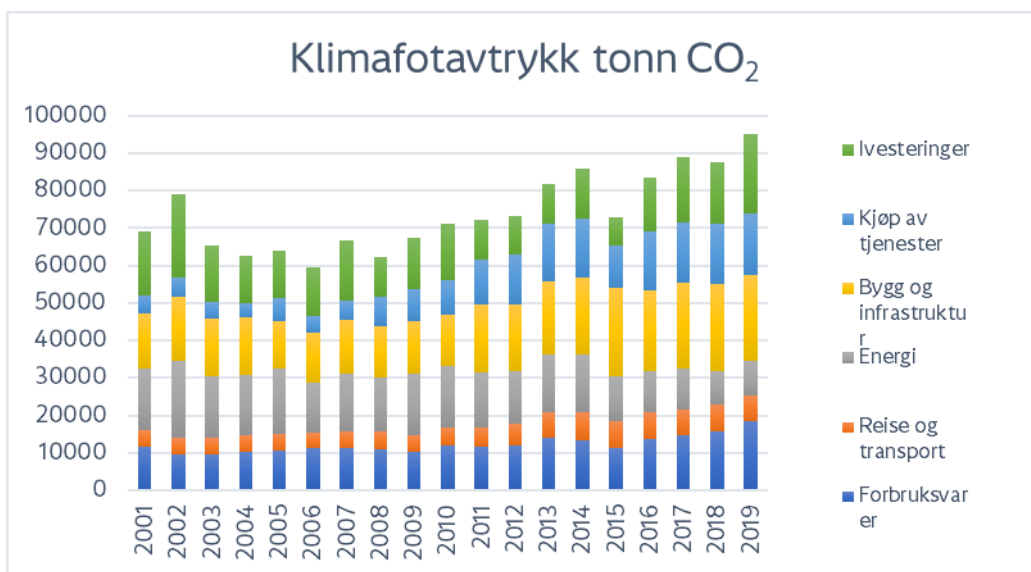

Figur 9.35 Klimafotavtrykk (indirekte og direkte utslipp) for Drammen kommune i 2019, kilde. AsplanViak
Klimafotavtrykket er fordelt på kategoriene: Bygg og infrastruktur (41%) og forbruksvarer (24%) kjøp av tjenester (18 %), energi (10 %) og reise og transport (7 %). Les mer om hvordan kommunen kan redusere klimafotavtrykket i kapittel 6.6 Klimasmart kommune.

Utvikling over tid

Diagrammet under illustrer utviklingen av klimafotavtrykket til Drammen kommune i perioden 2001-2019. Drammen kommune regnes her som summen av tidligere Drammen, Nedre Eiker og Svelvik kommune. Vi ser at klimafotavtrykket har økt betydelig i perioden, spesielt fra tidsrommet 2003-2008 og frem til i dag. Økningen skyldes hovedsakelig en økning innen bygg, kjøp av tjenester (inkludert Drammen Eiendom) og investeringer. Større byggeprosjekter har stort utfall på statistikken.

Summen av andre bidrag (forbruksvarer, reiser og transport, og energi) ligger i sum relativt konstant i perioden. Her er det bidraget fra energi som har en spesielt gunstig utvikling. Dette skyldes ikke bare energieffektivisering, men også at energien (antatt nordisk miks) er blitt renere i denne perioden. Utviklingen viser at klimafotavtrykket til Drammen kommunes virksomhet aldri har vært høyere enn i 2019, og at det kreves betydelig innsats for å snu utviklingen og redusere klimabelastningen fra kommunens drift og tjenesteproduksjon.

Figur 9.36 Klimafotavtrykk (indirekte og direkte utslipp) for Drammen kommune fra 2001- 2019, AsplanViakAS

10. IDRETT, FYSISK AKTIVITET OG FRILUFTSLIV

HOVEDTRENDER

- I 2022 hadde Drammensidretten 23 876 medlemskap fordelt på 115 idrettslag.
- Sammenlignet med ti av Norges største kommuner, er Drammen blant kommunene som har den antatt svakeste anleggsdekningen per innbygger.
- Drammen har færre barn over 10 år som er medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening enn landsgjennomsnittet. Drammen har også en større andel som aldri har vært med i klubb/lag/forening med enn landsgjennomsnittet.
- Ungdom i Drammen generelt er mindre aktive enn landsgjennomsnittet. I Drammen opplyser 19 prosent av ungdommer at de aldri trener mens landsgjennomsnittet er på 7 prosent
- I Drammen anses 60 prosent av elevene på 4.trinn som svømmedyktige
- Drammens friluftslivsområder dekker et stort areal, om lag 70 prosent av kommunens areal er skogsområder, fjord og elv.
- Over 93 prosent mener at de enkelt har tilgang til natur og friluftsområder i Drammen.

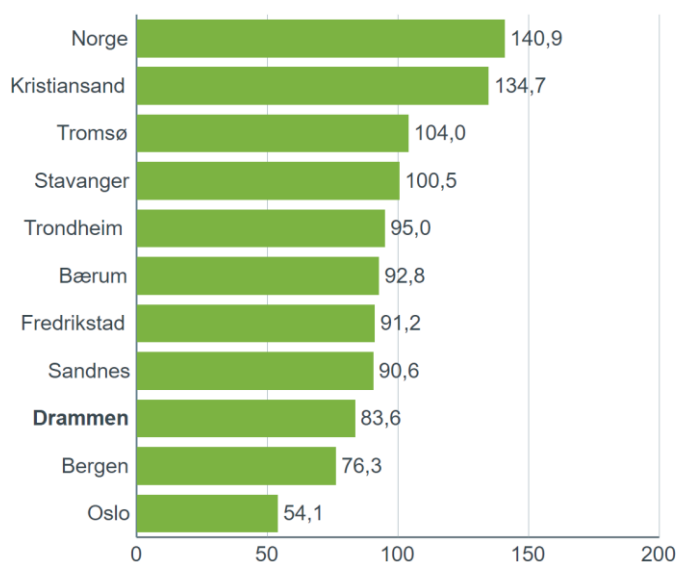
10.1 Idrettstilbud og deltakelse

Drammen kommune har et overordnet ansvar for å tilby anlegg og arealer til idrettsformål. Anleggene blir stilt til rådighet for den organiserte idretten som fyller anleggene med aktivitet. I tillegg til dette blir anleggene brukt av skolene, og av barn, unge og voksne som driver fysisk aktivitet på egenhånd. Drammen kommune har et velfungerende idrettsråd som ivaretar idrettens interesser, og kommunen har utviklet et godt samarbeid med idrettsrådet gjennom egen samarbeidsavtale.

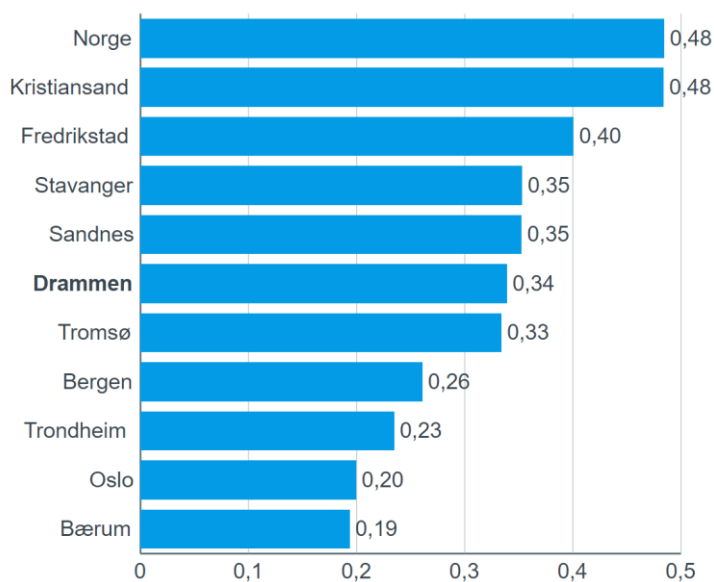
Idrettstilbud

Sammenlignet med ti av Norges største kommuner, er Drammen blant kommunene som har den antatt svakeste anleggsdekningen per innbygger. Figur 10.1 viser anleggssituasjonen i Drammen og utvalgte andre kommuner i form av anleggspoeng per innbygger. Gjennomsnittlig anleggspoeng per 1000 innbygger i Norge var 140,9 per 1.11.2022, mens Drammen hadde anleggsdekning på 83,6 i samme periode.

Om man ser anleggspoengene opp mot aktive medlemmer (figur 10.2) scorer Drammen kommune middels på anleggsdekningen blant storbykommunene med en score på 0,35 mens landsgjennomsnittet lå på 0,49. 69

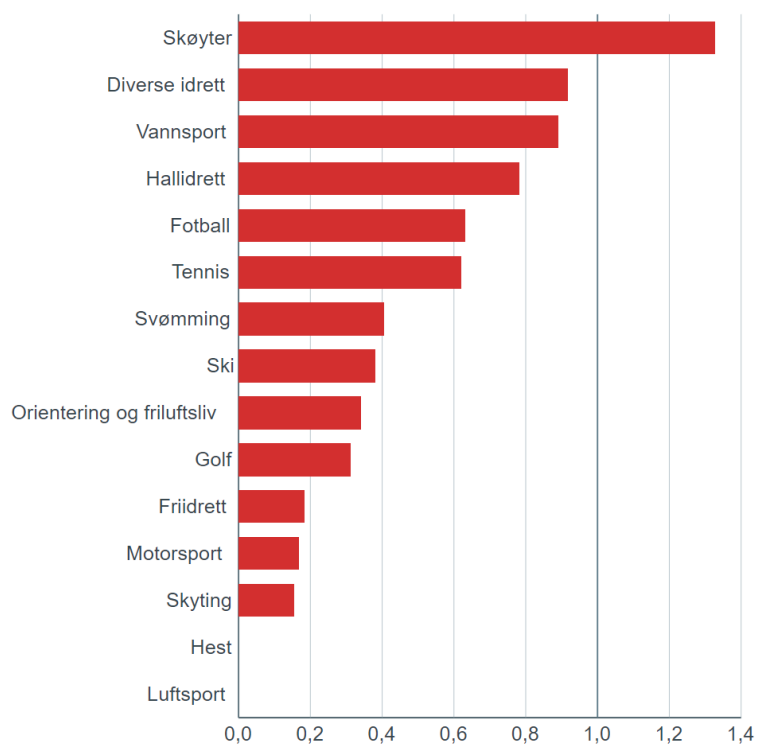

Figur 10.1 Anleggspoeng per 1000 innbyggere for Drammen, Norge og utvalgte fylker/kommuner per 1.11.2022. (Telemarksforskning 2022, Norsk idrettsindeks)

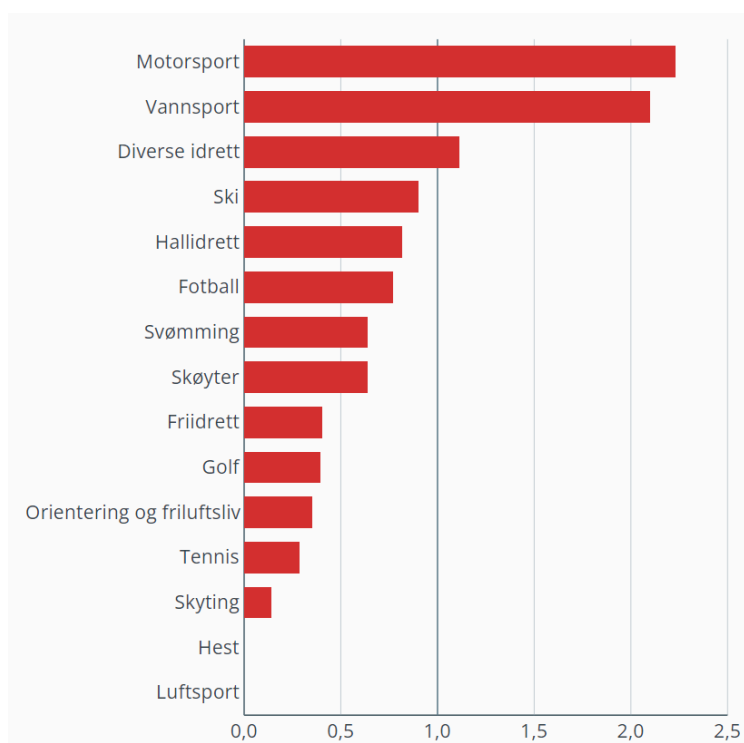

Figur 10.2 Anleggspoeng per aktiv for Drammen, Norge og utvalgte fylker/kommuner per 01.11.2022 (Telemarksforskning 2022, Norsk idrettsindeks)

Gitt folkemengde er det bare innenfor skøyter, at Drammen har bedre anleggsdekning enn landsgjennomsnittet. Dersom det legges antall aktive til grunn, er det god anleggsdekning innen motorsport, vannsport og diverse idrett (Figur 10.4).

Figur 10.3 Anleggsprofil for Drammen. Anleggspoeng i ulike idretter i forhold til landsgjennomsnittet (1,0) basert på folkemengde. (Telemarksforskning 2022, Norsk idrettsindeks)

Figur 10.4 Anleggsprofil for Drammen. Anleggspoeng i ulike idretter i forhold til landsgjennomsnittet (1,0) basert på medlemmer. (Telemarksforskning 2022, Norsk idrettsindeks)

Drammen idrettsråd og flere idrettslag i Drammen kommune melder om lav kapasitet på de eksisterende idrettsanleggene, og et økt behov for flere anlegg. Dette samsvarer i stor grad med tallene fra

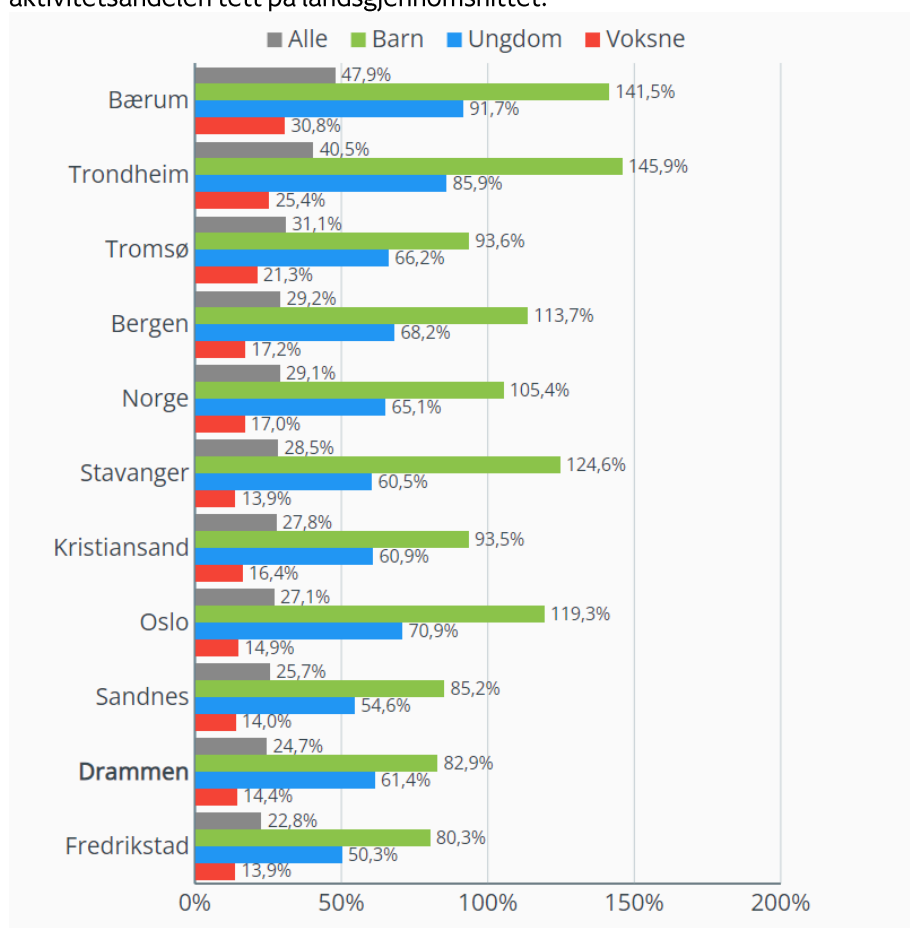
Idrettsindeksen, som viser at Drammen har lav anleggsdekning sammenliknet med andre store kommuner. Selv om flere anlegg ikke gir noen garanti for flere aktive brukere, er det likevel sannsynlig at det vil bidra til at enda flere blir involvert i den organiserte idretten, som er primærbruker av idrettsanleggene i Drammen kommune.

Ved utbygging av nye idrettsanlegg bør det tilstrebes flerbruk, sambruk og kompakte fleksible løsninger på en slik måte at flere idretter og brukere kan nytte anlegget. For idretten betyr dette blant annet mer flerbruk, hvor hovedprinsippet vil være fleksible anlegg for flere idretter, muligheten til å bygge anleggene sammen med andre fritidstilbud, mulighet til å bygge mer i høyden, samt omdisponering av eksisterende anlegg. For å ivareta og utnytte eksisterende kapasitet optimalt, er det behov for sterkere fokus på vedlikehold, bedre infrastruktur og flere grunnleggende funksjoner i tilknytning til eksisterende anlegg.

Idrettsdeltagelse

I 2022 hadde Drammensidretten 23 876 medlemskap fordelt på 115 idrettslag 70, i tillegg kommer bedriftsidretten. Antall medlemskap har sunket med om lag 5600 medlemmer siden 2019.

I Drammen er den samlede aktivitetsandelen, altså de som er med i et idrettslag, 24,7 prosent (figur 10.5)⁷¹ Dette er noe lavere enn landsgjennomsnittet som er på 29 prosent. Aktivitetsandelen i Drammen har også gått noe ned fra 25,5 prosent i 2019. Tabellen viser videre at aktivitetsandelen for barn i Drammen ligger under landsgjennomsnittet, for ungdommene noe nærmere landssnittet og for voksne er aktivitetsandelen tett på landsgjennomsnittet.

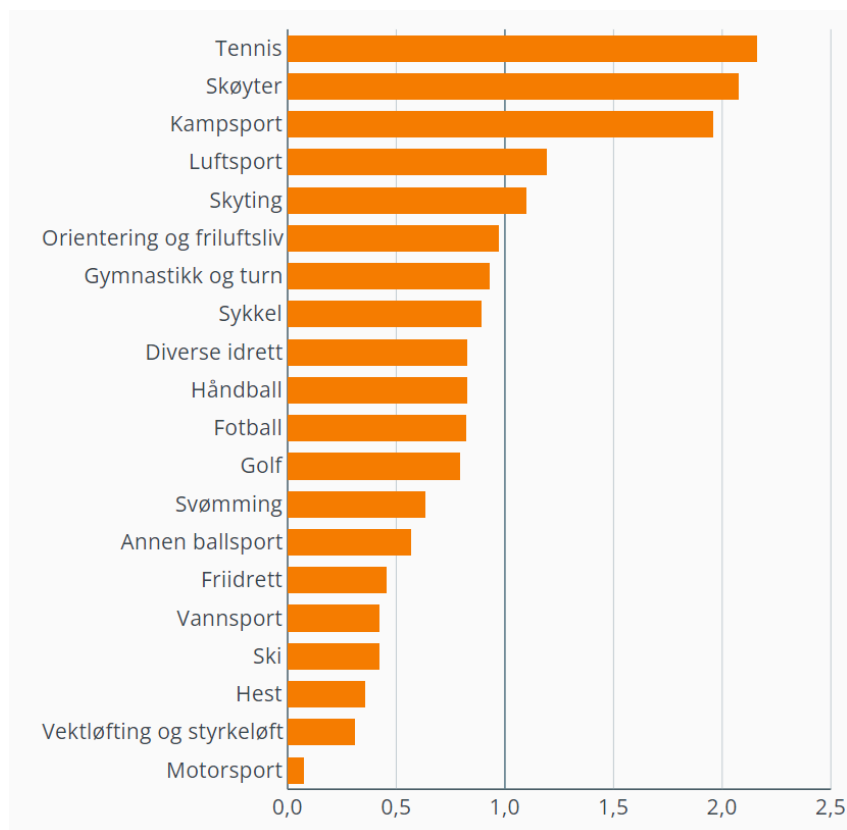

Figur 10.5 Antall aktive og aktivitetsandel innen alle idretter fordelt på alder i Drammen, Norge og utvalgte fylker/kommuner (Telemarksforskning 2022, Norsk idrettsindeks)

70 Tall fra Drammen idrettsråd

71 Telemarksforskning (2022): Norsk idrettsindeks, rapport Drammen <https://idrettsindeks.no/rapport/3005/1/1>

Figur 10.6 72 viser hvilke idretter som har mer eller mindre aktivitet i forhold til landsgjennomsnittet for idretten. I Drammen er aktiviteten høyere enn landsgjennomsnittet innenfor skøyter, kampsport, tennis og luftsport. Ingen av de store idrettene som fotball, ski og håndball har en aktivitet over landsgjennomsnittet.

Figur 10.6 Idrettsprofil for Drammen. Aktivitet i ulike idretter i forhold til landsgjennomsnittet (1,0). (NIF, Drammens idrettsråd, Samordnet rapportering)

Idrettslag	Antall medlemmer
Konnerud Idrettslag	2 444
Drammen Golfklubb	1704
Mjøndalen Idrettsforening	1396
Ski og ballklubben Skiold	816
Drammens Turnforening	812
Åssiden Idrettsforening	806
Idrettsforeningen Sturla	743
Solberg Sportsklubb	707
Idrettsforeningen Birkebeineren	634
Drammens Ballklubb	527

Figur 10.7. De ti idrettslagene i Drammen kommune med flest medlemmer i 2022.(NIF, Drammens idrettsråd, Samordnet rapportering)

Tabellen under viser aktivitetstall for sær-idrettsgrupper. Enkelte grupper for sær-idrett består av flere grener: «Ski» inkluderer eksempelvis både langrenn og hopp.

	Gren	Aktivitetstall
1	Fotball	5 555
2	Golf	2 283
3	Håndball	2 121
4	Gymnastikk- og Turn	1 555
5	Tennis	1310
6	Bandy	1 273
7	Svømming	911
8	Skyting	890
9	Ski	852
10	Kampsport	815
11	Sykkel	670
12	Friidrett	651
13	Bryting	491
14	Orientering	438
15	Amerikanske Idretter	352
16	Basketball	336
17	Seiling	301
18	Cricket	292
19	Klatring	260
20	Dykking	259
21	Kickboxing	225
22	Casting	224
23	Ridning	217
24	Dans	213
25	Luftsport	185
26	Fleridrett	117
27	Boksing	116
28	Bordtennis	91
29	Hundekjøring	90
30	Volleyball	86
31	Roing	79
32	Triatlon	75
33	Softball og Baseball	70
34	Bueskytting	69
35	Judo	64
36	Skøyter	60
37	Brett	55
38	Motorsport	47
39	Styrkeløft	42
40	Bowling	39
41	Fekting	34
42	Badminton	27
43	Padling	23
44	Skiskyting	13

Figur 10.8 Aktivitetstall fordelt på grupper for særvidrett NIF (Drammens idrettsråd, Samordnet rapportering)

Barrierer for deltagelse barn og unge

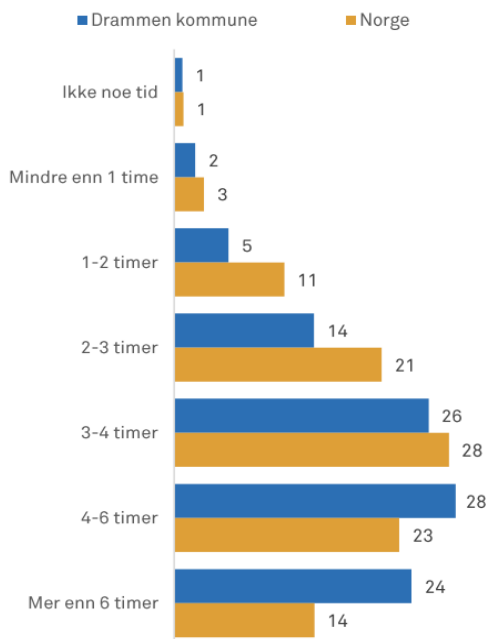
Deltakelse i organiserte aktiviteter er lavere blant barn og unge i Drammen enn for landet generelt. Som figur 10.9 viser er 54 prosent av ungdomsskoleelevne i Drammen medlem av en organisasjon, klubb, lag eller forening. Landsgjennomsnittet er 64 prosent.. 73

Det er verdt å merke seg at Ungdataundersøkelsen ble gjennomført i Drammen i under pandemien, med periodiske nedstengninger. Tallene for Norge baserer seg på undersøkelser gjennomført over en treårsperiode. Samtidig er det en høyere andel i Drammen enn i landet som helhet som ikke har deltatt i noen organiserte aktiviteter etter fylte 10 år

Figur 10.9 Er du eller har du tidligere vært med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger etter at du fylte 10 år? Prosent i Drammen kommune og nasjonalt, 8.-10. trinn. (Ungdata, 2021)

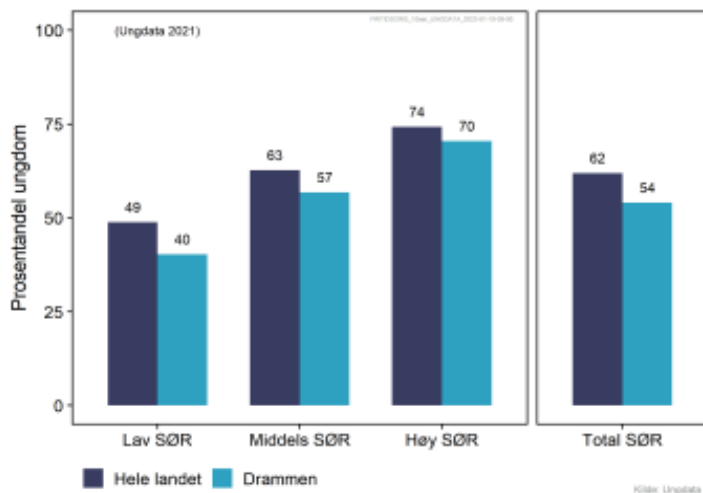
Som figur 10.10 viser er det en høyere andel ungdomsskoleelever i Drammen som oppgir å bruke 4 timer eller mer foran skjerm i løpet av en dag. I Drammen opplyser 52 prosent av elevene å bruke mer enn 4 timer daglig foran skjerm, mens landsgjennomsnittet er på 37 prosent. Dette samsvarer med at unge i Drammen generelt sett er mindre aktive i organisasjoner, klubber, lag og foreninger enn landsgjennomsnittet.

Figur 10.10 Utenom skolen, hvor lang tid bruker du vanligvis foran en skjerm i løpet av en dag? Prosent i Drammen kommune og nasjonalt 8.-10. trinn. (Ungdata, 2021)

Det er forskningsmessig godt dokumentert at tilgjengelighet til attraktive muligheter for fysisk aktivitet har betydning for bruk⁷⁴. Som tidligere beskrevet er Drammen blant kommunene svakeste anleggsdekningen per innbygger av de 10 største kommunene.

Det er store sosiale forskjeller i deltagelse. De med mer sosioøkonomiske ressurser deltar oftere i idrettslag og annen aktivitet enn de med mindre⁷⁵. Som figur 10.11 viser er de sosioøkonomiske forskjellene enda større i Drammen enn i landet som helhet. Blant ungdomsskoleelevene med lav grad av sosioøkonomiske ressurser deltar 40 prosent i organiserte fritidsaktiviteter, men i gruppen med høy grad av sosioøkonomiske ressurser deltar 70 prosent.

Figur 10.11: Andel ungdomsskoleelever som er med i organiserte fritidsaktiviteter fordelt etter familiens sosioøkonomiske ressurser (SØR). Tallene er standardisert for kjønn og klassetrinn (FHI 2023, Oppvekstprofilen)⁷⁶

⁷⁴ Helsedirektoratet (2018): Folkehelse og bærekraftig samfunnsutvikling

⁷⁵ Eriksen og Frøyland (2017): Levende drabantbyer: ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i flerkulturelle samfunn.

⁷⁶ Hentet fra FHI sin oppvekstprofil Drammen 2022: [Oppvekstprofil-2022-nb-3005-Drammen.pdf](#)

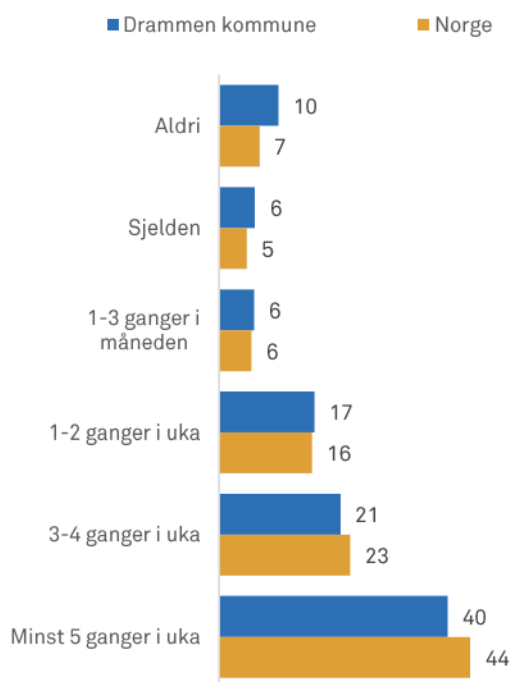
10.2 Fysisk aktivitet

Tall viser at unge i Drammen er mindre fysisk aktive enn landsgjennomsnittet. For voksne og eldre skiller aktivitetsgraden seg ikke vesentlig fra det som er oppgitt ellers i Viken. Tall fra den nasjonale reisevaneundersøkelsen fra 2022⁷⁷ viser at Drammensere ligger på landsgjennomsnittet med 5% av andel reiser gjennom året som er gjennomført på sykkel. Det er imidlertid en del lavere enn målet i sykkelplan der det er mål om en sykkelandel i kommunen på 20%. Den nasjonale reisevaneundersøkelsen viser også at Drammen ligger tett opp til landsgjennomsnittet hva gjelder antall reiser gjennomført ved gange. Drammen ligger på 22% mens landsgjennomsnittet er på 23%. For ytterligere informasjon om reisevaner i Drammen vises det til kapittel 8.

Fysisk aktivitet hos barn og unge

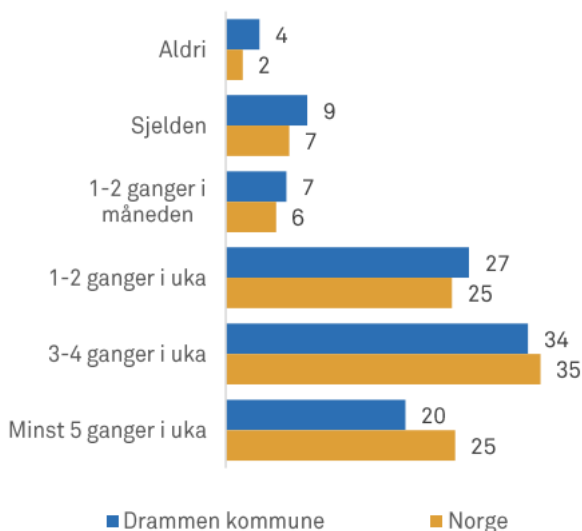
Barn og unge benytter seg i stor grad av idrettsanlegg som idrettshaller, gymsaler og fotballbaner. I Drammen kommune er det stor pågang på flerbrukshallene, og disse har som regel fullt belegg med organiserte aktiviteter både på hverdager og i helger.

Likevel viser tall fra Ungdata at Drammen har en høyere andel ungdom i ungdomsskolealder som er fysisk inaktive enn landsgjennomsnittet. Figur 10.12 viser oversikt over hvor ofte ungdomsskoleelevene oppga å trene og fordeling prosentvis for Drammen kommune og nasjonalt. Ungdom i Drammen er mindre aktive enn landsgjennomsnittet. 19 prosent av drammensungdommene oppgir at de aldri trener, mens landsgjennomsnittet er 7 prosent. Samtidig opplyser 40 prosent at de trener 5 dager i uken eller mer, på landsbasis er andelen 44 prosent. Det betyr at det er mange svært aktive ungdommer, samtidig som gruppen helt inaktive er stor.

Figur10.12 Hvor ofte trener du? Prosent i Drammen kommune og nasjonalt 8.-10. trinn (Ungdata, 2021)

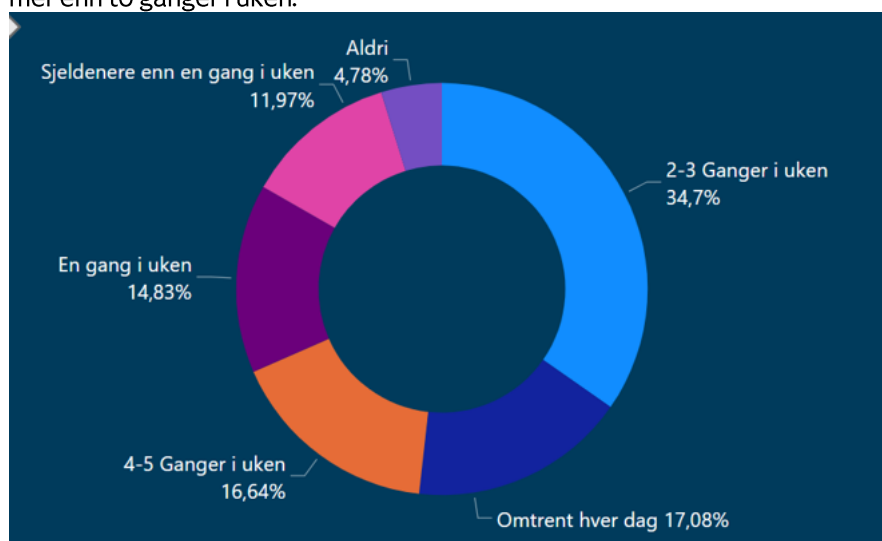
I tråd med figuren over er det en lavere andel i Drammen enn landet som helhet som ofte er så fysisk aktive at de plir andpustne eller svette. Samtidig er det en høyere andel som opplyser å trene minst fem dager i uken, enn som blir svette og andpustne fem dager i uken.

Figur 10.13 Hvor ofte er du så fysisk aktiv at du blir andpusten eller svett? Prosent i Drammen kommune og nasjonalt 8. - 10. trinn (Ungdata, 2021)

Fysisk aktivitet hos voksne og eldre

Den voksne delen av befolkningen i Drammen (18+ år) skiller seg i liten grad fra fylket som helhet i hvor ofte de trener eller mosjonerer. Figur 10.14 er hentet fra folkehelseundersøkelsen i Viken 2021 og viser hvor ofte voksne i Drammen mosjonerer/trener. Majoriteten av voksne i Drammen mosjonerer/trener mer enn to ganger i uken.

Figur 10.14 Hvor ofte trener eller mosjonerer du vanligvis? (Folkehelseundersøkelsen Viken, 2021)

Samtidig er det bare 21 prosent som opplyser at de får minst 30 minutter fysisk aktivitet fire dager i uken eller mer.⁷⁸

I Levekårsundersøkelsen 2021 oppgir 29 prosent at de er helt eller delvis enig i at helsen hindrer dem i å trene.⁷⁹ Dette gjelder særlig eldre.

⁷⁸ Folkehelseundersøkelsen Viken 2021

⁷⁹ <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/idrett-og-friluftsliv/statistikk/idrett-og-friluftsliv-levekarsundersokelsen/artikler/en-av-ti-trener-aldri>

10.3 Svømmeopplæring

De kommunale barnehagene tilbyr vanntilvenning for 5-åringer i et samarbeid med Drammen svømmeklubb.

Svømming, selvbergning og livredning er en del av opplæringen i kroppsøvingsfaget i grunnskolen. Opplæringen skal gi eleven kompetanse i å bli trygg i, ved og på vann, svømmedyktig, og i stand til å berge både seg selv og andre. Vann innbyr til aktivitet og glede. Svømmeopplæringen har som mål at eleven tilegner seg kunnskap og ferdigheter innen svømming, selvbergning og livredning, slik at eleven trygt kan ta del i fritidsaktiviteter i, ved og på vann.

Det er tre badeanlegg i Drammen kommune som brukes til skolesvømming; Drammensbadet, Eknesbadet og Svelvikbadet. Drammensbadet ligger på Marienlyst sentralt på Strømsø, Eknesbadet ligger i Krokstadelva like ved Eknes ungdomsskole, og Svelvikbadet er en del av Svelvik ungdomsskole.

Omfanget om svømmeopplæring på trinn:

1.trinn: En dag med vanntilvenning i basseng

2.trinn: Vanntilvenning (6 timer)

3.trinn: Vanntilvenning og bevegelse i vann (6 timer)

4.trinn: Bevegelse i vann. Ferdighetsprøve i svømming (7 timer)

5.trinn: Svømmearter med søkelys på rygg og crawl (6 timer)

6.trinn: Opplæring for elever som ikke er svømmedyktige

9.trinn: 3 timer i basseng. Det gjennomføres livredningsprøve i vann ute i naturen.

Høst- og vinterferie: Nyankomne minoritetsspråklige elever får tilbud om svømmeopplæring for å styrke den ordinære opplæringen.

Skolene kartlegger elevenes ferdigheter i svømming på slutten av 4.trinn, og målet er at elevene skal være svømmedyktige. For å bestå testen må elevene falle ut på dypt vann og svømme 100 meter og underveis dykke ned og hente en gjenstand med hendene. Eleven skal så stoppe i vannet og hvile (og flyte på mage, orientere seg, rulle over, flyte på rygg) samlet i tre minutter. Deretter svømme 100 meter på rygg og ta seg opp på land.

Resultatet for skoleåret 2022-2023

- 60 prosent av elevene besto ferdighetsprøven i løpet av 4.trinn og er svømmedyktige
- 15 prosent er på god vei
- 20 prosent må øve mer
- 5 prosent er ikke testet/fritatt

10.4. Friluftsliv

Friluftsliv er en form for fysisk aktivitet som typisk foregår uten spesiell organisering. Friluftsliv i organiserte former er for eksempel fellesturer og uteaktiviteter i naturen gjennom for eksempel skole, frivillige organisasjoner, idrettslag og lignende.

I Drammen kommune utøves friluftsliv både i parker og friområder i byggesoner, på fjorden og elva og i marka. Byens friluftslivsområder dekker et stort areal, om lag 70 prosent av Drammen kommunes areal er skogsområder, fjord og elv. Disse områdene utgjør en verdifull ressurs for friluftslivet i Drammen. De fleste innbyggerne i Drammen kommune bor i nærheten av tilrettelagte friluftslivsområder. Drammen kommune har vært tidlig ute med å sikre arealer for tilrettelegging for friluftsliv. Kommunen har hatt en langsiktig strategi med å kjøpe opp eiendommer for å tilrettelegge for friluftsliv. I dag eier Drammen kommune i overkant av 40 000 daa utmark. Status for tilbud av mer eller mindre tilrettelagte og naturbaserte muligheter for friluftsliv i Drammenslandskapet er nærmere beskrevet i kapittel 9.1. Under fortsetter en beskrivelse av status for aktivitet og tilbud i regi av friluftslivorganisasjoner i Drammen.

Medlemskap i friluftslivorganisasjoner i Drammen kommune

Drammen kommune har et mangfold av friluftslivorganisasjoner. Friluftslivorganisasjonene driver allmenn tilrettelegging som merking av turruter, klopping, samt skaper friluftslivsaktiviteter som turer, fiske, lek og opplæring. Friluftslivet i hverdagen er i stor grad en egenorganisert aktivitet. Det er ikke nødvendig å være medlem i en friluftslivorganisasjon for å utøve friluftsliv. Men medlemskap i en

friluftslivsorganisasjon indikerer imidlertid ofte at en har et engasjement for en organisasjons verdier og virke.

I 2018 ble Drammen Friluftforum stiftet som en paraplyorganisasjon for friluftslivet. Drammen Friluftforum er per i dag en sammenslutning av 27 friluftslivsforeninger i Drammen. Formålet er å styrke medlemsorganisasjonenes interesser i aktuelle saker i kommunen, sikre medvirkning og påvirkning på friluftslivets utvikling, samt styrke samarbeidet på tvers av ulike friluftslivsorganisasjoner i storkommunen. Drammen kommune har inngått en samarbeidsavtale med Drammen Friluftforum for å øke aktiviteten i organisert og uorganisert friluftsliv.

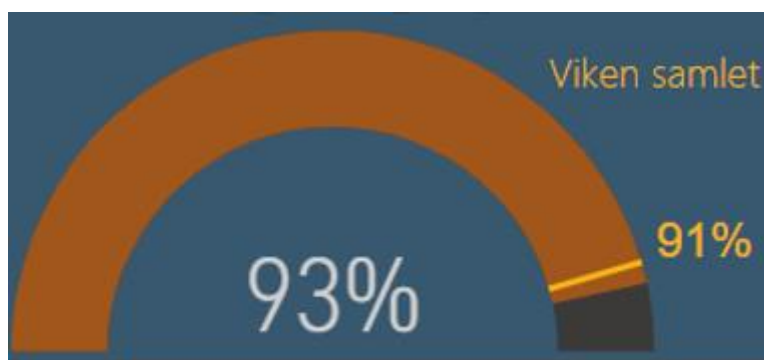
Fordi friluftsliv i stor grad er en ikke-organisert aktivitet kan den være vanskelig å måle. Drammen kommune har per nå ikke gjennomført konkrete tellinger eller spørreundersøkelser for å få overblikk over friluftslivet som fysisk aktivitet i kommunen.

Følgende registerdata kan si noe om aktivitet⁸⁰:

- I 2022 var det 1185 registrerte jegere i Drammen. Det er 11,6 jegere per 1000 innbygger, noe som er under landsgjennomsnittet.
- DNT hadde 4990 medlemmer i Drammen i 2022. Det er 48,8 medlemmer per 1000 innbygger, noe under landsgjennomsnittet.
- NJFF hadde 742 medlemmer i Drammen i 2022. 7,3 medlemmer per 1000 innbyggere plasserer kommunen nest lavest av de tolv største kommunene.
- Videre i 2022 var det registrert 4847 speidere i Drammen, 4,4 medlemmer per 1000 innbyggere, noe lavere enn landsgjennomsnittet, 81 medlemmer av NSN og kun 6 medlemmer av 4H.

Bruk av friluftsområder og ferdselstraseer for friluftsliv

Det er ikke nødvendig å reise langt for å oppleve flott natur i Drammen. Kort avstand til både marka, elv eller fjord er en kvalitet og et kjennetegn ved både boligområder, by- og tettstedsområder i Drammen. Parkene, grønnstrukturen og markaområdene på begge sider av elva er mye brukt, og er viktige områder for friluftsliv. Disse naturområdene er det største anlegget for friluftsliv i kommunen, og er områder som innbyggerne fritt kan benytte i tråd med allemannsretten. Men tilgjengeligheten til, og tilretteleggingen for, at friluftslivsmulighetene skal oppleves og brukes av alle innbyggere, og i hverdagen, varierer. Folkehelseundersøkelsen i Viken 2021 viser at innbyggerne i Drammen opplever å ha svært god tilgang til natur og friluftsområder. Hele 93,13 prosent svarte at de enkelt har tilgang til natur og friluftsområder i Drammen, mens snittet i Viken samlet ligger på 91 prosent. Kun 2 prosent i Drammen opplyste å ha dårlig tilgang til Natur og friluftsområder. ⁸¹

Figur 10.15 Folkehelseundersøkelsen i Viken 2021. Natur- og friluftsområder- god eller svært god tilgang (FHI 2021, Folkehelseundersøkelsen i Viken,)

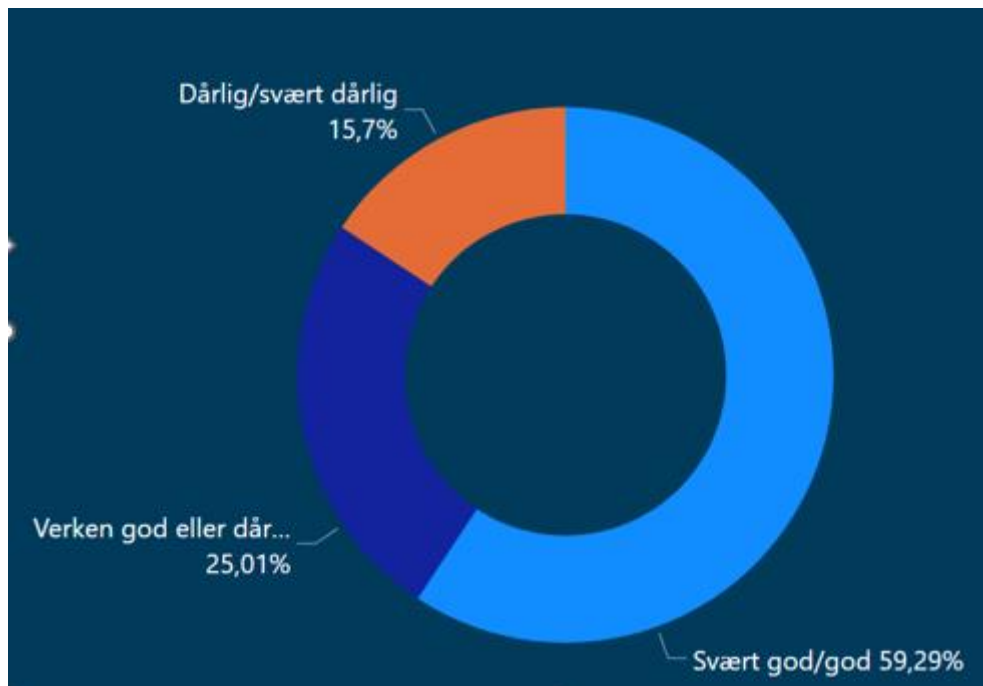
Friluftsliv langs Drammenselva og fjorden

Det er opparbeidet elvepark langs Drammenselva og kyststi i Svelvik som går i variert terreng i by og skog, både langs strender og bryggelangs. Det er også store muligheter for båtliv i Drammen. Det finnes tilrettelagte gjestebrygger i Drammen sentrum og i Svelvik.

⁸⁰ Telemarkforskning, [Norsk idrettsindeks](#)

⁸¹ FHI, [Folkehelseundersøkelsen Viken 2021](#)

Blant innbyggerne i Drammen oppgir 59,3 prosent at de har god tilgang på kystlinje/strand/sjø. Andelen i Drammen som svarer at de har god tilgang er noe lavere enn Viken samlet.

Figur 10.16 Opplever du at du har god tilgang til kystlinje/strand eller sjøen der du bor? (FHI 2021, Folkehelseundersøkelsen i Viken.)

Badeplasser og badevannskvalitet

I Drammen finner man flere badeplasser, både i ferskvann, elv og fjord. Det er tilrettelagt for bading både i sentrum, langs kysten og i skogsvann med enkel atkomst, blant annet i tilknytning til damanlegg. Denne typen badeplasser finner vi flere steder i kommunen og tilbudet er populært. Vedlikehold og oppgradering av badeplassene øker motivasjonen for å ta dem i bruk. Enkel atkomst, skilting, toalettanlegg og parkeringsmuligheter er alle viktige elementer i kommunens tilrettelegging for denne delen av friluftslivet. Det er varierende grad av tilrettelegging og tilbud på kommunens badeplasser. Drammen kommune har 20 tilrettelagte badeplasser der det blir målt badevannskvalitet i sommersesongen. I tillegg til disse 20 finnes det flere lokale badeplasser. Det blir tatt badevannsprøver en gang i uka fra juni og ut august. Måleresultater over flere år viser gjennomgående god badevannskvaliteten i alle tjerna. Vannkvaliteten i elva og fjorden er vekslende og ofte noe dårligere enn i tjerna. Badeplassene ved elva og fjorden er ofte ikke egnet for bading i perioder med mye nedbør.

Badevannskvalitet

Tabellen på neste side (figur 10.17) viser målingene av badevannskvaliteten for utvalgte områder i Drammen uke 23-35 i 2023. Som det fremgår av tabellen, er badevannskvaliteten generelt god i kommunens dammer og tjern. De områdene med dårligst badevannskvalitet er områdene fra Bragernes strand og opp mot Åssiden. Spesielt ved Åssiden elvepark er det mindre god eller svært dårlig badevannskvalitet store deler av sommeren. I Drammensfjorden er det god til mindre god vannkvalitet. Det er opplyst at faktorer som lav vannstand, lite fortykning, i kombinasjon med fugler og eller regn vil kunne medføre dårlig vannkvalitet. Under ekstremværet Hans (7-9 august 2023) og påfølgende nedbør med flom var anbefalt å ikke bade i elva og indre del av Drammensfjorden

2023 Badested / uke	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35
Assiden elvepark, strand	45	190	270	240		1100	60	70	80	500	410	220	280
Assiden elvepark, plaskedam	37	800	240	130	>1500	1100	340	220	270	510	150	180	220
Gropa	63	230	130	120	110	350	41	62	75	450	620	370	260
Bragernes strand Ved volleyballnett	73	230	270	>1500	130	680	38	58	78	490	420	220	750
Holmennokken													
Strømsø Strand v/ Gyldenløve brygge				60				71				410	
Sota Fjordpark				180				95				350	
Bragernes Fjordpark													
Stordammen		1				9				140			
Vannverksdammen		5				2				75			
Landfalltjern	2				21				11				
Kloptjern	3				19				11				
Blektjern				1				4				12	
Årbogen, Krokstadelva		6				12				150			
Hagatjern, Mjøndalen		1				4				17			
Tangen Fjordpark, Svelvik			420				50				290		230
Skjæra, Svelvik			2				9				55		220
Knemstranda/Bokerøya, Svelvik			110				11				78		170
Stikker`n, Svelvik			15				140				88		
Trulsestranda, Svelvik			67				43				250		130
Nøstodden Strand (Glasstranda)				37				69				210	

Bedømmelse, antall bakterier (TKB, Termotolerante koliforme bakterier) / 100 ml vann

God	Mindre god	Ikke egnet for bading	Ikke målt
Under 100	100 -1000	Over 1000	

Figur 10.17: Badevannskvalitet i Drammen uke 23-35, 2023. (Drammen kommune, Miljørettet helsevern)

11. KULTUR, FRIVILLIGHET OG TROS- OG LIVSSYN

HOVEDTRENDER

- Norsk kulturindeks sier noe om statusen for kulturlivet i Drammen. Drammen ligger på 100. plass blant norske kommuner i Norsk kulturindeks, og 9. plass blant 11 sammenlignbare kommuner
- Drammen har sin høyeste plassering innen kultur for barn og unge, etter det kommer kulturarbeidsplasser og kino.
- Til sammen er det kartlagt 88 kulturarenaer i Drammen. I tillegg er det skolebygg, idrettsanlegg og kirker som spiller en viktig rolle som kulturarenaer.
- Drammen har arenaer som tilfredsstillende alle kapasiteter, nivåer og uttrykksformer, men få private arenaer og tilbydere
- Per i dag mangler Drammen arenaer for produksjon for profesjonelle og semiprofesjonelle aktører
- I Drammen finner vi til sammen 362 kunstnere og 1306 sysselsatte innen kulturyrker i 2022. Det har vært en negativ trend i perioden 2008 – 2022
- Det er registrert 933 frivillige organisasjoner, lag og foreninger i Drammen i Frivilligregistret per september 2023
- Det ser at til at en noe lavere andel av innbyggerne deltar i organisasjonsliv og frivillig aktivitet i Drammen enn i fylket og landet som helhet. Det gjelder både barn, unge og voksne
- Av innbyggerne i Drammen er 57,5 prosent medlem i Den norske kirke. Andelen i landet som helhet er 67,7 prosent. Vi har ikke tilgang til lokale tall om medlemskap i andre trossamfunn.
- Drammen kommune har 13 gravplasser. Alle innbyggere i Drammen har rett til gravsted ved en av disse gravplassene.
- Det er en betydelig økning innen urnenedsettelse kontra kistebegravelse.
- Drammen har 3250 enkeltkulturminner med verneverdi. Det er i hovedsak bygninger, men også for eksempel utomhusanlegg og hager.

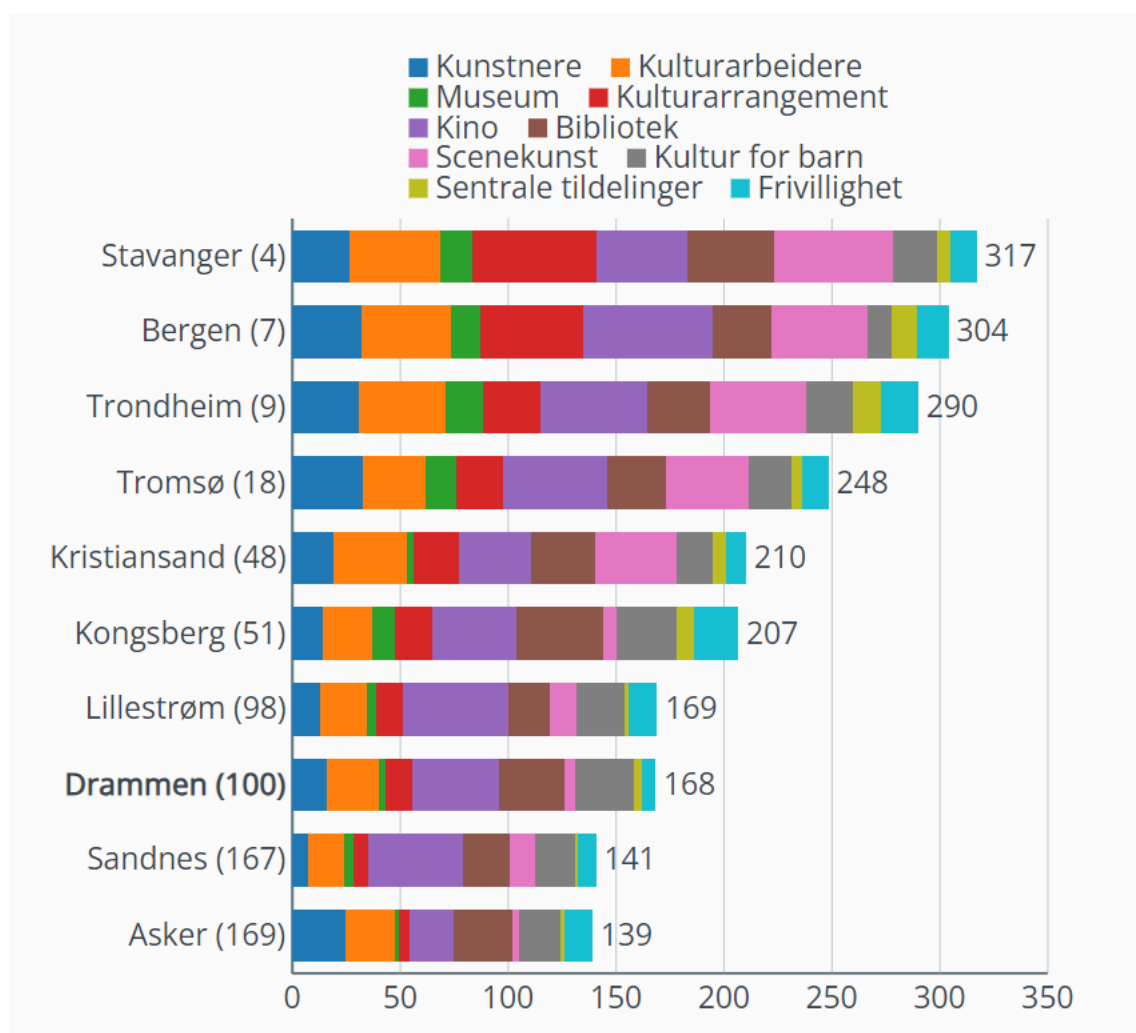
11.1 Drammen som kulturby

Kultur oppleves ikke bare i galleriet eller teatret, men er til stede på mange arenaer i våre liv og i det offentlige rom i Drammen. Det å skape og utfolde seg er også en viktig del av kunst- og kulturlivet.

Drammen har et bredt kulturliv. Det er stor bredde og variasjon i tilbudene, både i kulturuttrykk og geografi. Drammen kommune representerer både by og land, og kulturfeltet i de tre tidligere kommunene har vært innrettet på nokså ulike måter. Det er et mål at alle innbyggere i Drammen skal ha tilgang til et relevant kulturtilbud, både i det offentlige rom, i kulturinstitusjonene, i dagliglivet og som utøvere av ulike kulturuttrykk. Det er påvist tydelige sammenhenger mellom deltagelse i kultur-, og organisasjonslivet og folks trivsel og helse.

KULTURTLIBUD OG INNBYGGERNES TILFREDSHET

Hvert år presenteres Norsk kulturindeks av Telemarksforskning. Norsk kulturindeks sier noe om statusen for kulturlivet i Drammen. Dette blir sammenlignet med andre kommuner og gjennomsnittet for hele landet. Figuren under viser plasseringen til Drammen i Norsk kulturindeks. Figuren viser også hvordan de ulike kategoriene påvirker plasseringen.

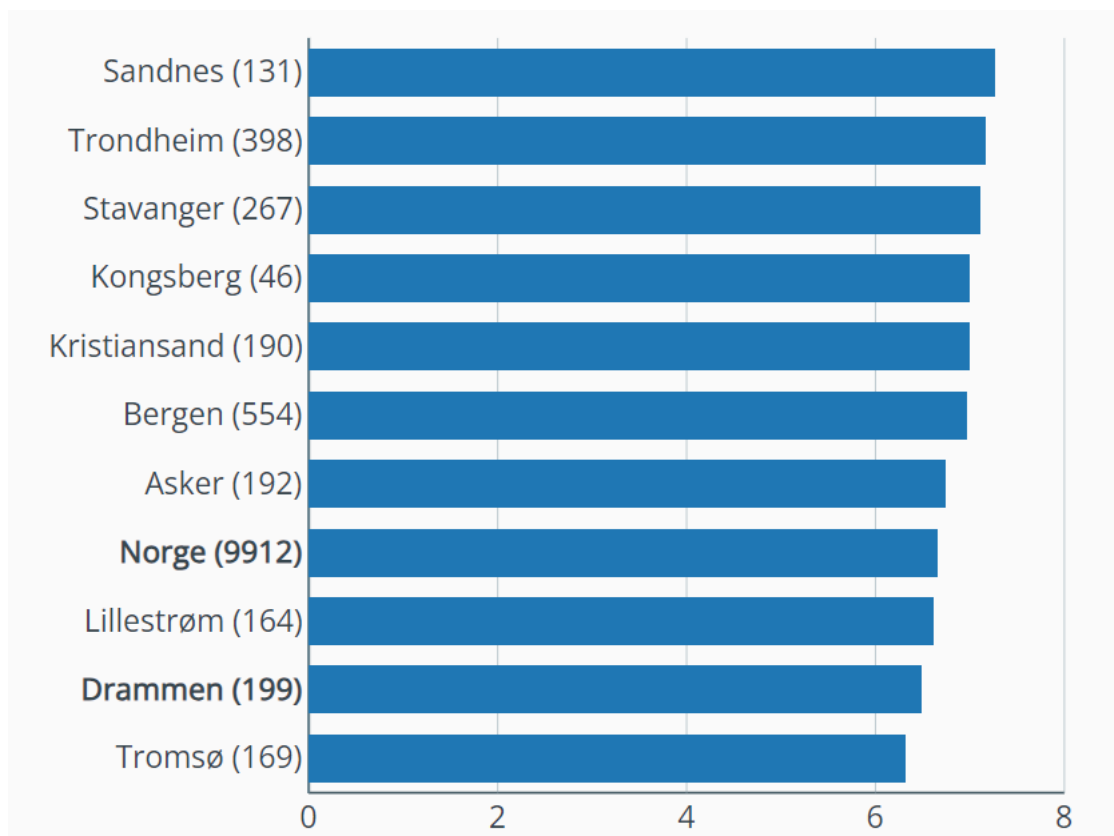
Figur 11.1. Verdier og rangeringer i Norsk kulturindeks. Kilde: Telemarksforskning82

Drammen er en bykommune, som ofte har litt andre kjennetegn enn andre kommuner. I tillegg er det naturlig å tenke seg at nærheten til Oslo påvirker kulturtilbudet og -bruken til en viss grad.

Drammens beste plasseringer finner vi innen kulturarbeidsplasser og kino. Drammen har sin høyeste plassering innen kultur for barn og unge. Det kommer av spesielt mye DKS-aktivitet. Kommunen scorer også ganske godt sammenlignet med bykommunene i utvalget innen bibliotek. Scenekunst er ofte et byfenomen, og Drammen scorer over middels av norske kommuner, men lavt sammenlignet med bykommunene i utvalget.

I folkehelseundersøkelsen i Viken svar 83 prosent av innbyggerne i Drammen at de har god eller svært god tilgang til kulturtilbud. Dette er langt høyere enn Viken samlet hvor andelen er 75 prosent. I Ungdataundersøkelsen 2021 svarer 55 prosent av ungdomsskoleelevene, og 58 prosent av videregåendelevne at kulturtilbudet er svært eller nokså bra.

Samtidig viser andre undersøkelser lavere grad av tilfredshet. Norsk kulturindeks for 2022 viser at Drammen kommer nest dårligst ut blant sammenligningskommunene på spørsmål om muligheten til å delta i ulike kulturaktiviteter.

Figur 11.2 Innbyggernes svar på spørsmål om muligheten til å delta i ulike kulturaktiviteter. Gjennomsnitt av skåre på en skala fra 1 til 10. Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

Innbyggerundersøkelsen i Drammen 2022 viser at de kulturtilbudene hvor tilgangen betraktes som best av innbyggerne er

- kino, konsert og teater
- kirke, moské og lignende
- sports- og idrettsarrangement
- selv drive med idrett
- uorganiserte fritidsaktiviteter
-

Områdene som kommer svakest ut er

- muligheter til å gå på museum, kunstutstilling og lignende
- å kunne drive kulturaktiviteter som musikk, drama, dans og lignende
- å kunne delta i foreningsliv og kursaktiviteter

Kulturarenaer 83

Det kan synes som det ikke er mangel på visningsarenaer i Drammen kommune. Det er et bredt spekter av kulturarenaer som leverer et mangfold av kulturopplevelser til publikum. Drammen har store og profilerte scenehus, med høy grad av profesjonalitet. Det er mange arenaer, og arenaer som tilfredsstillende alle kapasiteter, nivåer og uttrykksformer.

Til sammen er det kartlagt 88 kulturarenaer i Drammen. I tillegg er det skolebygg, idrettsanlegg og kirker som spiller en viktig rolle som kulturarenaer.

Det er betydelige forskjeller mellom kommunedelene. Det er tre tydelige tyngdepunkt i kommunen; Drammen By/ sentrum, Mjøndalen og Svelvik. I disse tyngdepunktene finnes arenaer som tilfredsstillende de fleste nivåer og uttrykksformer.

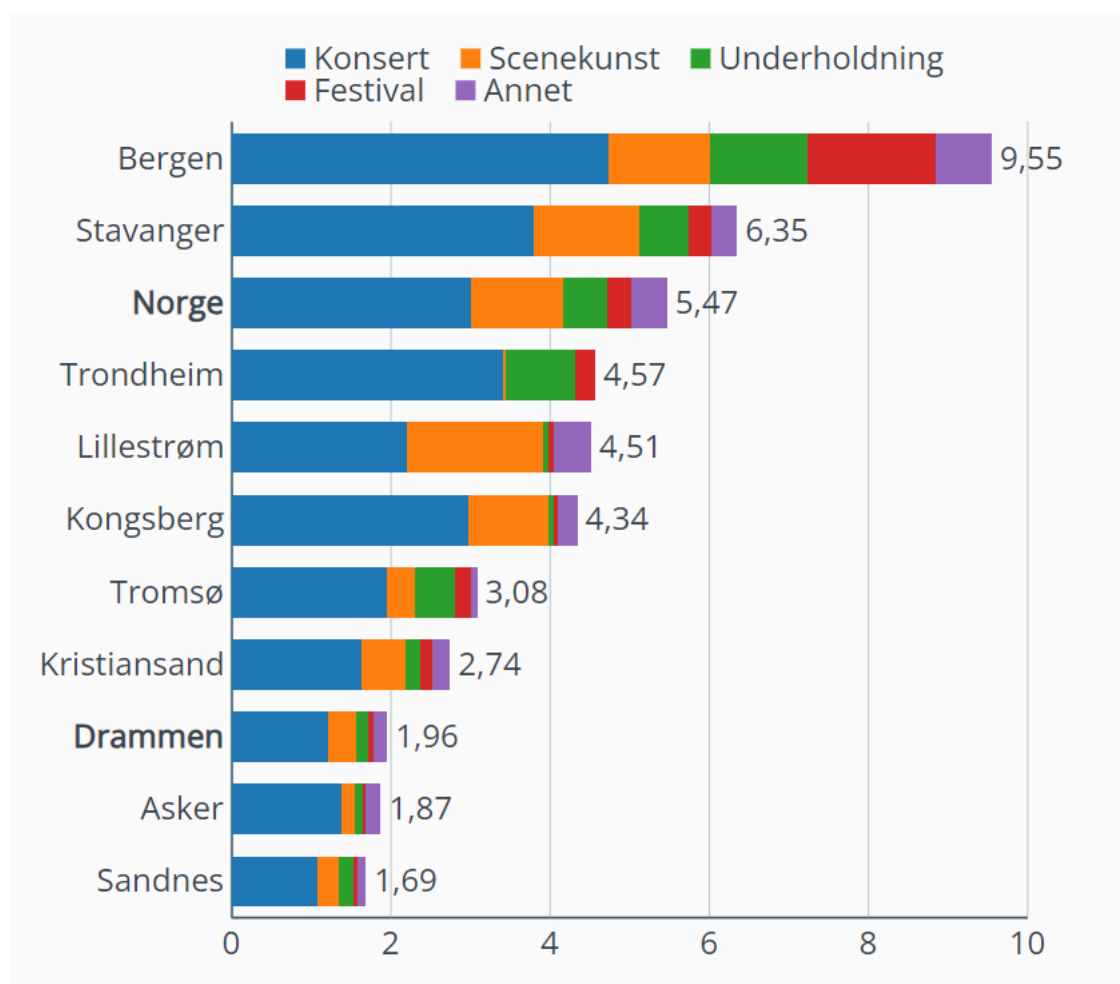
Det er få private arenaer og tilbydere. Nær alle arenaene eies, finansieres eller drives av Drammen kommune. De arenaene som er private er primært utesteder der det vises musikk ad hoc. Det finnes noen få kommersielle gallerier for visuell kunst. Disse galleriene vurderes ikke å tilfredsstille behovet i bransjen.

Per i dag mangler Drammen arenaer for produksjon for profesjonelle og semiprofesjonelle aktører, og de eksisterende arenaene oppleves som for lite fleksible og tilgjengelige.

Kulturarrangement

Det finnes ingen eksakte oversikter over antall arrangementer og visningssteder i Drammen. Basert på aktivitet i ulike billettselskaper hadde Drammen en omsetning for til sammen 37 millioner kroner i 2022. Det utgjør 361,6 kroner per innbygger, 46 % under landsgjennomsnittet og tredje lavest av sammenligningskommunene.

Det meste av omsetningen er på scenekunst. Omsetningen her utgjør 190 kroner per innbygger, over det dobbelte av landsgjennomsnittet. De fleste andre kommunene har størst omsetning på konserter. I Drammen er den registrerte omsetningen på konserter overraskende lav. Omsetningen ble registrert på 200 arrangement. Det utgjør 1,96 arrangement per innbygger, 64 % under landsgjennomsnittet. Når vi ser på antall, og ikke omsetning, er andelen konserter er høyere. Den høye omsetningen innen scenekunst har med andre ord vært på relativt få arrangement.

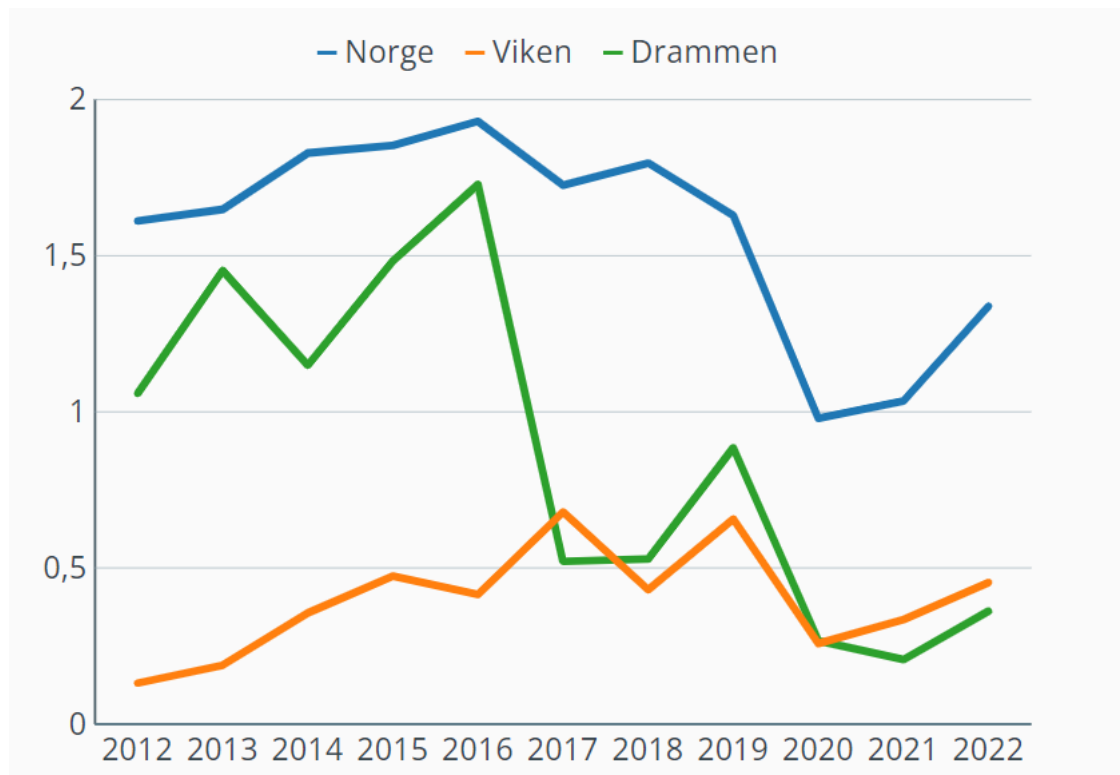

Figur 11. 3Antall registrerte kulturarrangement per innbygger eller omsetning per innbygger hos utvalgte billettselskap.
Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

Scenekunst

Norsk kulturindeks har funnet 37 teaterforestillinger i Drammen i 2022. Det utgjør 0,36 forestillinger per innbygger og er 73 prosent under landsgjennomsnittet. Det er relativt langt opp til de fleste sammenligningskommunene. De fleste av disse kommunene er kjennetegnet av å være den største byen i regionen.

Det er registrert 4567 teaterbesøk i Drammen i 2022. Det utgjør 0,04 besøk per innbygger, fjerde lavest av sammenligningskommunene. Før pandemien, f.eks. i 2019 var det nesten 11 000 besøk.

Figur 11.4 Antall teaterforestillinger i Drammen, Viken og Norge i perioden 2012 til 2022. Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

I Drammen har andelen teaterforestillinger variert en del. Flest finner vi i 2016, med 171 forestillinger. Andelen har i hele perioden ligget under landsgjennomsnittet, og vi kan se andelen har hatt en tydelig synkende trend.

Det samme gjelder besøket, i alle fall etter 2016.

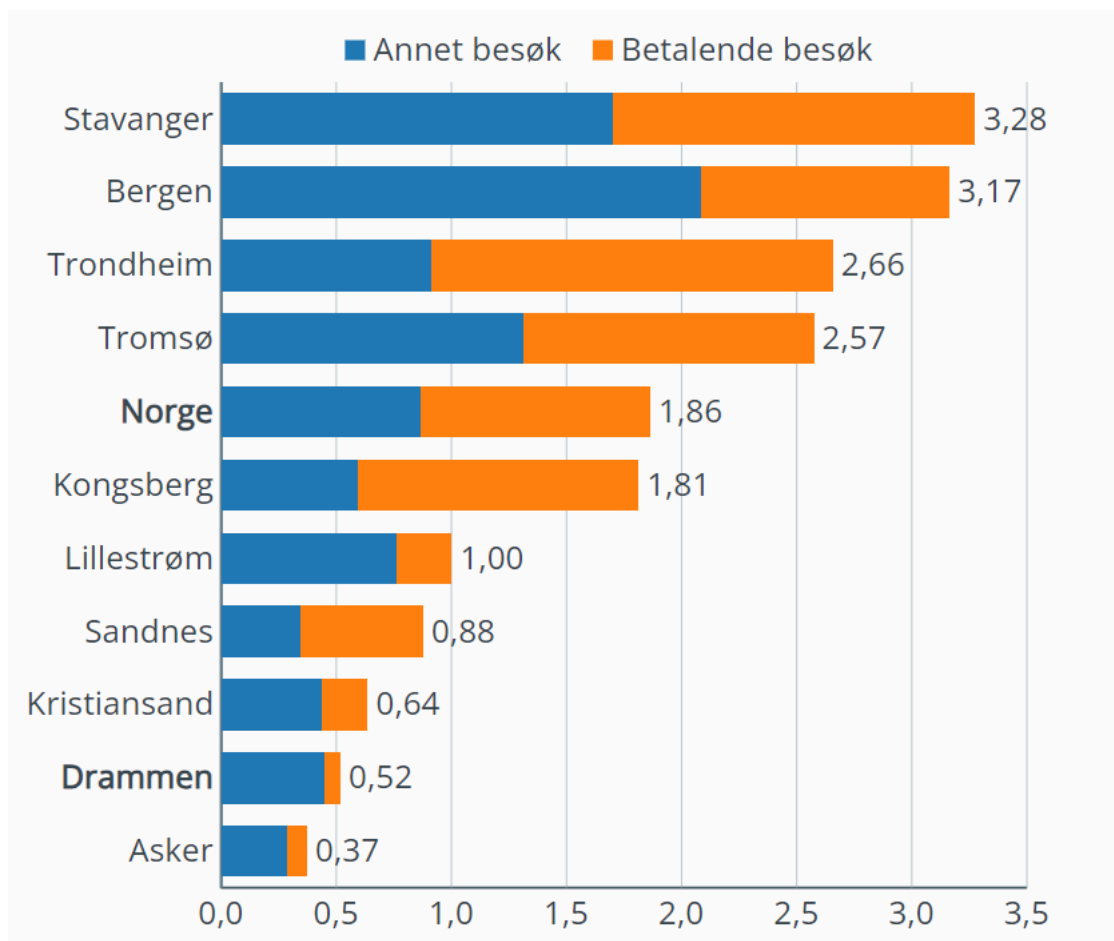
Det har stor variasjon i antall årlige danseforestillinger, i 2022 var det seks forestillinger, i toppåret 2017 var det 30.

Museumsbesøk

Det er registrert 53 005 besøk på museumsarenaer i Drammen. Besøket utgjør 0,52 besøk per innbygger, nest lavest av sammenligningskommunene. Slik har det vært siden 2016.

Det er registrert 196 arrangementer og utstillinger på museene i Drammen i 2022. Det utgjør 1,9 arrangement per 1000 innbyggere. Rangementene mellom kommunene har variert en del fra år til år.

Drammen ligger nest av sammenligningskommunene i museumsbesøk per innbygger. Av det totale besøket i Drammen var 13 prosent betalende, mens resterende var ikke betalende

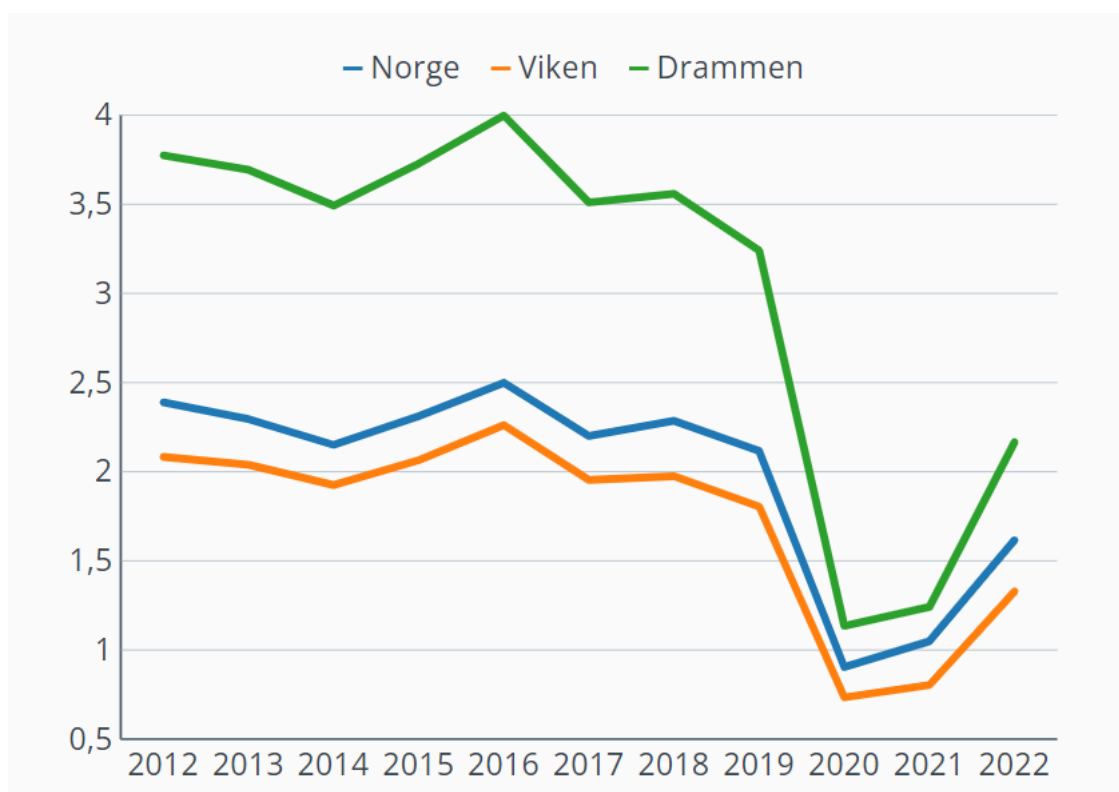
Figur 11.5. Museumsbesøk per innbygger fordelt på betalende og ikke-betalende besøk samt type besøk i Drammen, Norge og utvalgte kommuner.

Kino

I Drammen ble det vist 7 588 filmer i 2022. Av disse var 62,6 % amerikanske og 18,2 % norske. Til sammen utgjør dette 74,2 forestillinger per 1000 innbyggere, like over landsgjennomsnittet.

Totalt besøk på kinoene i Drammen var 221 554. Her var 66,3 % av besøket på amerikanske filmer. Besøket utgjorde 2,17 besøk per innbygger i Drammen, middels av sammenligningskommunene i Norsk kulturindeks.

Som figur 11.4 viser, har Drammen hatt en mer negativ utvikling i kinobesøk enn fylket og landet siden 2012. Like fullt ligger Drammen noe høyere i antall kinobesøk per innbygger.

Figur 11.6 Antall kinobesøk per innbygger fra 2012 til 2022. Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

Bibliotek

Bibliotekene i Drammen hadde 268 000 besøk i 2021. Det utgjør 2,6 besøk per innbygger, noe som er rett under middels av sammenligningskommunene.

Det totale utlånet for alle medier i Drammen var 135 669. Av disse var 72 020 (53 %) barnelitteratur, 54 966 (41 %) voksenlitteratur og 8 683 (6 %) andre medier.

Utlånet utgjør til sammen 1,3 utlån per innbygger. Det er den laveste andelen av kommunene vi sammenligner. Slik har det vært i alle målingene i Norsk kulturindeks, men differansen til de andre kommunene var mindre tidligere.

Samtidig ligger Drammen helt på topp i andel aktive lånere. For å bli definert som aktiv låner i en kommune, må man låne bøker eller andre medier på biblioteket minst en gang i året. I Drammen var det 16 142 personer som ble betegnet som aktive lånere i 2021. Det utgjør til sammen 16 prosent av befolkningen, nest høyest av kommunene vi sammenligner med.

Kulturskolen

I 2022 tilbød Drammen 19 140 undervisningstimer totalt. Disse timene fordeler seg på dans (985), teater (1 206), musikk (12 978), visuelle fag (2 051) og 1 920 timer på andre sjangere inkludert tilbud gitt utenfor ordinær kulturskoleundervisning.

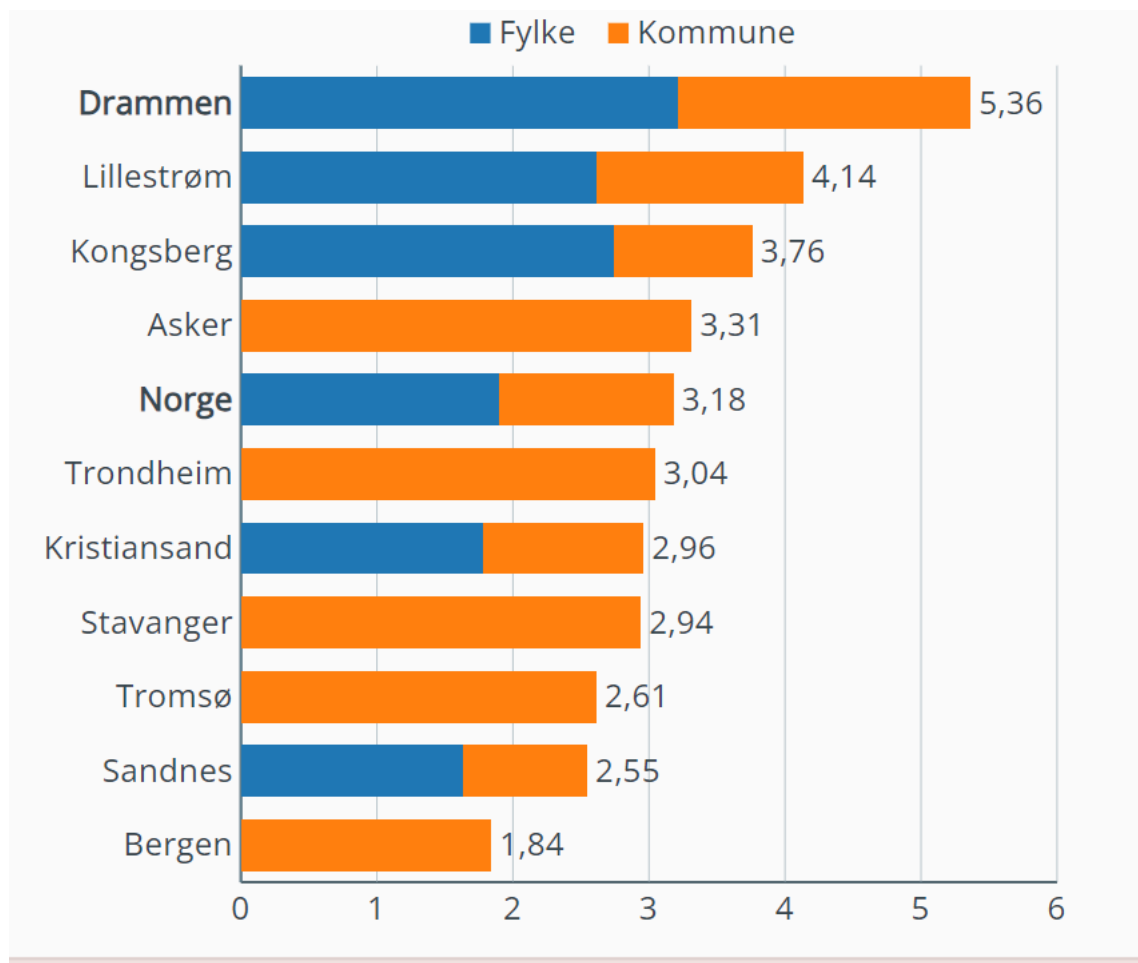
Dette utgjør 1,60 timer per barn i kommunen og er 30% under landsgjennomsnittet og nest lavest av kommunene på lista.

Samtidig har Drammen hatt en positiv utvikling i antall undervisningstimer og antall kulturskoleelever siste år.

Den kulturelle skolesekken

I Drammen ble det vist om lag 1 607 DKS-forestillinger i 2022. Det utgjør 134 forestillinger per 1000 barn (6-15 år).

I Drammen var det totale, estimerte besøket på DKS-forestillinger 64 250 i 2022. Det utgjør 5,36 besøk per barn i kommunen og er 70 % over landsgjennomsnitt og klart høyest av kommunene i utvalget. 40 % av besøket var på kommunale forestillinger, resten på fylkeskommunale forestillinger.

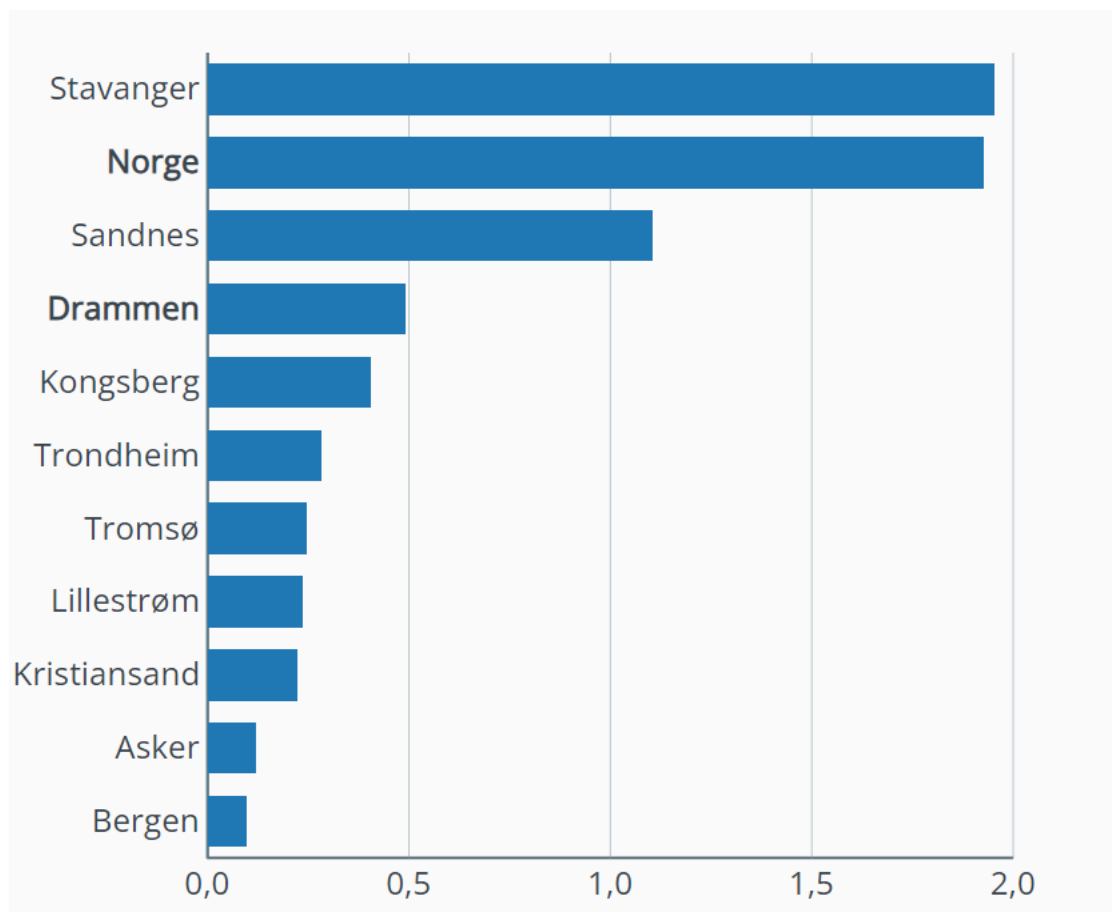

Figur 11.7 Antall besøk på DKS-forestillinger per barn i grunnskolealder (6-15 år) fordelt på DKS-produksjoner produsert av fylkeskommunen og kommunen i Drammen, Norge og utvalgte kommuner. Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

Fritidsklubber

I 2022 besøkte hver ungdom i Norge i snitt fritidsklubber 1,9 ganger i løpet av året.

I Drammen er det registrert 0,3 besøk per innbygger 6-20 år. Det er like fullt fjerde høyest av sammenligningskommunene, men det er relativt liten differanse til kommunene med færre besøk.

Figur 11.8 Besøk i året per 1000 innbyggere 6-20 år, i kommunale fritidssenter for Drammen, Norge og utvalgte kommuner.

Kunstnere og kulturarbeidsplasser

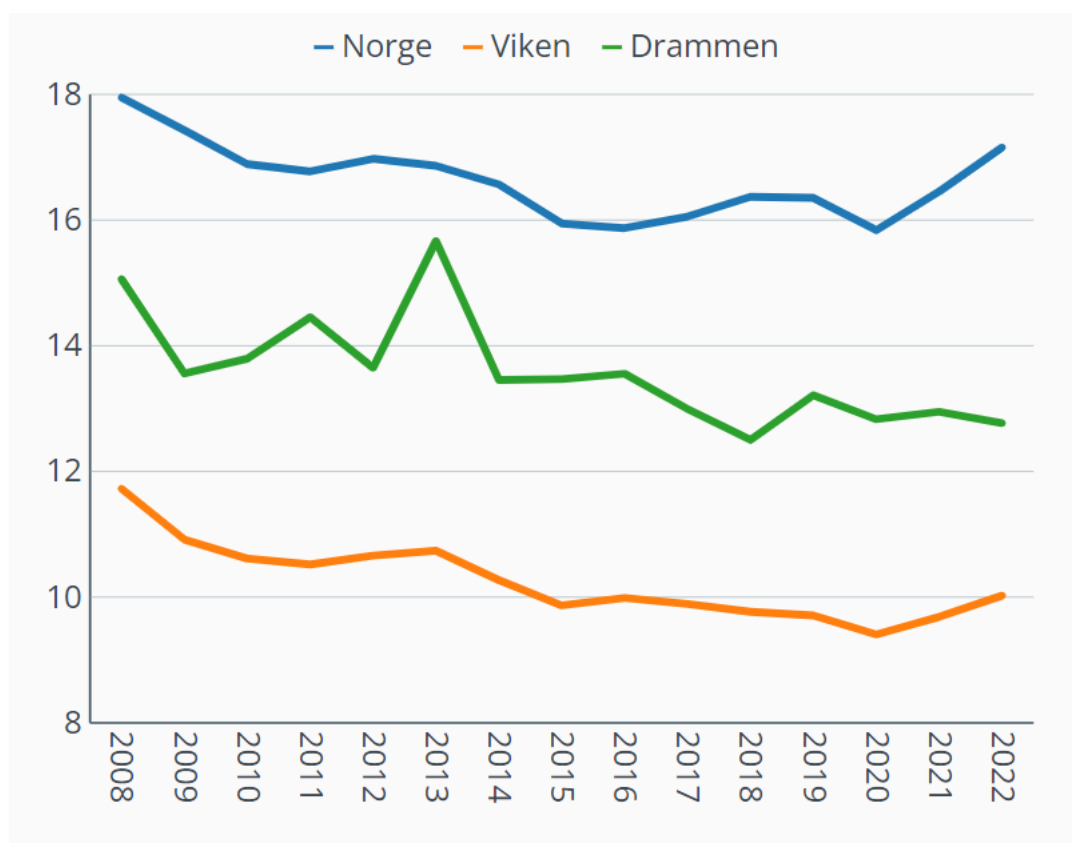
I Drammen finner vi til sammen 362 kunstnere. Av disse 362 er 40 film og scenekunstnere, 35 forfattere, 187 musikere og komponister og 100 visuelle kunstnere. Totalt gir dette en kunstnertetthet på 3,5 kunstnere per 1000 innbyggere under middels av sammenlignbare kommuner. Sammenlignet med landsgjennomsnittet er kunstnertettheten lavere i alle kategorier.

I Drammen var det til sammen 1306 sysselsatte innen kulturyrker i 2022. Av disse er 331 sysselsatt innen kulturproduksjon, 232 innen media, 76 innen bibliotek, arkiv og museum, 414 innen design, arkitektur og reklame og 253 innen kulturformidling, -salg og -undervisning.

Totalt gir dette 12,8 kulturarbeidsplasser per 1000 innbyggere, under middels av kommunene det ble sammenlignet med. Andelen som jobber innen design, arkitektur og reklame er ganske høy, over middels av sammenligningskommunene, men andelen innen de andre kategoriene er lavere.

Andelen kulturarbeidsplasser i Drammen har hatt en negativ trend i perioden 2008 til 2022. Det har vært noen variasjoner fra år til år, f.eks. en topp innen design, arkitektur og reklame i 2013. Det er likevel forskjeller mellom kategoriene. Innen kulturproduksjon har andelen vært stigende over tid.

Figur 11.9 Endring i antall sysselsatte i kulturyrker per 1000 innbyggere. Kilde: Telemarksforskning, Norsk kulturindeks

11.2 Frivillighet og deltakelse

Frivillig sektor er en arena for samfunnsdeltakelse og er en viktig bidragsyter i å skape gode lokalsamfunn. Samtidig kan det å engasjere seg som frivillig bidra til blant annet trivsel, mening, engasjement og sosiale nettverk for den enkelte. Samhandling mellom mennesker gir en rekke positive effekter på samfunnet utover kjernevirksomheten den enkelte organisasjon driver. Det legges ned en betydelig frivillig innsats som kommer den enkelte og andre til gode i frivillig sektor.

Frivillig sektors innsats i og for lokalsamfunnet er av stor betydning for at drammenssamfunnet skal håndtere de demografiske endringene vi står overfor. Med en økende andel eldre og et økende antall år som pensjonist, høy andel innvandrere og sosiale forskjeller i deltagelse er det av betydning å legge til rette for inkludering, deltagelse og frivillig innsats for innbyggerne i hele Drammen. Det kommer både den enkelte og samfunnet til gode.

Kommunen har to viktige roller overfor frivillig sektor

- Kommunen bør legge til rette for og støtte en selvstendig frivillig sektor.
- Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor (Folkehelsesloven §4).

Drammen kommune har en stor og variert frivillig sektor. I september 2023 er det registrert 933 frivillige organisasjoner i Drammen kommune i Frivillighetsregisteret. 84 Dette er ikke en fullstendig oversikt over alle lag og foreninger, men det gir et bilde av situasjonen.

Kategori	Antall
Kultur og rekreasjon (Kultur, kunst, idrett, rekreasjon og sosiale foreninger)	606
Utdanning og forskning	13
Helse	24

Sosiale tjenester (Krisehjelp og støttearbeid, økonomisk og materiell støtte)	91
Natur- og miljøvern, inkludert dyrevern	22
Bolig- og lokalmiljø (Lokalsamfunnsutvikling, arbeidsopplæring)	58
Politiske- og interesseorganisasjoner	133
Legater og fremme av frivillighet	3
Internasjonale organisasjoner	31
Tros- og livssynsorganisasjoner	79
Yrkes-, bransje- og fagforeninger	19
Andre	3
Barne- og ungdomsorganisasjoner	101
Mangfold og inkludering	84

Som tabellen over viser, favner kultur, idrett og sosiale foreninger den største delen av frivilligheten i Drammen. Dette er samme bildet som i landet ellers.

Stiftelser er ikke med i oversikten, men i Drammen er de flere ideelle organisasjoner som er registrert som stiftelser.

Idrett og friluftsliv

Det er et stort mangfold av idretts- og friluftsansjoner i Drammen, alt fra store breddeidrettsklubber til mindre sær idretter, bedriftsidrettslag og uorganiserte treningsgrupper. Den organiserte idretten i Drammen består av 116 ulike foreninger. Idrettslagene er tilsluttet 54 særforbund og tilbyr over 100 ulike idretter til kommunens innbyggere. Klubbene tilbyr en rekke aktivitetstilbud hvor ikke tradisjonell idrettskonkurranse er involvert. Videre står klubbens egne anlegg i stor grad tilgjengelig for allmenn benyttelse. Flere tusen frivillige legger ned et betydelig antall timer innsats.

Frivillig drevet lag og organisasjoner tilbyr en stor variasjon av friluftaktiviteter både i marka, på sjøen og bynært. Les mer om idrett og friluftsliv i kapittel 10.

Kultur

Drammen har et betydelig antall kulturorganisasjoner innenfor bredden av kunst- og kulturfeltet – musikk, dans og teater, korps, film, kunst, tradisjonskultur, kulturminnevern, historielag, festivaler og kulturarrangementer. Frivillig og ideelt engasjement er av stor betydning for innovasjon, gründervirksomhet og utvikling av kulturtilbud og kulturnæringer.

Helse og sosiale foreninger

Frivillig sektor spiller en vesentlig rolle på helse-, sosial- og omsorgsfeltet. I Drammen det flere lag og foreninger som har tilbud på feltet, i tillegg til flere ideelle organisasjoner og sosiale entreprenører. Disse tilbudene er i stor grad samordnet med det offentlige helsetilbudet og frivillig innsats er med på å gi en viktig tilleggsverdi til målgruppen, som møtesteder hvor eldre eller ulike grupper i vanskelige livssituasjoner kan få mat, kulturopplevelser, omsorg, sosial trening og bistand i møte med hjelpeapparatet. Samtidig gir det verdi til de som gjør en frivillig innsats.

Kommunen rekrutterer også enkeltfrivillige, som ikke er knyttet til lag, forening eller organisasjon, til innsats i helse- og omsorgstjenestene.

Det er mange frivillige organisasjoner som jobber med inkludering av flyktninger og innvandrere i Drammen, eksempelvis innvandrersorganisasjoner, humanitære organisasjoner og tro- og livssynsorganisasjoner. Mye inkluderingsarbeid gjøres også i det ordinære foreningslivet, og mange organisasjoner tar et aktivt inkluderingsansvar.

Diagnoseforeninger og bruker- og rettighetsorganisasjoner skaper arenaer hvor det er mulig å treffe mennesker med samme utfordringer som en selv. Mange av organisasjonene har små ressurser og medlemmene er gjerne med fordi de har et ønske om å påvirke hjelpeapparatet som de selv er brukere av. Organisasjonene bringer inn egen erfaring og bevissthet omkring hvordan samfunnet bedre kan tilrettelegges for personer med synlige og usynlige funksjonsnedsettelse. Engasjementet kan bidra til hjelp-til-selvhjelp og utvikling av aktiv innbyggerinvolvement.

Politikk- og interesseforeninger

I Drammenssamfunnet er det en rekke politiske organisasjoner, kampanjegrupper og interesseorganisasjoner som enten er med i den politiske prosessen, eller ønsker å øke den allmenne forståelsen- og støtten for sin sak.

Drammen er en studentby med ca. 3500 studenter tilknyttet USN (Campus Drammen). Hovedvekten av studentaktivitetene er rettet mot studentene og målsetningen er ofte å skape trivsel, bedre vilkår, tilhørighet, samt å legge til rette for aktivitet og engasjement i studentmiljøet. Studentrådet i Drammen kommer med innspill til politiske saker av betydning for dem.

Nærmiljøforeninger

Det er en rekke velforeninger og lokalmiljøinitiativ i kommunedelene. Foreningene arrangerer sosiale treffpunkt, gatefester eller lignende tiltak for å øke trivselen og samhørigheten i nærmiljøene.

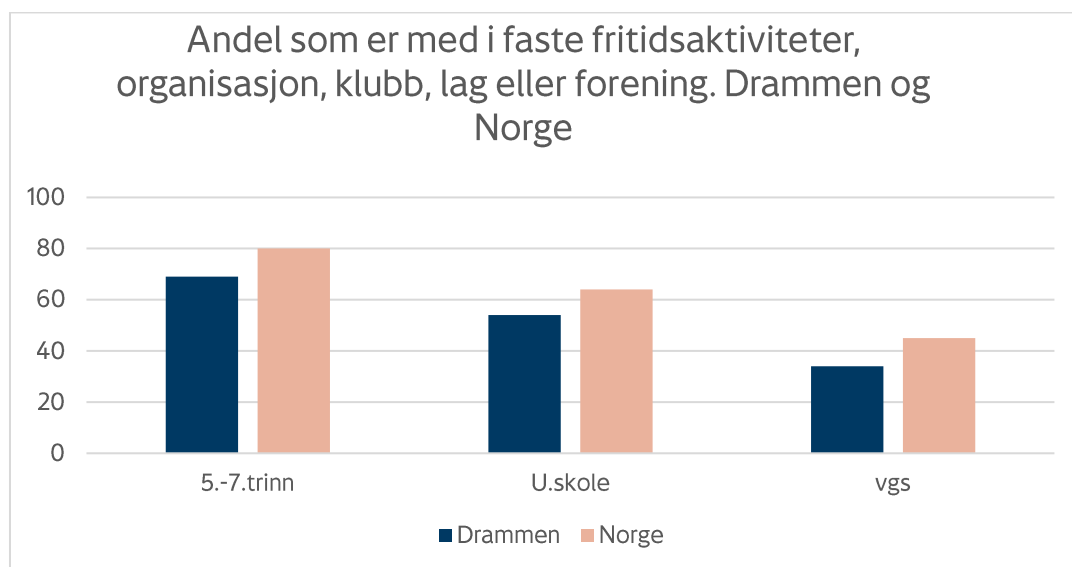
DELTAGELSE I FRIVILLIG SEKTOR

Frivilligheten er i endring. Antall medlemmer i organisasjoner synker, mens nordmenns tidsbruk på frivillighet er stabil. Tradisjonelt har frivillig innsats i stor grad vært knyttet til langvarig medlemskap i bestemte organisasjoner. Medlemskapet i en organisasjon har for mange vært en sentral del av det å være frivillig, og de har også engasjert seg i driften av selve organisasjonen. Den nye frivilligheten engasjerer seg mer ut fra egne interesser og realiseringsbehov, enn ut fra en sterk ideologisk eller forpliktende binding til en bestemt organisasjon eller sak.⁸⁵

Frivillighetsbarometert for 2022 viser at deltagelse i frivilligheten er på nivå med før pandemien og 62 prosent av befolkningen i Norge har gjort frivillig innsats i løpet av de siste 12 månedene.⁸⁶

Det finnes ikke tilsvarende oversikt på kommunenivå, men i folkehelseundersøkelsen (2021) svarer 22 prosent av Drammens voksne befolkning (18+ år) at de ukentlig deltar i organisert aktivitet eller frivillig arbeid, som for eksempel idrettslag, politiske lag, trossamfunn, kor e.l. Dette er noe lavere enn fylket og landet som helhet.

Blant barn og unge i Drammen er det en lavere andel enn i landet som helhet som deltar på organiserte fritidsaktiviteter. Som figuren under illustrerer viser dette seg på alle trinn fra 5. klasse og ut videregående opplæring.

Figur 11.1. Andel som har svart «ja, jeg er med i dag» på spørsmålene «Er du med i noen faste fritidsaktiviteter for tiden?» (5. - 7. trinn) eller «Er du med i noen organisasjoner, klubber, lag eller foreninger?» (U. skole og vgs.) Ungdata, 2021

⁸⁵ Kvale, H. (2018) [Seks trender for norsk frivillighet - Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor \(samfunnsforskning.no\)](#)
⁸⁶ Frivillighet Norge [Frivillighetsbarometeret](#)

Noe av dette kan være en pandemieffekt. Ungdataundersøkelsen ble gjennomført i en periode med periodiske nedstengninger, mens tallene for Norge baserer seg på undersøkelser gjennomført over en treårsperiode. Samtidig er det en høyere andel i Drammen enn i landet som helhet som ikke har deltatt i noen organiserte aktiviteter etter fylte 10 år.⁸⁷

Drammen kommune har ikke oversikt over hvilke grupper som er underrepresenterte i frivillig sektor, men det er sannsynlig at tallene fra Drammen samsvarer med nasjonale trender som viser at unge, personer som står utenfor jobb og utdanning, samt innvandrere er underrepresentert. Dette er grupper som kan ha særlig nytte av deltagelse i organisasjonslivet og frivillig innsats.

11.3 Tros- og livssyn, gravferd

Tros- og livssyn

I Norge har medlemstallet i Den norske kirke sunket de siste årene, og var i slutten av 2022 på om lag 3,5 millioner medlemmer. Det tilsvarer 63,7 prosent av befolkningen i hele landet mot 53,2 prosent i Drammen. Andelen medlemmer var 67,7 prosent i hele landet i 2020, og 57,5 prosent i Drammen. Den store nedgangen de senere årene ses i sammenheng med opphør av tilhørighetsordningen hos Den norske kirke. Barn av foreldre som var medlem av Den norske kirke ble tidligere automatisk registrert som tilhørig ved fødsel, og telte som medlemmer i statistikken. Fra 2021 ble disse slettet fra Den norske kirkes register dersom de ikke var døpt.

Antall medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke har økt noe de siste årene. Siste tall for 2022 viser 700 000 medlemmer, en økning på 20 000 fra året før. Medlemstallet i 2022 tilsvarer om lag 13 prosent av Norges befolkning.

Blant tros- og livssynssamfunnene utenfor Den norske kirke er det flest medlemmer i kristne samfunn (374 000 medlemmer), deretter kommer muslimske samfunn (176 000 medlemmer) og livssynssamfunn (107 000 medlemmer). Tross oppgangen i antall medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke, er nedgangen i medlemsmasse hos Den norske kirke stor nok til at andelen av befolkningen som tilhører et tros- eller livssynssamfunn totalt sett faller. Andelen tilsvarer nå 78 prosent.

Etter en nedgang i antall døpte fra 2019 til 2020 har dåpstallene for Den norske kirke igjen økt. Nedgangen knyttet i stor grad til restriksjoner i forbindelse med koronapandemien. Fra 23 800 døpte i 2020 til 27 100 døpte i 2021 er nivået nesten tilbake som det var før pandemien. En sammenligning mellom antall døpte og antall fødte viser at antall døpte i Den norske kirke lå på 48 prosent av dem som ble født i 2021 i landet og 36,8 prosent i Drammen. Dette er en økning fra 2020, da tilsvarende andel var på 45 prosent (31,2 prosent i Drammen). Antall konfirmasjoner har økt med om lag 500, fra 33 100 i 2020 til 33 600 i 2021. Om vi sammenligner med antall 15-åringer har andelen som konfirmerer seg i Den norske kirke gått litt ned siden 2015. I 2021 lå denne andelen på 52 prosent i landet, og 32,3 prosent i Drammen:

Nøkkeltall, Den norske kirke, Drammen	2020	2021	2022
Medlemmer i Den norske kirke i prosentandel av befolkningen	57,5	54,5	53,2
Døpte i prosent av antall fødte	31,2	36,8	45,1
Konfirmerte i prosent av antall 15-åringer	34,8	32,3	30,9
Kirkelige gravferder i prosent av antall døde	84,1	74,8	84,2
Medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske i prosent av antall innbyggere	20,7	*	*

Kilde: SSB tabell 12025. *Tall på kommunenivå for siste to år mangler på grunn av endring av tilskuddsordning (fylket har overtatt tilskuddsforvaltningen).

Gravferd

Gravplassene og gravferdsordningen i Drammen forvaltes av Drammen kirkelige fellesråd på vegne av Drammen kommune. Alle innbyggere i Drammen har rett til gravsted ved en av disse gravplassene. Gravferd skal følge lovens bestemmelser i Gravferdsloven samt de lokale vedtektene for Drammen. Norges kommuner er pålagt ved lov å sørge for at det er nok plass på gravplassene til å dekke behovet for graver. Gravferdsloven krever at gravplassene til enhver tid har ledige graver for minst tre prosent av kommunens befolkning. Gravplassene som ligger i sentralt i Drammen, har ikke plass for utvidelser. Det er gravplassene anlagt i mer landlige omgivelser som dekker behovet for utvidelser. Gravplassene har alle i varierende grad et parkliknende utseende, med grøntanlegg, grusganger, alleer og blomster. Noen har også store, gamle trær som skaper en fredelig ramme som mange setter pris på. Det er vakkert på gravplassene, spesielt om sommeren

Drammen kommune har 13 gravplasser: Berger kirkegård, Bragernes kirkegård, Ebbestad gravlund, Konnerud kirkegård, Mjøndalen gravlund, Nedre Eiker kirkegård, Skoger gamle kirkegård, Skoger kirkegård, Strømsgodset kirkegård, Strømsø kirkegård, Svelvik kirkegård, Tangen kirkegård og Åssiden kirkegård.

Drammen	2020	2021	2022
Antall døde	811	806	824
Antall kirkelige gravferder	682	603	694
Prosentandel kirkelig gravferd	84	75	84

Kilde: SSB tabell 06913 og 11963

Drammen	2020	2021	2022
Antall kistebegravelser	156	160	180
Antall urnenedsettelse	598	546	627
Totalt	754	706	807

Det er en betydelig økning innen urnenedsettelse kontra kistebegravelser. Prosentvis gikk kremasjoner ned ved sammenslåingen av kommunene, men den har nå økt og er over 72% kremasjon. Det ble gjennomført 1312 kremasjoner i 2022. Drammen kremerer også for nærliggende kommuner som Holmestrand, Øvre Eiker og Lier.

Minnelunder.

På grunn av mange faktorer er navnet minnelunder mer og mer populære. Bragernes og Åssiden vil bli fulle i løpet av 2025. Drammen kommune har fått godkjenning fra Statsforvalteren om å utvide minnelunden på Åssiden og planlegger en minnelundspark på gravplassen på Strømsgodset.

11.4 Kulturminner og kulturmiljø

Synlige fysiske spor av Drammenssamfunnets utvikling, historiske hendelser og tidligere drammenseres liv og virke er viktige og verdifulle på flere måter. De bidrar til forståelse av historisk utvikling. De bidrar til å gi områder karakter og identitet. Omgivelser med fysiske spor av flere historiske lag av utvikling får en historisk dybde som gir omgivelsene kvaliteter av mangfold og rom for mangfold som det ikke er mulig å skape i helt nybygde omgivelser.

De eldste kulturminnene i Drammen er helleristningene i Skogerveien. De antas å ha ligget i strandkanten da de ble laget i eldre steinalder, for om lag 6000 år siden. De framstiller elger, en hval, en fugl og andre dyr, og antas å ha vært laget i forbindelse med en form for jaktmagi. Naturgitt gode dyrkingsforhold ga tidlig grunnlag for framvekst av et jordbrukssamfunn, noe kulturlandskapet i deler av kommunen fortsatt bærer preg av. Mange gårder ble ryddet i vikingtiden. Siden det har ulike faser med by- og tettstedsutvikling satt preg på Drammenslandskapet:

Trelasthandel på 16- og 1700-tallet: Tømmertransport på elva og fjorden ga grunnlag for vekst og utvikling av handel med utlandet allerede på 1200-tallet. Det vokste fram to konkurrerende ladesteder, et på hver side av utløpet av Drammenelva. På 1600-tallet var Drammen landets viktigste eksporthavn for trelast. Trehus som er eldre enn 300 år er sjelden i norske byer. Drammen har fortsatt over 50 bygninger fra denne tiden. Restene av trebyen på Strømsø utgjør et kulturmiljø med flere komplette handelsgårder fra 1600-tallet. Som tollsted og vinteropplagshavn for Drammen var det mye trafikk til Svelvik i seilskutetiden. Forsvaret av Drammen havn var strategisk viktig for Danmark-Norge fra 1600-tallet, noe batteriet på Batteriøya i Svelvik, som ble etablert under den store nordiske krig i 1710, vitner om. Trelastindustrien langs Drammenselva ga allerede på 1700-tallet grunnlag for utvikling av en form for arbeiderklasse, lenge før industrialiseringen i Norge tok fart på 1800-tallet. På Konnerud er det spor etter gruvesamfunnet som ble etablert rundt bergverket på 1700-tallet. Drammens mange bevarte 1700-talls handelsgårder og lystgårder vitner om byborgere med stor rikdom og internasjonale impulser.

Industrialisering, bybranner, byplaner og ny byvekst på 1800-tallet: Solberg spinneri ble grunnlagt i begynnelsen av 1800-tallet og var i en periode Norges største bomullsspinneri, noe de gamle fabrikkbygningene og arbeiderboligene vitner om. Etter flere store bybranner på 1800-tallet fikk både Bragernes, deler av Strømsø og Svelvik sentrum særpregede byplaner med branngater, torg og byrom som fortsatt preger disse sentrumsområdene. Bragernes har mange monumentalbygg, bygårder og Drammenshus fra byvekstperioden etter bybrannen i 1866. De eldste trehusene i Svelvik sentrum er også fra denne perioden. Jernbanen ga fra 1866 nye muligheter for vare- og persontransport, industri- og byutvikling. Mot slutten av 1800-tallet vokste det fram totalt 33 papirfabrikker i tillegg til annen industri langs Drammenselva. På Berger og Fossekleiva utviklet det seg et industrisamfunn rundt tekstilindustrien. De gamle fabrikklokale og arbeiderboligene har gjort Berger kulturmiljø til et utvalgt kulturmiljø med regional og nasjonal verneverdi. Rundt de stadig tettere byområdene spredte villa- og forstadsbebyggelsen seg. Villabebyggelsen fra 1800-tallet og utover 1900-tallet består av mange områder og enkeltbygg med miljøkvaliteter, særpreget arkitektur og høye kulturminneverdier.

I mellom- og etterkrigstiden ble det bygget mange modernistiske forretningsgårder og funkisvillaer, samtidig som det pågikk storstilt sosial boligbygging for å dekke behovet til en raskt voksende befolkning. Nybyggingen skjedde først og fremst gjennom etablering av moderne boligblokker og drabantbybebyggelse på gammelt jordbruksland. Drabantbybebyggelsen hadde frittliggende blokker formgitt for å gi lys og luft inn i leilighetene og felles grøntarealer.

Avindustrialiseringen fra 1980-tallet, rensing av Drammenselva og omlegging av gjennomgangstrafikk har gitt mulighet for ny byutvikling i tidligere industriområder langs elva og fjorden. Drammen har flere prisbelønte eksempler på nye byutviklingsprosjekter som bygger videre på historiske særtrekk for Drammen, gjennom å ta vare på, gjenbruke og integrere kulturminner i nye utbyggingsprosjekter.

KULTURMINNEVERN

Kulturminnevern handler om hvordan knappe areal- og bygningsressurser med særlig kulturell og historisk verdi, kan forvaltes på en langsiktig måte. Kulturminner er ikke-fornybare ressurser som må forvaltes etter samme prinsipper som andre miljøverdier. Videre bruk av eksisterende bygningsmasse sparer miljøet for store utslipp knyttet til nybygging, samtidig som eldre bygg vanligvis er robuste mot klimaendringer. Bevaring av eldre bygningsmasse er et naturlig utgangspunkt for klima- og miljøvennlig by- og tettstedsutvikling.

Sterk vekst i en lengre periode har gitt press på kulturminnene. Samtidig er det en økende bevissthet om verdien av de historiske kulturmiljøene i et bebygget landskap som ellers endrer seg raskt. Den overordnede arealstrategien om å fortette innenfra og ut kan legge til rette for å bevare historiske kvaliteter i eksisterende kulturmiljøer og gi rom for vekst gjennom å transformasjon og fortetting, men det kan også legge press på kulturminner og kulturmiljøer, særlig der eldre bebyggelse har lavere utnyttelse eller ikke så lett lar seg konvertere til det formålet utbygger ønsker. Kulturminneverdiene som ligger i den eldre bebyggelsen og de historiske strukturene kan være en nøkkel til å videreutvikle en by- og tettstedsstruktur som gir Drammen karakter, særpreg og attraktivitet i en større bolig- og arbeidsmarkedsregion.

KULTURMINNREGISTRERING OG VERNEBESTEMMELSER I DRAMMEN

Tidligere Drammen og Nedre Eiker kommune hadde vedtatte kulturminneplaner som er videreført med hensynssooner og bestemmelser i forslag til ny felles kommuneplanens arealdel. Til arbeidet med

kommuneplanens arealdel ble det gjennomført ny kulturminneregistrering i Svelvik og gjort enkelte revideringer av listeførte kulturminner i Drammen sentrum, som grunnlag for harmoniserte kulturminnebestemmelser i planforslaget til kommuneplanens arealdel⁸⁸.

Antall kulturminner i ulike vernekategorier⁸⁹ i Drammen per 2023

Fredete kulturminner	354
Kulturminner i kommunedelplaner for kulturminner og kulturmiljøer	2406
Nye kulturminner i planforslag til kommuneplanens arealdel (ikke vedtatt)	490
Totalt antall listeførte enkeltminner som er vurdert å ha verneverdi	3250

Totalt er det registrert 3250 enkeltkulturminner med verneverdi i Drammen. Alt er ikke bygninger, noe er for eksempel utomhusanlegg og hager. 3250 enkeltminner utgjør dermed mindre enn 7 prosent av bygningsmassen i Drammen. Til sammenlikning er 11 prosent av Oslos bygningsmasse listeført og 3,5 prosent regulert til bevaring.

⁸⁸ Liste over registrerte kulturminner og rapporter som beskriver kulturmiljø og kulturminneverdiene finnes på kommunens nettsider: <https://www.drammen.kommune.no/tjenester/arealplan-kart-delning-seksjonering-oppmaaling/kulturminneregistrering/>

⁸⁹ Fredede bygninger er sikret gjennom vedtak etter kulturminneloven. Kulturminner i kommunedelplaner for kulturminner og kulturmiljøer er sikret gjennom vedtak etter plan- og bygningsloven. Kommunedelplaner gir et svakere vern etter plan- og bygningsloven enn reguleringsplanvedtak om bevaring. Listeførte bygninger er basert på kulturminnefaglig verdivurdering.

12. DRAMMEN KOMMUNES ØKONOMI

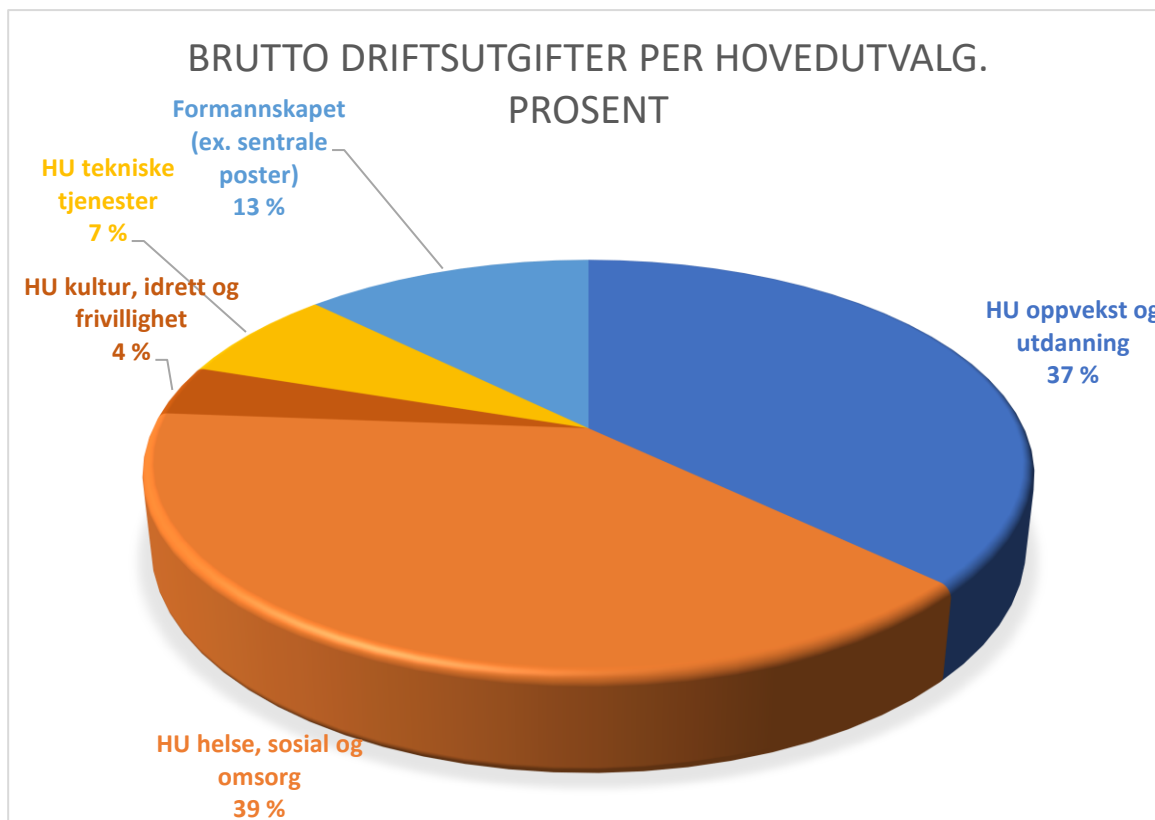
Hovedtrender:

- Drammen kommune har stram økonomi med netto driftsresultat som i hele økonomiplanperioden 2024-2027 ligger under anbefalt nivå på 1,75 prosent av brutto driftsinntekter.
- Driftsbudsjettet i 2024 er på om lag 9 milliarder kroner. Hoveddelen går til finansiering av kommunens tjenesteproduksjon.
- Investeringsbudsjett på 5,4 milliarder kroner i økonomiplanperioden 2024-2027 til blant annet nytt sykehjem, boliger med heldøgns omsorg, skolebygg, ny bybru og annen infrastruktur blant annet innenfor vann- og avløpsområdet.
- Stort investeringsbehov og begrenset grad av egenfinansiering gjør at lånegjelden vokser. Per utgangen av 2022 hadde Drammen kommune netto lånegjeld på 102,1 prosent av brutto driftsinntekter.
- Om lag 42 prosent av Drammens inntekter kommer fra skatt på inntekt og formue fra egne innbyggere. Frie inntekter (skatt og rammetilskudd) utgjør om lag 79 prosent av Drammens samlede inntekter i 2024.
- Drammen hadde i 2022 skatteinntekter på 3 797 millioner kroner – tilsvarende skatt per innbygger på 37 128 kroner. Dette tilsvarer 91,2 prosent av landsgjennomsnittet. For skatteinntekter inkludert inntektsutjevning øker andelen til 95 prosent av landsgjennomsnittet.

Kommunens budsjett er planen for hvordan kommunens inntekter benyttes for å gi tjenester til befolkningen. Et krav til budsjettet er at kommunen ikke benytter mer til drift enn det kommunen mottar av inntekter det samme året. Budsjettet for kommende år utgjør det første året i en økonomiplan for fire år, som rulleres ved neste års budsjettforslag. Kommunedirektøren legger fram forslag til handlings- og økonomiplan og årsbudsjett i første halvdel av november, før kommunestyret endelig vedtar budsjettet og handlings- og økonomiplanen i desember.

12.1 Sammensetning av kommunens brutto driftsutgifter

Som det framgår av figuren på neste side disponeres om lag 3/4 av kommunens driftsutgifter i hovedutvalgsområdene Oppvekst og utdanning og Helse, sosial og omsorg. Dette omfatter blant annet tunge tjenesteområder som barnehage, grunnskole, og pleie- og omsorgstjenester. I 2024 er kommunens er det budsjettert med brutto driftsutgifter på totalt nesten 8 milliarder kroner.

Figur 12.1 Brutto driftsutgifter fordelt på hovedutvalg 2024 i prosent. Kilde: Vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027

12.2 Sammensetning av kommunens inntekter

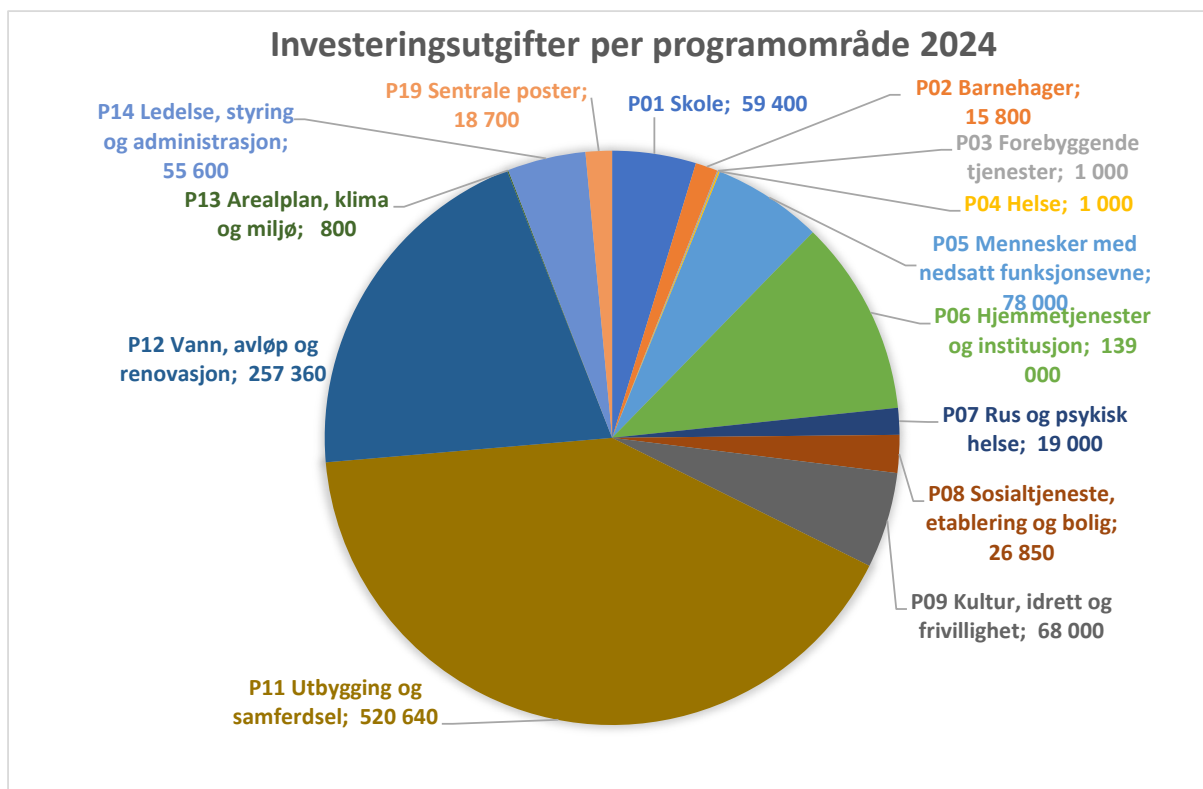
Norske kommuner har anledning til å ta opp lån for å finansiere investeringer, mens løpende utgifter må dekkes av løpende inntekter. Løpende inntekter som overstiger løpende utgifter, kan brukes til å finansiere investeringer.

Det er stor variasjon i hvordan ulike tjenester finansieres. Mange tjenester er i hovedsak finansiert ved kommunale bevilgninger, mens andre i stor grad er finansiert ved øremerkede tilskudd fra staten eller brukerbetaling. Innenfor vann-, avløps- og renovasjonssektoren (VAR) blir gebyrinntektene utelukkende brukt til drift og investeringer i sektoren og skal dekke alle utgifter.

Drammen kommune har budsjettert med i overkant av 9 milliarder kroner i 2024. Om lag 42 prosent av inntektene kommer fra skatt på inntekt og formue betalt av kommunens innbyggere. Nest største inntektskilde er rammetilskudd fra staten som utgjør 37 prosent av inntektene. Skatteinntekter og rammetilskudd utgjør samlet kommunenes såkalte frie inntekter, som kommunen kan disponere fritt innenfor gjeldende lover og forskrifter. Rammetilskuddet fordeles gjennom inntektssystemet basert på forhold som geografi, alderssammensetning og ulikheter i levekår, og gir dermed kompensasjon for ufrivillige kostnads- og etterspørselsforskjeller gjennom systemet utgiftsutjevning. Skatteinntekter og rammetilskudd utgjør om lag 7,1 milliarder kroner i Drammen kommunes budsjett for 2024, tilsvarende 79 prosent av kommunens samlede inntekter.

Investeringsrammen fordeles mellom løpende rammer for oppgradering og fornyelse av eksisterende eiendeler og nye større prosjekter.

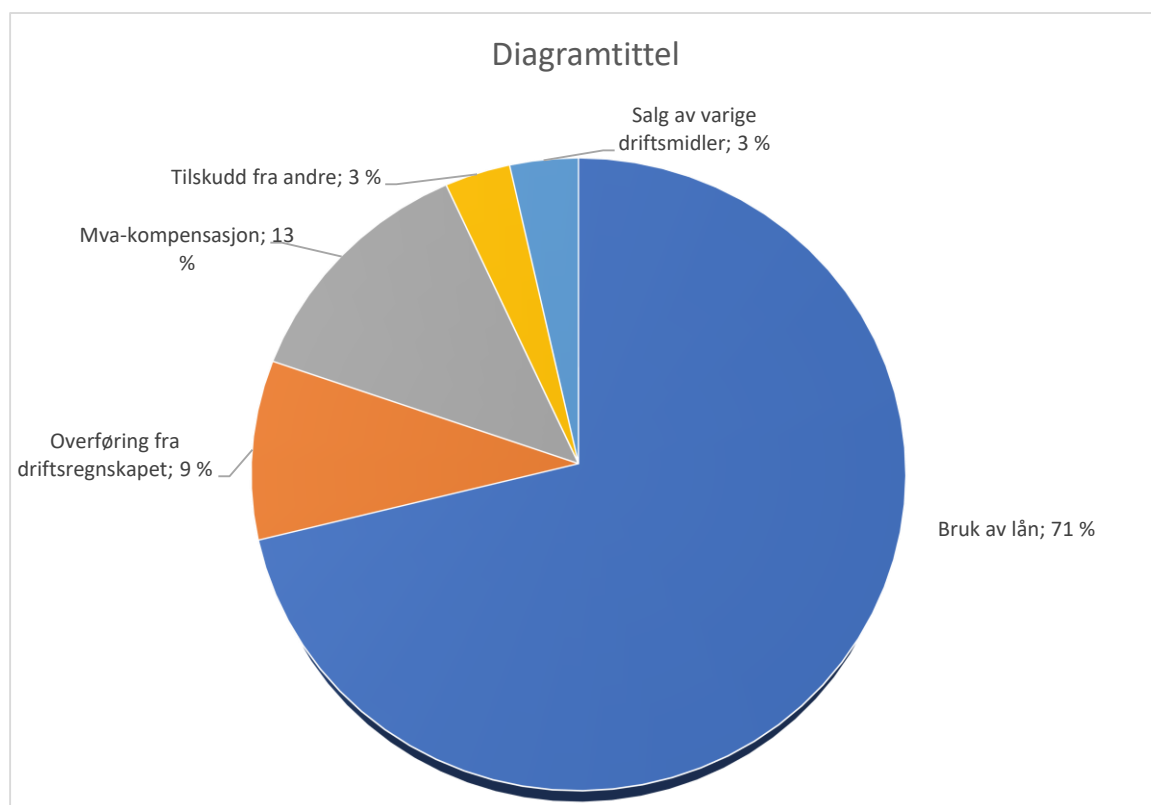

Figur 12.3. Planlagte investeringer i økonomiplanperioden 2024-2027 etter programområde i tusen kroner. Kilde: Vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027.

I økonomiplanperioden 2024-2027 er det lagt opp til et investeringsnivå på 5 419 millioner kroner. Som det fremgår av figuren ovenfor er de tyngste investeringene i perioden innenfor tekniske tjenester i P11 Utbygging og samferdsel (tiltak innenfor vei, parker, trafiksikkerhet, sykkelplan mv. samt bygging av ny bybru), og P12 Vann og avløp. Det er også stort investeringsbehov innenfor helse og omsorgstjenester knyttet til etablering av heldøgns omsorgsplasser, nytt sykehjem, boligtiltak mv. innenfor P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne, P06 Hjemmetjenester og institusjon og P05 Rus og psykisk helse.

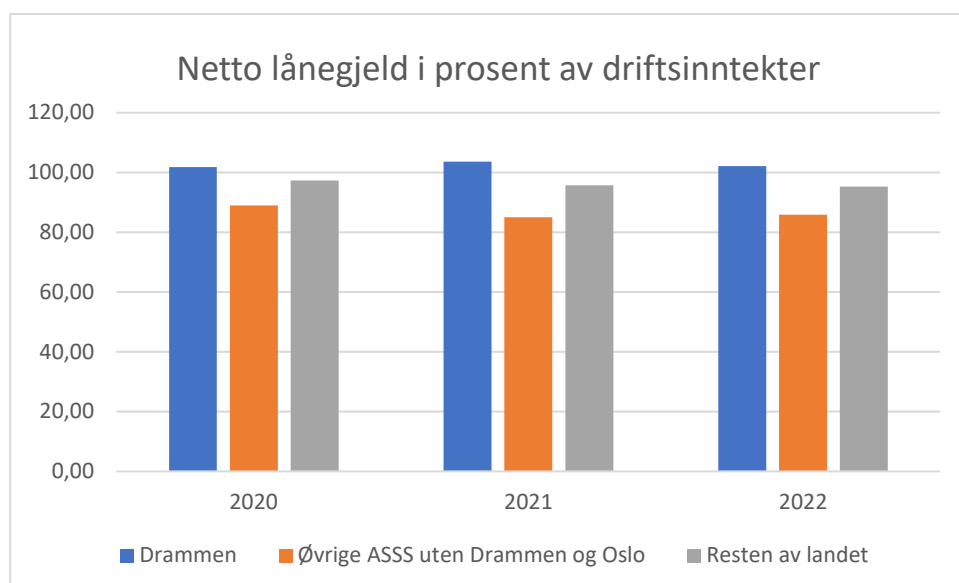
12.4 Gjeld og disposisjonsfond

Stort investeringsbehov og begrenset grad av egenfinansiering gjør at kommunens lånegjeld vokser. Som det fremgår av figuren nedenfor, er 71 prosent av investeringene i økonomiplanperioden 2024-2027 planlagt finansiert med bruk av lån. Egenfinansiering i form av overføring fra kommunekassens driftsbudsjett samt salg av eiendom mv. utgjør til sammen 12 prosent av det samlede finansieringsbehovet i planperioden.

Figur 12.4. Finansiering av investeringer 2024-2027, fordeling i prosent. Kilde: vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027.

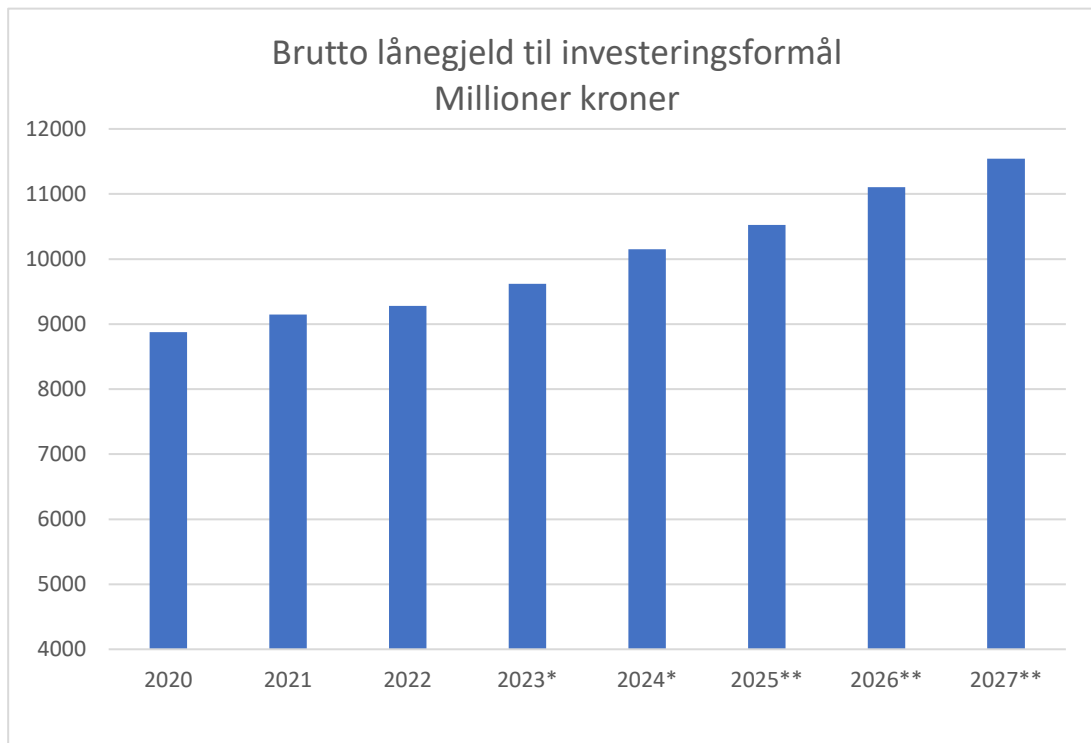
Figuren nedenfor viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter for Drammen kommune, ASSS-kommunene uten Oslo, og resten av landet i perioden 2020-2022. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser fratrukket utlån og ubrukte lånemidler. Figuren viser at Drammen kommune forholdsvis høy gjeldsgrad (102,1 prosent i 2022) både i forhold til storbyene og resten av landet.

Figur 12.5. Netto lånegjeld i prosent av driftsinntekter 2020-2022. Kilde: ASSS - regnskapsanalyse 2023.

Figuren nedenfor viser utviklingen i Drammen kommunes lånegjeld til investeringsformål siden etableringen av ny kommune i 2020. Det er budsjettert med en forventet lånegjeld på 9 620 millioner kroner ved utgangen av 2023, mens det i vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027 er lagt til grunn av lånegjelden vil øke til 11 543 millioner kroner ved periodens utløp. Dette utgjør en økning på 1 923 millioner kroner i løpet av inneværende økonomiplanperiode, tilsvarende en gjennomsnittlig økning i lånegjelden med 481 millioner kroner per år.

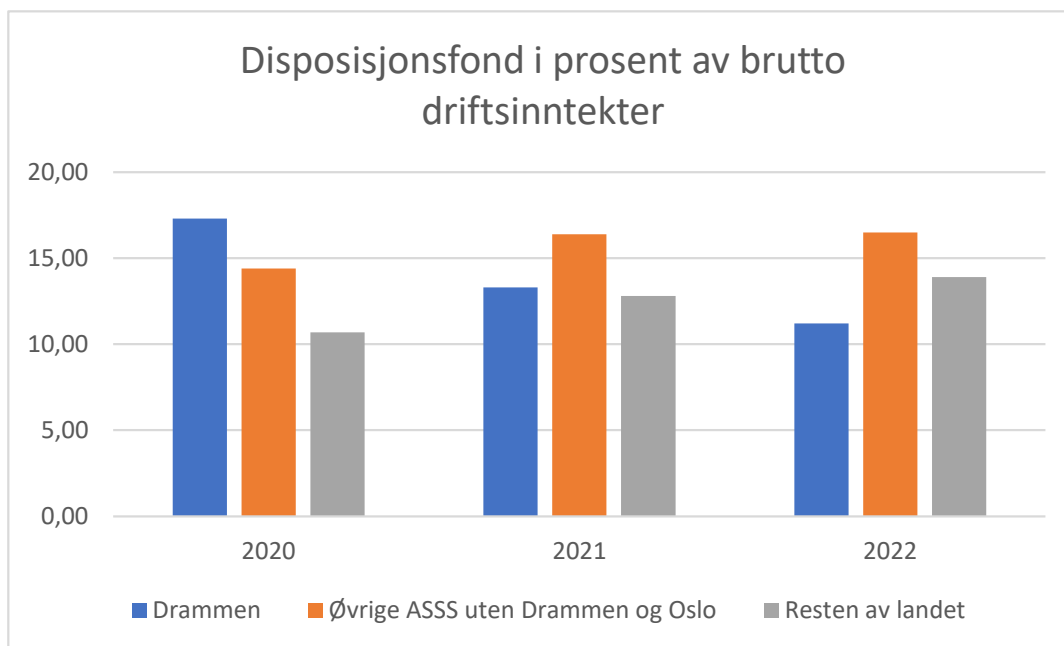

Figur 12.6. Utviklingen i Drammen kommunes lånegjeld 2020-2027. Kilde: vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027

I en stram økonomi med begrenset handlingsrom er det viktig for kommunen å ha tilstrekkelige reserver bl.a. til å møte uforutsette hendelser. Netto driftsresultat (som er omtalt innledningsvis i dette kapitlet) og disposisjonsfond er størrelser som kan si noe om dette.

Ved utgangen av 2022 hadde Drammen kommune et samlet disposisjonsfond på 958,8 millioner kroner – herav 843,8 millioner kroner i kommunekassen og 115 millioner i Drammen Eiendom KF.

Figuren nedenfor viser disposisjonsfondet i Drammen, øvrige ASSS-kommuner uten Oslo, og resten av landet målt i prosent av brutto driftsinntekter. Både i de øvrige ASSS-kommunene og kommunene i resten av landet økte disposisjonsfondets andel i 2022, mens Drammen hadde nedgang. Drammen kommune hadde per utgangen av 2022 et disposisjonsfond på 11,2 prosent av brutto driftsinntekter, noe som er som lavere enn både de øvrige ASSS-kommunene og kommunene i resten av landet.

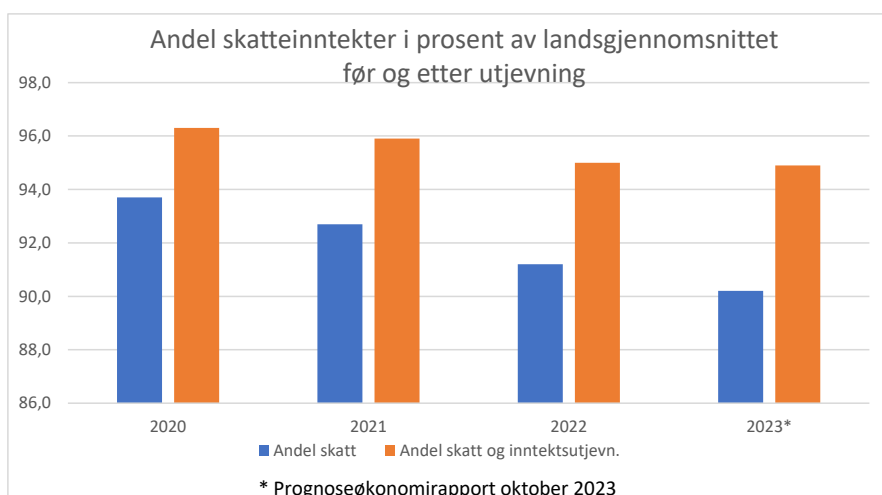
Figur 12.7. Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter 2020-2022. Kilde: ASSS - regnskapsanalyse 2023.

12.5 Skatteinntekter

Som tidligere omtalt er det store forskjeller i kommunenes skattenivå, og gjennom inntektsutjevningen i inntektssystemet foretas en betydelig omfordeling av inntekter mellom skattesterke og skattesvake kommuner.

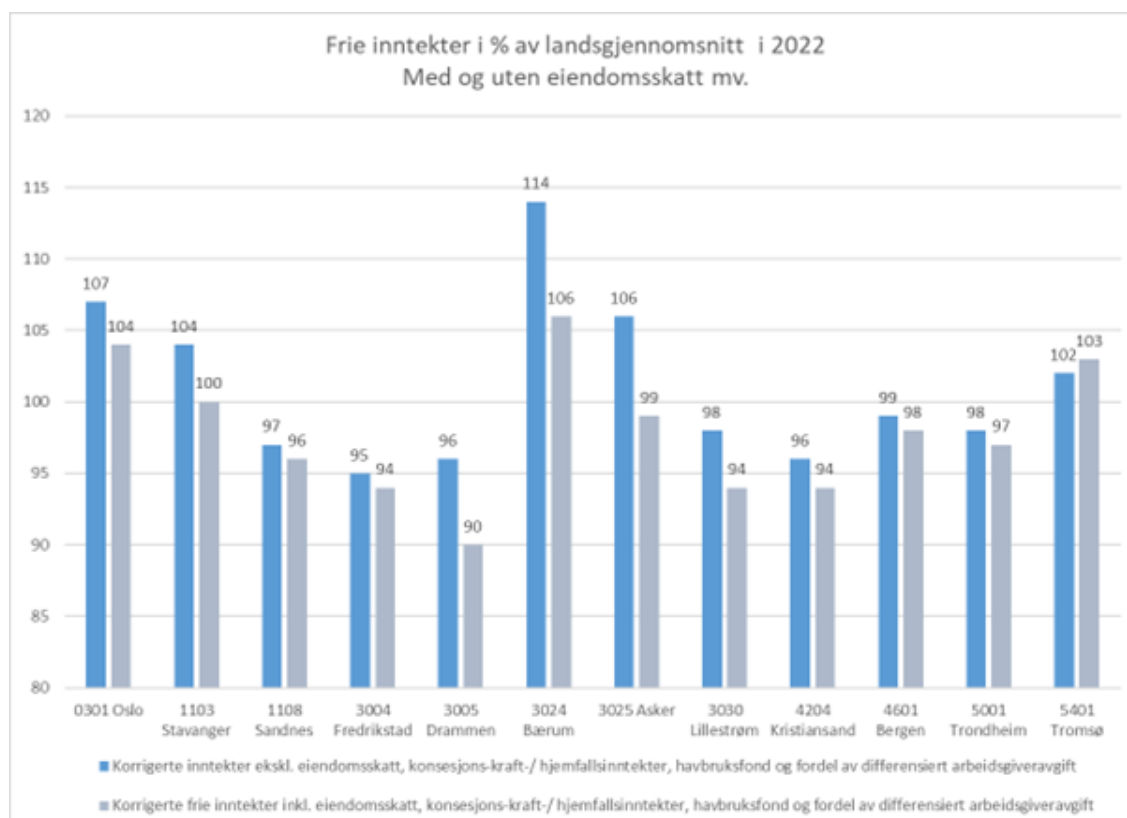
Figur 12.6 viser Drammens skatteinntekter per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet, før og etter inntektsutjevning, i perioden 2020 – 2023 (prognose). Figuren viser at skatteinntektene i Drammen ligger godt under landsgjennomsnittet både før og etter utjevning. Det fremgår også at Drammens andel av skatteinntektene har vist en synkende kurve siden kommunesammenslåingen i 2020.

Samtidig viser figuren at inntektsutjevningen demper den negative utviklingen i skatteandelen. I 2022 ble Drammen tilført 159,5 millioner kroner i inntektsutjevning, og skatteinntekt per innbygger ble løftet fra 91,2 til 95,0 prosent. Inntektsutjevningen utgjorde da 3,9 prosent av samlet inntekt. Til sammenlikning mottok Drammen i underkant av 85 millioner kroner i inntektsutjevning i 2020, tilsvarende 2,8 prosent av samlet inntekt.

Figur 12.8. Drammens skatteinntekter i prosent av landsgjennomsnittet. Prognose per oktober 2023.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet publiserer i kommuneproposisjonen hvert år tall for utgiftskorrigerede frie inntekter (skatt og rammetilskudd mv.) per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet. I beregningene er det tatt hensyn til at alderssammensetning, geografi og sosioøkonomiske forhold varierer mellom kommunene og at utgiftsbehovet derfor vil variere. Figuren viser tall for ASSS-kommunene i 2022. Blå søyler viser frie inntekter når eiendomsskatt og konsesjonskraft mv. holdes utenfor sammenlikningsgrunnlaget, mens de grå søylene inkluderer disse inntektene i sammenlikningsgrunnlaget. Figuren viser at Drammen i 2022 hadde frie inntekter på 96 prosent av landsgjennomsnittet når eiendomsskatt mv. holdes utenfor sammenlikningen. Når inntekter fra eiendomsskatt mv. tas med i sammenlikningen synker Drammens nivå til 90 prosent av landsgjennomsnittet.

Figur 12.9. Utgiftskorrigerede frie inntekter i prosent av landsgjennomsnittet i 2022 med og uten eiendomsskatt mv. Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

13. GLOBAL UTVIKLING OG BEREDSKAP

Drammenstrender viser hvordan Drammen har utviklet seg på en rekke områder. Utviklingen kan både være et resultat av villet politikk, eller forhold som ligger utenfor de folkevalgtes kontroll. Drammen er del av både regionen, Norge, Europa og verden. Kommunens rammer og utfordringer påvirkes av nasjonal politikk, utviklingen i Europa og globale forhold.

Ved forrige kommunevalg i 2019 var det få som så for seg at verden kun noen måneder senere skulle kastes ut i en global pandemi som i tillegg til sykdom og dødsfall skulle stenge ned skoler, barnehager, arbeidsplasser, butikker og utesteder. De menneskelige kostnadene var store, og vi an forvente at pandemiens langtidsvirkninger kommer til å sette synlige og usynlige spor i lang tid framover. Det snakkes allerede om en «korona-generasjon» som fikk store deler av utdanningsløpet forstyrret. Selv om helsetjenestene var tilpasningsdyktige, var det mange som fikk reduserte tjenester, mindre oppfølging, og det ble avdekket mindre omsorgssvikt⁹⁰. Samtidig førte pandemien, med hjemmekontor og behov for effektiv digital kommunikasjon, til en revolusjon innen IT-kompetanse i befolkningen. ⁹¹Store deler av arbeidsstyrken ble tvunget til å lære seg videoløsninger, hybridmøter og digitale arbeidsformer. Kommunen høstet mange erfaringer knyttet til informasjon og kommunikasjon med befolkningen.

Noen uker etter at de siste koronatiltakene ble opphevet i februar 2022, gikk Russland til fullskalakrig mot nabolandet Ukraina. Det som etter Russlands plan skulle være en kort krig for å velte regimet i Kyiv, utviklet seg raskt til en storkrig Europa ikke har sett siden andre verdenskrig. Mens Drammenstrender skrives, pågår en Ukrainsk motoffensiv som vi ikke kjenner utfallet av. Krigen har påvirket Drammen og resten av verden i stor grad. Sanksjoner og stans i import av russisk olje og gass har bidratt til økonomisk stagnasjon og høyere energipriser. Antallet flyktninger, og da særlig fra Ukraina, har økt kraftig, noe som legger press på Drammens mottaksapparat, herunder bolig, utdanning og omsorgstjenester. Vestens press mot Russland har også skjerpet den sikkerhetspolitiske situasjonen, og høsten 2022 ble Heimevernet innkalt for å vokte oljeinstallasjoner grunnet frykt for russisk sabotasje⁹². Sabotasje, påvirkningsaksjoner og annen gråsoneaktivitet utgjør ifølge Politiets sikkerhetstjeneste (PST) en trussel i årene framover.⁹³ Inflasjon har gitt høyere byggekostnader.

Sommeren og høsten 2023, har vært preget av ekstremvær. Forsommeren hadde en ekstrem tørkeperiode med stor lokal skogbrannfare og vannrestriksjoner. På sensommeren var det kraftig nedbør og oversvømmelser. Selv om Drammen ikke er hardest rammet, sammenlignet med andre byer og tettsteder på Østlandet, har ekstremvær store økonomiske konsekvenser. Klimaendringene er et eksempel på komplekse problemer som verken Drammen eller Norge kan løse alene. Som Drammenstrender omtaler i kapittel 9 om Miljø og klima, må vi forvente at klimaendringer vil påvirke innbyggernes liv og kommunens infrastruktur i større grad i årene fremover.

Selv om ikke Drammen alene kan påvirke globale forhold som stormaktskriger, terror og klimaendringer, må kommunen være forberedt på å håndtere konsekvensene av dem. Dette krever god beredskap i møte med nye trusler, gode og fleksible tjenester og virksomheter som på kort varsel kan være nødt til å møte nye utfordringer, som vi blant annet så under koronapandemien. Det betyr at kommunen må ha et bevisst forhold til, og gjøre tiltak for å møte for eksempel utfordringer knyttet til kraftig nedbør eller lengre perioder uten nedbør. I løp av de siste årene har kommunens beredskap, tjenester og kommunikasjon måtte håndtere både vannmangel og flom.

For å være best mulig forberedt i møte med nye utfordringer er kunnskap viktig. Formålet med Drammenstrender er ikke kun å danne utgangspunkt for en kunnskapsbasert politikk, men også bidra til at kommunens virksomheter er best mulig rustet til å møte ulike typer utfordringer på kort og lang sikt.

⁹⁰ Folkehelseinstituttet (2023): [Hurtigoversikt. Konsekvenser av-covid-19-pandemien for barn og unges-liv-og-psykiske-helse/](#)

⁹¹ SSB (2021): [Økt digitalisering i offentlig sektor som følge av koronapandemien.](#)

⁹² Forsvaret (2022): [Økt beredskap](#)

⁹³ Politiets sikkerhetstjeneste (PST): [Nasjonal trusselvurdering 2023](#)

**DRAMMEN
KOMMUNE**